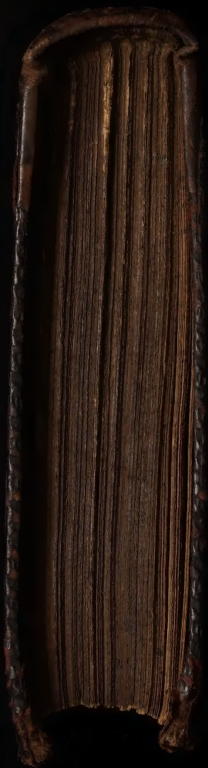

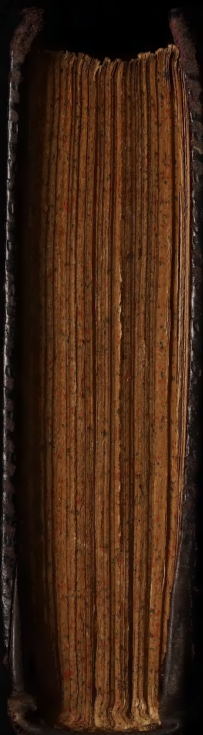
PATH
CEREBRI

TH. WILLIS.

1668.

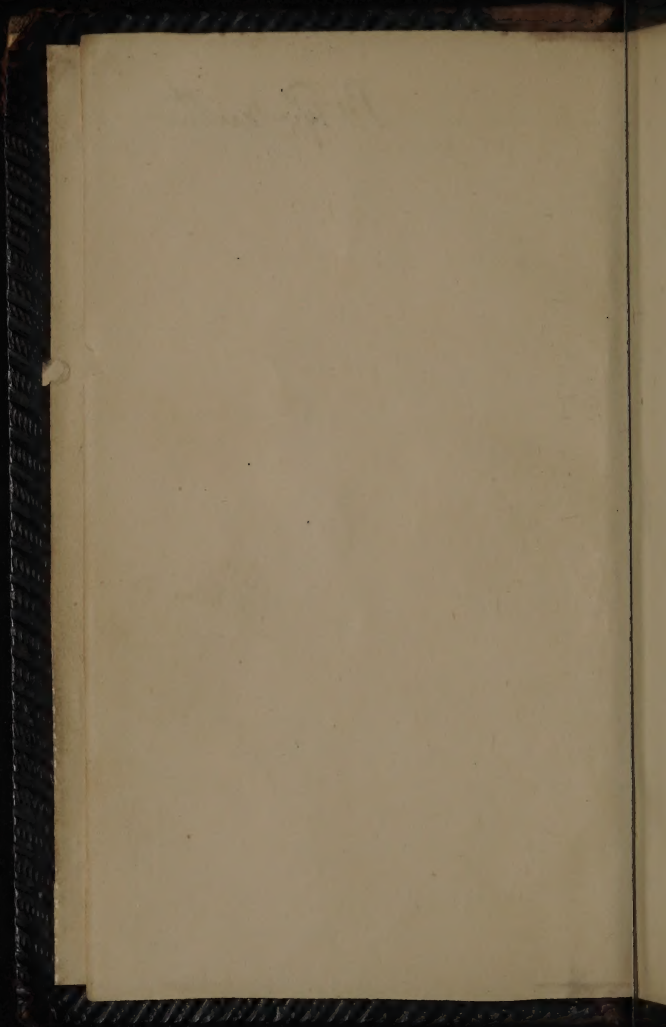

53353/A

PA Py. Smith

P
C

NE

MO

THOM
in gl
Pr

Apud
St

4354
PATHOLOGIÆ
CEREBRI,
ET
NERVOSI GENERIS
SPECIMEN.

In quo agitur de
MORBIS CONVULSIVIS,
ET DE
SCORBUTO.

Studio

THOMÆ WILLIS, ex Aede Christi Oxon. M. D. &
in ista celeberrima Academia Naturalis Philosophiæ
Professoris Sidleiani, nec non inclyti Med. Coll.
Londini, & Societatis Regiæ ibidem Socij.

L O N D I N I,
Apud JACOBUM ALLESTRY, Regalis
Societatis Typographum. 1668.

Imprimatur,

JOHANNES FELL.

Vice-Cancellarius Oxon.

Septemb. 25.
1667.

Rec

D.

Pro

Ca

&

Pr

nia

sec

jure ic

isti,

scutir

non de

neris

morb

fundat

hoc C

necell

dum

*Reverendissimo in Christo Patri,
& Domino,*

D. G I L B E R T O,
Providentia Divina, Archiepiscopo
Cantuariensi, totius Angliæ Primati
& Metropolitano; & Augustissimo
Principi CAROLO II. M. Britan-
niæ, Franciæ & Hiberniæ Regi, à
secretioribus Consiliis.

ITa legibus constitutum est,
(Amplissime Præsul) ut quic-
quid fundi cujuscumque solo su-
perstrui contigerit, accessorii
jure id ipsum consequatur. Cum itaque
isti, quod nuper moliebar operi, de
sensitivæ animæ natura & muniis, nec
non de affectibus cerebri, & nervosi ge-
neris variisque qui in iisdem versantur
morbis, humani capitis anatomen, pro
fundamento collocassem; syntagmate
hoc Clementiæ vestræ dicato, omnino
neceffe erat, ut qualiscunque postmo-
dum basi isti inniteretur moles, vestra
pro-

E P I S T O L A

protinus audiat, dicique gestiat; atque ita quidem in vitio proficimus, & olim deliquisse, culpæ subsequens non gradus tantum, sed, quod majus est, etiam auctoramentum existit, ut tandem amisso delicti nomine officio fungi potius quam peccare videamur.

Interea tamen, neque hæc in qua verborum causa aut à vestris rationibus aliena, aut ab Ecclesiæ rebus, quibus felicissime præsides, abhorre dicenda est; Nam & qui hic subinde occurrunt Epileptici sese in aquam aut ignem præcipientes, & illi quibus membra spasmin contracta varieque distorta, tum etiam quibus integra corpora modo ut se erigere nequirent incurvata, modo quasi dæmonis afflatu saltibus stupendis, aliisque miris gesticulationibus agitata fuerunt; Hi inquam, & plures alii, quos hic passim describo, ægrotantes ab istis non multum differre videntur, quos in Evangelio à Christo Domino curatos legimus; ipsisque etiamnum curandis,
utpo-

D E D I C A T O R I A.

utpote qui tam contumaces & rebelles sunt, adfidentem sibi Numinis opem supra omnes Pharmaciae vires Medicus utut peritissimus semper implorare debet. Itaque & jure optimo *νόσος* ab antiquis *ἰερός* dictae theoria, & reliqua etiam pathologia nostra, quatenus *τὸ θεῖον* quoddam in se continet, morbosque non minus precibus & jejuniis quam medicamentis sanandos explicat, sacrorum arbitro nuncupari & proinde sanctitatis vestrae auspiciis muniri præoptaverint.

Porro novum non est ut per nosocomium ad Ecclesiam sit aditus; siquidem ista fere methodo Salvatorem nostrum fuisse usum constat, qui à corporis restituti valetudine animae salutem initium sumere plerumque voluit. Et profecto cum stupida melancholicorum deliria, caninae rabies, aliaque à cerebro non satis sano orta, quosdam & à sanctorum communione, & ab hominum societate pepulerint; si hæc artis nostrae ope profligata essent, non desperandum

EPIST. DEDICAT.

foret quin morbis una & erroribus valedicentes, rectius non tantum valerent, sed & saperent homines.

Quod superest ἀρχιερῶν opt. maxim. supplex veneror, ut quam pacem Reipublicæ feliciter restituit, Ecclesiæ suæ reddat, miserorum oculis caliginem submoveat, animis furorem tollat, & in tanti beneficii pignus, simul & cumulum, Clementiam vestram, ingens reformatæ pietatis decus & columnen, salvam & fospitem diutissime conservet, quod animitus precatur

*Clementia vestra humillimus cultor,
Cliens addictissimus*

THOM. WILLIS.

Ami-

Amico Lectori Præfatio.

Quod cerebri, & nervosi generis Pathologiam integram pollicitus, demum unius, aut alterius tantum morbi rationes exhibuerim; Te monendum imprimis (Candide lector) velim, non me vasa illa fraude, qua rerum venalium institores merces suas extrudere conantur, prodromas hæc theorias oculis tuis subjecisse: cum enim istis solenne habetur, si forte aliquid melioris notæ possideant, id illico ostendere, perculis præfigere, in lucem dare, & obvis quibuscunque ingerere, ut ita tandem offuciis fidem, & vilioribus postmodum distrahendis decus præstuant. Contrariam ego penitus insisto viam, nimirum ut quæ magis dubiæ videbantur indolis, in specimina præponerem, & ubi censuram, & iudicia imprimis formidanda duxeram, illa utique deposcerem & provocarem: neque enim tam docere alios quam ab iisdem discere, nec tam famæ velificare quam veritati, quæque ipsi in proximo consistit, Philosophia famulari, & faciem prætere, in votis habeo.

P R A E F A T I O.

Quemadmodum autem, inter universas corporis humani agritudines, illa quae cerebrum, ejusque appendicem tentant, cognitionis semper arduae, & impendio intricatae, jure merito haberi solent; ita in tota hujusmodi morborum turba, nihil abstrusius, quodque nodis, vindice dignis, magis implicaretur, quam de veris convulsionum causis, & earundem rationibus (si ita loqui liceat) formalibus disceptatio. Quapropter Averrhoës non dubitabat pronuntiare, quod verba medicorum, in hoc accidente, universaliter sint propinquiora, ut sint verba musicorum quam ut sint demonstrativa. Item Galenus, qui raro admodum in assignandis rerum utut abditarum causis hesitavit, ingenue fatebatur ἡ πρὸς δ' αἰτίας ἐστὶν ἡ αἰτία τῆ νοσήσεως & ἐφ' ἧ σπᾶται τὰ μέγιστα χαλεπὸν εἶπεν. Nec tantum antiquiores Medici veritatem hanc sublatam ex oculis, aut alta caligine involutam invidi quarebant, verum & recentiores plerique in eundem lapidem gravissime offenderunt. Quidam nuperioris saeculi vir doctissimus, Johannes Crato exclamat, optatque utinam

ante

P R Æ F A T I O.

ante vitæ nostræ exitum, veram dignotionem mali Epileptici, verumque remedium aliquis ostenderet. Ceterum licet affectionum spasmodicæ causæ, à nullis serio reddantur, tamen earundem *Ætiologia* quædam apud *Authores* passim traditur. Hi vero potius quod vulgo fertur, quam quod ipsi senserint, aut quod animo veritatis avido satisfaciat, scriptis mandarunt: Non absimili quippe ritu hanc rem peregerunt, ac imperitiores chorographi, qui loca tantum plana, & facile accessibilia exacte demetiuntur, interim sylvis oblecta, montibus inequalia, aut præcipitiis abrupta sine radio adhibito, juxta populi estimationem supputasse, satis ducunt. Ita cum medici plures, convulsionum causas repletionem, ac inanitionem, & quidam alii partium nervosarum solummodo irritationem esse dixerunt, nihil hinc plane declaratur, aut quod instinctus modum enarraverit, quo præter vel contra naturæ, aut appetitus normam, spasmi peraguntur, aut quod ullatenus explicarit, unde in affectu isto, facultati motrici impetus, robur, ac celeritas pœne infinita, & supra
omnes

P R Æ F A T I O.

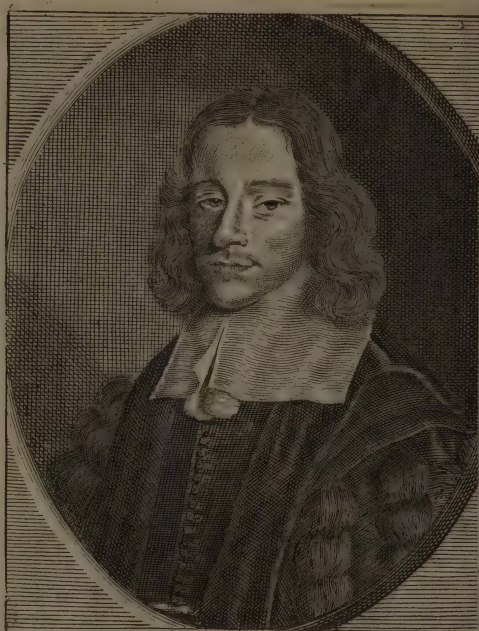
omnes naturalis potentia vires, accesserint. Quapropter facilem mihi spero veniam, si quandoquidem in ejusmodi phenomenon, huc usque frustra desudatum est, ego Harioli, & conjectoris partes suscipiens, novas & non prius auditas rationum syllogas in medium produxerim. Profecto (quicquid alii senserint) spiritus animales revera existere, ipsiusque animæ corporeæ hypostasim constituere; eosdem motus, & sensus proxima & immediata instrumenta esse; quin & nixus motivos, ab eorum explosionibus excitari, prout ubique in sequenti tractatu supponimus, ita in Physiologia nostra aliquando forsân in lucem proditura, rationibus non contemnendis speramus nos evicisse. Super hac igitur hypothesi, (ut opinor satis firma, ac ad rem nostram maxime accommoda) sc. spirituum animalium virtute elastica, sive explosiva, doctrinam spasmoden extruendam curavimus. At quia foetus hic noster faciem adhuc insolitam, & præ nationum raritate, quasi monstrosam quiddam & τεγερῶδες ostentat, idcirco (quemadmodum infelices partus tractari solent) in mediam viam, & tantum

non

P R Æ F A T I O.

non in profluentem, ceu exposititiam abjicimus. Porro ejusdem fortune vices subit disquisitio quadam alia, de scorbuto instituta, in quantum sc. doctrina spasmodica hac plurimum affinis, eidem hypothese innititur, ejusque velut appendix est. Quos quidem praproperos, & quasi abortivos partus, si pro sua humanitate hospites illi, qui in eosdem sorte inciderint, e-nutriendos, tollendosque curaverint, justior tandem aliquando succedet proles, qua uterum unde nascitur felicius sequatur, & parentis suae, sc. humanae animae memor, ejus imaginem juxta & indolem expressius referat; saltem (quod huic Pathologiae accidisse vereor) cerebri morbos non ita describat, ut in eorundem sortem veniat, & numerum auxisse videatur.

TRACTAT

ÆTATIS SUE, 45.

T

MO

De Sp

stantem,
die, per
curam
que: ver
thumae,
vane: qu
no quid
gnant: Q
nem affec
mus, alie
fominge
Vraute
irregular
proximam
ularu in
as plenit
neruof ge
creur len

TRACTATUS PRIMUS.

D E

MORBIS CONVULSIVIS.

C A P U T I.

De Spasmiis, sive motibus Convulsivis in genere.

IN tractandis *Affectibus Convulsivis*, plerique Medici distinguunt inter *Spasnum*, sive *Convulsionem*, & *motum Convulsivum*; per illum nempe intelligentes *contractionem constantem*, qua membrum rigidum & inflexile evadit; per hunc autem *motus celeres*, & *concussiones*, quæ interjecta quiete, alternatim cessant, redeuntque: verum nec illi qui has discriminis notas constituent, nec cæteri Authores eas perpetuo observant: quippe per vocabula *Spasmi* & *Convulsionis* quælibet *πῶς ἐν σπασμῷ δὲ α* non raro designant: Quare melioris discretionis gratia, priorem affectum cum Cardano *Tétanos* appellabimus, alterum vero *Spasnum*, seu *motum Convulsivum* in genere.

Ut autem *Spasmi*, sive *motus Convulsivi*, & *irregularis* natura, & causæ rectius innotescant, præmittendum esset, quo pacto *functio motiva regularis* in corpore animato peragitur: verum huius plenior consideratio, quoniam ad Cerebri, & nervosi generis *Physiologiam* spectat, in alium deferetur sermonem: In præsentî, quantum ad rei

A

pro-

propositæ elucidationem facit, verbo annotetur, *Motus regularis ut peragitur.* spiritus animales esse proximum motus regularis instrumentum, ipsorumque actionem, seu vim motricem in eo tantum consistere, quod densius agglomerati in parte motiva, ibidemque in spatium amplius expansi, eandem insent, & intumescant, quæ proinde, quoad longitudinem contracta, illico ad se partem sibi appensam attrahit. In nervorum descriptione nostra pridem edita, innuimus hujusmodi motum esse duplicem, sc. spontaneum, & mere naturalem; hujus instansum à cerebello, ac istius à cerebro, utrumque autem per nervorum ductus veluti canales deferri, cum ad musculos, tum ad fibras, membranas, parenchymatis, aliisque partibus motivis intertextas; denique in hisce omnibus, tam expedite varias peragi actiones, quasunque aut necessitas naturalis, aut voluntatis imperium exigit, ea solum ratione, quod inter spiritus animales, qui animæ sensitivæ hypostasin constituunt, intra prædictas partes, continuata serie dispositas, ubique eadem est communicatio officii, intima conjunctio, & celerrimum commercium. At vero inter motum à musculo, eumque ab aliis partibus editum, discrimen hoc notabile occurrit; quod in his, actio sæpissime intra corporis motivi terminos circumscribitur, ita ut ejusdem tantum membrana, aut visceris pars una aliam moveat, & deinceps hæc à vicina moveatur: in genere autem musculofo, plerumque pars movens in uno membro, & movenda in alio proxime consita est (quanquam & inter partes musculosas quædam, uti cor & diaphragma, proprie seipsas fere tantum movent): Hinc membrana & viscera motum quasi intestinum, & vermicularem habere dicuntur; qualis ubicunque incipitur, spiritus ibidem densius agglomerati, & expansi, primo partem istam, dein ultra pergentes, aliam, & mox ulteriorem intumesciunt, proindeque partem illam quæ à tergo est trahunt, adeoque intumescationem, & propterea motum à loco

Ejus duplex principium.

Duplex item subiectum.

CONVULSIVIS.

co in locum transferunt; simili fere ritu ac lumbrici, aliaque reptilia progressus suos faciunt. Huic autem *membranarum*, ac *viscerum functioni motivæ*, si frequens, aut indiscontinua fuerit, spiritus copiosi requiruntur, qui tamen sine tumultu, aut magno impetu, pensa sua satis tranquille exequuntur: Et quidem observare est, *spiritus animales* in *viscera membranacea* haud multo parcius, quam in *musculos* influere; prout arguere licet ab istarum partium sensu exquisitiori, & in iisdem multiplici nervorum insertione, & diversimoda per plexus & fibras divaricatione; licet interea *musculi* uberiori sanguinis influxu irrigantur: Quoad *motum* vero in genere *musculoso* peractum, *spirituum agglomeratio* & *rarefactio* per totam partis *motivæ* compagem subito ac simul explicata, tanto cum impetu, ac robore peraguntur, ut *attractio musculi* in nixu motivo, vim *trochlea*, aut *vestis* excedat; cumque vis ista tantum à *spirituum* partis *motivæ* inferiorum expansione, sive rarefactione dependeat, nihil minus concipere possumus, quam spiritus ita expansos, *pulveris pyriti ritu*, veluti *ignitros explodi*. Enimvero supponere licet, spirituum, fibras musculo intertextas incolentium, *particulis spirituosalinis*, alias diverſi generis *particulas*, à *sanguine arterioso* inter easdem fibras ubique interfluo; *nitrosulphureas* accedere, illisque intime accrescere: dein quoties *particulæ* utriusque generis, velut *nitrum* & *sulphur* combinata, propter motus instinctum per nervos advectum, tanquam à fomite ignario, commoventur, protenus ab invicem *elisa*, & velut *explosæ*, musculum subito inflant, proindeque tractionem validissimam efficiunt: enimvero in hunc finem ita constitui videtur, ut *musculi* multo uberius quam *viscera membranacea* sanguine arterioso perfundantur; nimirum ut spirituum *copula elastica*, per motus valde crebros, ac interdum continuos absumptæ, ac perpetim deciduæ, subinde statim nova à *latice sanguineo* substituantur: interim ut ipsi spiritus in

*Musculi
motus spi-
rituum ex-
plosio quæ-
dam.*

minori copia per nervos exiles suppeditati, usque in eadem statione, tanquam milites veterani, diutius persistent, & sæpe copulam multiplicem impendant. Secus enim, unde jumentis, dum per plures horas, imo per integrum aliquando diem, cursu citatori musculos fere omnes exercent, spirituum penus pro tanto labore sufficiens derivatur? aut quis credat paucos spirituum manipulos, per exiles nervorum *paris vagi & intercostalis* propagines cordi adductos, proprio Marte adeo robustum, & indiscontinuum ejus motum efficere posse? *Illis*, equidem necesse videtur, copias *subsidiarias* perpetim à sanguine accedere, easdemque semper protinus explodi. Certe ob hanc rationem & cordis, & cæterorum musculorum virtus motiva robustior, & supra organum quodvis *mechanicum, elastica* evadit: nempe in quantum spiritus animales, ubique in musculofo genere agentes, sibi met *copulam explosivam* adfiscant.

Quod si *Explosionis* vocabulum, in *Philosophia* ac *medicina* adhuc insolitum, cuiquam minus ardeat; proinde ut *Pathologia* *σπασμωδική* huic basi innitens, tantum ignoti per ignotius *explicatio* videatur: facile erit istiusmodi effectus, circa res tum naturales, tum artificiales, instantias, & exempla quamplurima proferre; ex quorum analogia motuum in corpore animato, tum regulariter, tum *ἀνωμαλῶς* peractorum, rationes apertissimæ desumuntur. Nam præter Nitri cum Sulphure, cum Tartaro, & cum Antimonio mixturas, quæ omnes cum detonatione igniuntur; atque Aurum fulminans, & compositionem ex Sale Tartari, Nitro, & Sulphure, quæ absque ignitione actuali, tantum penitus excalefacta, cum fragore vehementi exploduntur; etiam huc referri possint multi liquores, qui simul commissi, aut quibusdam corporibus affusi, motus violentos, & plane explosivos ineunt, concitantve: Spiritus nitri, & liquor Antimonii glacialis invicem confusi; quin

CONVULSIVIS.

& alteruter *limatura ferri* immiffus, ebullitionem maximam, cum calore & fumo atrato concipiunt. Vulgo notum eft quanta effervescencia, & impetus plane explosivi à *salibus fixis deliquatis*, ac *acetosis* cujusque generis simul permiffis oriuntur: Nec minus explosionis effectus cernitur, quando *liquor sale volatili imbutus*, uti *Spiritus C. Cervi* aut *sanguinis*, *stigmati salino* vel *fixo*, vel *acetoso*, vel *nitrosulphureo* admovetur; sc. particulæ aliæ ab aliis vehementer elisæ, cum impetu diffiliunt, & quaquaversus longe proferuntur; quæ proculdubio, si intra corporis cujusdam spatia, uti musculi fibras coërcerentur, ipsum subito intumefacerent, adeoque motus localis instrumentum constituerent. Super his paulo apertius in *vs. 20. 21.* nostra olim disseruimus, atque rem adhuc fufius, & accuratius explicatam forsan aliquando publici juris faciemus.

Interea tamen ne videar sententiam hanc, revera novam, tanquam mei unius Cerebri fœtum, omni patrono inopem exposuisse: Libet hic *Clarissimi Gassendi* assertionem proferre; quæ ut hypothefi huic nostræ apertissime favet, & quodammodo ejus ansam præbuit, ita fortasse poterit & auctoritatem aliquam conciliare. Itaque *αἰτιολογία* *Gassend.* *ἡ τῆς ψυχῆς* ille vir animo perpendens *quanta sit vis* *phys. sect. 3.* *illa sive robur*, quo non modo brachium, aut crus, *lib. 11.* *sed tota etiam animalis machina* movetur, regitur, *cap. 1.* attollitur, transfertur: Subjungit. *Ecquis facile capiat tenue illud, quodcumque est, intra Elephantis corpus, quod seu animam, seu spiritum, seu aliud quodvis principium motus concipimus, posse illam tantam molem agitare, ac ad tripudium etiam velox, concinnumque componere? ac tanto magis, quanto ubi tenue illud intra id corpus non amplius viget, tanta externa vi opus sit, ut vel minimum loco emoveatur: sed nempe ad hoc quodque primum facit, eadem natura animæ ignea, qua tamen sit flammula pertenuis, sui tamen mobilitate idem proportionem præstare intra corpus vale-*

bat, quod flammula ex pulvere pyrio intra tormentum bellicum: dum sc. non modo globum tanto propellit impetu, sed tanta etiam vi depellit totam machinam. Quod vero ad spiritus attinet, qui (instar pulveris pyrii explosi) agitationem istam subeunt, dubium esse, inquit, an ii sint qui adveniunt ex cerebro, an qui in ipsistendinibus quasi connati haberi possint: Verum tamen utrique concurrant, videntur tamen ad hoc munus illi presentius destinati, qui sunt connati tendinibus. Non pluribus hic opus est, ut declaretur functionem motivam à spiritu animalium copula elastica, ejusque decissione pendere. Attamen ex hoc supposito (quod quidem maxima cum probabilitate supponimus) facile sequetur, motus convulsivos multo magis à tali causa procedere: Quisquis enim in membris, aut partibus affectis, subitas intumescantias, violentas & validissimas contractiones, quinimo interdum totius corporis concussiones, jactationesque impetuosissimas considerabit, nihil minus concipere potest, quam plures spirituum animalium glomeres, velut fulguris è nube erumpentis, explodi. Porro hinc etiam Elencho velut reciproco argueri licebit, & quia motus $\sigma\pi\alpha\sigma\mu\acute{o}\delta\epsilon\iota\varsigma$ sunt explosivi insuper & regulares, à spirituum explosionibus produci: quo tamen ritu, quot modis, & quibus de causis spiritus animales explosi affectiones $\sigma\pi\alpha\sigma\mu\acute{o}\delta\epsilon\iota\varsigma$ pariunt, presentis instituti erit paulo fusius, & quantum res ita difficilis & abstrusa patitur, apertius demonstrare.

Spasmodum causa conjuncta. In recitandis aliorum, circa spasmi naturam & causas, sententiis non multis hic moror; quæ apud antiquos diu celebris increbuit opinio, affectionem hanc tantum à repletionem, aut inanitionem produci (utrunque huic stabiliendæ præter auctoritatem Hippocratis, proferatur exemplum de corio, aut fidium nervi, qui aut madido aëre impleti, aut nimis sicco inaniti contrahi solent) facile ex se concidit; quia supponere videtur (id quod nemi-

CONVULSIVIS.

nemini fragilitatem nervi experto credibile esse potest) nimirum ipsos nervos quoquomodo abbreviatos atque contractos , posse vi quadam musculos ad se attrahere. Quod si referatur *repletionem*, aut *inanitionem* respectu solidarum partium quæ convelli solent , intelligi debere ; è contra observare licet , ubi muscoli & nervosum genus humore aqueo maxime irrigantur , uti in *Anasarca*, aut eodem plane destituuntur , prout in *tabe*, vel *marasmo* , haud propterea motus convulsivos excitari. E recentioribus plerique solummodo *irritationem* nervosarum partium, convulsionis esse causam statuerunt , conjecturam inde opinor petentes , quod *αὐτοψία* pateat ab ipsa *vellicatione* , soloque tactu nervorum spasmos induci : Et quidem plane observavimus , in dissectione vivi catuli , cultro nudatis nervorum spinalium caudicibus imposito , statim & ipsos , & musculorum quibus inferebantur corpora convelli : nec inusitatum est , à nervorum , ac tendinum puncturis , in quibusvis fere hominibus , spasmos excitari. Memini ab ulcere in cujusdam brachio excitato musculi tendinem prorsus nudatum fuisse , qui cum specillo chirurgico tangeretur , patientem rigore quodam in toto corpore , & concussione illico oborta , aliquandiu inhorruisse. Verum enimvero ut concedamus partium nervosarum irritationes non raro *causa evidenter* vicem subire ; insuper aliquando hac *causa solitaria* spasmos leviores , & cito transeuntes produci : nihilominus ut graviores hujus morbi paroxysmi , ii que crebra vice repetentes debite explicentur , alias , atque altiores causas , sc. tum *conjunctam* , tum *procatarteticam* investigare oportebit.

Aliquoties ab irritatione dependet.

Quandoquidem igitur *spasmi* nequaquam accidunt , nisi in corpore vivo , ubi partes nervosæ insistantur , & turgescunt spiritu animali , in promptu est conjicere ipsos *spiritus animales* , sicut in motu regulari , ita in convulsivo esse proximum actionis instrumentum : nimirum illi quandiu

copula explosiva idonea, & moderata imbuuntur, ac ad ipsam elidendam tantum appetitus iussu, aut natura instinctu proritantur, motus solummodo regulares pariunt: sin vero iidem spiritus sibimet copulam heterogeneam, ac nimis elasticam asciverint, vel si iusto impetuosius, & vehementius in actus suos raptantur; utique, tanquam equi effraenes stimulis agitati, inordinate exiliunt, & copulam suam, genuinam licet ac naturalem, violente explodunt; proindeque partes continentes, velut curtus appensos, motu perverso, efferoque secum una corripunt.

Spasmodum duplex causa, ac due sunt species. Irritatio.

Cum itaque, ut prædicitur, *motus convulsivi* ob duas potissimum causas excitentur, hinc totidem illorum species constituuntur. Nam 1. interdum accidit *convulsionem* sine procatarxi, aut copula heterogenea prius ascitis, tantum à *causa evidenti solitaria* induci: ita namque *passio vehemens* cerebro impressa, *solutio continui* alicubi in nervoso genere contingens, pathemata spasmodica nonnullis, quibus Cerebrum & nervi debilioris sunt constitutionis, subito intulere: quippe spiritus animales, objecto improporcionado ipsos fugante, partes continentes exagitant, quin & copulam suam, licet idoneam, vehementer elidendo, easdem inflant; proindeque alias hisce annexas convellunt: *Spasmi* hoc ritu excitati quoniam in iis spirituum copula naturalis vehementius eliditur, quodammodo sunt explosivi, qui tamen cito desinunt, & sæpissime sine viscerum, aut membrorum jaëctionibus, cum tremore tantum & horrore aliquo in spirituum deliquia transeunt. Verum 2. *convulsiones* quarum paroxysmi sunt graviores, atque diutius persistunt, aut crebrius repetunt, omnino à causa procatartica, sive dispositione prævia pendere, & ab alia, præter irritationem, causa conjuncta exoriri videntur. Ideoque in hoc casu *particulas heterogeneas, & valde explosivas spiritibus in hac aut illa corporis regione agentibus accrescere* supponimus: deinde ex iniqua hac combinatione, &

Copula explosiva præternaturalis.

irre-

irrequieta hujusmodi materia & spirituum collisione, crebras, vehementesque explosiones editas, paroxysmos accipere eis inducere.

Enimvero præter *copulam elasticam*, quæ spiritibus à sanguine arterioso ubivis accedit, & à cujus explosione ordinata *impetus motivus*, juxta appetitus nutum, aut *naturæ instinctum* in partibus quibusvis nervosis perficitur (prout alibi declaravimus): etiam alijsmodi interdum corpuscula naturæ effera, & *pulveris nitrati* magis æmula, spiritibus adveniunt, iisque intime adhærent: cujus materiæ à spirituum amplexibus, cum frequentia & subita divortia contingant, à mutua particularum elisione corpora continentia varie instantur, adeoque in *motus convulsivos* aguntur. Revera quoties *affectio spasmodica* habitualis evadit, ut paroxysmi convulsivi non raro sua sponte, & sine causa evidenti, passim vero levi quavis occasione oriantur, talis morbi procatarxis in hujusmodi mala spirituum animalium diathesi consistit: Neque enim tantæ ægritudini excitandæ, *colluvies serosa*, alique minus efferi humores, licet in ipsis cerebri ventriculis, aut circa nervorum origines depositi, sufficiunt: Quippe in defunctorum capitibus non raro cerebri medullia, ipsaque nervorum principia aquæ limpidæ prorsus immersa vidi; quibustamen dum vixerunt, nec *Epilepsia*, nec *motus convulsivi* adfuerunt: Quin potius ad hos motus producendos requiruntur *corpuscula maxime activa*, qualia sunt *salina*, & *sulphurea*; quæ cum spiritibus combinata, & dein subito erumpentia, particularum mineralium combinationes, violentasque explosiones imitentur. Quandoquidem enim in motu regulari & ordinario (prout modo innuimus) muscoli *impetum motivum*, & *vim elasticam* concipere nequimus, nisi *spirituum animalium explosio* quædam supponatur; certe multo magis pro *insultibus epilepticis*, aliisque *convulsionibus* admirandis, quæ passim eveniunt, excitandis, eorundem spirituum, cum aliis

particulis valde efferis complicationes, eorumque ab invicem elisiones vehementes requiri, asserere licebit. Circa ejusmodi vero copulam spasmodicam, quia differt à naturali & ordinaria, quam in motu regulari adesse, & ubivis à sanguine suppeditari alibi ostendimus, inquirere oportet undenam illa provenit, & quo ritu, quibusque in locis spiritibus accrescere solet.

Quoad prius, observare licet explosiones spasmodicas non solum in musculis, quibus solis, quæ motum regularem efficiunt limitantur, sed etiam in membranis, sc. ventriculo, intestinis, mesenterio, aliisque partibus fere ex anguibz passim contingere: porro explosiones ipsas in affectione convulsiva, licet contra appetitus nutum, & natura morem excitantur, longe vehementiores esse, & diutius persistere, quam in motu regulari: Ex quibus constare videtur, copulam explosivam spasmodicam aliunde quam motus regularis effecttricem advenire: Et quidem probabile est illam, non uti hanc à sanguine arterioso inter fibras musculosas ubique interfluo, profluere, verum à cerebro cum liquore nervos irrigante descendere, & dein juxta horum origines, medios processus, plexus, extremitates, quasi in morbi convulsi mineram congeri. Profecto nihil evidentius liquet, quam affectus spasmodicos, ob noxam imprimis cerebro affixam, & exinde in varias systematis nervosi partes transmissam, sæpissime oriri: hinc enim accidit, quod passio vehemens, uti timoris, iræ, aut tristitiæ spiritus Tristitia hæc hospites afficiens, ita crebro pathemata diæta hysterica, ac hypochondriaca ordiatur: Porro quod in malis februm crisiibus, cum sanguinis recrementa adusta in caput transferuntur, convulsiones passim succedant: Porro & hæc ratio est cur Vertigo, capitis inflatio, mentis torpor, aliaque suprema regionis accidentia, spasmodorum in visceribus, & non raro in toto corpore subsequenitum procæmum esse solent. Quapropter minime dubitandum est, quin particula heterogenea, & explosiva è san-

Copula explosiva
spasmodica
immediate
non à sanguine
veniente à Cerebro.

CONVULSIVIS.

Sanguine una cum succo nervoso [cerebro] instillantur, quæ postea in nervosum genus detrusæ inibi spiritibus accrescunt, iisque diathesin convulsivam inferunt. Revera affectus ἀσμεώδεις, qui aut universales sunt, aut saltem plures simul corporis partes occupant, hoc tantum ritu fere oriuntur. Interim tamen haud negamus, quin Spasmi particulares, qui se intra quosdam locos, capite nullatenus affecto, continent, aliis interdum modis inducantur. Nam siquidem nervi ab utroque fine, sc. radice, & extremis ramentis, humorem suum imbibunt (quod & Doctissimus Glissonius verisimillimum esse statuit, & à nobis non sine summa probabilitate in νευρολογία nostra ostenditur), profecto hinc quoque inferre licebit, etiam particulas spasmodicas non tantum à nervorum principiis, sed aliquatenus per illorum extremitates intus admitti: Id quod fortassis aperte satis & plane constat, quod ex liene male affecto Spasmi circa ipsius regionem exorti hypochondria, & non raro præcordia infestant. Novi quibus à tumore, vel ulcere in mesenterio, utero, aliisque visceribus existente Convulsiones cum in parte affecta, tum circumcirca eam increbrescere solebant: cujus ratio videretur non aliunde petenda quam à particulis heterogeneis in loco affecto uberius congestis, quæque simul in fibras nerveas per totam viciniam confusas irrepentes, iis motuum convulsivorum, velut pulveris pyrii igniendi fomitem suppediant: at vero Spasmi ob tales ἀσμεώδεις oriundi haud sese solent longe lateque diffundere, neque semper ad caput ascendere.

*Interdum
à nervo-
rum fini-
bus susci-
pitur.*

His ita præmissis de affectionis Spasmodicæ *causa interna & proxima*, quam sc. potissimum, ac sæpius ipsi *capiti*, quadantenus item *nervorum extremitatibus* ortum debere statuimus; modo restat ut varias in utroque genere *causas remotiores*, & multiplicem hujus morbi apparatus particularius designemus. Ægritudo igitur *Convulsiva* plerumque originem suam à capite desumit: nimi-

Spasmo-
rum causae
remotiores.

rum quoties particula heterogenea & explosiva à sanguine in cerebrum aut appendicem ejus medullarem suffusa, illinc postea in nervosum genus derivantur, ibidemque spiritibus accrescunt: hoc autem fieri contingit variis de causis: plures enim sunt rationes, modique quibus materies morbifica in caput admittitur; plures item quibus in hanc, aut illam systematis nervosi regionem deducitur; & juxta varias ejusmodi causa morbifica translationes, diversæ motuum convulsivorum species constituuntur.

3. Materies morbifica intra caput aggeritur vitio, tum, Sanguinis vitientis, Igitur quod particula heterogenea & spasmodica intra ἐνέφαλον admittuntur, & sanguinis mittentis, & cerebri suscipientis vitio imputandum est.

1. Cum sanguis materiam morificam capiti suffundit, vel tota ejus massa depravatur, uti frequenter accidit in febribus malignis, item in affectione scorbutica, cacochymica, ac imprimis originaliter morbida; vel sanguis ex se insoni, & incortus corpuscula maligna aliunde accipit, eaque postea cerebro affigit, ita in magnis viscerum impuritibus, ac præcipue cum partes aliquæ abscessu aut ulcere virulento, vel fermento noxio afficiuntur; è talibus enim *μιασματῶν νοσεγγῶν* mineris particulæ noxiæ in sanguinem ebulliunt, ejusque comineatu postea in cerebrum deponuntur: ita ob Lienem, uterum, aliaque viscera male affecta morbi Convulsivi excitantur; qui tamen immediatius à cerebro, istarum partium labes, per sanguinis commercium suscipiente, dependent.

tum Cerebri suscipientis.

2. Attamen 2. sanguis, ut ut vitiosus, & seminio morbido imprægnatus fuerit, haud facile inquinamentum suum capiti allinit, nisi etiam cerebri, ejusque appendicis constitutio aliquatenus in vitio fuerit; quandiu hæ partes bene conformantur, & vigore pollent, se, suaque tuentur; foribus oclusis, nil præter liquorem spirituosum suis usibus dicatum, purum, putumque admittunt: sin vero aut cerebri meatus. & pori nimis laxan-

laxantur, aut *spiritus ostiarii* ab excubiis suis cessant, vel avocantur, una cum *succo nervoso*, materies heterogenea & morbifica irrepit, ac in regimine animali malignitatem suam explicat. Quod *Cerebri* spectat ad ipsius *Cerebri malam dispositionem*, ea mala diathesis, vel hereditaria existit: ita parentibus epilepticis, aut convulsioni obnoxiiis oriundi, in eosdem affectus plerumque & ipsi proclives sunt: & quidem constitutio cerebri à partu multis modis fieri potest vitiosa: nam aut ipsius *intemperies* iusto est humidior, aut siccior, vel alterius qualitatis excessu, aut defectu peccat. Interdum pori sunt laxiores, vel consistentia ejus nimis dura aut mollis est: quin & partium *Cerebri* & appendicis ejus conformatio indebito more habere potest: Cæterum aliquando *Cerebri* & nervorum indoles originaliter sana & firma ex accidente vitiatur, & diathesin morbidam acquirit: longa *intemperantia* has partes enervat; quin & febre maligna, & morbi chronici eas plurimum debilitant: porro accidentia externa, uti *frigoris* & *caloris excessus*, *vulnus*, aut *plaga* earum crasæ sæpe pervertit, & impressionum morbidarum magis capaces reddit. Quod vero spectat ad *spirituum animalium aetæ* & *ætas*, propter quas particulae heterogeneæ & spasmodieæ cerebrum absque repulso subeunt, illique facilius coherent; observare est *spiritus animales* quibusdam ab ipsa nativitate teneriores, & cito dissipabiles existere, ita quidem ut nihil sensui, aut imaginationi fortius & vehementius oblatum tolerare possint; quin statim in confusiones adigantur: propter hanc rationem, fæminæ præ viris earumque aliæ præ aliis affectibus diæthystericis obnoxie fiunt. Porro interdum passio violenta spiritibus ut ut mediocriter firmis ejusmodi prostrationem ac inordinationem imprimit, ut postea nihil fortiter sufferre, nec cuivis injuriæ resistere valeant: ita passim accidit subito timore, aut ingenti tristitia regimini animali impressiones morbidas affigi, quæ postea vix unquam delentur:

hinc enim mulieres sæpe affectiones dictas *uterinas*, & viri *hypochondriacas* primo contrahunt, iisque postea fere semper assuecunt.

2. *Materies morbifica intra caput admissa, quomodo disponitur.*

Interdum è Cerebro re-geritur.

Ex his constare videtur quibus modis & ob quas causas materies spasmodica intra ἐνέξαλον admitti solet: jam proxime videamus quid de illa fiat postea, siquidem ista materia ad Cerebrum advecta affectus convulsivos aut non semper, aut non eodem prorsus modo inducit.

1. Interdum accidit particulas heterogeneas & explosivas in Cerebrum admitti, quæ tamen exinde sine magna noxa, & priusquam genus nervosum subeunt, rursus externinantur: quippe *vena* & *lymphæductus* sæpe quod superfluum & regimini animali inimicum est, resorbent, & vel foras convehunt, vel in emunctoria deponunt. Dum talis materia parumper in cerebro agitur, particulae ejus spiritibus nonnullis affixæ, ab iisque demum elise, vertiginem & scotomiam cient; at vero quia nervorum ductus haud subeant, affectiones spasmodicæ minime succedunt.

Interdum in genus nervosum destruitur.

2. Quando materies morbifica intra ἐνέξαλον admissa, non exinde statim relegatur, sæpenumero noxam suam, priusquam nervoso generi inferatur, haud prodit; nam intra Cerebrum spiritus animales admodum vegeti, & spatium liberiori nacti, copulae cujusvis heterogeneæ complexus evadunt; quos equidem intra angustos nervorum canales evitare nequeunt: porro ipsa materies morbifica, siquidem è Cerebro per vasa excretoria mandari non potest, exinde mox in *systema nervosum*, utpote partem ignobiliorem dimittitur: sin vero invitis facultatum superiorum præsidii, talis materia intra Cerebrum diutius commoretur, ejusque spiritus incolas valde inficiat, *epilepsiam* inducit, prout infra speciatim ostendetur: at tamen multo crebrius, labes è Cerebro absque magna noxa ejus, in *nervosum genus* traducitur; hoc autem non uno semper modo fieri contingit.

In Cerebro manens caducum infert.

Anim.

Enimvero particula heterogenea liquori nervoso immixta, ac versus nervorum principia delapsa, eadem non simul omnia, neque hæc aut illa, prout fors tulerit, indifferenter subeunt, verum in aliorum ductus præ aliis, idque non sine aliqua ratione diriguntur. Namque observamus symptomata convulsiva sedem plerumque aliam in pueris ac in adultis, aliamque in tenerioribus ac in robustis sibi eligere.

In pueris, qui affectibus cordis, & membrorum exteriorum exercitiis nondum assueverunt (quibus sc. utrisque causa morbifica longinquius à cerebro profertur) materies spasmodica in nervos proximios, eos sc. 3^{ti}. 5^{ti}. & 6^{ti}. paris sæpius incurrit; quare illis faciei, ac oris partes maxime convelluntur: rarumque est & inasuetum iis viscera, & præcordia, prout in adultis attolli, motuve inordinato affici: E contra in proventa ætatis hominibus, aditu ad nervos paris vagi, & intercostales, uti ad istos spinalis medullæ, magis patente, partes, quas nervi illi respiciunt, frequentius convelli solent: hoc tamen cum discrimine, quod in tenerioribus, & iis qui sunt valde è πᾶθεῖς, quibus, ob passionibus animi, præcordia & viscera sæpius perturbantur, materies spasmodica nervorum interiorum ductus apertiores promptius subit; illique propterea spasmis, in abdomine, & thorace excitatis, magis obnoxii redduntur: Hinc enim est quod mulieres passionibus dictis hystericiis, ac viri quidam hypochondriacis molestantur; sicut postea, cum de affectibus istis particulatim disseremus, fusius declarabitur.

Cum materies spasmodica quorumvis nervorum capita adpellit, vel ibidem subsistens vertiginem tantum, partiumque ad quas nervi isti pertingunt, leviores spasmos, & subsultus creat, vel in nervorum ductus altius prolapsa paroxysmos convulsivos atrociores parit: eadem vero in processu nerveos delata, per caudicis, sive trunci unius aut plurium propagines, modo omnes, modo

*Materies
spasmodica
in nervo-
sum genere
delapsa.*

*In pueris
nervos
prioribus affi-
cit.*

*Securè in
adultis.*

*Quo rito
juxta ner-
vorum
principia
subsistens,
aut in du-
ctus altius
prolapsa
spiritus
afficit.*

do aliquas tantum, cæteris patentiores disponitur; atque *spiritibus* tum intra ipsos nervos, tum intra *fibras appendices* confitis paulatim accrescit: nimirum paratio est, & similis fit apparatus in dispositione ad paroxysmos convulsivos, ac si *pulveris pyrii* successive explodendi grana per longas series jacerentur. *Spiritus* ad hunc modum *copula heterogenea* imbuti, tum intra nervorum truncos, tum intra *fibras membranis*, & *musculis* intertextas, potissimum vero intra *plexus nerveos* hospitantur; cumque illi aut *gravati* ob nimiam plenitudinem, aut data aliqua occasione exagitati, copulam suam excutere coguntur, particulæ elixæ & ab invicem profilientes partes continentes valde inflant, adeoque *impetum motivum* contra appetitus, & *natura jussa*, & leges exerunt: Porro *spiritus* ad *motus convulsivos* obeundos semel incitati, à systematis nervosi extremitate, una, aut altera, ut plurimum vero in *sine* explosiones ordiuntur. Illi autem, qui primo explosi sunt, proximos quoque prædispositos, velut *traduce ignario* corripunt; adeoque longa, & continuata *spasmodum* serie, à meta una ad alteram affectionem inceptam propagant: nam *convulsio* ab imo abdomine, aut a pede, aut manu exorta, sensim ad superiora, & periumque ad ipsum *ἐν κέραλον* proreperit; idemque affectus cum à cerebro (prout in *Epilepsia*) orditur, illinc pariter deorsum ad viscera remota, etiam ad membra & artus exteriores derivatur.

*Materies
spasmodica
convulsio-
nes, aut
continuas
aut perio-
dicas in-
fert.*

Materies morbifica in capita nervorum influens pro varia sui copia & dispensatione, diversimoda convulsionum genera producit: nam primo observare est, abundante, & exuberante materia, interdum *systematis nervosi*, aut quorundam ejus partium totos ductus occupari, ita ut *spiritus animales* tum influi, tum insidi, *copula heterogenea*, ejusque supplemento perpetuo saturati, in *spasmos* continuos urgeantur. Novi quibus muscoli omnes, ac tendines in toto corpore *contracturis* & *subsul-*
ribus

libus sine intermissione afficiebantur : Novi *alios*, quibus *brachia*, & *crura*, cæterique artus in varias flexiones, & distorsiones perpetuo cogeantur : quin & *alios* vidi, qui saltare, huc illuc discurre, pedibus, manibusque humum contudere necesse habuerunt ; quod ni facerent in immanes viscerum, & præcordiorum convulsiones incidebant. 2. *Particula heterogenea & explosiva*, si minori copia cum spiritibus combinatæ sint, ipsis sine tumultu, aut perturbatione adherent, donec post aliquod tempus utræque particula iterum dissilientes, ac ab invicem elisæ paroxysmos convulsivos cient ; cujusmodi *paroxysmi* sunt vel *perio- dici*, & *statis horis* exacte repetunt ; quod accidit ob *materiam morbificam aequali dimenso generi nervoso* quotidie suffusam, proindeque circa idem temporis spatium, ad *plenitudinem explosivam* etiam quotidie aggestam ; vel *vagi & incerti*, in quibus sc. particula heterogeneæ minori adhuc copia suffusæ, non nisi longo tempore ad *saturationem explosivam* assurgunt ; quarum interim cum *plenior aggestio*, tum *explosio* ob *plures occasiones*, siue *causas evidentes* modo *crebrius*, modo *rarius* solent accidere : hinc fit ut *affectio spasmodica* nonnunquam causæ evidenti in totum ascribatur, cum revera nisi *procataxix convulsiva* præcesserat, talis causa nullam excitasset.

Itaque ut de *convulsionum causis evidenter non- Spasmodum* nihil dicamus : supra observavimus, si vehementiores fuerint, & *cerebri*, ac *nervosi generis* constitutioni teneriori, ac imbecillæ acciderint, eas inter *dum solitarias*, *pathemata convulsiva* inferre : at vero quoties *affectio spasmodica* gravior, & *habitualis* facta, sæpius redire solet, licet *causa evidens* in propatulo sit, & effectus culpam sustineat, nihilominus suspicari licet *procataxeticam* intus latere, & in efficiendo potiore existere : nisi enim spiritus copula heterogenea imbuerentur, in explosiones involuntarias, & præternaturales nec tam facile, nec tam crebro adigerentur.

Can-

Causa evidens duplex, sc. implens, & irritans.

Causa irritans dicitur spasmus directus, aut reflexus.

Causarum evidentium duplex ordo, sive classis, occurrit; aut enim ejusmodi sunt quæ procatarxin adaugent, eamque citius ad plenitudinem explosionem perducunt, uti sunt mala victus ratio, & errata in sex nonnaturalibus, quæ sanguinem & succum nervosum inquinando, particulas heterogeneas majori copia spiritibus ad saturationem fugerunt, proindeque accessiones spasmodicas eo citius accersunt. Vel 2. causa evidens dicitur quicquid spiritus derrepente exagitant & irritant, ut statim explodantur, efficit, & copulam suam, qualiscunque fuerit, elidant: atque hujus generis plurima sunt, quæ spiritibus modo intra systema nervosum confitis, accidentia motus convulsivos instinctu diversimodo (prout in regularibus assolet) aut directos, aut reflexos cient.

1. Prioris generis potissimum sunt violentæ animi perturbationes, quibus spiritus Cerebri incolati agitati, atque confusi, alios intra nervosum genus scatentes, & sæpe prædispositos ad explosiones irregulares incitant; ita vehemens timor, ira, aut tristitia non modo incommoda valetudine affectis insultus epilepticos, aut hystericos inducunt; sed interdum aliis quibuscunque cordis palpitacionem & tremorem, quin & membrorum & artuum convulsiones horrificas accersunt. 2. Quoad alterum cause evidens genus, quo sc. Spasmi actu reflexo incitantur; hoc quidem nec infrequenter locum habet, quoties gravis molestia, cum fibrarum & spirituum irritatione, nervoso generi alicubi exhibetur: quippe eadem molestia mox cum primis spirituum fontibus, nempe cerebro aut cerebello communicata, exinde motus inordinati, ac violenti præter animi arbitrium incepti, h. e. convulsivi, retorquentur; ita namque lumbri, ci, pharma, aut acres humores, intestinorum tunicas immaniter vellicantia, istarum partium, & non raro membrorum externorum spasmos inferunt.

Hæc

Hæc de singulis causarum, conjuncta, procatartica, & evidentium generibus, à quibus morbi convulsivi habituales facti, & cum gravioribus paroxysmis repetere soliti, exoriuntur: Cum vero alteram hujus morbi speciem assignavimus, ubi paroxysmi à causa evidenti solitaria, seu fere tantum ab irritatione, spiritibus nondum copula explosiva præoccupatis, dependent; jam proxime disquiratur quibus, & quot modis hoc fieri contingit. Super his in communi statuitur insultus spasmodicos, à mera irritatione productos, aut leviores esse, & cito pertranseuntes, aut gravissimos, & non raro lethales, prout quando venenis assumptis, aut *exp. n. d. d. d. d.* superveniunt. Porro adnotetur cum materies morbifica, sive irritativa ipsius nervorum caudicibus, aut plexibus infederit, eam non raro etiam explosivam evadere, utcumque spasmos etiam à mera irritatione productos (prout supra annotavimus) explosiones quasdam esse. Itaque his prælibatis, rem propositam expediamus.

Partium nervosarum irritatio, quæ motus convulsivos efficere solet, variis in locis, variisque ex-
 rebus, quæ spiritibus & fibro incongrue, atque im-
 mica sunt, contingit. Quoad res spirituum natura
 adversantes, observare est præter venena, & quali-
 tatum tangibilium excessus, qui ab extra infligun-
 tur, multa quæ intus in nobis gignuntur, sc. varia
 sanguinis, & succi nervosi recrementa, miasmata
 febrilia, humores præternaturales, salinos, aut sul-
 phureos, quinimo lumbricos, calculos, cum pluri-
 bus aliis nervoso generi infesta esse, & irritationes
 spasmodicas passim ciere. Quoad loca affecta, sive
 materia irritativa sedem; licet hæc in qualibet sy-
 stematis nervosi parte noxam inferat, ut pluri-
 mum vero maxime infesta esse solet cum juxta sy-
 stematis nervosi principia, vel extremitates, vel cir-
 ca medios nervorum processus, ac præcipue in eo-
 rum plexibus desigitur: Porro talis materia, quæ
 spiritus irritans, causa evidētis loco esse solet, non
 raro, prout modo innuimus, etiam procatartica
 ratio-

Causa irritans distinguatur quoad loca affecta, quoad sub-
 jecta.

Loca affecta sunt nervorum principia, extremitates, & medii processus & plexus.

Hæc

rationem subit, quatenus nimirum particulæ heterogeneæ ab illa emissæ, fibras nerveas subeunt, & cum spiritibus combinatæ, eos ad explodendum aptiores, & procliviores reddunt.

Causa irritans ut nervorum origines afficit.

1. Igitur interdum accidit humores malignos, & nervoso generi infestos è sanguine in cerebri regionem suffusos, & exinde demum in posticam capitis regionem delatos, nervorum origini incumbere; ubi, si disrupta pelliculâ, quæ medullam oblongatam investit, in nervorum truncos nudos incidunt, eorumque fibras altius subeunt; propterea quidem motus convulsivi non modo in partibus capiti vicinis, verum aliquando in valde remotis, & non raro in toto systemate nervoso oriuntur: Hoc passim observare est in malis febrium crisis, materia morbigica in caput translata; item in affectibus cephalicis, in statum pessimum, ac lethalem evectis. Revera cum plurimum hoc ritu defunctorum capita aperuerim, reperi in omnibus posticam medulla oblongata regionem fero acri & sanguineo immersam.

Ut nervorum extremitates.

2. Quemadmodum systematis nervosi extremitas interior, sive origo, ita non raro exterior, sive finis à vellicatione illic facta, spasmos, sive motus convulsivos suscipit, eisdemque quaquaversus transfert: hoc in membris exterioribus passim fieri, testantur tendinum ac nervorum punctura. Nec minus à vellicatione in visceribus facta spasmi circumquaque excitari solent, si quando pharmaca, aut humores acres, nec non lumbrici in ventriculo, aut intestinis scatentes partes membranaceas velliant, adeoque sensionem molestam primis sensoriis imprimunt; exinde statim ob spirituum exandescencias motus convulsivi modo in partes affectas, modo indifferenter in alias quasunque retorquentur: nam à graviore visceris cujusdam noxa sæpe spasmi non tantum partes affectas, & vicinas occupant, verum in faciei ac oris musculos, nec non in membra exteriora transferuntur. Calculus ureteri impactus haud tantum in isto du-

Et,

tu, verum in *tota vicinia contractiones* immanes accersit. Porro *symptomata* quædam *hysterica*, & *hypochondriaca* nonnunquam hac ratione inducuntur; quatenus nimirum *vellicatione* in visceris cujusdam membranis facta, illico *spasmus* retorquetur.

3. *Materies irritativa*, quæ *spasmodorum causa* evidens esse solet, interdum *medios nervorum processus* occupat; & propterea *partes* modo *supra*, modo *infra* illius sedem ad *motus convulsivos* incitantur: Hoc de nervorum plexibus satis constare *ut medios* videtur; cum enim *succi nervosi* recrementa *acria* *processus* in iisdem congeruntur, non raro *spasmi* per totam *& plexus* viciniam procreantur: hac ratione *affectio colica*, atque *hysterica*, nulla viscerum istorum culpa, tantum ab humore in *mesenterii plexibus* deposito non raro progigni, ac excitari videntur (quod equidem posthac, cum de affectibus istis particulatim agemus planius ostendetur): Pariter ob *plexus ganglioformes* humore acri & irritativo obfesos, *præfocatio in gutture*, nec non *variæ præcordiorum contractiones* inferuntur. Porro *affectiones spasmodicæ* ab humore acri intra *totos nervorum caudices*, & corporum nervosorum *meatus* sca-
tente non raro dependent. Vidimus quosdam *convulsionibus* admirandis, ac *perpetuis affectos*, ut necesse habuerint (prout *supra* retulimus) membra huc illuc jactare, & distorquere, saltare, discurre-
re, humum manibus, aut pedibus contundere, a-
liasque gestulationes stupendas exerere, haud se-
cus ac si *sagarum præstigiis* læderentur, cujusmodi *passionum causa* genuina in eo consistere videtur,
quod *succus nervosus* genus irrigans, instar *aquæ stygiæ* acerrimus, ac à debita crasi degeneratus,
spiritus insitos influosque continuo irritaret, ac
velut cestro quodam afflaret.

Ex his quæ circa *varias convulsionum causas* *spasmodorum* disleruimus, multiplices eorundem *species* & *disse-* *differentiæ*
rentiæ eliciantur: Nam primo annotavimus *respe-* *respectu*
æu originis, *pathemata spasmodica sæpissime à* *Originis*.
capite

capite affecto, seu materia morbifica in nervorum principia influente, derivari; quandoque tamen licet rarius, eas à tali materia in nervorum extremitates irrependere.

2. Quoad morbi & symptomatum productionem, observamus eandem aliquando à causa evidenti solitaria, uti passione subita, & vehementer produci: Sapius vero procatarxim, sive dispositionem præviā requiri: porro causas interdum ita coincidere, ut causa procatartica etiam evidētis vicem suppleat; quin etiam è contra, ut hæc illius loco fuerit.

Morbi extensionis.

3. Quoad morbi extensionem, affectio convulsiva distingui potest in universalem, qua spiritus fere totum systema nervosum, ipsumque ἐγκέφαλον æquantes, successive exploduntur; & particularem, in qua spiritus intra privatam quandam ditionis animalis regionem afficiuntur.

1. Prior ista cietur quando spiritus animales intra primos ipsorum fontes, nempe Cerebri, & Cerebelli medullia iritantur, unde ipsorum explosiones violentæ accidunt: quapropter tum animæ functio quavis interna; sc. sensus, & imaginatio obscurantur, ejusque facultas exterior locomotiva pervertitur: Hujusmodi affectio spasmodica universalis, in qua sc. præter artuum & viscerum spasmos, interiores animæ potentia eclipsin patiuntur, iterum duplex est: nempe aut primaria, quæ ab ἐγκέφαλον incipit, oriturque in quantum spiritus hujus incolæ particulis nitrosulphureis imbuti primo exploduntur, eorumque accensio, cæteros in appendice tum medullari, tum nervoso scatentes corripit, ibique explosiones convulsivas concitat, prout cernitur in epilepsia.

2. Vel passio isthac universalis ἀνασθενσία inferens secundaria est, quæ sc. alicubi in nervoso genere inchoata, exinde spirituum copias successive affectis, factaque velut aquarum undulatione, demum ipsi ἐγκέφαλον traditur: hoc passim accidit

it in paroxysmis, qui dicuntur hysterici, in quibus ob spasimum principio in imo ventre incipientem, moles, sive intumescencia in abdomine extatur; dein eodem affectu per nervorum ductus perius lato, *ventriculus*, ac mox *præcordia* conahuntur, ac tandem spasimo *caput* impetente, cientes corruunt, iisque noticia omnis adimitur; denique morbo in *nervos alios* reflexo, membrorum *exteriorum* motus convulsivi succedunt.

2. Quod vero spectat ad *spasimum particularem*, in cuius paroxysmo ægotantes animo conant, hic quidem varias differentias sortitur. Quoad *materia sedem*, quæ circa nervorum *principia*, *extremitates*, aut *medios processus* contingit, spasimorum (uti ostendimus) diversitas oritur: quoniam prout ista *materies morbifica*, nervorum incipia obsidens circa *medulla oblongata caput*, *medietatem*, aut *caudam* defigitur; propterea addit modo tantum *faciei*, aut *oris partes*, *motus omni*, aut *medii ventris viscera*, ac modo *arteris exteriores* potissimum, ac fere tantum *concelli*.

Porro *convulsio*, quoad *insultus durationem*, *Insultus* usque *magnitudinem*, distingui solet in *continuationis* *durationis* *intermittentem*: Prior sicut supra innuimus dicatur *tétanos*, sive *contractio permanens*, cum pars una, aut simul plures *constanti tensione contractæ* aut *distortæ* in eodem situ præternaturali aliquandiu detinentur; sic quandoque muscularis, aut membrum, puta oculus, labium, gena, recta positione distorquentur, nec statim facile educi possunt: cuius causa interdum est *resolutio*, ve *paralysis* in quibusdam aliis musculis; qui um relaxantur, oppositi nimis fortiter agunt, & artem, quæ inter utrosque velut in æquilibrio consistere debuit, versus se totam corripunt: aliquando tamen talis *contractio permanens* excitatur propter tendines humore seroso impacto obfessos, qui proinde rigidi evadunt: Huiusmodi affectus

in *scorbuto* familiaris existit, ut ægri quandoque nullum membrum aut articulum extendere possint; sed velut in orbem, seu globum contrahantur. Nonnunquam tendines in dorso, ob talem humoris incursum, ossa extra debitum situm trahunt, & *gibbositatem*, vel corporis *incurvaturam* pariunt. *Tetanus* distingui solet in *universalem*, cujus tres sunt species; sc. *ἐμπροσθεν τοῦ*, *ὀπισθεν τοῦ*, & *τέτανος* ita proprie dictus & *particularis*, quæ membrum quoddam vel articulum privatum respicit: Super his postea speciatim dicemus.

2. *Convulsio intermittens*, aut *brevis* est & *momentanea*, quæ per crebras vices, & quasi per *subsultus* peragitur, prout observare est in horrore & *tendinum concussionibus*, quæ semper crebra *motus*, & *quietis* alternatione interstinguuntur: vel *spasmodum insultus*, eorumque *intervalla* diutius protrahuntur: ita usitatum est *paroxysmos convulsivos*, quando repetunt, *aliquandiu perdurare*, ac *rursus desinere*; tales autem *periodi* modo *certa* sunt, atque *statis horis* eveniunt, modo *rara*, ac *incerta*, atque pro variis datis occasionibus *diversimode* contingunt. Plures sunt aliæ hujusce affectus *differentiæ*, quæ postea cum de singulis *convulsionum speciebus* particulatim dicemus, melius elucescent.

CAPUT II.

De Epilepsia.

HÆtenus *Spasmodum*, sive *Convulsionum* in genere *naturam*, *causas*, & *differentias*, juxta hypothesein plane novam, & insolitam, sed rationi (ut opinor) satis congruam tractavimus: jam proxime incumbit præcipuas istius affectus species *particulatim* explicare; inter quas *Epilepsia* prærogativam facile meretur, ejusque *consideratio* *methodi*, sive *ordinis jure* quodam præcedere debet;

bet; quippe hic morbus in corpore humano quasi imperium amplissimum nactus, non modo in totum ἐγκράτων, sed plerumque simul in omnes systematis nervosi partes tyrannidem exercet: quapropter ab affectionis immanitate, *morbis Hercules*, ab insultu motu tanquam à numine immissi admodum stupendo, νόσος ἰσπὴν, sive *morbis sacer* ab antiquis appellabatur; cui accedit cuiusdam nostratis, haud infimæ notæ, Theologi conjectura, nempe plures, qui in novo Testamento pro *Demoniacis* habentur, tantum *Epilepticos* fuisse; morbiq; hujus à Christo Salvatore *curacionem*, *spiritus mali ejectionem* sive *exorcismum* dici: Revera in hoc affectu *materia morbi* sic adeo obscura aut prorsus nulla vestigia apparent, ut merito hic *spiritus malefici afflatum* suspicemur: saltem probabile est, quoties diabolus præstigiis suis miseros mortales affligere permittitur, ipsum non posse ex alia pharetra graviores sagittas torquere, aut sub meliori larva, quam monitrosi hujusce morbi insultibus miracula ostentare.

Epilepsia symptomata uti sunt plurimum studenda, ita illorum *causæ*, & *ipsius morbi ratio* formalis difficillime explicantur. Enimvero inter Authores tum de *parte affecta*, tum de afficiendi modo, res varie controversatur: plerique hujus *edem* in *cerebro*, aut *ventriculis* ejus; alii in *meningibus*, quin & nonnulli in *medio*, aut imo *venire* collocant; quo tamen jure mox inquireretur: interim ut missis aliorum opinionibus, recti ratiocinii filo vera *morbi hujus Theoria* investigetur, *primo descriptionem* ejus, simul cum integro Phænomenon censu exarare; *secundo*, istis rite perpendens, *morbi subjectum*, & *partes præcipue affectas* eruere; *tertio* demum *rationem* & *modum* quo *morbus iste generetur*, cum *veris symptomatum causis* subjicere nitemur.

Primo, quoad *morbi ideam*, *insultus epileptici*, *universalis*, ac *immanior* tantum *convulsio* seu *morbi esse historia*.

esse videtur, in qua sc. spiritibus *cerebri incolis* primo irregulariter commotis, & velut confusis cæteri omnes τὰ ἐγκειμένα appendicem tum *medullarem* tum *nervosam* incolentes, simul *motus convulsivos*, sive *contractiones* inordinatas ineunt, easque aliquandiu cum crebris subsultibus continuant: *morbi accessio* ut plurimum ex improvise aggreditur, ægrotique nihil tale cogitantes opprimit, atque ictu oculi citius sensu & intellectu orbos, in terram præcipitat: quippe non tam cadunt, quam cum impetu quodam prosternuntur, ut sæpe pars primo in terram aut corpora adjacentia allisa livore aut vulnere afficiatur; prostratis supervenit *stridor dentium*, cum *spuma oris*, sæpe etiam *capitis concussio*, & *crebra* ad humum *allissio*; *brachia* & *crura*, quinimo *cervix* & *dorsum* aut statim rigida sunt, aut variis flexionibus huc illuc distorquentur; aliqui *pectus* immaniter contundunt, alii *brachia* & *crura* valide exerunt; eaque, ac totum aliquando corpus huc illuc impetuose jactant; plerisque autem *præcordia* & *hypochondria*, nec non *totus inferior venter intumescunt*, & valde *inflantur*: post aliquod tempus modo brevius modo longius hæc symptomata, quasi *Tragœdia* peracta, derepente cessant, & tunc ægroti denuo ad se redeunt, ac mente constant; superflite vero post *paroxysmum capitis dolore*, cum *torpore*, & *hebetudine sensuum*, & non raro *vertigine* & *scotomia*.

Paroxysmi epileptici repetere solent, quandoque statim temporibus *diei*, *mensis*, aut *anni*, ut plurimum vero juxta majores anni *τετραετής*, aut *luna*, aut *solis συζυγίας* vel *aspectus oppositos* certius redire, & gravius affligere solent: quandoque accessiones sunt incertæ, & vagæ, pro occasione & varietate causarum evidentium: sunt autem *paroxysmi* modo *leviores*, qui cito pertranscunt, ita ut ægroti vix in terram præcipitentur, nec ἀναιδής corripiantur; modo *graviore* sunt, quibus cor-

rept

repti plurium horarum spatio insensiles decumbunt, & velut dæmoniaci, horrendis symptomatis torquentur: aliquando, licet rarius, signa quædam paroxysmi prænuncia lapsuros commonefaciunt, ut sunt *capitis gravedo*, *oculorum coruscatio*, *aurium tinnitus*: interdum in parte quadam exteriori, *brachio* nempe, aut *crure*, aut etiam in *dorso*, vel *hypochondriis* spasmus præcedit, qui exinde instat *aura frigida ascendens* & versus caput perreptans, caducum inferre videtur: Morbo huic, *pueri*, & *adolescentes*, magis quam maturæ ætatis homines, aut senes obnoxii reperiuntur: quicumque insultum ejus semel perpeffi sunt, nisi remediorum ope curantur, postea vix per totam vitam ejus laboriosus immunes fiunt; paroxysmi quo sæpius repetunt eo graviores usque evadunt, qui cum frequenter iterati valde atroces existunt, *memoria*, *imaginationis*, & *rationis* usum, & dein totius functionis animalis robur ac vires enervant; donec hujus œconomia valde perversa, functio demum vitalis labascatur, & sensim aboleatur. Explicatis ad hunc modum hujus morbi telis, & apparatu malefico; jam proxime inquiremus in qua parte *sedem* figat, sive quod sit proximum ejus subiectum.

2. *Epilepsia accessio* & invasionis modus plane *Morbi* innuere videntur *sedem ejus primariam*, sive partem præcipue affectam alicubi intra caput contineri; quod autem *paroxysmus* nonnunquam in partibus remotis incipiat, & exinde versus caput ascendat, hoc quidem ita fieri *videtur* tantum, & ex *accidenti* contingit, cum interim *causa morbifica* circa ipsum *ἐν κέφαλον* subsistit (prout inferius declarabitur): verum quod à primo morbi insultu statim *ἀνενδοσία* cum membrorum & viscerum fere omnium contractionibus succedit, hoc manifesto indicio est, una *totam ἐν κέφαλῳ* *compagem*, & *nervorum omnium origines* à causa morbifica occupari; At vero etiamnum explicatu diffi-

ficillimum videtur, ubi *causa* ista, sive *materies morbifica* præcipue subsistit; neque enim probabile est, eandem per cunctas cerebri partes diffundi, nec tamen constat in quo loco singulari ea defixa, cæteras omnes partes ita subito in ejusdem noxæ consensum trahat.

*Hanc alii
meningas
alii cerebri
meditullium
statuunt.*

E variis super hac re Authorum sententiis, due præ cæteris magis probabiles videntur, & pari verisimilitudine assensum vendicant. Quarum una asserit *Cerebri meditullium*, atque altera *meningas ipsum investientes* esse primariam *Epilepsia* sedem: Prioris ratio in hoc fundatur, quod ubi spirituum animalium fons, & ipsius animæ sensitivæ origo consistit, ibidem hujus morbi causâ poni debet; nempe cum principes facultates primo læduntur, cæteræ omnes ejusdem noxæ facile participant: verum enim vero ut concedam in *Apoplexia*, & *spirituum deliquio* ita habere, attamen in *convulsione* (cujusmodi affectus est *Epilepsia*) non sequitur *fibras* & *nervos* omnes convelli, quia *cerebri meditullium* prius *convellitur*: quippe hoc cum sit mollis & fluidæ substantiæ, atque motus & sensus expers, *contractionis*, sive *affectus spasmodici* minime capax videtur: quapropter alii *cerebrum* & quamvis ejus partem à morbi hujus culpa eximentes, causam ejus omnino in *meningas* rejiciunt; asserentes sc. *membranas cerebri investientes*, ac in primis illarum *processus cerebri*, ac *cerebelli fissionibus instratos*, siquidem à materia morbifica vellantur, *spasmos*, sive *convulsiones immanes* cenci-
pere; dein à *meningibus* istis contractis & diductis una *cerebrum* inelutum valde *comprimi*, & *constringi*, ita ut poris, & meatibus ejus *constrictis* à *vitiis* inferatur, simulque nervorum caudices, quibus utraque meninx appenditur, in consensum illarum perducti, etiam motus convulsivos ineant: Et quidem ad hunc modum, *Epilepsia* ratio *formalis* forte explicabilis videtur; at vero cum rem altius perpendo, etiam ab hac sententia discedere visum est, quia nimirum hand
con-

constat quoritu, & quam ob causam, imminen-
e caduco, *meninges ista spasmos* adeo horrendos
incipiant. Quinimo nec liquet, quomodo ab
idem, utut *convulsis*, *paroxysmus epilepticus* in-
ducatur.

Quoad prius, impossibile videtur *meningas*, *Afferitur*
quoad totas earum concavitates, ita contrahi, ut *meningas*
istat *ma* supii arctius constrikti, contenta sua un- *non esse*
ique convellant, ac in spatium angustius contra- *primario*
iant: quippe *dura mater* pluribus in locis calva- *affectas.*
ia firmissime cohæret; quin & isti *pia mater*,
iuxta *sinuum processus*, mutuo membranarum ne-
tu, & ubique præterea vasorum continuitate col-
gatur: hinc facile patet, *utramque membranam*,
quoad magnam sui partem, *immobilem esse*, ita ut
basmos universales nequaquam ineant: quod ve-
o ad spasmos minores attinet, ut cum *meningie*
rujus, aut *istius*, vel simul utriusque portio qua-
lam convellitur, revera tales evenire concedi-
mus: nam sæpius audi vi *cephalalgia* graviori affe-
ctos, de magna partium sub *calvaria* latere, mo-
to *dextro*, modo *sinistro* constatarum *constriktione*
mmaniter queri, nec tamen exinde uilus *caduci*
nsultus sequebatur: porro ut membranæ istæ in-
signiter læsæ vellicationes maximas subeant, haud
propterea tamen *paroxysmus epilepticus* induci so-
et: Novi enim *abscessu* in *dura matre* excitato, &
ostea disrupto cum à pure fetidissimo *meninx*
enuior, & *cerebri cortex* exederentur, ægrotan-
tem primo in *stuporem*, & deum in *Apoplexiam*
etalem incidisse, qui tamen in toto morbi de-
ursu, *symptomate* quovis *epileptico* immunis de-
gebat: Item memini *duram matrem*, terebello
i chirurgo imperito adhibito valde dilaceratam;
n alio casu eam cum parte calvariæ per vulnus
abscissam, ut portio quædam *cerebri* extuberaret;
nec tamen cuilibet horum *pathemata* quævis *epi-*
epica supervenerunt: Quapropter nec verisimile
est, *sanguinem*, aut *humores*, vel (si quispiam ita
contendat) *vapores meningibus* illis impactos, ma-
jorem

jorem noxam inferre, quam aut *plagam*, aut *vulnera* iisdem infligta, aut *saniem* ibi suffusam: præterea *Epilepsia* leviori affecti, siquidem vix conciduat, ac per totum mori insultum adhuc animo constant, *membranas* ita contrahi, & *cerebri globum* arctius compingi perciperent, si ejusmodi quæpiam affectio subesset; verum illi è contra *cerebrum* quasi *inflatum*, & *spiritus* cum effertatione quadam *exilientes*, ac velut *explosos* persensificare videntur.

*Spiritus
animales
intra cere-
bri medi-
tullum
confitos
esse prima-
rium morbi
subiectum.*

Et quidem, uti verisimillimum, arbitror *paroxysmum epilepticum* à *spirituum animalium cerebri incolarum* (qui nempe sunt primum & immediatum hujus morbi subiectum) *subita quadam rarefactione*, & *explosione* concitari; qua scilicet *cerebrum ipsum* inflatur, adeoque *insensile* redditur, simulque *nervi appensi* in *convulsiones* aguntur: hinc enimvero contingit hujus morbi *accessionem* ita derepente incipere, & perfecte terminari, sine magna *materia morbifica* aut *provisione*, aut reliquis; quia nempe *labes* non tam *partibus solidis*, quam *ipsis spiritibus* infertur.

Supra ostendimus, quo ritu *copula heterogenea* & *explosiva* *particulis*, uti videtur, *nitro sulphureis* constans *spirituum animalium* *particulis spirituosissimis* accrescens, ab iisque ob plenitudinem, aut irritationem denuo elisa & explosa, *symptomata convulsiva* producit: quamvis autem ejusmodi *copula spasmodica*, è sanguine in cerebrum primo extillatur; plerumque tamen *spiritus* ibi nonprehendit, aut cum iis saltem illic non diu hospitatur: quin potius versus *appendicem nervosam* illico detrusa, *spasmos particulares*, & juxta loca affecta respectivos accersit: interdum vero, siquidem *materies spasmodica uberior* & *potens*, atque *cerebri constitutio imbecillus* fuerit, *copula heterogenea* *spiritibus* non tantum in *nervoso genere*, sed etiam intra ipsum *ἐγκέφαλον* *constitis affixa*, *dialthesin epilepticam* infert; atque *spirituum* & *copula istius particula explosivæ* ab invicem elisa
caduci

aduci paroxysmum cœnt. Quandoquidem enim urgente epilepsia insultu ἀναστροφή πλερυνque symptoma primum, & fere pathognomenicum existit, inferre licet spiritus animales intra ipsum cerebri medullarum scatentes, ante alios affici; proindeque partem eam esse principalem morbi sedem: dein quatenus egrotantis casus, sive in humum projectio, atque membrorum & viscerum spasmi sæpiissime ἀναστροφή isti succedunt, sequitur spiritus animales etiam systematis nervosi incolae, eadem copula explosiva imbui, cumque ipsis cerebri incolis in consensum trahi, ab iisque ad explosiones pariter inordinatas excitari; licet aliquando (tota spirituum tum in cerebro, tum in nervoso genere confistorum serie, instar longioris pulveris pyrii tractus, ad explosiones prædisposita) spasmus exterius & è longinquo, forsan in membro quodam, aut viscere incipiens, posterius in cerebrum traducatur, prout infra plenius ostendetur. Interim ipsius cerebri regio semper hujus morbi sedes primaria statuatur; atque pro affectus causa conjuncta supponere debemus, non aquam in cerebri ventriculus congestam, nec humorem crassum, aut viscidum ejus poris & meatibus impactum, tales enim cause sensum gignerentur, & proinde signa quædam paroxysmi imminuentis præcurrunt a eederent; porro accessione morbi finita, talis materia non ita brevi tempore penitus disluteretur, quin à reliquiis ejus functionis animalis impedimenta quædam manerent, quod equidem in Epilepsia, nisi inveterata, rarius contingit: attamen pro caduci insultu excitando, nihil minus suspicari licet, quam spiritus animales, qui intra medullarem cerebri substantiam scatentes, sensus interioris, imaginationis, & appetitus actus perficiunt, copulam heterogeneam nactos inordinate explodi, proindeque, istis extra ordines & stationes suas perturbatis, superiores regiminiis animalis facultates eclipsin pati; dein ab hac majori spirituum explosione, velut à fomite ignario, spiritus alios, ap-

pendicis medullaris, & nervosa hospites, etiam in explosiones prædispositos, similes ἀταξίας concipere, pariterque explosos, corporum continentium motus convulsivos ciere.

*Alorbus
secundario
plurimas
systematis
nervosi
partes affi-
cit.*

Quamvis enim *cerebri medullium* semper esse *primariam Epilepsia sedem*, & ab initio, fere tantum in illa regione, materiam morbificam congeri statuimus: tamen affectu ingravescente, hæc uberius in caput delata fines suos latius explicat, adeo ut *particula spasmodica*, & in reliquo cerebro, & insuper in *appendice nervosa*, tanquam *pulveris pyriti*, sive seminii explosivi strata, huc illuc, longe lateque protensa jaciuntur; quo fit ut primo *ἀναισθησίας* insultui, *convulsiones* modo in his, modo in illis partibus, & non raro in toto corpore excitatæ, superveniant.

C A P U T III.

Epilepsia differentia, & symptomatum quorundam rationes explicantur. Nec non ejus methodus therapeutica adumbratur.

HAc de *Epilepsia essentia*, & *causis* in genere: jam proxime incumbit hujus morbi *differentia* nec non *accidentium* quorundam, & *symptomatum* ad eum pertinentium rationes explicare: quibus demum *observationes*, & ægrotantium *historiæ* cum *medendi methodo* subjungentur.

Epilepsia maxime notabilis *differentia* peti solet à *subiecto*, nempe quod *cerebrum*, aut *pars ejus* in hoc morbo laborans, vel *primario*, ac *idiopathetice*, vel *secundario* ac non nisi per *consensum* cum aliis partibus afficitur: de *priori specie* hactenus discernimus; quoad *alteram*, in qua sc. *caduci insultus* alicubi extra caput oriri visus, dein ipsum *secundario* & velut afflatu aliunde immisso cor-

corripit: observare est, ejusmodi *affectum* (prout *Epilepsia Galenus* annotavit) vel à *partibus externis*, aucin-que per *ternis* procedere: plura equidem *epilepticorum consensum* exempla occurrunt, in quibus paroxysmo in-^{excitari} *dicatur ra-* ^{tiis.} *gruente*, primo *Spasmus* cum stupore in *manu*, aut pedis digito, aliove membro particulari sentitur, qui statim exinde, velut cum fornicationis sensu versus caput prorepat; quod cum attingit, illico agrotans in terram prostratus *diversis* *signis*, aliisque pathognomonicis *caduci symptomatis* corripitur: nec minus usitatum est istius morbi procemium, & primam quasi velitationem, à *stomacho*, *liene*, *utero*, *intestinis*, *genitalibus*, aut aliis *visceribus* incipere; imprimis nempe in *istorum* aliquo, perturbatio quadam cietur; dein ab eo loco, *aura velut frigida* in caput ascensus percipitur; cui statim affectioni, *caduci accessio*, cum horrendo symptomatum apparatu succedit: hinc vulgo creditur *Epilepsia causam* in parte ita primario affici visa, delitescere, atque noxam suam in cerebrum, ex se insons, propagare.

Verum enim vero super his dicendum esse videtur, in *quavis Epilepsia* causam non modo *proca-* *causa con-* *tacticam*, sed & *conjunctam* omnino in *cerebro* *juncta* consistere; nempe *spiritus* hujus *incolas* ad *explo-* *tantum in* *dendum dispositos*, *ibidemque explosos*, *caducum* *cerebro* *consistit.* omnem inferre. Quoad *præliminaria* istæ in quibusdam *epileptici* symptomata, ea interdum *causæ evidentis*, nonnunquam vero tantum *signi* rationem habent: si quando enim diathesi *epilepticæ* mala cujusdam visceris, puta *stomachi*, *lienis*, aut *uteri* dispositio accadat; quoties in viscere isto affecto, perturbatio quæpiam cietur, facile contingit, ob *fermenti illius transmissionem*, aut *spasmi in caput continuationem*; in cerebro prædisposito accessionem *epilepticam* excitari.

Attamen ejusmodi *caduci symptomata*, quæ exterius suscitata affectum cerebro propagare videntur, non raro ipsius *cerebri consensu* oriuntur,

& paroxysmi epileptici ingruentis, sive spirituum in cerebro explodi incipientium tantum signa existunt: cum enim spiritus animales in *cerebri* & *cerebelli medullis*, simulque in *medulla oblongata* juxta nervorum origines confici, copula heterogenea ita saturantur, ut ad ipsam elidendam, proindeque morbi insultum acciendum parati sint, priusquam illi una omnes conglobatim exploduntur, spiritus aliqui exterius in privatis quibusdam nervis scatentes, siquidem assucto superiorum influxu destituuntur, inordinationes quasdam concipiunt, proindeque *spasmos* ineunt; qui *spasmi* (prout in ejusmodi affectibus saepe mos est) à *nervorum extremitatibus* huic, vel illi membro, aut visceri inserris incipiunt, unde sensim ad eorum principia prorumpunt; quo cum pervenitur, illico spiritus per totum *ἐγκέφαλον*, prius in explosiones dispositi, ab eo spasmo commoti, proindeque tanquam fomite ignario correpti, subito eliduntur; adeoque *Epilepsia paroxysmum* per se prius incipientem, velut *secundario*, & insinctu aliunde tradito excitare videntur: ad hunc modum aliquando *passiones hystericae*, cum ab imo ventre incipientes, cerebro communicantur, à visceribus illis oriri, & eorum culpa suscitari creduntur; cum interim *causa morbifica* circa *nervorum origines* potissimum subsistit, sicut alibi innuimus, & infra, cum de *affectibus spasmodicis* particulari agemus, fusius ostendetur.

*Epilepsia
differentie
aliae.*

Restant plures *aliae morbi comitialis differentiae*; nempe quod sit vel *hereditarius* vel *acquisitus*; rursus utraque species varie distinguitur, ratione aetatis seu temporis quo primo ingruit, nempe cum *prima accessio* ante vel *circa pubertatem* vel *post eam* contingit; porro quoad morbi efficaciam, in *fortem*, & *debilem*, quatenus paroxysmi cum vel sine *convulsione*, & calu fiunt; quoad morem ejus *inordinatum*, cujus insultus sunt *vagi ac incerti*; quin etiam juxta *symptomata* his, aut illis aegrotantibus, propter quandam temperamenti indo-

indolem, aut *idiosyncrasiam* peculiaria, multifariam discriminari solet.

Ceterum ex præmissis, *symptomatum* plerimorum quæ in hoc morbo occurrunt, causæ facile elucescunt, ut non opus sit istæc omnia particulatim hic considerare; de nonnullis vero quæ magis intricata videntur, non abs re fuerit hoc in loco differere.

Imprimis igitur hic lubet inquirere, cur hoc morbo laborantes non tam cadunt, prout *Apoplectici*, aut *syncopen passi*, sed potius cum impetu prosteruntur, inque terram, aliave corpora fortuito objecta, tanquam à spi. itu quodam malefico dejecti alliduntur; ita ut sæpissime aliqua capitis, aut faciei pars præ casu violento lædatur: affecti- que haud secus ac *Demoniacus in Evangelio* non raro in ignem, aut aquam præcipitentur: Huc referre oportet, *Epilepticos* ejusmodi malis obnoxios fieri, eo quod, urgente paroxysmo, iis notitia omnis, sive providentia adimitur; ac insuper nervis capiti vicinis valide contractis, tota corporis moles in præceps corripitur: Nimirum in *syncope*, & *Apoplexia* corporis affecti casus videntur tanquam ædificii ruina, quæ ob fulcimenta ejus subtracta contingit: at vero in caduco, non aliter res habet quam si domus à pulvere pyrio exploso subverteretur, quæ ut plurimum extralocum in quo steterat dimovetur.

2. *Epilepsia symptoma* maxime pathognomicum Unde spul-
vulgo habetur, si affectis in terram prostratis, & ma oris
convulsiones horrendas passis, saliva spumosa ex epilepticis
ore effluat; quæ quidem à cerebro confrecto in contingit.
palatum exprimi putatur: Verumenimvero ut
concedatur hoc spuma effluvium sæpenumero cadu-
duci signum esse; tamen illud non ita huic morbo
appropriatur, quin idem in *Apoplexia*, in *Caro*,
in affectibus hysteris, aliisque convulsivis interdum
accidit: porro ejusmodi spuma haudquaquam à cerebro descendit, nullus enim per quem
transseat meatus patescit; verum à pulmonibus in-

flatis, ac usque ad *laryngem* elevatis, unde velut cum effervescencia quadam, & ebullitione saliva spumescit: urgente enim *caduci paroxysmo*, cum plerique *nervi* in toto corpore contrahuntur, etiam qui *pulmonum* & *diaphragmatis* motibus inserviunt *spasmos immanes* passi, *præcordia* omnia sursum elevant, eaque in *systole* diuturna fere *immobilia* continent; ita nimirum ut *pulsus* & *respiratio* vix, ac ne vix perficiantur: interea quia *sanguis* intra *cordis sinus* coercitus ipsum distendit admodum, ac fere opprimit, *pulmones* utcumque impediti ne more solito & naturali moveantur, quod possunt tamen festinata & spissa agitatione, quoquo modo *sanguinem* à corde exantlare satagunt; à quo ipsorum nisu, aër humiditatem viscosam crebra respiratione succutiens, ut agitatum ovi albumen in spumam attollit, mox sursum in oris cavitatem elevat, & illinc ulterius foras propellit: quare *saliva spumosa* etiam in aliis affectibus ubi *nervi pneumonici*, aut contrahuntur, aut à functione sua obeunda inhibentur non raro succedit.

Quare non-
nulli in ca-
duco pecto-
ra contur-
bunt.

3. Porro ob eandem hanc rationem evenit, quod *epileptici* quidam in terram prostrati, *pectora* sua manibus gravissime tundunt, & cohiberi se agere tolerant: nam cum *præcordia* *spasmo* affecta & præpedita movere se solito more non possint, sanguisque in iis stagnans, non sine insigni cordis gravamine, vitæ suffocationem minatur: tunc fit ut laborantes, *cerebro* licet inscio, *mero nature instinctu*, thoracem percutiant; nimirum ut *præcordia* ita concussa, & velut exagitata, motus suos redintegrent, adeoque sanguis à stagnatione, & cor à gravi oppressione vindicentur: Non alio simili ritu hic fieri videtur, ac cum dormientes aut titillati, aut pulicum morfu velli cæci, illico locum affectum inscii *confricant*, aut *scalpunt*.

Morbi pro-
gnosis.

Quod spectat ad morbi huius prognosin, eam difficillimæ curationis esse supra inuimus, quæ qui-

quidem difficultas in eo consistit, quod cerebri meditullium (in quo spirituum animalium prima scaturigo & fons est) non tantum à causa morifica, sed insuper ab effectis ejus, nempe singulis paroxysmis plurimum debilitatur, ejusque pori laxantur, ut deinceps materiæ cujusque heterogeneæ incurfibus facillime pateant; adeoque ipsa diathesis morbida repetitis paroxysmis confirmata, atque radices altius agens ægrius tollatur. Verumtamen observare est, Epilepsiam interdum sua sponte terminari, item aliquando medicamentorum ope profligari: quorum illud circa pubertatem, & tunc fere tantum contingit; adeo ut qui ista periodo elapsa, h. e. ante 25 ætatis annum minime curantur, vix unquam postea sanitatem recuperent. Nimirum circa pubertatem corpori humano duplex alteratio, atque propterea morbi comitialis, aut alterius cujusvis alius radicati non raro solutio contingit: Nam primo, hoc tempore humor genitalis in vasis spermaticis congeri incipit; unde sequitur particulas spirituosas, quæque ipsis accrescere solent nitrosulphureas, & morificas non tantum in cerebrum, sed etiam in testes deponi: quare si heterogenea ista spirituum copula in novum hoc promptuarium uberius inferatur, exinde cerebrum immunius degens diathesin epilepticam aut alias morbidam non raro exuit. 2. Circa pubertatem, prout sanguis aliquid cerebro prius destinatum per arterias spermaticas genitalibus suffundit; sic etiam fermentum quoddam ab iisdem partibus per venas retributum accipit: sc. particule quædam seminali tinctura imbutæ in massam sanguineam reperiuntur, quæ ipsam vigorant, ac virtutem novam & vegetiorem inspirant; quare tunc temporis & corporis, & animi dotes se potissimum exerunt, pili erumpunt, vox magis sonora evadit, feminis catamenia fluunt, aliaque accidentia superveniunt, quibus liquido constat & sanguinem & succum nervosum ζυμώσθι quædam recenti impregnari: quare fermenta, sive seminea morifica

nisi ab hoc novo fermento naturali superantur deinceps sæpe usque in mortem indonita persistunt.

At vero *Epilepsiam* aliquando *medicamentorum* ope sanari *experientia* testatur: de *medendi* *metho*do, & *remediorum* maxime *celebrium* *rationi* u mox *disquiremus*; interim quod ad morbi huius *prognosin* ulterius *speciat*, si nec circa *pubertatem* *desinit*, neque *medicamentorum* *usu* *profligari* potest, diversimodum adhuc *eventum* in *variis* *ægotantibus* *fortitur*; nam vel *immediate* in *mortem* *terminatur*, vel in *alium* *morbum*, sc. *paralyfin*, *stupiditatem*, aut *melancholiam* plerumque *incurabilem* *commutatur*.

Epilepsia
in alios
morbos
commuta-
tur.

Quoad prius, cum *paroxysmi* *crebro* *repetunt*, & qualibet vice *atrociore*s *fiunt*, *functio* *animalis* *brevi* *debi*litatur; atque hinc *labe* in *spiritus*, & *nervos* *præcordiis* *inservientes* *sensim* *traducta*, *functio* *vitalis* paulatim *enervatur*, donec tandem *languente* *toto* *corpore*, *pulsuque* *imminuto*, ac demum *cessante*, *postremo* *flamma* *vitalis* *extinguitur*.

Quod autem hic morbus non raro in *paralyfin*, *melancholiam*, aut *maniam* *desinit*, ratio est, quia *crebris* *spirituum* *animalium* *explosionibus* *cerebri* *tonus*, & *conformatio* *depravatur*, ejusque *naturalis* *status* *tandem* *ita* *pervertitur*, ut *particulis* *morbificis* *etiam* *alius* *generis* *intus* *admissis* *spiritus* *figantur*, nec *amplius* in *explosiones* *justo* *procliviores* *sint*; quin potius *vicio* *interdum* *contrario* *superinducto* *ipso* *rum* *virtus* *elastica* *minium* *deficit*, ita ut *supra* *modum* *hebetes* & *torpidi* *evadant*; non secus ac *intensiora* *febris* *incendia* *sanguinis* *intemperies* *justo* *frigidior* *sæpe* *excipit*: atque hæc quidem *spirituum* *depressiones* *partim* *propria* *ipso* *rum* *culpa* *contingunt*; quippe *partim* *ul*is *agilioribus* *minium* *explosis*, *segni*ores *tantum* *superfunt*, & deinceps *suppeditantur*; *partim* *vero* *uti* *dicimus*, *cerebri* *vicio* *accidunt*: eo quod *poti* & *meatus* *ejus* à *crebris* *caduci* *paroxysmis*

xyfmisusque adeo dilatantur & aperiuntur, ut postea una cum succo nervoso, particulis quibusvis heterogeneis, & diversimode morbificis aditus patefcat.

Hæc de *Epilepsia diagnosi*, & *prognosi*; quibus *Epilepsia* explicandis necesse erat rationes nonnihil *abstrusas*, Therapen- & à *communi pathologia* diversas inducere: nec sis.

minus in morbi hujus *Therapeia*, à *vulgari*, inque aliis affectibus trita *medendi methodo* recedere cogimur: Enimvero *dogmaticorum præscriptiones*, quibus fere tantum per cathartica *materiam morbi- ficam educere*, ac penitus *eradicare* conantur, in *caduco parum*, aut nihil prosunt, imo frequen- ter *obesse solent*. Novi quosdam insignes *Practi- cos*, omiſſa penitus *intentionum Therapeuticarum* serie, ad *remedia quadam empirica*, absque ulla totius provisione se recepiſſe: hujusmodi *praxi*, licet interdum feliciter succedat, ea tamen multo certius propoſitam curationem assequeretur, si per alia itidem *pharmaca corpore rite preparato*, *impedimenta quævis* summoventur.

Quare circa *morbi comitialis medelam*, *indica- tiones* (prout vulgo recensentur) erunt vel *curato- ria*, quæ *paroxysmum* respiciunt, eumque vel *ingruentem arceat*, vel *presentem citius abigunt*: vel *prophylactica*, quæ *morbi causam* spectant, quam si tollant in posterum *accessiones ejus* inhi- bentur.

Quantum ad *priorem intentionem*, *evacuantia generalia* vix locum habent; nec enim in *paroxysmo vomitus*, aut *purgatio*, atque raro admo- dum *vena sectio* adhiberi debent; si *à viciis* diutius persistat, *enemata* interdum usui esse so- lent; id vero quod potissimum incumbit est *spiri- tus animales nimis efferos & volatiles* figere, nec non eorum *explosiones inceptas* suppressere: in quos fines duo *remediorum genera* præcipue condu- cunt; sc. primo quæ *spiritus animales efferari & exilire aptos reprimunt*, & velut suffitu quodam iis ingrato repellunt, inque ordines suos cogunt; quod

quod equidem *medicamenta sale volatili*, & *armoniaco*, aut etiam *sulphure vitriolico* prædita efficiunt; cuiusmodi sunt *sal*, & *oleum succini*, *sp. sanguinis*, *C. cervi*, *fuliginis*, *tinctura Castorei*, & similia: hæc enim intus sumpta, aut naribus admota, sæpe levamen conferunt, quin & *malos hujus morbi spiritus* non secus ac apud *Tobitum fumus* è *felle piscis combusto* *dæmonem* abigere creduntur. *Secundo spiritus animales* ab explosionibus ineundis avocantur, aut inhibentur, cum illi in opera quædam ipsis assueta alliciuntur, & occupati tenentur: quapropter urgente paroxysmo *frictiones per totum corpus adhibita*, & aliquandiu continuatæ sæpe juvant: quod autem nonnulli affectos erigunt, eorum brachia & crura à motu convulsivo penitus cohibent, vel in hoc, vel illo situ constringunt, porro quod sternutatoria naribus inflant, & cardiaca fortiora ori ingerunt, aut cucurbitulas, & scarificationes adhibent, aliisque administrationum modis caducos asperius tractant, & paroxysmi morem interrunt; huiusmodi inquam *praxis* sæpissime perperam instituitur; quoniam hoc modo *duplex natura molestia*, alia nimirum à *morbo*, aliaque non levior ab astantibus & ministris intentatur; cum longe præstiterat paroxysmo juxta morem suum transire permisso, laborantes *unica tantum plaga absolvi*.

Profecto maxima *Medici cura & remediorum efficacia* circa morbi huius *prophylaxin* versatur, ut causa ejus sublata, seu radice præcisa, fructus omnes emareescant: *medicamenta* huic indicationi requisita *plures intentiones respiciunt*; quæ tamen ad *duo* hæc præcipua capita reduci possunt: sc. primo ut *morbi fomes immediate* à sanguine vitioso, aut succo nervoso, atque *mediatus* à visceribus, primisque viis suppeditatus præcidatur; dein secundo ut *mala cerebri & spirituum ejus incolarum d'athestis*, quæ nempe *Epilepsia* peculiaris est, tollatur.

Quoad prius indicatum, hic vomitoria, & purgan-

entia, aliaque tum *evacuantia*, tum *alterantia*, minimo *phlebotomia* & *caustica* locum habent; aatenus nimirum hisce modis ac viis & viscerum, & humorum impuritates subducuntur, ac discrasia emendantur; quanquam enim huiusmodi phar-
 maca, & administrationes medicæ per se raro
 ut nunquam *Epilepsiam* sanent, attamen hæc
 impedimenta tollunt, naturam erigunt, atque ad
 ostem suum aggrediendum incitant; etiam vias
 reparant ut propterea *remedia specifica* certius
 & efficacius virtutes suas exerant; quare solenne
 est dum morbi huius cura, per *secreta* & *arcana*
 eragitur, *Vere*, & *Autumno*, aliisque idoneis
 temporibus ejusmodi medicamentorum usus in-
 tercalare.

2º. Quod spectat ad *remedia specifica*; quæ qui-
 em sola, licet non semper, *Epilepsia* causam attin-
 ere, eamque expugnare perhibentur, cujusmo-
 di sunt *Paeonia mas*, *viscus quercinus*, *Ruta*, *Ca-
 oreum*, *ungula Alcis*, preparata è *cranio huma-
 no*, *succino*, *corallio cum multis aliis*: quando-
 quidem hæc sine quavis sensibili *evacuatione*, aut
 tiam *perturbatione* in *visceribus* aut *humoribus*
 subsequente assumuntur, mirum est qua *ratione*
formali, aut *agendi virtute* in hoc morbo uspiam
 uti solent.

Super hac re intricata satis & obscura, si quis *Specifico-
 conjecturæ* locus sit, cum *Epilepsia* *procatarxin* rum in E-
 in *copula heterogenea* spiritibus cerebri incolis ac- pilepsia
 rescente, eosque ad *explosiones præternaturales* virtus in
 incitante consistere superius asseruimus; sequetur quibus
 ea quæ talem causam expugnant, aut tollunt, e- consistit.
 jus naturæ esse ut *cerebrum* corroborando, ejusque
 viros *constringendo copulam istam* excludant, *spiri-
 tusque* intra *cerebri meditullium* scatentes eorum
copulam exuendo ita figant, & quasi *consipient*, ut
 non amplius in *explosiones irregulares* apti & pro-
 clives fuerint; simili forsan ritu ac cum *pulvis*
quorundam cum *sulphure tritus*, aut *spiritu*
vitrioli irroratus, *virtutem suam fulminantem*
 amittit-

amittit. Et revera hujusmodi proprietates, nempe alteram, aut simul utramque in plerisque remediis ant-epilepticis suspicari, immo aliquatenus de tegere licebit: enimvero *paonia*, *viscus quercinus*, *ruta*, *lilium convallium*, cum multis aliis manifesta quadam astringitione pollent; ut verisimile sit eorum particulas intus sumptas, adeoque sanguinis, aut succi nervosi vehiculo ad cerebrum delatas, poros ejus nimis laxos & apertos ita constringere & ocludere, ut in posterum materia morbifica aditui minime patefiant: porro quoniam hæc concreta *ζυγὰ ὑπερμακρὰ*, quasi armoniacam, sive dissipativam spirant; idcirco eadem spiritus animales depurare, & copula heterogenea exutos figere, & corroborare dicuntur: hæc virtutis spirituum depurativa à sale armoniaco procedens in remediis quæ ex mineralium, & animalium familiis petuntur; qualia sunt *crani humani*, *sanguinis*, *succini*, & *coralli preparata*, magis elucescit; sicut alia astringentia in *vegetabilium* partibus & præparatis potior existit.

Non erit hic opus *Epilepsia curanda completam medendi methodum*, cum exactis præscriptionum formulis proponere, quia apud Authores & generalia præcepta, & elegantissima remedia passim extant, prudensque Medicus tum indicationes, tum uberem istum rei pharmaceuticæ apparatus ad particulares ægrotantium casus facile accommodabit. Verum quia morbi hujus theoriâ hoc in loco plane novam exhibemus, etiam *methodus Therapeutica* eidem adaptata, hic tradi debet: quam equidem mox plenius adumbrabimus: postquam casus aliquot, sive historias Epilepsia laborantium descripsimus.

Tuella venusta parentis us mediocriter sanis orta, ipsaque ad *pubertatem* usque bene valens, sub id tempus de capite male affecto que i cepit: Et primo per vices quasdam vertiginem juxta synciput, qua omnia circumagi videbantur perpeffa est; simulque dum illud symptoma urgeret, mox delire

I.
Observatio.

lire loqui, & quicquid modo egerat oblivisci
 lebat: huiusmodi paroxyfimi primo intra horæ
 quadrantem transire, & semel tantum aut bis in
 mense repetere, quorum intervallis satis recte
 abuit: postea insultus sensim graviores facti,
 iam sæpius redibant, atque intra sesquiannum,
 crebro indies magis labefactato *vertiginosus* iste
fectus plane in *Epilepsiam* mutabatur, ut ægro-
 tus quovis paroxyfimo in terram allisa, *adversaria*
 & *convulsionibus* horrendis, ore etiam *spuma* dif-
 fluente, afficeretur. Observabant domestici eam
 semper in idem *latus* precipitari, ita ut juxta fo-
 rum sedens, si angulum *dextrum* occuparet in
 medios ignes, sin vero *sinistrum*, in murum à
 ergo positum allideretur: semel cum sola in ædi-
 bus relicta supra carbones accensos corrueret,
 facies ei & synciput ita misere concremata sunt,
 ut cranio, cute & carne denudato, eschara lata
 & profunda inureretur: & postea exterior tabu-
 la ejus ad palmæ magnitudinem decideret. Ægro-
 ta interim quamdiu ulcera ab ustione contracta
 sanie manabant paroxyfimis caruit; postquam ea
 sanabantur caducus rediit: *Morbus* hic *comitialis*
 circa pubertatem primo emicuit, nam puella sta-
 tim ab initio ægritudinis catanienia fluere cœpe-
 runt, & postea statas periodos ordinate satis ob-
 servabant, affectu licet indies in pejus evehto:
 Varia medicamentorum genera huic ægrotanti ad-
 hibita nihil profuere, quonia n ipsius & amico-
 rum ejus mos & studium fuit cum medicum, tum
 medicinæ methodum, siquidem iis felix eventus
 non statim successit, subinde mutare, seque ad em-
 piricos quosvis, & agyras circumforaneos ut plu-
 rimum recipere.

Quod in hoc casu *affectus vertiginosus* cum *brevi*
delirio Epilepsie prænunciis fuerat, plane arguit
 hujus morbi originem in *cerebri medullis* consi-
 tam, à spiritu inordinatione quadam pende-
 re; nimirum illi ibidem secentes, ab initio co-
 pulam heterogeneam admittere cœperant; quæ
 ple-

plenius aggesta aut sponte sua, aut occasionaliter commota dum excuteretur, ob spiritus perturbatos, necdum vero valide explosos, priores istos affectus inducebat: postea cum ab eadem causa sensim in deterius evecta, *spirituum perturbationes* in ipsorum *manifestas explosiones* assurgerent, *vertigo*, & *delirium* in *Epilepsiam* migrabant.

Quod vero hæc puella circa pubertatem ægrotare cœperit, hinc plane sequitur uti *fermenta naturalia*, sic interdum *præternaturalia* eo tempore sese primo explicare; quare sicut *purgationes menstrua* tunc primo erupere, ita *morbi comitialis semina*, siue innata, siue acquisita tunc paululum germinare, & sensim in fructus maturari contigit: cum *fermentum præternaturale* prius emicuit, non raro *naturale succedens* ipsum delet, hinc *Epilepsia impuberis* non raro circa *pubertatem* terminatur; si *fermentum* illud, siue *ῥέος παροξισμὸς fluxu menstruo* posterius, aut cum eo simul in actum emergens non statim succumbit, postea ut plurimum ex se indomitum, & remediis quibusvis insuperabile durante vita perstat.

Ex observatione ista, quod huic ægrotanti *cauteria* accidentaliter, & casu excitata à morbi insultibus immunitatem præstiterit; inferre liceat *fontanellas* in *Epilepsia* curatione utiliter adhiberi: ubicunque enim pro latice seroso, tum è sanguine, tum succo nervoso constanter educendo, *emissarium* aperitur, illac plures particule heterogeneæ, ac morbificæ una effluunt, propterea ut cerebrum immunius perstat.

2.
Observa-
tio.

Filia Cerevisiarii Oxoniensis à prima infantia *catarrho* in *oculos decumbenti* graviter obnoxia fuerat, alias facis sana & robusta, item duris laboribus quotidie assueta degebat; circa 14^m ætatis annum *paroxysmus epilepticus* tentari cœpit, quorum plures juxta majores lunæ *περσας* præcipue redeuntes perpeffa est: ut curationem ejus moliar roga-

rogatus, vomitorium ex præcipitato solari exhibui, & idem triduo ante quævis novi- & plenilunia iterandum consului; insuper ut qualibet vice per quatrimum à vomitorio assumpto bis in die caperet pulv. rad. *Pæonia maris* ℥j. cum haustu aq. *cerasor. nigr.* His remediis paroxysmi tamdiu intermittebant ut morbus sanari videretur. Posthæc cum iterum redibant eorundem medicamentorum usu denuo recuperabatur; & dein fluxu menstruo erumpente, & periodos suas rite observante, in posterum à morbo isto immunis perstitit.

Methodus therapeutica.

In curatione *Epilepsia* à *Catharsi* incipiendum esse duco; & si æger vomitionem facile toleraverit, *Emeticum* imprimis exhibeatur; & per plures menses quatrimum ante plenilunium repetatur. Infantibus, & pueris *vinum scilliticum*, *oleo amygdalarum dul. recenti* admixtum, aut etiam *sal vitrioli* à ℥ss. ad ℥j. exhibeatur: Adultioribus & constitutione robusta præditis sequentes medicamentorum formulæ præscribantur.

℞. *Croci metallor. aut Mercurii vitæ* gr. iiij. Vomito-
ad vj. *Mercurii dulcis* gr. 16. ad ℥j. simul teran-
tur in marmore, misce cum pulpa pomi cocti, aut
conservæ *Boraginis* ℥j. f. *Bolus.* vel exhibeatur
infuso *croci metallorum*, aut *Mercurii vitæ* in vi-
no Hispanico facta ab ℥ss. ad ℥j. ss. Vel ℞. *Tar-*
tari emetici Mynsicht. gr. iiij. ad vj. Qui tenerioris
sunt constitutionis sumant *salis Vitrioli* ℥j. ad
℥ss. & post horæ s. superbibant plures libras lactis
cerevisiati: dein, penna, aut digito gutturi indi-
cto, vomitus provocetur, & aliquoties iteretur.

Die sequente vomitorium, nisi aliquid contra indicet, mittatur sanguis è brachio, vel è venis hæmorrhoidalibus hirudinum suctu: dein postridie sumatur medicamentum purgans, quod postea

postea quatruiduo ante novilunium constanti vice repetatur.

Purgatio-
nes.

Rx. Resin. Jalap. ℥℥. Mercurii dul. ℥j. Castorei gr. iij. Conserva flor. Paeonia ℥j. f. Bolus. *Rx.* Pilul. fatid. Majorum ℥ij. Resin. Jalap. gr. v. Ammoniaci solut. in aq. hysterica q. s. f. Pilul. v. *Rx.* Fibrar. Hellebor. nigr. in acet. macerat. exiccat. & pulv. ℥℥. Zinziberis ℥℥. salis Absynth. gr. xij. Olei succini gutt. ij. f. pulvis. Detur in pulpa pomi cocti. *Rx.* Pulveris hermodactilor. composit. ℥j. Cranii humani preparat. gr. vj. f. pulvis, detur in haustu decoct. hyssop. aut salvia.

In diebus quibus à purgatione vacat, præsertim circalunationum tempora, mane, & vespere exhibeantur remedia specifica, quæ virtute quadam secreta & innata hunc morbum curare dicuntur: horum immensa extat sylva, eaque variis compositionum formulis præscribuntur.

Specificæ.

Medicamenta simplicissima, quaque experientia valde efficacia fuisse comprobavit, sunt radix Paeonia maris, & semina ejusdem. Rx. rad. Paeonia maris siccatur. & pulv. ℥j. ad ij. vel iij. detur bis in die in tinctura sequenti. *Rx.* folior. visci qu. ℥ij. rad. Paeonia incis. ℥℥. Castorei ℥j. ponantur in vase clauso cum aq. Betonica, vel Paeonia simpl. & vini albi an. ℔j. salis visci quercini vel communis ℥ij. digerantur in vase clauso calore arenæ per duos dies, capiat ℥ iij. cum de si pulv. præscript.

Pauperes sumant pulverem prædict. in decoct. hyssopi, aut castorei in aq. fontan. & vino albo facto.

Eodem tempore radix pæoniæ in taleolas discissa, & filo transfixa collo suspendatur. Etiam radices sartagine fixæ, aut ad teneritudinem coctæ, inter esculenta quotidie assumantur.

Rx. Rad. & sem. Paeonia maris an. ℥ij. Visciqu. ungula Alci an ℥j. incis. & contus. in sindonem raram

ram insuantur f. sacculus, qui super ventriculi robem gestetur.

Inter specifica hic pulvis à multis Authoribus val- Pulveres.
commendatur. R. Castorei, Opoponacis, san-
guinis Draconis, Antimonii, sem. Peonie an. f.
ulvis sumatur ʒ ℥. ad ʒ j. omni mane cum vino,
et decocto appropriato, aut cum aqua cerasor. ni-
or.

R. Cranii humani preparat. ʒ j. visci qu. Cin-
baris factitia, ungula alci an. ʒ ℥. misce. Dosis
℥. ad ʒ j.

Si formula pulveris cuiuspiam ingrata sit, vel si
inurnior ejus usus tædio fuerit, Electuaria, pi-
ula, trochisci, spiritus, & Elixires, quæ sin-
gula medicamentis specificis constant, præscribi
sunt.

R. Conserv. flor. Peonia maris, Lilior. con- Electua-
vallus an. ʒ iij. sem. & rad. Peonia maris. pul. an. ria.
ʒ ij. Corallii prepar. ʒ j. margarit. pulv. Cranii hu-
mani preparat. an. ʒ ij. salis visci quercini ʒ j. ℥.
um f. q. syr. è Coralliis f. Electuarium; capiat
mane & vesperi qu. Nucis Moschat.

R. Rad. Peonia maris pulv. ʒ j. seminum e-
usdem ʒ ℥. visci qu. ungula Alci, Cranii humani
repar. an. ʒ ij. rad. Angelica, contrayerva ser-
pentaria virginiana an. ʒ j. succini albissimi Coralliis
calcinat. an. ʒ j. salis visci communis ʒ ij. sacchari
candi in f. q. aque antiepileptica. Langis solut, ʒ viij.
f. confectio, capiat bis in die q. Nucis Moschat.

Pulveres isti addito sale succini, & C. Cervi Pilulæ.
cum f. q. Balsami Capiv. formentur in massam pi-
lularem, cujus sumantur 3. vel 4. pilulæ mane,
& vesperi, superbibendo haustum liquoris appro-
priati.

Velparetur hujusmodi Elixiris, cujus gtt. 8. ad
ro. sumantur bis in die in cochleari Julapii appro-
priat. superbibendo parum ejusdem.

R. Vitrioli Hungarici ℥vj. destillentur in re- Elixires.
torta vitrea calore arena per horas 24. dein retorta
eadem loricata cum recipiente amplo ponatur in
furno

furno reverberii, ut spiritus acidi igne fortissimo, quousque exhibent, urgeantur. Liquor totus extillatus in retorta minori vitrea calore arena avocetur & in matraccio superaffundatur rad. Paonia mari in taleolas scis. & exiccat. ℞ iij. sem. ejusdem ℞ j. Cranii human. prepar. Ungul. Alcis coral. rubr. an. ℞ ss. visci qu. ℞ ij. digeratur leni calore per plures dies ad tinctura extractionem: liquor decantatus avocetur in retorta vitrea ad tertia parti: remanentiam; extillatus seorsim asservetur: remanentia isti affunde sp. vini rectificatiss. & eorundem ingredientium infusione imprægnati parem qu. & digeratur per 6 dies in fimo equino. f. Elixir cujus dosiς ℞ ss. ad ℞ j. Liquor extillatus detur à cochleari ss ad integrum propter easdem intentiones.

Vel paretur oleum ex sale Veneris juxta præscriptum apud Henricum ab Heers, & exhibeatur modo descripto.

Inter remedia specifica quæ (cum superiora non fuerint proficua) etiam tentari debent, habentur
 Remedia empirica. ranarum hepata, vesica apri, cum urina exiccat. Rad. Bryonia pul. pul. cuculi, corvorum, coagulum, & pulmo leporis, hepar lupi, lapilli hircinibus exempti, milvi jecur, ova corvorum inter alimenta, & medicamenta quotidie assumenda cum multis aliis quorum catalogus insignis apud Henricum à Bra medicum Zutphaliensem extat & è quibus præscripta pro pauperibus, utpote facile, & sine magno pretio parabilia desumi poterunt.

Dum hujusmodi remedia juxta methodum prædictam intus sumuntur, administrationes quædam exterius adhibita opem contribuunt, & incurationis partem merito asciscuntur; quare semper in hoc morbo fontanella, sc. una aut altera in locis idoneis excitentur, etiam vesicatoria sapienter adhibeantur.

Amuleta. Periapta collo suspensa, aut super ventriculoscrobem gestata, usui esse putantur: radices paoniae recentes in taleolas scissæ, & filo transfixæ in bracteo

præaeolas formentur quæ toti collo circumden-
tur; quamprimum exaruerint substituantur no-
væ, illæque in pulverem intus sumendum redi-
antur. ℞. rad. & sem. Pæoniae an. ℥ ij. ungu-
is Alcis, cranii humani pr. an. ℥ j. visci qu. ℥ ss.
rosæ pulv. in sericum rubrum insuantur & f. sac-
culus collo suspendendus.

Amuletum ex frutice sambuci in salice inventi
valde commendatur.

Convenit nonnullis capillitio derafo Emplastrum Empla-
incipiti applicari. ℞. rad. & sem. pæonia, Ca- stra.
stori, visci quercini, cranii humani tenuissime
pulv. an. ℥ j. emplastri de betonica ℥ ij. caranna, Ta-
amahacæ an. ℥ ij. Balsami capiv. q. s. f. massa, ex-
endatur super alutam, f. emplastrum pro futuris ca-
pitis.

Tempora & nares sæpius inungantur oleo succi-
ni per se, vel cum oleo Capiv. admixto.

Sternutatoria, & Apophlegmatismi horum matu- Sternuta-
rinis quotidiano sint in usu. R. Ellebori albi ℥ j. toria.
Castorei, Euphorbii an. ℥ ss. Majorana odorat. fo-
lior. Ryt. an. ℥ ij. f. pulv. Decoct. salviæ vel hyssop-
i cum confectioe sinapeos in eo solut. ore, & guttu-
re obvolvatur.

Enemata juxta usum exigentiam quandoque in-
cipiantur.

Quandoquidem medicamenta solidiora liqui-
lis interdum dilui, aut hæc illis superbibi debent,
in hanc rem præsto sint Aqua destillata, Jula- Aqua de-
ria, decocta, aut tinctura, quæ virtute quadam stillata.
contra hunc morbum specifica prædita sunt.

℞. Vitrioli Hungarici lb. iij. cranii humani
recentis pulv. ℥ iij. rad. Pæonia incis. ℥ vj. simul
contusis in mortario affunde vini Hispanici, vel albi
enuioris, vel vini & succo Cerasorum nigrorum in
olio fermentato lb. ij. destillentur in retorta vitrea
alore arena.

℞. rasura ligni Buxi, Vitrioli Hungarici an.
lb. ij. folior. visci. qu. vel communis M. iij. folior.
Ruta M. ij. simul contusis affunde vini Hispanici
lb. iij.

℞. iiii. Destillentur in cucurbita vitrea calore arena.

Julapia.

℞. Vitrioli com. **℞. vj.** rad. Paonia maris **℥. vj.** visci qu. **℥. j.** Juglandum viridium **℥. viij.** incis. & contus. destillentur in olla vitreata, alembico vitreo superimposito in calore arena. **℞.** hujus liquoris **℞. j.** aq. Cerasor. nigr. flor. Tilia an. **℞. ℞.** sacchari albissimi **℥. iiii.** misce f. Julapium: dosi **℥. ij.** ad **℥. iij.** bis vel ter in die.

Oxymel scilliticum, item hydromel cum hyssopo incotto ab antiquis plurimum laudantur. Vel hujusmodi Apozema paretur cujus sumantur **℥. iiii.** ad **vj.** vel **viii.** bis in die.

**Apoze-
mata.**

℞. Rad. Paonia maris, angelica, Imperatoria, Valeriana an. **℥. vj.** folior. Betonica, Salvia, Lilii convallis, pulegii an. **M. j.** Sem. Rut. Nigella an. **℥. iij.** Paonia **℥. ℞.** Passular. **℥. iij.** Liquiritia **℥. ℞.** incis. & contus. coquantur in aq. fontan. **℞. vj.** ad tertia partis consumptionem. Circa finem adde vini Cerasor. nigror. **℞. ℞.** vel **℥. x.** f. colatura, qua servetur in vasis oclusis. Dosis **℥. vj.** ad **viii.** bis in die post remedia superius praescripta.

Vel praedicta ingredientia exceptis liquiritia, & passulis coquantur in hydromelitis **℞. vj.** ad consumptionem tertia partis: dosi **℥. iiii.** ad **vj.**

Quod si praedicta methodus, cathartico. & specificor. usu constans, aliquandiu tentata prorsus incassum cedit, ad alius generis remedia, & praesertim ad ista quae magna dicuntur, devenire oportebit: In hoc censu diaphoretica, salivantia, Therma, & Acidulae ponuntur.

**Remedia
magna.**

Alphonfus Ferrius plurimos epilepticos, simplici Guajaci decocto bis in die ad **℥. vj.** vel **viii.** praescripto, ejusque decocto secundario, vice potus ordinarii (prout in lue venerea assolet) assumpto, se curasse affirmat, si tali Decocto rad. Paonia aliaque specifica addantur fors an efficacior fuerit. Probabile videtur salivationem à Mercurio potente excitatam, succedente postea diata sudorifera, humi morbum certissime esse curaturam. Quid Therma

aut acidulæ possint, aut propria aut aliorum experientia, mihi nondum innotuit. Experiar forsitan aliquando quid acidulæ nostræ artificiales, sc. tum ferro, tum Antimonio imprægnatæ per plures dies in magna quantitate assumptæ, circa Epilepsia curationem valebunt.

CAPUT IV.

De cæteris Convulsionum speciebus, ac imprimis de motibus convulsivis puerorum.

POST Epilepsiam, velut principem Spasmodum in principe loco, sc. intra Cerebri medulla excitatum, cæteræ Convulsionum species ordine pertractandæ occurrunt. Harum differentia à duplici causarum genere, & variis utriusque modis, & accidentibus optime desumuntur. Supra ostendimus affectiones quascunque spasmodicas vel à mera spirituum irritatione, vel ab eorum, propter copulæ elasticæ adhæsum, explosione; vel simul ab utroque conjunctim profluere: Quapropter multiplices spasmodorum Idææ distingui, ac in classes quasdam distribui possunt, prout hanc illamve, aut simul utramque causam in variis $\pi\epsilon\gamma\kappa\epsilon\tau\alpha\lambda\epsilon$ vel appendicis nervosæ locis consistere contingit. Enimvero materies spasmodica, sive spirituum copula explosiva potissimum, ac sæpius per cerebrum, interdum vero & aliquatenus per nervorum extremitates aditum inveniens, aut circa nervorum origines, aut medios processus, aut fines extimos subsistit, vel in totis eorum ductibus scaturit, prout inferius speciatim declarabitur: porro irritatio per se, vel cum procatarxi pravia convulsionem ciens, licet ubivis in nervoso genere fiat: præcipue tamen, ac frequentius talem effectum circa nervorum principia, medios processus, & plexus, aut fines producit. Cæterum ejusdem

generis causa, & effectus alio ritu in *infantibus*, ac *pueris*, alioque in *adolescentibus* & *adultioribus* habent. Cum itaque singulas convulsionum species particulatim considerare statutum fuerit, imprimis de *motibus Convulsivis infantum ac puerorum* differemus.

Infantes, & *pueros* affectibus spasmodicis tentari passim, & tam frequenter accidit, ut hæc præcipua, & fere unica convulsionum species statuatur; nam ejusmodi symptomata in adultis aliis insigniuntur nominibus, atque ad Epilepsiam, passionem hysterica, hypochondriacam, colicam, aut etiam ad scorbutum referri solent; in pueris vero, quasi *κράξις* motus convulsivi appellantur.

Super his observare est, circa duo potissimum tempora pueros convulsionibus maxime obnoxios reperiri, sc. intra primum à *partu mensem*, & circa *dentium eruptiones*: Quanquam hujus morbi insultus etiam aliis temporibus, & quibusdam aliis de causis non raro eveniant.

Primo igitur sæpenumero accidit infantulos recens natos, aut saltem nondum bimestres, crebra vice spasmi in diversis partibus excitatis affici; Quippe oculorum inversiones, genarum, & labiorum distortionem, aut tremores, quinimo tendinum contractiones, membrorum, & non raro totius corporis subsultus, & concussiones subitæ eos infestant; eundemque affectum etiam præcordia nonnunquam afficere hinc sat plane liquet, quod dum spasmi artus, & membra exteriora occupant, etiam à sanguine in corde, & pulmonibus una contractis stagnante, facies modo pallorem, modo livorem contrahit. Cum itaque in pueris spasmi tres corporis regiones infestare soleant, nempe capitis & faciei partes, membra, & artus exteriores, atque præcordia & viscera; observamus modo has, modo illas, modo binas, aut simul omnes regiones à causa morbifica occupari, nempe prout eadem aut circa nervorum origi-

origines, aut extremitates defigitur; & cum prius horum accedit, prout medullæ oblongatæ pars superior, media, aut infima spinalis, sc. unica aut plures simul à causa morbifica impetuntur.

Quod vero spectat ad cæteras hujus affectus causas, nempe procatarcticas, & evidentes; quæ prioris generis sunt, in his duobus præcipue consistunt; primo quod infantibus πάντα τὴ ἐγκεφάλου valde sint imbecillia, & viscosa humiditate sca-teant; nempe Cerebrum minus firmum, atque nervorum tonus valde laxus, ne leviores quidem cujusvis materiæ impetus sustinere possint, quin spiritus eorum incolæ, etiam à proprio, quo istæ partes irrigantur, liquore paululum modo immoderatio affluerit, aut saltem copiosior quam pro tantilli roboris modulo, facile in motus irregulares, sive spasmos incitantur. Attamen secundo quoniam observatione constat puerulos, nec solos, nec omnes qui tenuioris sunt constitutionis in hunc morbum proclives reperiri; idcirco pro potiore procatarxeos morbidæ ratione haberi debet, quod infantibus quibusdam, propter mala ab utero contracta, & sanguis, & succus nervosus originaliter vitiosi existunt: quippe recens natis massa sanguinea per plures retro menses ventilatione carens, impurior evadit; quapropter ple-risque infantibus brevi à partu efflorescentiæ latæ, & rubicundæ morbillorum instar per totam cutem erumpunt; cujusmodi ἐξάνθησις si impeditur, aut reprimitur, sæpenumero aphthæ periculose circa oris partes succedunt. Hinc merito suspicamur tales sanguinis impuritates, quandoque in Cerebrum & nervosum genus, utpote debiliora suffundi, & propterea spasmodicas affectiones oriri; nempe dum sanguis ab utero vitiosus existens depurare se satagit, saculentias suas, efflorescentia in cutim facta exterminari solitas, in caput transfert: quare latex modo tenuis & serosus, modo crassior & viscidus, ac uterque salium & sulphurum præternaturalium particeps intra hos,

aut illos cerebri, cerebelli, atque medullæ oblongatæ recessus, & cavitates deponuntur; cujusmodi recrementa cum nervi hujus aut illius, ac interdum una plurium origines, aut caudices obfidant, spiritibus eorum incolis particulas heterogeneas, atque in explosiones spasmodicas aptas affigunt. Quamprimum enim nervi tales particulas altius imbiberunt, spiritus eorum copula onusti, aut sponte sua aut à causis evidentibus incitati, eas elidere, & excutere satagunt; proindeque explosiones spasmodicas ineunt.

Causæ evidentes, quæ in puerulis prædispositis motus convulsivos inferunt, sunt bini generis, sc. primo quæcunque sanguinis effervescencias solito majorescunt, uti sunt frigoris & caloris excessus, nutritio uberior, aut iusto calidior; aëris, ac auræ mutationes, ac imprimis lunationum periodi; etenim propter has, aliasque similes occasiones sanguis plus debito effervescens copulam heterogeneam spiritibus usque ad plenitudinem citius affigit; utque ab ipsis perturbatis è vestigio elidatur & explodatur, efficit. 2º. Irritatio fere in qualibet systematis nervosi parte dispositionem spasmodicam non raro in actum deducit: quare non modo qualitatatum tangibilium excessus exterius inflicti; verum & lac in ventriculo coagulatum, bilis, alique humores acres aut etiam vermes intestina vellicantes spasmos excitare solent: porro hujusmodi causæ evidentes, siquidem fortiores sint, aliquando per se, absque diathesi prævia affectus spasmodicos inducunt; quippe lumbrici, forte & acres humores puerulis quibusvis, saltem tenerioribus motus convulsivos inferunt.

Quo certius atque ad sensum pateret cujusmodi in motibus convulsivis sit materies morbifica, plurimum quos hic morbus oppressit defunctorum cadavera aperui: causam intra coctionis viscera & primas vias semper frustra quæsi; multorum capitibus latex serosus intra cavitatem cerebello subjectam congestus, & membranam, qua medulla

dulla oblongata investitur distendens, nervorum origines inundabat: in quibusdam nulla hujus morbi vestigia apparebant; adeo quod spiritibus accrescens eos ad explosiones irritat interdum imperceptibili prorsus constat mole, & originem tam occultam habet, ut vel perspicacissimum visus scrutinium omnino lateat. Olim in hac urbe cujusdam mulieris nati plures ex hoc morbo interierunt; tandem fœtus quarti intra mensem, uti priores, interempti, caput dissectuimus; nulla hic serosa colluvies ventriculos inundabat, sed cerebri tantum, ejusque appendicis substantia erat iusto humidior, & laxior: quod potissimum observatu dignum erat, in cavitate quæ cerebello subjicitur, supra medullæ oblongatæ caudicem, sanguinis grumosi, & velut concreti copiam insignem reperiebamus: at vero incertum est utrum materies isthæc ibidem ab initio deposita spasmos primario intulerat; an potius sanguis iste à partu circumcirca consistarum contractione expressus, & extravasatus, convulsionum effectus, & productum, ac minime istarum causa fuerit; Nam & in Apoplecticis ejusmodi Phænomenon passim occurrit; quod tamen morbi effectum potius quam causam esse posthæc ostendemus.

Profecto quod particulæ heterogeneæ, quæ sanguini ab utero innatæ, in plerisque pueris per *ἐξ δυνάμιν* in toto corpore cutaneam amandari solent; in aliis capiti suffusæ, affectionis spasmodicæ causa materialis existunt, præter rationes superius citatas, etiam à remediis maximè juvantibus inferre licet: quippe in puerulis hæreditario huic morbo obnoxiiis, insultus convulsivi optime præcaventur, si mox à partu fontanella in nucha excitetur, & sanguis hirudinum sucu è venis jugularibus detrahatur; illa namque succi nervosi corruptelæ subducuntur, atque hoc cruoris efflorescentiæ impuræ à capite avocantur, hisce administrationum modis, cum prius duo aut tres ejusdem parentis nati brevi post partum convulsi

interiissent fetus omnes alii ab eodem malo liberabantur.

2. Hæc de puerorum motibus Convulsivis, qui mox à partu, propter labem ab utero contractam eos infestare solent. Quod si hac vice aut ipsum morbum aut saltem mortiferas ejus plagas evaserint; nihilominus circa dentitionis tempora eisdem periculo denuo obnoxii reperiuntur: quando enim dentes, præsertim majores, è gingivis erupturi sunt, sæpe febris excitatur, cui non raro motus convulsivi adjunguntur: Et licet hoc tempore infantes viribus plus valeant, eoque morbi insultus melius quam recens nati tolerant; attamen affectiones spasmodicæ etiam nunc nec graviore aliqua occasione excitatæ valde periculosa, ac interdum lethales existunt.

Quandoquidem autem pueri qui circa dentitionem febricitant, non omnes motibus convulsivis tentantur; ideo sequitur hujus morbi dispositionem quandam, sive innatam, sive acquisitam præcedere, atque dolorem à dentitione illatum, tantum causæ evidentis fortioris rationem habere, scilicet pueri, quibus aut cacochymicis, aut Cerebri & nervosi generis constitutione debiliore præditis, spiritus animales vel adulterati, vel dissipabiles nimis existunt, in affectiones spasmodicas quandoque ineundas disponuntur: quare cum dolor admodum acutus una cum febre urget, dispositio ista latens in actum ducitur.

Si hic inquiratur qua ratione febris, & dein quæ motus convulsivi in prædispositis dentitioni superveniunt; dicendum erit quod uterque affectus ad dolorem velut causam immediatam referri debent: In nobis ipsis experimur quis sit cruciatus qui irritationem circa dentium radices sequitur; revera tantus & tam atrox ut excitari vix possit atrocior; quippe nervorum quinti paris una aut altera insignis propago ad cujusque dentis radicem pertingit, quæ cum à sanguinis, aliorumve humorum particulis acrioribus illic congestis velli-

catur,

catur, corrugatione sua acerrimum molestiæ sensum, sive dolorem infert; Istiusmodi autem hujus nervi vellicatio in pueris dentientibus ideo contingit; quia dentibus jam in majorem molem crescentibus, & adhuc intra gingivas vixdum cavatas inclusis, membranæ & fibræ quaquaversus distenduntur: hinc sanguis in circuitu præpeditus tumorem infert, adeoque nervos comprimit, quin & acriores feri particulas iis suffundit, quibus illi insigniter vellicati corrugationibus, & spasmiis dolorificis torquentur.

Cum itaque pueris dolores ita atroces à dentitione contingunt, nihil mirum est si febres, ac etiam motus convulsivi interdum succedant: prior horum accidit & quatenus sanguis circa partem dolentem ne solito atque æquabili cursu circuletur impeditus, propterea in toto corpore inordinatus movetur, & insuper quia spasmiis alicubi in nervoso genere excitatis, nervi corrugati & contracti arterias comprimunt & convellunt, proindeque in sanguine fluctuationes irregulares & febriles concitant. Caterum motus convulsivi dentitioni aliquando superveniunt tum quia sanguis effervescent, particulas heterogeneas regimini animali suffundit, adeoque spiritus in explosiones ciet; tum præterea cum dolor iste acutus, & velut lancinatio dentes erupturos sequuta sensum valde molestum ac irritativum à partibus affectis τὸ πρὸς τὴν αἰσθητικὴν communicet, exinde statim per eisdem nervos, vel alios affines exardescens motus (qui ob dispositionem præviam non raro convulsivus evadit) retorquetur.

Præter has binas (quæ in pueris præcipuæ, & crebriores esse solent) motuum convulsivorum occasiones, sc. prima infantix, & dentitionis tempora: Affectus iste etiam aliis temporibus, & propter alias causas sæpenumero excitatur: In quibus enim dispositionis spasmodicæ seminia jaciuntur, illa interdum aut statim à partu se explicant, ac in morbidos fructus maturantur, sed

aliquandiu latitantia dentitionem modo præveniunt, modo eam è longinquo sequuntur; & propter causas evidentes alias, sc. vel internas, vel externas, cujusmodi sunt nutritrix in valetudinaria, aut prægnans, lac in ventriculo coagulatum, aut in putrilaginem acidam aut amaram degenerans, intemperies febrilis, capitis, aliarumque partium ulcera, aut exanthemata subito evanescentia, aëris mutationes, solis, ac lunæ συζυγία aut aspectus oppositi & similia, tandem incerto eventu in actum erumpunt. Super his non opus est ut particulatim disseramus.

Cum viri cujusdam in hac vicinia degentis, nati omnes intra trimestre spatium convulsi interierint; tandem ad præcavendum, in puerulo recens edito, ejusmodi fatalem eventum, remedia experuntur: Post aliquot à partu dies accersitur, consulo ut imprimis fontanella in nucha excutetur; dein postridie ut hirudine utriusque lateris venæ jugulari applicata, sanguis ad ℥ ij. extrahatur; insuper ut juxta singulas folis & lunæ συζυγίας, & aspectus oppositos, per tres dies mane, & vesperti pulveris sequentis circiter gr. v. exhiberentur è cochleari Julapii. ℞. Cranii humani præparat. rad. Pæoniæ maris an. ʒ j. margarit. pulv. ʒ ss. sacchari albissimi ʒ j. misce, f. pulvis subtilissimus. ℞. Aq. Cerasor. nigror. ℥ iij. antiepilepticæ Langii ʒ j. syr. de floribus Pæoniæ maris ʒ vj. misce; item præcepi ut nutrix iisdem temporibus medicis sumeret haustum feri lactis, cui sem. & rad. Pæoniæ maris & fol. Lili convallis incotta sunt. Infans per quatuor circiter menses bene valebat, tunc vero affectibus convulsivis tentari cœpit: quo tempore iisdem remediis in dosi majori tum infanti, tum nutritrici adhibitis, vesicatoria etiam pone aures applicabantur, & hirudinum sudu sanguis ex utraque vena jugulari fuit detractus: Intra duos vel tres dies puer convuluit: postea cum intra 4 vel 5 menses spasmi aliquoties redirent, eorundem usque remedium usum sanabatuz.

batur. Post sesquiannum affectiones convulsivæ penitus cessabant; attamen circa infimam spinæ dorsii partem tumor indolens succrevit, à quo vertebrarum distortio quædam, atque crurum imbecillitas, & demum paralyfis inducebantur. Videtur in hoc casu, quod materies spasmodica primo cerebrum, & nervorum principia impetere solita, ultimo spinalem medullam subiens, inque extremitatem ejus detrusa nervorum appendicum capita omnino obstrueret, atque spiritibus transitum præcluserat: nimirum quia particulis explovis aliæ narcoticæ & crassiores sese adjunxerant.

*Methodus Therapeutica contra affectiones
Convulsivas in pueris.*

In pueris ac infantibus passiones spasmodicas, aut imminentes præcavere, aut jamjam exoritas curare incumbit.

Nam si ejusdem parentis nati priores Convul-*Infantum* sionibus obnoxii fuerunt, malum illud cæteris à *spasms* post natis tempestivo remediorum usu præveni-*præserva-* ri debet: in hunc finem solenne est, fœtui re-*tio.* cens edito, quamprimum spirare incipit, medicamentum aliquod à *νπποκυωδες* ori ingerere: hinc nonnulli guttas quasdam mellis purissimi, alii cochleare vini canarini saccharo imbuti, quin & alii oleum amygdalar. dul. recens extractum exhibere solent; à quibusdam olei succini gutta 1. aut aquæ epilepticæ semicochleare infunditur.

Præter hæc prima infantum libamina, quæ certè nullius non momenti esse videntur, alia quædam remedia, & administrationum modi in usum ascisci debent: sc. bis in die propinietur cochlear 1. liquoris huic affectui appropriati. e. g. *℞. aq. Cerasor. nigror. Rutæ an. ʒj. ℞. Antiepileptica Langii ʒj. syr. è Sorallius ʒvj. Margarit. preparat. gr. xv. misce in phiala.* Die tertio aut quarto post partum exciteur fontanella in nucha,

dein si vultus sit floridi, parum sanguinis ad 3 j. ss. vel ij. è venis jugularibus hirudinum suctu extrahatur, cavendo ne inter dormiendum sanguis copiose nimis effluat; tempora, & cervix blande fricentur tali linimento. R. Olei Nucis Moschat. per expressionem 3 ij. Capivi 3 iij. succini 3 j. Periapum ex radicibus, & seminibus Paoniae majoris addito parum ungulae alci collo suspendatur.

Methodus
medendi
nutricibus
adhiben-
da.

Porro medicamenta antispasmodica nutritæ quotidie exhibeantur: sumat mane, & vesperi haustum feri lactis cui rad. & sem. Paoniae maris & sem. fenicul. dul. incōcta sunt. R. Conserv. flor. Betonica, Paoniae maris, Anthos an. 3 ij. pulv. rad. & flor. Paoniae maris an. 3 ij. Corallii rubri preparat. succini albissimi an. 3 j. rad. Angelica, Zedoarie preparat. an. 3 ss. cum s. q. syrupi de Paonia. f. Electuarium: capiat q. Nucis Moschate mane & vesperi.

R. Pulveris rad. Paoniae maris 3 ij. sem. ejusdem 3 j. f. pulvis, sacchari albissimi solut. in aq. florum Tilia & ad tabulat. cocti 3 iij. Olei succini 3 j. f. f. artem Tabula, singula pendant 3 ss. Comedat 1. hora qualibet sexta. Illa etiam exacta victus ratione utatur.

Infantum
Spasmi
laboran-
tium Cu-
ratio.

Quod si infans quispiam Convulsionibus actu afficitur, quia fontanella minus, & tardius operatur, vesicatorium in nucha, aut pone utramque autem applicari expedit, & nisi temperamentum frigidius obstat, sanguis hirudinum suctu venis jugularibus extrahatur: Linimenta circa tempora, nares, & cervicem, item plantis pedum emplasta admoveantur; enemata quæ alvum copiose subducunt quotidie injiciantur: porro sapius in die, nempe sexta aut octava qualibet hora, remedia specifica intus sumantur.

Linimen-
ta.

R. Olei Capivi, castorei an. 3 ij. succini 3 ss. f. linimentum.

R. Emplastri Oxycrocei p. ij. Galbani solut. p. j. Olei succini 3 j. f. Emplastrum pro plantis pedum.

dum. pulvis de gutteta juxta descriptionem Riverii exhibeatur bis vel quater in die.

Rx. Cranii humani prepar. sem. Pæonia, un- Pulveres.
gula Alcis, Margaritar. prepar. an. ʒ ʒ. Ambra
griseæ gr. vj. f. pulvis. Dosis gr. vj. in cochleari li-
quoris infra scripti ter aut quater in die.

Vel Rx. Cranii humani prepar. Magarit. an.
ʒ ʒ. salis succini ʒ j. sacchari perlati ʒ j. Do-
sis ʒ ʒ.

Vel Rx. Sp. C. Cervi gtt iij. detur sexta vel o-
ctava qualibet hora in cochleari julapii infra pra-
scripti.

Pauperum natis exhibeatur pul. radices Valeriana
sylvestris ʒ ʒ. ad ʒ j. detur bis in die in cochleari la-
ctis, vel liquoris appropriati.

Untzerus valde commendat fel catelli lactantis,
nempe ut totus succus cysti fellea exemptus puerulo
cum pauxillo aqua florum Tilia propinetur.

Nuper mihi retulit Medicus Eruditus se novis-
se plures hoc remedio curatos: Porro solent em-
pirici pueris majoribus, post fel epotum, etiam
catelli hepar aslatum comedendum tradere.

Julapia, aquæ destillatæ, aliique liquores ap- Liquores.
propriati juxta præscripta sequentia parari pos-
sunt.

Rx. Aq. Cerasor. nigror. ʒ iij. Antiepileptica
Langii ʒ j. sacchari perlati ʒ ij. misce.

Rx. Rad. Pæonia maris recent. in taleolas scis-
sarum ʒ vj. Vitrioli Hungarici ʒ viij. cranii humani
ʒ ij. aq. Antiepileptica Langii ʒ ʒ. Misce & de-
stillentur in retorta vitrea calore arena. Dosis co-
chlear j. ad ij.

Rx. Rad. Pæonia maris recent. incis. ʒ iiij. con-
tusus in mortario marmoreo affunde vini Hispanici
ʒ ʒ. f. expressio fortis, adde manus Christi perlata
ʒ ʒ. servetur in vitro occluso. Dosis cochlear j. vel
ij. bis in die.

Cum ob dentitionem difficilem motus convul- Spasmi: ob
sivi eveniunt, symptoma hoc quemadmodum se- dentitio-
cundarium & minus periculosum existit, ita in- nem exci-
tati.

Therapeia non semper primam aut præcipuam exigit medendi operam, sed nonnunquam de dolore sedando, & intemperie febrili summovenda potius solliciti sumus; quare & patiens, & nutrix visu tenui & refrigerante uti debent; dentibus erupturis gingivarum aut frictione, aut sectione exitus patefiat; quin & partibus istis intumefactis, & dolentibus anodyna applicentur: Enemata, & sanguinis detractio, non raro hic locum habent: somnum conciliare, & sanguinis ferociam attemperare decet: interim remedia Antispasmodica usurpentur, verum temperatiora, & quæ sanguinem, & humores minus exagitant: vesicatoria, quia serum in caput nimis suffundi aptum evacuant, sæpe juvamen conferunt.

*Spasmi
propter al-
ias occa-
siones exci-
tati.*

Quando pueri nec statim à partu, neque ob dentes erupturos, sed propter alias occasiones, & accidentia motibus Convulsivis tentantur; talis affectionis causa ut plurimum vel in capite, vel alicubi circa coctionis viscera subsistit. Quando prioris suspicio habetur, uti liquere solet à signis quæ colluviem fetidam intra ἐγκύβαλον nimis congestam arguunt, remedia superius citata in paulo majori dosi exhiberi debent; insuper in istis qui catharsin bene ferunt, interdum vomitus, & levis purgatio instituantur: *vinum & oxymel scil-
liticum*; item *Mercurius dulcis*, *Rhabbarbarum*, & *resina Jalap.* egregii sunt usus.

Quoties affectionis spasmodicæ causa in visceribus subesse videtur, aut *lumbrici*, aut *acres humores ventris* tormina cientes in vicio deprehenduntur.

*Propter
lumbricos.*

Contra Lumbricos purgatio ex *Rhabbarbaro*, aut *Mercurio dulci*, addita *resina Jalappæ* instituitur. Olim puero convulsionibus miserrime affecto, ut jamjam moribundus videretur, dosim *Mercurii dulcis* cum *resina Jalappæ* exhibui; cum alvi dejectionibus, quas 4 habuit, lumbricos 12 excrevit, & derepente convaluit.

*℞. Rad. Serpentina virginiana pul. ʒj. co-
ralli*

CONVULSIVIS. 63

*rallii ad albedinem calcinati 3 ℔. f. pulvis, dosiſ
 ℔ss. ad ℔j. bis in die per tres dies continuos, super-
 bibendo decoctum rad. graminis. ℞. Specier. Hie-
 ra 3 j. ℔. Theriaca Venet. 3 ij. f. emplaſtrum pro al-
 domine, vel Emplaſtrum ex Galbano applicetur
 umbilico.*

*Si motus convulſivos à ventriculi, & inteſtino-Propter
 rum irritatione, per acres humores facta, proce- acres hu-
 dere ſuſpicamur, lenis cathariſis, aut vomitu, aut mores.
 ſeceſſu, aut ſucceſſive utroque inſtitui debet. In
 hunc finem blanda emetica ex vino ſcillitico, aut
 ſale vitrioli propinentur: ſi quando ſc. laborantes
 vomendi nixu ſponte tentantur: ſin evacuatio po-
 tius æſtu tentanda videbitur, Rhabarbari inſuſſo,
 aut pulvis, ſyrupus de Cichorio cum Rhabarbaro,
 aut roſarum cum agarico propinari debeat: & non
 raro hiſce remediis tempeſtively adhibitis, affectio-
 nem convulſivam in pueris ſanatam vidi: porro
 in hoc caſu enemata ſint crebri uſus: Caterum
 non omittantur medicamenta externa, ſc. fo-
 tus, linimenta, aut emplaſtra abdomini appli-
 canda.*

*℞. Folior. Camomillæ minutim incif. M.
 ij. includantur duobus ſacculis è lino tenui aut ſe-
 rico confeſtis, qui lacti calido intincti & expreſſi
 abdomini ſucceſſive applicentur.*

*℞. Summitates, aut flor. malvæ pariter in-
 cif. incoquantur butyro recenti, vel ſevo porcino,
 & ſub forma linimenti, aut cataplaſmatis ventri
 applicentur.*

CAPUT

CAPUT V.

De morbis Convulsivis adultiorum, propter originem nervosam præcipue affectam, oriundis.

Licet affectiones Convulsivæ quæ adultioribus accidunt, aliis nominibus insignitæ, etiam alius cujusdam profapiæ vulgo reputentur, atque ad passiones distas hystericas, hypochondriacas, aut colicas, vel ad scorbutum referri soleant; attamen si res paulo attentius consideretur, facile patebit symptomata quædam spasmodica tum viris, tum feminis crebro evenire, quæ Convulsionis nomen sibi proprie ac jure vendicant: Hæc autem (ui supra innuimus) pro multiplici causæ morbificæ sede vario modo distingui possunt, potissimum vero in has tres species, sc. in spasmos quosdam ob nervorum originem præcipue affectam excitatos; inque alios qui propter nervorum extremitates materia morbifica obsessas, ciuntur; ac demum in alios quorum materies morbifica à capite descendens, nervorum quorundam, vel simul omnium ductus aut totos, aut quoad maximam partem, occupat. De singulis hisce Convulsionum speciebus ordine dicemus.

Ab origine nervosa affecta oriundi distinguuntur.

I. Itaque imprimis ut convulsiones, à nervorum origine affecta oriundas explicare pergamus; hic imprimis notandum sit materiam morbificam nervorum principia obsidentem, quandoque in priora nervorum paria, quæ sc. oculorum & faciei musculis prosapiunt, potissimum influere; proindeque modo nasi, genarum, aut labiorum contractions, & tremores, modo oculorum, aut oris distortionem sequuntur. Secundo aliquando par vagum, & intercostale particulas heterogeneas maxime imbibunt; & tunc abdomini, & hypochondriorum inflationes, contractionsve, quin &

CONVULSIVIS. 65

& cordis palpitatio, tremor, respiratio difficilis ac interrupta, pulsus intermittens, aliaque mediis, aut infimi ventris symptomata plurimum instant. Tertio, nonnunquam vero causa morbifica posterius confita, *spinalem medullam* præcipue afficit, & propterea *membra exteriora & artus subsultibus & contracturis* inordinatis obnoxia redduntur: porro in pluribus hujusmodi casibus, quia spiritus animales circa nervorum origines explosi, versus *ἐνέπαλον* inordinate resiliunt, idcirco quibusvis fere spasmis hoc ritu excitatis, vertigo, item sæpe Scotomia, aurium tinnitus, & nonnunquam *ἀναισθησία* adjunguntur, aut succedunt.

Cæterum prout ex variis affectionis convulsivæ. 2.
typis conicere licebit, videtur quod materies *fuxta eorundem nervorum varia loca affecta.*
spasmodica, hos aut illos nervos, aut simul eorum plures adpellens; vel circa ipsorum principia fere tantum hospitetur, ita ut spiritibus ibidem crebro explosis, *vertigo frequens*, & valde molesta oriatur; insuper circa *præcordia tremores*, ac *breve deliquium*, & *leipothymia metus*, non raro in visceribus aut musculis *subsultus*, & *contracturae leves* sentiantur. Vel secundo particulæ explosivæ ad nervorum origines delatæ, eorum processus altius subeunt, & non raro in *plexus nerveos*, ad *præcordia* aut *viscera imi ventris*, aut etiam *membra exteriora* pertinentes delapsæ, illic affectionum spasmodicarum alios quasi *nidos* consciscunt, ut quoties spiritus circa originem nervosam in explosiones adiguntur, statim in abdomine, thorace, aut artubus *paroxysmi* velut *hysterici*, *asthmatici*, aut alias *convulsi* oriuntur: Horum exempla, & quibus fiunt modis infra clarius subduntur: Interim materies spasmodica nervorum ductus influens cum usque ad processum, & plexus eorum remotos transfertur, quandoque tamen præcipuam mineram adhuc circa originem nervosam habet; adeo ut post graves *viscerum aut membrorum spasmos*, magna *cerebri perturbatio*, cum

cum vertigine, aurium tinnitu, & non rare
diversa subsequatur: interdum vero materia
 morbifica, quoad maximam partem, ad longin-
 quos nervorum fines translata, deinceps circa eo-
 rundem principia immunius agitur: Etenim plu-
 res observavi, qui dum principio vertigine, cre-
 bro leipothymias metu, cephalalgia, & occipiti
 gravitate infestarentur, circa præcordia, aut vi-
 scera leviores tantum inflationes, aut tremores
 pertulisse; postea tamen circa has partes spasmos
 immaniores perpeffos, de prioribus capitis affe-
 ctibus minime conquestos fuisse.

*Materies
 Spasmodica
 quo ritu
 nervos in-
 fluit.*

Quod si de materia spasmodica amplius inquiratur, undenam illa suggeritur, & quibus viis ver-
 sus nervorum origines defertur, & cujusmodi ibi-
 dem situs, & quasi focus obtinet; dicendum vide-
 tur, quod licet hujus ductus manifestos, & ve-
 stigia detegere nequimus; quantum tamen ex ob-
 servationibus quibusdam, & rerum analogia col-
 ligere datur, supponere licebit binos hosce distin-
 ctos transitus modos; quibus particulæ spasmodicæ
 primum è sanguine, in Cerebrum, & Cerebel-
 lum suffusæ, exinde versus nervorum principia
 convehuntur: sc. 1°. Interdum materies ista à ce-
 rebro, ac cerebello imbibita, ac utriusque poros
 sensim pertransiens in medullæ oblongatæ caudi-
 cem delabitur, cujus item tractu quodam supe-
 rato, una cum succo nervoso, versus nervorum
 origines prolabitur, ac prope illorum capita, vel
 intra ipsum caudicem medullarem, vel intra pro-
 minentias annulares aggeritur; in quibus locis aut
 diutius subsistens, crebras vertigines, ac in parti-
 bus remotis spasmos leviores, uti dictum est,
 ciet; vel exinde in nervorum ductus altius de-
 lapsa, convulsionum valde atrocium paroxysmos
 excitat: talem causæ morbificæ progressum sus-
 picamur, in quibus vertigo, scotomia, capitis
 gravedo, ac mentis torpor insultus convulsivos
 præcedunt; cujusmodi quidem affectus prævios,
 materies vortepi adhuc in cerebro, & appendice
 medul-

medullari scatens producit; quæ deinceps in nervos allapsa convulsiones infert.

29. Restat alter modus, quo liquide patet materiale affectus spasmodici causam in principia nervorum transferri, nempe cum eadem à colluvie serosa intra cavitates, sive ventriculos τὸ ἐγκεφάλῳ deposita in vicinas nervorum radices insinuat: Enimvero in morbis chronicis, cum ad insignem sanguinis, & humorum dyscrasiam cerebrum quoque prava dispositio accedit, sæpe ingens erit acris, & nervoso generi infestis copia, pleuræ choroeideæ valis exudans, in cerebri eiusque appendicis ventriculos dilabitur; serosus autem hic latex postea in *quartum ventriculum* cerebello substratum irrumpens, luxata ibidem pellicula, qua *medulla oblongata* obtegitur, unius aut plurium nervorum origines obsidet, eosque vel irritando, vel particulis heterogeneis & explosivis imbuendo diathesin spasmodicam inducit. Atque hæc fere causa est, quod post *febres diuturnas*, aut *male judicatas*, etiam post *morbos cephalicos* graviores, ægotantes demum *convulsi* intereunt, prout ex crebra cadaverum, eo ritu defunctorum, Anatome deprehendi. Quinetiam ex observatione Anatomica constat, cerebrum colluvie serosa quadam inundari, absque dispositionis spasmodicæ affectu; porro & nonnullis ab *Epilepsia*, aliisque morbis convulsivis defunctis, nullum intra cerebri ventriculos seri diluvium adfuisse: Ex quo datur intelligere, *affectiones spasmodicas* haud tantum ab *aquosa* τὸ ἐγκεφάλῳ illuvie profluere; cæterum nec omnino à tali causa oriri, nisi latex serosus cerebri ventriculos, ac imprimis istum cerebello substratum inundans, particulis heterogeneis & explosivis imbuatur. Memini olim petiitum esse meum consilium pro adolescente egregio phthisi laborante, & tunc temporis plane desperato. Præter *tussim* & *dyspnæam*, ille per plures dies, immo hebdomadas graviter conquectus erat, non potuisse se in lecto supinum decumbere,

bere, aut dum in cathedra federet, caput vel minimum reclinare: quippe ab hoc, illove corporis situ, illico *cordis tremores*, & *spirituum deliquia*, quasi jamjam moribundus esset, pati solebat: quapropter necesse habuit, *caput semper primum*, siue antrosum inclinatum tenere. Post obitum cadavere dissecto, pulmones fere per totum schirrosi, & in quibusdam locis ulcerosi apparebant: dein cranio aperto ingens feri flavi, & falsi copia intra omnes cerebri ventriculos fluctuabat: qui certe latex, dum capite reclinato in *quartum ventriculum* supra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur, in nervorum *pari vagi & intercostalis* capita irruens, circa præcordia convulsiones prædictas ciebat: quamdiu autem, capite antrosum inclinato, ista feri colluvies in anteriores cerebri ventriculos refluebat, nervorum origines ab ista materia spasmodica immunes persistere.

Ostenso hætenus *quot modis & quibus viis* materies morbifica, versus nervorum origines delata, spasmos inferre videtur, facile esset juxta has rationes multa symptomata convulsiva explicare: Nam præter *infantum*, & *puerorum motus convulsivos*, ab ejusmodi causis sæpissime excitatos, etiam huc referri debent partium nervosarum *contractiones*, & *subsultus* quæ febribus superveniunt. Quin etiam *passiones* vulgo dictæ *hystericæ*, item *hypochondriacæ*, & quædam aliæ, non raro à causâ morbifica nervorum principia impetente procedunt: Hujusce igitur hypotheseos veritatem quibusdam aliis *agrotantium historiis*, & *exemplis* astruere nitemur; imprimis vero ejusmodi observationes proponemus, in quibus materies morbifica *nervorum principia* obsidens, necdum in illorum processum altius delapsa, *crebras vertigines*, & *leviores tantum viscerum & præcordiorum spasmos* inducit.

I.
Observa-
tio.

Famina perillustri 30 circiter annos nata, constitutione tenera, & gracili corporis habitu prædita, quavis hyeme *catarrho in tracheam & pulmones*

mones exudante, cum *tussi*, *raucedine*, & *sputatio-*
ne copiosa graviter affligi solebat; novissimo ta-
 men anno, cura, & cautione diligenti usa istud
 malum evitavit: at vero post solstitium Brumale
 à frigore suscepto, immani *capitis dolore*, *aurium*
tinnitu, *vertigine*, cum *ingenti coryza* afficiebatur,
 ut facile constaret feri colluviem, antehac in pe-
 ctus exudare solitam, tunc temporis intra caput
 & cerebrum omnino deponi; cujus insuper effe-
 ctus erat, quod *passionibus*, quasi *hystericis*, qui-
 bus nunquam prius obnoxia fuerat, quoties dor-
 mire inciperet valde infestaretur: Si quando enim
 somnum initura, oculos clauderet, illico in ab-
 domine molis ascensus, in gutture præfocatio,
 circa præcordia tremores, & subsultus excitaban-
 tur; quæ tamen affectiones, cum perfecte evigila-
 ret, protinus cessabant, ita ut ægrotans necesse ha-
 buerit per plures dies & noctes somno fere in to-
 tum abstinere.

Ad hanc Dominam, postquam plures dies æ-
 grotans valde imbecillis evaserat, accersitus, me-
 dicamentis tantum blandis uti cogebar: itaque
sanguinem ex pede ad ℥ iiij. protinus detrahen-
 dum, & quolibet die *clysterem* è lacte saccharato
 injiciendum curavi, à quo ter, aut quater alvum
 dejicere solebat: porro octava qualibet hora do-
 sin *sp. C. Cervi* in cochleari sequentis Julapii exhi-
 bui. *R. Aq. Pulegii, juglandum, Cerasorum nigror.*
an. ℥ iiij. aq. hystericæ ℥ ij. syr. Caryophyllor. ℥ j. B.
Castorei nodulo ligat. & in vitro suspensi ℥ B. Mar-
garita pulv. ʒ j. misce. Vesicatoria pone aures, &
cataplasmata ex foliis Ruta & Aronis cum rad.
Bryonia, sale marino, & sapone nigro plantis pe-
dum cum fructu admovi. Interdum vesperi in hau-
 stulo Julapii præscripti, *Diacodii ℥ B.* exhibui, cui
 somnus moderatus, absque solita spasmodorum con-
 sequentia, succedebat; cujusmodi effectum, ab
 opiatīs in tali casu exhibitīs sapius expertus sum:
 pro siti restinguenda *ptisanam* cum *ingredientibus*
diureticis incoctis propinavi: horum usu intra
 breve

breve tempus plurimum alleviata fuit. Attamen, quod maximo emolumento cessit, *abscessus in aure sinistra sponte disruptus* primo saniem flavam, ac postea per multos dies ichoris tenuis copiam ingentem profudit, à qua evacuatione, viscerum, & præcordiorum spasms in totum cessantibus, morbus perfecte judicatus fuit.

Quod spectat ad prædictæ ægritudinis *Ætiologiam*, extra dubium videtur, affectus istos à *coluvie serosa* αἰεὶ ἐν κέραλον deposita excitatos fuisse; nam & istius humoris in *caput translatio*, morbum primo intulit, ejusque per *auris emuntorium* ἐκκρίσις, symptomata quævis sustulit: porro cum materies morbifica spiritibus circa nervorum principia constitis *diathesin* aliquatenus explosivam intulisset, isti, licet tanquam cæstro perciti, fere continuo agitantur, quamdiu tamen versus cerebrum resiliences, spatium in quo possent liberius expandi obtinerent, phantasiam quidem illi solum vehementius exercebant & absque ulteriori incommodo, *vigilias* tantum induxere. At vero cum somno interdum obrepente spirituum irrequietorum excursus versus Cerebrum cohiberetur (quod quidem necessario evenit quando obdormiscimus, liquore nervoso intra Cerebri poros tunc temporis uberius admissio) nervorum paris vagi & intercostalis capita iidem tumultuarie irruentes, spirituum intra nervorum istorum ductus scatentium totas series perturbaverunt, adeoque prædictos, circa præcordia, viscera, & gula musculos, *spasmos* intulere. Plures hoc ritu tum viros, tum feminas ægotantes novi, qui cum *cephalgia*, *occipitis gravitate*, aut *vertigine* laborarent, inter edormiscendum, illico in præcordiis, aut visceribus, aut simul in utrisque *perturbationes quasi spasmodicas* sensere, quod quidem contingit à spirituum tumultuantium ποτὶ τὸν à cerebro in nervorum origines reflexa: Quod autem huic ægotæ opiatarum usus somnum placidum, absque solita spasmodorum consequentia, accersit.

erfivit, ratio erat, quia spiritus animales, utut ir-
 equieti & furentes, *particularum* tamen *narcoti-*
arum implexu, velut catenis injectis, ligabantur,
 t dein sine resistantia quavis, somno obruentur.
 n' mvero graves *convulsionum paroxysmos* tum
asthmaticos, tum quasi *hystericos*, *opiatu* exhibi-
 s, non raro feliciter curavi.

Mulier honesta M. G. 67° anno ætatis, vultu
 dhuc florido, & habitu corporis obeso, cum
 rius faciei intumescentiæ, & gravioribus cephal-
 algæ paroxysinis dudum obnoxia degisset, inten-
 o Brumæ frigore, in vertiginem valde molestant,
 um tremore cordis, spirituum deliquio, & cre-
 pro vomendi nixu incidit: lecto imposita si o-
 culos aperiret, aut è latere in latus converteretur,
 latim insigni *scotomia*, *leipothymias metu*, & in-
 ſuper vomitu *humani* afficiebatur. Hanc invisens mi-
 nime dubitabam, quin ægritudinis causa foret
nateries spasmodica ab exteriori *capitis* regione, ad
 ntimos τὸ ἐγκέφαλον recessus translata; cujus as-
 latu, sive copula heterogenea spiritus animales
 acti, dum inordinate versus cerebrum exilirent,
 affectus vertiginosos, dumque isti in nervorum
 capita tumultuarie iruerent, *scotomiam*, præcor-
 diorum ἀταξίας, & vomendi nixum excitabant.
 Hujus curationem *vesicatoria* larga nuchæ, & po-
 ne aures applicata, *enemata* quotidie injecta: item
frequens sp. C. Cervi, & *Julapii cephalici* usus in-
 tra paucos dies perfecerunt.

Vir egregius 34 circiter annos natus, cum ex
 longo tempore tussi, cum sputo copioso, & cras-
 so obnoxius egerat, insuper cutis poros valde a-
 pertos habens, continuo madere, & qualibet fe-
 re nocte sudore multo perfundi solebat: sub ini-
 tium veris evacuationes istas solennes parcius e-
 venire persensit; interim conquestus est, de ma-
 nuum & pedum plenitudine, ac velut intume-
 scencia quadam, ita ut *hydropem* ingruentem ve-
 reretur; cæterum & in capite *scotomia*, & ver-
 tigrine crebra afficiebatur: Brevi postea hoc malo

2.
Observa-
tio.

3.
Observatio.

in-

ingravescente, circa labia, aliasque oris ac faciei partes, leves contracturæ, & subiti spasmi passim excitabantur; subinde etiam (materia morbifica, uti videtur nervorum paris vagi & intercostalis origines influente) cordis tremorem & subsultus, cum crebris spirituum vitalium deliquiis, quasi *leipothymia* jamjam imminente, perpeßus est.

Scio plurimos, pathemata hæc convulsiva, præcordia ita graviter infestantia, *vaporibus à liene elevatis* ascribere: attamen ratio longe potior videtur, eadem à materia spasmodica intra cerebrum aggesta, & in nervorum principia irridente deducere; quia sc. excrementi cujusdam à partibus aliis in caput metastasis præcessit, ipsumque adeo *αἷμα τὸ ἐν κίρκαλοι* deponi, affectus vertiginosus fere continuus, isti que partium oris ac faciei spasmi plane testantur: quare huic remedia, juxta methodum inferius traditam præscribere visum est.

Possem hic plurimas hujusmodi observationes proponere, in quibus *materies morbifica* prope *nervorum origines* subsistens, cum *vertigine*, *leviores* tantum *viscerum*, aut *membrorum spasmos* ciēt. Cæterum quia istius materiæ portio quædam, à capite descendens nervorum ductus sæpe altius subit, adeoque circa medios, ultimosque eorum processus, & plexus, *feminiæ explosivi*, quasi *pulveris pyrii* fomitem struit. Ex re fore videtur hujusmodi casuum exempla quædam subicere.

4. *Observatio.* Puella quædam E. L. procera, & venusta, parentibus sanis orta; ipsaque constitutionis (prout videbatur) originaliter sanæ; postquam Hero longa invaletudine detento, diu & fere continuo ministrasset, atque hinc sæpius totas noctes evigare, aliisque temporibus crebro expergisci cogere, ut nunquam somnus, nisi brevis & interruptus, capeßeretur, tandem de *capitis hebetudine* cum *crebra vertigine* queri cæpit: intra brevem exinde temporis tractum, affectu indies ingravescente,

sciente, tremores sensit in toto corpore, cum levi membrorum succussu, quibusdam vicibus, licet vagis & incertis, ingruentes: postea dein paroxysmos plane convulsivos, eosque horrendos & crebro infestantes perpessa erat: paulo ante morbi insultum *Scotomia* brevi afficiebatur, mox *pectoris angustiam & oppressionem* magnam, qua præcordia simul omnia strictim contrahebantur, persensit; tum illico stuidorem ingentem, cum forti ejulatu edens, in terram concidere solebat; interim animo constabat; at maxima cordis oppressionem laborans, donec ista pectoris constrictio relaxaretur, se nullo modo relevare potuit: postea cum paroxysmus pertransierat, insigni *cordis palpitatione, sensuum torpore*, & functionis animalis debilitate magna adhuc aliquamdiu afficiebatur. Postquam hæc ægotans per quatuordecim circiter menses ejusmodi paroxysmis crebra vice repetentibus obnoxia degisset, demum *epileptica* evasit, ut quoties mali insultus rediret, in terram prostrata, *diversa* cum spuma oris, aliisque pathognomicis *caduci* symptomaticis corripereetur. Neque hic affectus iste gradum sistebat, quin, vix elapso anni spatio, in *maniam* degenerabat, ut denique ægotans, amisso rationis usu, modo cum *furore* insaniret, modo cum *stupore* plane desperet.

Ex morbi hujus initio, progressu, & crebra me- *Predicti*
tamorphosi liquido patet cum primo in capite pro- *Casus E-*
pe nervorum origines & causam, & sedem ha- *tiologia.*
uisse, & exinde fines suos & in cerebrum & in
systema nervosum quotidie latius explicuisse: nam
ab initio materies morbifica juxta nervorum
principia consistens, viscerum, & membrorum le-
viores tantum spasmos, & succussiones cum Ver-
igine intulit, postea ejus portio in nervos pneu-
monicos, eorumque plexus delapsa, gravissimas
præcordiorum, diaphragmatis & ventriculi con-
vulsiones produxit; quin & ejusdem materię
portio altera cerebrum ejusque medulla in-
vaden-

dens, *αἰαδνοίας*, ac dein caduci paroxysmos inferebat; atque demum spirituum textura in totum vitata, eorumque latice in liquorem acerrimum, ac velut stygium degeneri, *affectiones spasmodica in maniam* transibant.

Quod itaque spectat ad particulares tum morbi, tum *symptomatum rationes*; videtur quod prædicta virgo ex vita sedentaria, (omni corporis exercitatione & auræ liberioris usu penitus ademptis) præsertim vero ex vigiliis nocturnis, & somno frequenter interrupto, vitiosam *sanguinis* & humorum diathesin, simulque pravam & debilem *cerebri*, & *nervosi generis* constitutionem contraxerat: quibus accessit, quod illa hero suo gravissimis convulsionum affectibus laboranti perpetuo ministraret, atque ex eo forte contagium aliquod, sive miasmata spasmodica susceperat: Et primo quidem particula heterogenea una cum succo nervoso in *cerebrum* & *cerebellum* suffusa, ibidemque spiritibus accrescentes, præliminari *Scotomia*, & *vertiginoso* affectu quasi velitabantur; dein materies spasmodica *nervorum paris vagi* & *intercostalis*, atque *medulla spinalis* principia obsidentes una cum *vertigine viscerum* & *musculorum subsultus*, & *succussiones* leviores inulit: postea cum eadem *nervorum ductus* altius subiens, in *plexus cervicales*, *cardiacos*, & forsan *intercostales*, aliosque deferretur, atque spiritus *respirationis*, & *pulsus* munia exequentes, copula explosiva imbueret; illi crebra vice ob *plenitudinem*, vel propter *irritationem*, una cum superioribus nervosæ originis incolis, in explosiones adaçti, partium respectivaram *spasmos horrendos* excitabant: Enimvero urgente paroxysmo, à *nerviis pneumonicis* constrictis derepente thoracis systole inordinata ciebatur; deinde statim diaphragmate subito & vehementer retracto, ejulatus iste obstreperus succedebat: porro cum ob istam thoracis systolen diutius continuatam, sanguis ne moveri possit impeditus, omnino in præcordiis

cordis stagnaret, idcirco durante paroxysmo, cordis oppressio magna, cum ἀσπνία & ἀκνυσία laborantem urgebat: interim vero, cum adhuc cerebri regio à spirituum explosionibus libera ac immunis perstaret, ægrotans animo constabat; postea vero cum materies spasmodica indies ad- aucta, etiam in cerebri debilitati & præfracti meditullia explicaretur, prioribus circa præcordia pathematis, ἀναιδνσία, dein Epilepsia, ac ultimo mania, propter rationes modo citatas, supervenerunt. Huic ægrotanti medicamenta plurima, & varii generis, à multis tum medicis, tum empiricis, confuse tamen, methodoque incerta, & subinde mutata, præscripta ne hilum profuere.

Mulier quædam venusta ὄρχος & ὄσπαρος 5. *Observatio.*
à diutino mœrore in diathesin inveterudinariam incidit; circa meridiem, & horas vespertinâs plerunque mediocriter habuit, mane autem cum somno satis, & sæpe plus nimio indulserat, usque magis somnolenta, & torpida evasit: ex- pergefacta, statim queri solebat de gravitate, ac velut stupore in toto capite, cum vertigine ad quemvis motum, aut capitis circumactionem; paulo postea paroxysmum convulsivum, aut ἀναιδνσίαν fere constanter expectabat, eamque modo hæc, modo iste infestare solebat: quippe post vertiginem, quasi velitationem præviam, plerunque in ventriculo, & latere sinistro dolorem gravativum huc illuc transcurrentem sensit; hinc rugitus, vomendi nixus, flatuum eruptiones, nec non abdominis, & hypochondriorum distentiones miræ insequabantur, & plurimis interdum horis hanc misere exercebant: interdum vero hæc sympto- mata abesse contigit, & tunc in cerebro affectio immanior successit: namque in crebras ἀναιδν- σίας incidens, aliquandiu inmotâ, & clausis oculis, sine sensu, aut intellectu perstare solebat; cumque famulæ ejus frictionibus, & nicotiana fumigatione ipsam excitarent, mox animo constabat,

bat, at denuo statim revolvitur in similem *ἀναισθησίαν*, atque ita quatuor, aut quinque vices ejus subit, priusquam ad se perfecte, & sine recidiva mox expectanda rediit: Tandem peracta tragœdia, etiamnum *capitis gravitate* & *torpore* aliquantulum afficiebatur: circa meridiem vero, nebulis omnino discussis, sudum, & serenum *πάντα τὰ ἐν κεφαλῇ* obtinere solebant; donec proximo mane, rursus eadem symptomata reverterentur.

Ætiologia.

Qui symptomata hæc rite perpendit, non habebit necesse vapores ab *utero*, aut *liene* elevatos supponere, atque in istis causam morbificam frustra querere: nempe quam multo certius poterit in ipso capite collocare? Videtur enim quod huic ab initio, propter ingentem mœrorem (prout in faminis crebro assolet) *cerebro* & *nervoso generi magna debilitas*, simulque *vitiosa labes* imprimeretur; ita quidem ut spiritus animales in Cerebrum & Cerebellum derivati, secum particulas heterogeneas mixti generis, sc. partim *narcoticas*, & partim *explosivas* afferrent: cujusmodi copulam cum illi à somnis uberiolem conciperent, mera plenitudine ad ipsam excutiendam ciebantur: quamprimum igitur expergeret mulier; iidem spiritus commoti, vel *postè inferius* facta, in *nervorum origines* deprimebantur, ibidemque explosi viscerum spasmos excitabant, aut versus *cerebri meditullium* resiliences, ibidemque elisi, *crebras* & *terribiles ἀναισθησίας* inulere. Revera hæc affectio Epilepsiæ aliquantulum affinis erat, nisi quod materies morbifica nondum intra regale cerebri palatium, sive meditullium ejus ita commorabatur, ut spiritus illic intra primos ipsorum fontes inficeret; iidem tamen inferius dissociatis, & juxta nervorum origines, sese in varios, minoresque rivulos dividitibus, eadem copula heterogenea arctius adhærebat. Interea spiritus, quo istam materiam excutere, crebrius explosi, cum *versus cerebri arcem* tumultuose raperentur, *stuporem*, & *ἀναισθησίαν*, sin alio vergentes in *nervorum*

vorum principia irruerent, propterea istos *viscerum spasmos* intulere: Quod autem paroxysmi tantum *horis matutinis* post somnum pleniorē ingruiebant, ratio erat quia spirituum copula heterogenea iis cum succo nervoso adveniens, eo tempore ad plenitudinem explosionibus aptam congerebatur; quæ siquidem tunc integre discuteretur, reliquo die ægotans ab affectu immunis perstitit; donec postridie, cum *somnus nocturnus* novum materiæ morbificæ supplementum capiti intulerat, mane similis paroxysmus redibat; qui forsan prout somnus brevior aut protractior fuerat, modo intra *cerebrum*, modo juxta *originem nervosam* peragebatur.

Nec tantum in *sexu fæmineo*, utpote debiliori & magis paribili, *spasmi* ab *origine nervosa* principaliter affecta oriuntur; verum ejusmodi affectiones aliquando in *viris*, à simili procatarxi excitatas observare licet. Ante aliquot annos festinanter accersitus ad hospitem quendam in hac urbe diversantem, ipsum primo intuitu, revera dæmoniacum suspicabar, eique *exorcismis*, potius quam *pharmacis* opus fuisse rebar. Erat is quadragenarius, qui jam per tres annos statis quibusdam temporibus *motibus convulsivis* tentari solitus est; *hujusce* ægritudinis, dum hic paucos dies fortuito hospitaretur, occasione ingentis mœstitiæ, insultum solito majorem perpeffus erat: morbi accessionem per duos aut tres dies præsentiscere solebat; nempe ex magna intra *sinciput commotione*, continua fere *vertigine*, & crebra *oculorum obsuscatione*; ingruente autem paroxysmo, primo oculi varie contorquebantur, invertebanturque, dein moles quædam instar vivi animalis, ab imo ventre sursum versus Cor & Thoracem, & exinde in caput obrepere videbatur: hujusmodi motum egomet manu ventrem ejus comprimens, plane persensit; & quamdiu, palmis totis viribus obtentis, istius globi ascensum inhiberem, se medio-criter habuit: quamprimum vero intumescencia

Observatio affectionis quasi hysterice in viro.

istæc sensim superius obrepens ad caput pertigerit, illico membra totius corporis immaniter convellebantur, ut tanquam *spiritu malo* obsessus, se ad parietes, & postes illideret: à quatuor robustis viis, vix summa vi detineri, & coërceri potuit, quin exiliret, & brachia, & pedes, & caput motibus diversimodis huc illuc jactaret: quando ab exilitione cessaret, membra fuerunt robustissime extenta, & muscoli rigidi, & velut *tetano* affecti: Talis paroxysmus circiter horæ quadrantem durabat; dein ad se rediens sobrie loquutus est, in cubiculo obambulavit, qualia passus erat conscrivit, & veniam ab astantibus petiit; brevi postea oculos invertere, & ocissime volutare cœpit; dein statim affectus spasmodos reprensens, similem vi prius excitabat tragœdiam: atque isto ritu intra tres horas quinque aut sex paroxysmos ejusmodi convulsivos sustinuit. In medio quodam paroxysmo, vena in brachio per-tusa, factoque orificio satis largo, sanguis lente affluebat, & statim congelari visus est; ita quidem ut in pelvim exceptus, haud liquidorum more, in superficiem planam & æquabilem diffunderet, at instar sevi liquefacti, & in vas frigidum instillati, gutta super guttam accumulata, in molem accresceret.

Casus præ-
dicti *Æ-*
siologia.

Si affectio hæc stupenda mulieri contigisset, obvium esset, eam *hystericam* dicere, ejusque causam in *uteri* vitium conjicere; eo magis, quia tanquam molis cujusdam ab imo ventre ascensus paroxysmum inchoavit: attamen cum vulgaris ista solutio, quæ sæpissime merum ignorantie subterfugium est, in hoc casu admitti nequit; rationi maxime congruum videtur, omnia istæc symptomata in *malas cerebri & nervosi generis* affectiones referre. Enimvero morbi causam in ipso capitelatere, ex symptomatis paroxysmum præcedentibus, quæ *spirituum* intra *ἐγκέφαλον* scætentium agitationem insignem denotabant, plane colligitur: ista *cerebri inflatio*, graves *Scotomia*, quæ-

quæque insultu jamjam ingruente, constanter evenerunt, *oculorum contorsiones*, manifesto arguunt particulas heterogeneas, & explosivas spiritibus intra *ἐγκέφαλον* juxta nervorum principia degentibus accrevisse. Adeo ut hic casus etiam ad *Epilepsiam* naturam prope accederet, excepto tamen quod intra *cerebri meditullium* spiritus, nec copulam heterogeneam admitterent, nec alibi explosi, illic tumultuarie perumperent; durante enim paroxysmo, ægotans usque animo constabat: at vero materies morbifica, in capite uberius congesta, cum illinc in nervorum tum interiorum, tum exteriorum ductus alius prolaberetur, in visceribus tum imi, tum medii ventris, etiam in membris exterioribus, semini explosivi mineras valde diffusas posuerat; adeo ut cum spiritus animales juxta *nervorum origines* explodi inciperent, illico statim alii *plexus mesentericos*, & deinceps alii *alios plexus nerveos* à meta extrema, usque ad caput interjectos, incolentes, ordine explosi, spasmos à parte in partem usque continuabant, donec ad *ἐγκέφαλον* perveniretur: exinde vero explosione statim ad spiritus *spinalis medullæ*, & *nervorum appendicum* hospites, translata, musculorum, & membrorum totius corporis convulsiones validissimæ insequutæ sunt: Quod autem iste velut *molis ascensus*, qui sæpenumero in imo ventre, circa convulsionum initia percipitur, à spiritibus intra *plexus mesentericos* in explosiones adactis procedat, inferius, cum de *passionibus hysteriis* dicemus, fusc declarabitur.

Interea si inquiritur ob quam rationem paroxysmo convulsivo *πρὸς τὸ ἐγκέφαλον* juxta nervorum origines incipiente, illico spiritus extime degentes (quotquot in illud symptoma prædispositi sunt) explosiones ineunt, adeoque affectionem spasmodicam illic plenius exorsam sursum transferant, (nam ita plerumque habet, siue morbi accessio in imo ventre, siue circa *medium abdomen*, *hypochondria*, aut *præcordia* incipit: quip-

Quare spasmus à nervorum extremitatibus incipit.

pe spasmus ab istis locis sensum versus caput properere solet). Dico propter hujus solutionem hæc duo imprimis considerata offerri, sc. primo ad-
vertinus quod, cum spirituum integra quædam series perturbatur, qui in extremo ambitu resident influxu originali primo destituuntur; quare isti ante alios tumultuari, & irregulariter habere incipiunt, hinc quando nervus *cubiti*, aut *femoris* ab incubatu constringitur, ut solita spirituum influentia impediatur, stupor cum punctionis sensu in *manus*, aut *pedis* digitis primo sentitur; unde sensum superius versus loca affecta perrepat. Secundo subest altera, eaque potior istius affectus ratio, nempe quod spiritus in explosiones parati, cum intra ductus nervosos, unum aut plures, quasi totidem distinctos tubulos continentur, spatium satis amplum requirunt, in quo plurimum, & quidem successive rarefieri & expandi queant; quod siquidem intra nervorum truncos à principio versus finem haud facile conceditur; idcirco dum spiritus, circa originem nervosam primo elisi, versus *ἐκέρχων* resiliunt, proindeque vertiginem cient; spirituum explosio apertior circa nervorum processus inferiores, aut extremitates, ubi nervi caudex, aut in plexus ampliores dilatatur, aut in plures fibras late dispersas terminatur, plerumque incipit; dein spiritibus istis explosis, statim aliis ordine succedentibus, quo pariter explodi possint, locus conceditur: Hinc observare est, dum spiritus exteriores explodantur, si ligatura, aut compressione strictius facta, aliorum in idem spatium successio, aut versus exteriora progressus intercipitur, spasmus ne sursum ascendat inhiberi solet: quare cum stupor (prout historiæ medicæ testantur) ab extremo manus aut pedis digito exorsus, cum fornicationis sensu, aut, instar auræ frigidæ ad superiora repit, ac demum cerebrum petens, convulsiones horrendas infert; si mox ab initio insultus, brachium, aut crus fortiter ligetur, spasmus locum istum ligatum superare

rare non valens, à capite conscendendo impeditur; quinimo usitatum est *fœminis hystericis*, quamprimum ventris intumescatio, sive molis in abdomine ascensus primo sentitur, medium corporis truncum fasciis circumpositis valde constringere, adeoque sæpius præcaveretur, ne præcordia, & capitis regio eodem paroxysmo convulsivo afficiantur.

Quod autem sanguis medio paroxysmo eductus cito congelabatur; ita quidem fieri in affectibus convulsivis, & apoplecticis passim assolet, prout doctissimus Heighmorus ex recensione Heidechii prius annotavit: attamen quod nonnulli hinc contendunt, convulsiones omnino à sanguinis crassitie, motu impedito, & stagnatione pendere, minime concedendum erit: quippe sanguis ab iis qui spasminis obnoxii sunt, paulo ante paroxysmum detractus, sero dilutus, atque satis fluidus existit. Quapropter opinari liceat congelationem istam ab ipso paroxysmo induci; quia sc. in motibus convulsivis, ab immodicis musculorum & viscerum contractionibus, sanguis interfluus, spiritu & sero ejus exhalantibus, aliquantulum in mixtione solvitur, & propterea aliquatenus coagulatur, non aliter quam cum lac, propter nimiam agitationem & partium ab invicem separationem, in *butyrum* concrevit: Quare hujusmodi sanguinis coagulatio, videtur convulsionum potius esse effectus, quam causa.

Methodus therapeutica.

Quod spectat ad curationem ejusmodi affectionum spasmodicarum, quæ in fœminis, aut viris à causa morbifica nervorum origines obsidente, procedunt. Prima indicatio erit morbi fomitem subtrahere, sc. impedire, quo minus sanguis particulas heterogeneas, aut in se genitas, aut aliunde à visceribus acceptas, capiti affigat. In hanc rem evacuatio & per catharsin, & per phlebotomiam,

miam, nisi aliquid contraindicat, instituta, commode adhiberi solet.

Emetica.

Vomitio sæpissime iuvamen præstat, quare emetica ex infusione croci metallorum, vel ex sale viatrioli; aut vino scillitico ab initio propinentur. Dein propediem sanguinis detractio, aut phlebotomia in brachio, aut hirudinum suctu è venis sedalibus celebretur; dein postea lenis purgatio aut pilulis, aut apozemate solutivo instituatur, & tempestive repetatur.

Cathartica.

R. Pilul. è succino Cratonis, vel Tartarearum Bontii ʒij. resin. Jalap. gr. xvj. Castorei ʒj. Olei rorismarini vel succini ʒss. Gummi Ammoniaci solut. in aq. hyssericæ q. s. f. pilula 16. sumantur quatuor die quolibet sexto aut septimo.

R. Rad. Polypodii qu. Lapathi acut. preparat. Cherefolii an. ʒvj. Pæoniæ maris ʒiij. folior. Betonicæ chamadryos, chamapityos, verbenæ, veronicæ maris an. M. j. sem. carthami, bardanæ an. ʒiij. Coquantur in aq. fontan. lb iij. ad medietatem, adde vini albi lb j. coletur in matrarium, cui imponatur folior. sennæ opt. ʒj. Rhabbarbari ʒvj. Turbith. Gummosi ʒss. Epithymi, santal. citrini an. ʒij. salis Absynthii, cochleariæ an. ʒj. Flavædinis cortic. Aurantii ʒij. Digerantur clausæ, in calore arena per horas 12. Colatura usui servetur: edulcoretur (si opus sit) cum s. q. syrupi Augustani, vel è cichoreo cum Rhabbarbaro. Dosis ʒvj. semel aut bis in hebdomade.

Singulis diebus quibus à purgatione vacat, remedia cerebrum corroborantia, quin & spiritus animales, à copula heterogenea suscipienda, aut ab explosionibus ineundis, vindicantia, exhibeantur. De quibus tamen juxta ægrotantis temperamentum, corporis habitum, & constitutionem delectus quidam instituatur: nam gracili corporis habitu, & sanguini fervidiori prædictis medicamenta minus calida, quæque sanguinem haud supra modum exagitent, propinari debent: è contra phlegmaticis, obesis, quorum urina tenuis

*Remedia
in temperamento
calidiori.*

nuis & aquosa est, atque sanguis hebetius circulator, visceraque infarciuntur; remedia calidiora, & humores insigniter fermentare apta designentur. In priori casu ad hunc modum prescribatur.

Rx. Conserva flor. Betonica, Tamarisci, pœonia Corroboremaris an. ℥ij. spec. diamargarit. frigid. ℥j. B. rantia & pulv. rad. pœonia, & seminis ejusdem an. ℥j. Co-Specifica. rallii rubr. prepar. ℥ij. Vitrioli martis ℥ij. salis Absynthii ℥ij. cum s. q. succi Aurantior. f. Electuar. capiat bis vel ter in die, superbibendo haustum Julapii infra prescripti.

Rx. Corallii rubri cum succo Aurantiorum in mar-Pulveres. more, aut mortario vitreo triti, & exiccati ℥℔. pulv. visci qs. rad. pœonia maris an. ℥ij. sacchari perlat. ℥iij. f. pulvis. Dosis ℥j. ad ℥℔. bis vel ter in die.

Rx. Specier. diamargarit. frigid. ℥ij. salis Absynthii ℥ij. rad. aronis pulv. ℥j. misce, f. pulvis, dividatur in viginti partes, sumatur dosis mane, & hora quarta.

Rx. Pul. rad. Petasitidos ℥j. dos. ℥℔. ad ℥j. bis in die.

Rx. Folior. bardana, ari an. M. vj. incisa, & si-Aqua de- mul mista destillentur. Dosis ℥ij. ad iij. bis vel ter stillata & in die post dosin Electuarii, aut pulveris. Julapia.

Rx. Hujus aquæ destillatæ ℥ij. Chalybis nostri prepar. ℥ij. misce in phiola, sumantur eodem modo.

Rx. Aq. Jugland. simplicis, Cerasorum nigror. an. ℥℔. Limacum ℥iij. syr. flor. Pœonia maris ℥ij. Dosis ℥j. B. ad ij. eodem modo.

Rx. Rasur. Eboris, C. Cervi an. ℥iij. rad. chere-Apoxama- folii, bardana, valeriana an. ℥℔. folior. betonica, 1a. chamapityos, scolopendrii, summitat. Tamarisci an. M. j. corticum Tamarisci, solani lignosi an. ℥℔. coquantur in aq. fontana ℥iij. ad tertia partis consumptionem, adde vini albi ℥vii. coletur in lagenam, cui imponatur folior. becabunge, cardamines an. M. j. f. infusio tepida, & clausa per horas

quatuor, colatura servetur in vitris occlusis. Dosis \mathfrak{z} vj. bis in die, post dosin medicamenti solidi. Interdum tali Apozemati infundantur chalybis nostri \mathfrak{z} ij. & sumantur eodem modo.

Tempore æstivo aquar. acidularum usus convenit, in earum defectu nostræ artificiales substituantur.

*Remedia in
tempera-
mento fri-
gidiori.
Electua-
rium.*

Quod si ob rationes supra citatas, medicamenta calidiora indicantur, juxta methodum sequentem procedere licebit.

R. Conservæ anthos, flavedinis Aurantii, Limonii an. \mathfrak{z} ij. nucum Jugland. & Myrobalanor. condit. an. n° ij. ligni Aloes, santali citrini, rad. serpentaria, contrayerva, angelica, ari an. \mathfrak{z} j. vitrioli martis (vel chalybis prepar.) \mathfrak{D} iiij. salis absynthii, cochlearia an. \mathfrak{z} j. cum s. q. conditura nucum Juglandum. f. Electuarium. sumatur bis in die q. nucis mosch. superbibendo dosin liquoris appropriati.

Tabula.

R. Rad. Peonia maris, angelica, corallii rubri prepar. an. \mathfrak{z} ij. sacchari solut. in aq. limacum, & ad tabulatum cocti \mathfrak{z} vj. Olei succini rectificatissimi \mathfrak{z} ℥. s. a. f. Tabula, singula pendant circiter \mathfrak{z} ℥. una, aut altera sumatur bis vel ter in die, superbibendo dosin liquoris appropriati.

Pilula.

R. Rad. serpentaria Virginiana, contrayerva, Valeriana an. \mathfrak{z} ij. corallii rubr. prepar. margarit. an. \mathfrak{z} j. Cort. Winteran. rad. dictamni cretici an. \mathfrak{z} j. vitrioli martis, salis Absynthii an. \mathfrak{z} j. ℞. Extract. Centaurii \mathfrak{z} ij. Ammoniaci solut. in aq. hysterica q. s. f. massa pilularis. sumantur quatuor pilula mane & hora quarta p. m.

Spiritus.

R. Sp. C. Cervi, aut fuliginis, vel sanguinis humani, vel salis Ammoniaci q. s. sumantur. gutt. 10. ad. 12. mane, & vespere in cochleari Julapii superbibendo haustulum ejusdem.

*Aque des-
tituta.*

R. Folior. betonica, verbenæ, salvia, cardamina, ari, bardana an. Mij. Jugland. viridinum n° 20. cortices 6. Aurantior. & quatuor Limonum, cardamom. subebar. an. \mathfrak{z} j. concisis, & contusis affunde

CONVULSIVIS.

85

affande feri lactis è pomaceo, aut vino albo facti
℥vj. destillentur s. a. dosis ℥ij. vel iij. bis in die
post dosin medicamenti solidi. Hujus ℥ij. adde
Chalybis nostri ℥ij.

℞. Aq. Lumbricor. limacum. an. ℥vj. Fugland.
simplicis ℥iiij. Raphani composit. ℥ij. sacchari al-
bissimi ℥ij. f. Julapium. Dosis cochlearia 4 vel 6.
bis in die post dosin medicamenti solidi.

℞. Millepedum mundator. ℥j. caryophyllor.
concis. ℥℔. superaffunde vini albi ℥ij. destillen-
tur in cucurbita vitrea, dosis ℥j. ad ℥j. ℔. bis in
die.

Pauperioribus, per remedia facilius parabilia ad
hunc modum consulatur.

℞. Conserva folior. rutæ cum aq. p. sacchari fa-
cta ℥vj. sumatur quantitas Nucus Moschat. bis in
die superbibendo decoct. sem. & rad. bardana in sero
lactis cum vino albo parat.

Vel paretur Conserva ex foliis Arboris vitæ cum
equali parte sacchari. dosis ℥℔. ad ℥j. bis in die.

℞. Pulveris Millepedum prepar. ℥iiij. sem. a-
meos ℥j. f. pulvis, dividatur in 10. partes. suma-
tur dosis bis in die, vel asellus 12. contusis cum vino
albo affuso, exprimatur succus, f. haustus, sumatur
bis in die.

Interea dum hæc remedia intus sumuntur, con-
venit interdum vesicatoriis in nucha, & pone aures
applicatis ulcuscula excitare; ita namque serofi,
& acres humores à capite plurimum emulgentur:
porro sternutatoria, & apophlegmatismi non raro
juvamen insigne præstant. Sanguinis detractio è
venis sedalibus, aut è pede aliquoties iterari debet:
quin & urgente affectu, emplastra, vel cataplas-
mata plantis pedum utiliter adhibentur. Juvat e-
tiam circa furas, & femora epispastica admove-
re.

CAPUT VI.

De motibus Convulsivis, quorum causa circa nervorum extremitates, aut intra plexus nerveos subsistit.

Affectiones spasmodicas interdum absque capitis vitio, à spirituum circa nervorum extremitates latentium irritatione, explosioneque oriri, vel hinc constat, quia cum pharmaca ventriculi, aut intestinorum tunicas acius vellicant, aut lumbrici eas corrodunt, non tantum in istis partibus succedunt spasmi, sed insuper motus convulsivi nonnunquam in membra, & artus exteriores retorquentur: enimvero, prout alibi ostendimus, cum partem aliquam gravioris molestiæ sensus excruciat & ab illa primo sensorio communicatur; exinde statim spiritibus ibidem irritatis, motus involuntarius & irregularis reflecti solet; idque non tantum per eosdem nervos, quibus doloris sensus afferebatur, sed interdum etiam per alios aut affines, aut prorsus extraneos spasmus reciprocatur: Ita lapis ureteri infixus, fibrasque ejus nerveas plurimum irritans, motus convulsivos non tantum in vase affecto, sed in cunctis fere abdominis visceribus excitat; adeo ut urina suppressa, tormina huc illuc diffusa, & vomitiones horrendæ ut plurimum succedant. Quapropter minime ambigendum est, etiam morbos, & symptomata quædam spasmodica, propter noxam externam nervorum apicibus intra membranas, musculos, aut viscera terminatis illatam, sæpenumero induci: quinimo in passionibus hysteris, hypochondriacis & quibusdam aliis, si quando motus convulsivi, capite illæso, uteri, lienis aut alius visceris culpa excitantur; nã illi hac solum ratione, nempe reliquarum partium incommodis hac via per nervos, nullatenus autem per vapores ad cerebrum translati,

tis, oriuntur, ac quoquoersum in varias corporis regiones propagantur.

Hic autem adnotetur, quod licet *causa evidens* *spasmi* ^{solitaria}, siquidem ea fortis ac vehemens fuerit, *nervorum* convulsiones interdum per se, & absque dispositione prævia inducat; quatenus nimirum spiritus animales supra modum irritati, explosiones debito majores & plusquam ordinarias ineunt; pro-^{propter ir-} ut in *hypercatarsi*, ac *paroxysmis colicis*, & *nephriticis* passim evenire solet; attamen in plerisque aliis affectibus spasmodicis, quorum accessiones sunt crebræ & habituales, præter *irritationem* circa nervorum extremitates factam, quæ ut plurimum causæ evidētis loco est, etiam *procatarxis* quædam adest, cujus efficaciam morbi insultus præcipue debetur; nempe cum motus con-^{Et propter} vulsivi *lienis*, *uteri*, aut alius privatæ partis, vitio excitari, ac crebra vice repetere solent; suspicari licet, quod *spiritus animales* fibrarum in parte affecta, & in vicinia ejus dispositarum incolæ, *copulam heterogeneam*, & *explosivam* prius contraxerant, qua ad plenitudinem saturi, levi occasione in explosiones spasmodicas cientur: dein istæ circa *nervorum extremitates* primo inceptæ eorundem nervorum ductu sursum perreptant, & non rato ad ipsam *originem nervosam*, ac interdum ulterius ad *cerebri medullium* traducuntur: à quo denuo in genus nervosum reflexæ, etiam membrorum, ac *artuum spasmos* secundario inferunt: postquam vero cerebrum, & superior systematis nervosi portio, spasminis infra excitationis sæpius compati & coaffici assueverunt, etiam spiritus istarum partium incolæ ipsi tandem adulterari, *copulam heterogeneam*, & *explosivam* admittere, adeoque in causâ procatartica partem adscisci incipiunt; hinc demum procatarxis spasmodica utrique caudicis cujusdam nervosi termino communis evadit, atque spiritus animales in nervi unius, aut plurium tum *capite*, tum *cauda* male dispositi, ab alterutro explosiones con-

concipiunt, easque alteri statim tradunt, prout infra cum de *passionibus hysteriis*, aliisque speciatim dicemus, fusius declarabitur: Interim *historias* quasdam, & *observationes* spasmodorum à nervorum extremitatibus oriundorum subjiciemus.

Virgo letissima circa 16. ætatis suæ annum ab equo decedens, & saxo protuberanti allisa, mammam sinistram graviter læsit, unde tumor cum dolore exortus est, quæ tamen symptomata ab initio remedium usu mitigari, & deinceps ad longum tempus mediocriter habere visa sunt; post triennium vero à frigore suscepto, ac pessima vietus ratione adhibita, omnia exacerbati cœperunt; pars læsa in majorem molem intumescens dolore peracuto, & fere constanti afficiebatur, ut ægrotans præ insigni cruciatu dies & noctes plerasque insomnes degerit, mammaeque glandulas tumidiore tunc factas nec tangi nec pertractari, imo ne strepitum quemvis, aut concussionem in cubiculo factam sufferte potuerit.

Cum huic tumori, versus cancrum degeneranti, foci & cataplasmata excruciatæ, & *mandragora*, aliisque stupefacientibus, & percussivis applicarentur, perillustri Domina affectiones quasdam spasmodicas crebra vice infestantes pati cœpit: imprimis quoties in mamma dolor atrocior urgeret; illic loci punctiones, nec non spasmos ac contraturas huc illuc excurrentes persensit: deinde statim ventriculus ac hypocondria, & non raro totum abdomen cum rugitu & vomendi nixu inflari, ac plurimum distendi solebant; mox idem affectus sensim ad superiora translatus *diaphragma* excitabat, cui brevi postea, motus convulsivi in toto corpore adeo validi succedebant, ut ægrotans vix à tribus aut quatuor robustis viris contineri potuerit.

Hujusmodi paroxysmi primo erant vagi, & occasionaliter tantum excitati; nempe succedebant, quoties dolor pectoris à causa quadam evidenti intenderetur: postea convulsiones istæ crebrius

brius infestabant; ac demum periodicæ, ac habituales factæ, bis in die, nempe totidem statis horis à pastu constanter repetere solebant: Cumque ad hunc modum per 6 menses ægrotans miserrime affligeretur, tandem *vertiginoso capitis affectu*, eam fere continuo exercente, molestari cœpit; cui malo cum fots ex herbis aromaticis & cephalicis capiti aliquamdiu adhiberetur, quoad *vertiginem* melius habuit; verum exinde novo & plane admirando symptomate, *tussi* sc. inani absque sputo dies & noctes, nisi cum somno obrueretur, perpetuo infestabatur: postquam clarissima hæc virgo, diversimoda remedia à variis medicis præscripta, absque multo commodo tentaverat, denum *thermus temperatus* apud *Bathoniam* usâ juvabatur, deinde statim nupta, à *conceptu* ac *puerperio* sensim convaluit.

Si totius morbi ejusque accidentium rationes *Ejus ætiologia.* inquirantur, extra dubium est affectionem convulsivam à *mamma tumore*, sive loco dolente primo excitatam fuisse; cujus causa partim fuit acutissimus doloris sensus, à fibris ac nervis istius partis impressus, partim autem *copula heterogenea* spiritibus istarum fibrarum nervorumque incolis affixa; enimvero suspicari licet humorem acerrimum tumori impactum, qui forsan aliquatenus nervorum ductibus illuc confluxerat, Topicorum usu percussus, fibras & filamenta nervea per totam viciniam disposita subiisse, proindeque copulam heterogeneam & explosivam spiritibus accrevisse; ad quam elidendam, quoties à dolore incitabantur, explosiones spasmodicas inibant, simulque spiritus alii, intra nervos affines scatentes priorum consensu (uti crebro assolet) pari ritu explodebantur: dein affectio spasmodica nervorum extremitatibus ubi primo inceperat, per eorundem ductus usque ad *ἐγκέφαλον* continuata, *ἀνααιδησίαι*, & exinde in totum systema nervosum resiliens, artuum & membrorum omnium motus convulsivos inferre solebat: circa ægritudinis ini-

initium paroxyfmi ad hunc modum à parte affecta propter dolorem excitati, ad cerebrum & appendicem ejus fecundario traducebantur: poſtea vero cum ſpiritus horum incolæ per ſympathiam crebro exploſi, partium continentium poros ita laxarant & debilitaverant, ut intra eoſdem, una cum ſucco nervoſo, particulis quibuſvis heterogeneis aditus pateſceret, *procatarxis ſpaſmodica* etiam in *capite* ſuccreſcebat, atque ſpiritus ἐκέρχλον incolentes, copula heterogenea infecti, paroxyſmum ſpaſmodicum ipſi inchoabant, aut ſaltem inſultibus ejus primos inſtinctus præbuere, qui ut plurimum à paſtu totidem ſtatim horis redibant; quia ſc. materies morbiſica una cum ſucco nervoſo æquali fere dimenſo inferebatur: revera in ejuſmodi caſibus ubi convuſio generalis fere omnes totius ſyſtematis nervoſi partes ſucceſſive occupat, ſuſpicari licet ſpiritus animales in toto genere nervoſo copulam heterogeneam & exploſivam contraxiſſe, quæ cum ſtato tempore ad plenitudinem aſſurgat, ipſos ſpiritus pariter hora condicta ad exploſionem incitat; eademque exploſio alicubi inchoata, fomitis ignarii ritu, in omnes ordine propagatur.

Quod ſpectat ad *tuffim* iſtam *inanem*, quæ capitis fomentationi ſuccedens, ægrotantem iſtam per plures menſes fere inceſſanter exercuit; videtur quod ſymptoma iſtud omnino ab *origine nervoſa affecta*, & nequaquam à *pulmonum inſarctu* penderet, nihil enim tuſſi excernebat; & ſi quando iſtum tuſſiendi impetum violenter inhiberet, ſtatim in gutture præſocationis ſenſu afficiebatur: adeo ut veriſimilius ſit materiem morbiſicam prope originem nervoſam depoſitam à ſotu rarefactam, & commotam, nervorum pulmonibus dictorum capita altius ſubiſſe, atque in fibris, & filamentis eorum ſpaſmos perpetuos irritaſſe: ſimili quodam ritu, ac cum ſuccus nervoſus, qui muſculorum fibras & tendines irrigat, acris, ac degener factus, partibus iis ſubſultus, ac contras-

cturas

Auras continuas inducit; hinc quando spasmus in aliquibus nervorum affectorum furculis sisteretur, ita ut tussire non liceret, statim motus convulsivus in furculos alios ejusdem, aut affinis nervi incurrens, præfocationem in gutture excitabat. Liber hic exemplum aliud spasmi è nervorum extrimitatibus affectis oriundi proponere.

Clarissima Matrona quinquagenaria postquam ei menstrua per sesquiannum fluere desierant, pri-
mo de dolore *pungitivo in mamma sinistra* queri co-
pit; dein postea illo affectu cessante, circa *ventri-
culum* male habuit: illic nimirum *tumor durus*, &
velut *schirrosus* cum dolore gravativo subortus est:
huic stomachi inflatio cum respiratione difficili,
nausea, & vomitione crebra supervenit: dein
morbo ingravescente, dolore magis acuto, & huc
illuc quaquaversus excurrente, in affectiones ven-
triculi convulsivas incidit: nempe illic loci spa-
smis varie excurrentibus, haud secus ac si ventri-
culus multifariam distraheretur, fere continuo mo-
lestabatur: porro cum *siti & vigiliis*, constans ani-
mi perturbatio, & crebra spirituum deliquia, qua-
si jamjam moribunda esset, Dominam ægrotan-
tem exercebant: quæ tamen omnia symptomata
ex isto ventriculi tumore semper oriri, eadem pla-
ne persensit: Huic medicamina quævis vomito-
ria, cathartica, antiscorbutica, & hysterica, abs-
que ullo levamine, molestiæ potius & nocumento
fuisse videbantur: à sanguinis missione per hirudi-
nes, & lactis asinini usu nonnihil commodi rece-
pit, & postea ab acidulis diu epotis plurimum al-
leviabatur.

Prædicta symptomata, quæ vulgo *passioni hy-*
stericæ, & *vaporibus uterinis* ascriberentur, palam
est à tumore circa ventriculi fundum excitato pro-
cessisse: quippe sanguis Dominæ isti valde fervidus
& atrabilarius existens, cum non amplius cata-
meniorum fluxu purgaretur, recrementa sua &
fæculentias adultas primo in *mamma*, & dein-
de novo incepto, in *stomachi membranis* deposuit:

à tu-

à tumore ibidem facto, particulæ acres & heterogeneæ perpetim decedentes, *fibras*, & *nervos* circumcirca confitos subierant; quæ spiritibus earum partium *insitis*, *influisque* continuo accrescentes, ipsos ad crebras explosiones, adeoque affectiones spasmodicas in tota vicinia excitabant: quandoquidem vero motus convulsivi illic loci habiti, leviores fuerint, hinc apparet totum nervosum genus, ipsumque ἐγκέφαλον (prout in spasmis maioribus assolet) in eundem affectum nondum consensisse: attamen spirituum inordinatio circa partes affectas exorsa, & illinc minori undulatione ad caput traducta, ejusque adeo spiritus incolas leviter tantum afficiens, vigilias, cum ingenti æstu, & phantasiæ perturbatione inducebat. Quæ hæcenus de spasmis à causa morbifica alterutrum systematis nervosi finem obsidentem, disseruimus, clarius elucescent, cum postea de præcipuis convulsionum speciebus, de *passionibus* sc. *hystericis*, *hypochondriacis*, aliisque particulatim agemus: Interea huic, de *spasmo*, propter *nervorum extremitates* affectas, oriundis, hypothesei *methodum therapeuticam* non opus erit adjicere, quoniam *medendi rationes* hujusmodi pathematis postea speciatim tradendis, melius accommodari possunt: In præsentiarum vero procedere oportet ad explicandas *passiones spasmodicas*, quarum *causa*, siue *materies morbifica* intra *plexus nerveos* subsistere videtur.

De plexibus nerveis alibi satis fuse disseruimus, atque ex illorum *descriptione & usu* verisimillimum esse ostendimus *motuum convulsivorum* paroxysmos graviores intra hæc partes sæpenumero incipientes, exinde quaquaversus in viciniam, & non raro in longinquum propagari: saltem multo probabilius videri, particulas heterogeneas & explosivas, postquam πρὸ ἐγκεφάλου, ejusque appendicis medullaris tractus superaverint, inque nervorum canales, eorumque ductus, una cum succo ipsos irrigante, altius prolapsas, intra

plexus

plexus nerveos, velut compita, sive diverticula, Plexus
copias explicare, ibidemque aliquandiu stativa nerveos
habere, donec tandem uberius aggesta, quasi col- materia
lectis viribus, affectiones spasmodicæ immaniores spasmodicæ
producant: hoc, inquam, longe probabilius appa-
ret, quam (quod vulgo fit) ex utero, liene, ven-
triculo, aliove viscere vapores elevatos supponere,
in quos omnis culpa ex facili conjiciatur: Nam
intra hosce plexus pro mineris morbificis spatia sa-
tis idonea conceduntur, ut materies illic sensim
deponi possit, & manere, donec ad plenitudinem
congeratur: deinde vero, quia spirituum copias in-
gentes, supra quam in aliis quibuscunque cellu-
lis, illic hospitari credimus, copula heterogenea,
iis accrescens, in explosiones graviores quasi fomi-
tem struit; adeo ut spiritus intra hæc corpora ex-
plosi ea non modo inflent, & dilatent, verum de
situ elevent, & attollant, (velut cum ædificium à
pulvere pyrio subvertitur) quare partes supraja-
centes subito in tumorem efferuntur, atque ap-
pensæ huc illuc violenter contrahuntur. Ad hunc
modum atrociores, circa præcordia & viscera,
convulsionum paroxysmos sæpenumero excitari,
præter argumenta ex ratione petita, non ita pri-
dem à τριζα comprobatum habui: Cum enim
scæminæ illustrissimæ paulo ante obitum affectibus
(quos dicunt) hystericiis gravissime laborantis,
cadaver aperitem, uterum quidem prorsus inson-
tem reperi; verum juxta mesenterii plexus nerveos
(uti videbatur) in molem attolli, & elevari so-
litos, visceris istius membranas ab invicem divul-
sas, & solutas, ut circumquaque tumida & la-
xæ, quasi in bullulas, sive vesiculas inflatæ appa-
rent.

Profecto plura sunt rationum solidarum mo-
 menta, quibus adducimur ut credamus pathema-
 ta dicta hysterica sæpissime à materia spasmodica
 intra plexus mesentericos aggesta, & per vices ex-
 plosa oriri: quod quidem ubi de morbis istis spe-
 ciatim ageamus, clarius patebit: sed neque minus
 pro-

3.
 Observa-
 tio.

probabile est dolores colicos à materia acriori, & irritativa, iisdem plexibus contenta non raro procedere. Cæterum quoties paroxysmi convulsivi à liene, aut ventriculo incipere videntur, utpote quorum initia sunt partium istarum inflationes, & perturbationes insignes; verisimile est materiæ spasmodicæ nidum, intra plexus nerveos ad lienem, aut ventriculum pertinentes reconditum fuisse: Quinetiam ejusmodi materies, intra plexus cardiacos gravissimos cordis tremores & passionnes, intra plexus pneumonicos, aut cervicales, terribiles asthmatis insultus excitare videtur. In Neurologia nostra casum insignem perillustis fœminæ retulimus, cui materies serosa è *syncipite per narem sinistram exillari* solita, pone aurem decubuerat; ubi cum dolor atrocissimus infestaret, spasmi insuper, & contractiones admiranda succedebant; quibus sc. modo *cerebri & totius ἐγκεφάλου compages deorsum*, modo guttur, præcordia, & viscera sursum convelli viderentur: cuiusmodi convulsiones partes ita oppositas, & longe distitas per vices afficientes, cum ab una eademque morbi sede in medio consita procederent; obvium erit concipere, locum dolentem, uti & affectionis utriusque spasmodicæ originem, fuisse *plexum ganglioformem*, juxta parotidas situm; in quem sc. nervi tum paris vagi è capite descendentes ingrediuntur, & è quo propagines in gutturis musculos, atque rami in præcordia & viscera protrahuntur. Porro ab eadem causa, sc. materia *αποσπασθεῖς* intra plexus ganglioformes aggesta & per vices explosa, istum in gutture præfocationis sensum in paroxysmis convulsivis tam crebro excitatum procedere (nec immerito) arbitramur. Verum super his quando morbos, & symptomata *σπασμωδία* particularim tractabimus, erit opportunior dicendi locus. Quod restat de convulsionum, quarum supra mentionem fecimus, specie ultima, quæ nempe in liquore nervoso per totam sui massam, particulis heterogeneis & explosivis infecto, pro-

proindeque totos nervorum, corporumque nerveorum processus in spasmos universales, eosque aut continuos, aut intermittentes irritante dependet, modo disquirere incumbit.

CAPUT VII.

De motibus convulsivis, à liquore corpora nervosa irrigante, totosque eorum processus in spasmos irritante, oriundis.

A Ffectiones convulsivas aliquando per totum genus nervosum vagari, atque partes modo has, modo illas, modo plurimas simul infestare, adeo notum est, & experientia fere quotidiana obivium, ut nihil magis: quippe advertere licet in his, musculorum tendines ubique subilire, spasmis contrahi, in aliis, membra quævis exteriora, variis flexionibus contorsionibusque huc illuc multifariam flecti, aut extendi. Vidimus nonnullos spirituum effræni & indomita vi coactos, modo veluti æstro percitos, currere, aut salire, modo pedibus, aut pugnis, terram, vel objecta quævis validissime contundere; quod ni facerent, illico in lipothymias, & horrenda spirituum deliquia incidere. Nimii esset tædii singulos *spasmodum casus spasmodum universalium*, & per totum genus *universallium tria* nervosum oberrantium, enumerare: istiusmodi autem symptomata, licet varia & multiplicia *potissimum causarum genera.* fuerint, ad tria tamen capita præcipua quodammodo reduci possunt; nimirum quatenus à *tribus causarum generibus* potissimum dependent: quandoquidem enim in *vagis* hisce *spasmis* supponere debemus *totum liquorem nervosum* vitari, atque spiritus animales in eodem ubique scatentes adulterari, proindeque fere perpetim explodi: Advertere licet ejusmodi labem, & *succo nervoso*, & *spiritibus* ubique *influis*, uno, aut altero *ex tribus hisce modis*, ut plurimum imprimi; sc. 1º. vel à *venenis*, aut *veneficiis*. 2º. vel à *febre maligna*,

ligna, aut *malejudicata* in quibus sc. materies morbifica in *cerebrum*, aut *nervosum genus* suffunditur; vel 3°. cum *liquor nervosus* longo temporis tractu, propter affectionem *scorbuticam*, aut *alias vitiosam*, à debita crasi, in *liquorem acrem*, aut *acidum*, aut alio modo *praternaturalem*, & *spasmodicum* degenerat. Libet hic singulos prædictos casus considerare, & primo de *spasmi* insultibus qui à *venenis* aut *veneficiis* produciuntur.

*A venenis
& veneficiis.*

Primo igitur, *venena* quædam in *liquorem nervosum*, potius quam in *sanguinem* agere, quæ illud depravantia, affectiones *spasmodicas* potissimum inducunt, alibi à nobis ostensum est; & liquido constat, ex comestione *cicutaria*, *apii*

*A venenis
à vegetabili
um classe.*

risus, *mandragora*, *solani furiosi*, *pastinaca sylvestris*, aliarumque herbarum noxiarum, quam nempe brevi subsequi solent horrenda *ventriculi contractiones*, *torpor*, *delirium*, atque in toto corpore *tendinum spasmi*, ac *subsultus*: potro ejusmodi affectiones convulsivæ succedunt in *demorsis*

*A cane
rabido.*

A Tarantula.

à *cane rabido*, aliisque *feris venenatis*; ubi *miasma virulens* à *succo nervoso* susceptum, in eodem diu delitescens, se tandem exerit, atque totam, *liquoris* quo involvitur, *massam*, *fermento* suo inficit ac *venenat*: Id quod clarius adhuc & *liquidius* illustrant symptomata admiranda, *spasmi* nimirum *dolorifici*, & *indefessa saltatio*, quæ *tarantula morsus* succedere ab authoribus perhibentur; & possint quidem fabulosa videri, nisi quod rei veritas, à pluribus bonæ fidei viris, tum antiquis, tum recentioribus asseritur: Nam præter *Mathiolum*, & *Epiphanium Ferdinandum*, *Gassendus*, & *Kircherus* addunt se affectus istius testes oculos fuisse: quinimo fertur in *Apulia* notissimum esse, & usu fere quotidiano receptum; nempe in regione istac *phalangii*, sive *aranea* genus quoddam extare, quod *Tarantula*, à *Tarento* antiqua *Apulie* urbe, appellatur. Animalculum hoc in æstate valde frequens, incolas incautos sæpe morder, atque ictu *venenato* afficit, unde statim

statim dolor in parte laesa, cum tumore & pruritu, mox in variis corporis partibus stupor & tremor, nec non membrorum convulsiones & resolutiones, aliaque symptomata spasmodica, cum summa virium prostratione succedunt; uti ex *Mathiolo*, *Ferdinando*, aliisque stupendam hujus morbi pathologiam enarrantibus, colligere datur. At vero maxima admiratione dignum est, quod de *Curatione* hujus affectus isti Authores referunt, atque per totam regionem vulgo in praxi est: Namque isti à *Tarantula*, utut graviter laborant, auditis musicis instrumentis, statim à plangoribus cessant, atque in medium proficientes, tripudiare, ac saltare incipiunt; tamque diu rempersequuntur, ac si sani essent, ac nullo unquam teneantur dolore: quod si eveniat, ut *Tibicines* antillum quiescant, non multo post tempore in terram concidunt, ac ad pristinos redeunt languores, nisi tandem sonitu indefinente saliant, atque tripudiant, donec venenum penitus discutatur: Ob id igitur *Tibicines* stipendio conducuntur, alternatimque mutantur, ut absque ulla sonitus intermissione, tamdiu tripudiant demorfi, quousque penitus curati conquiescunt. Ita *Mathiolus*: Quibus addit *Ferdinandus*, pauperes in *Apulia* omnem fere substantiam suam in muscos & *Tibicines* erogare, qui per totam illam provinciam evagantur, & *Tarantatis* inserviando, multum lucri faciunt: & quidem tripudiant, ac saltant intra oppida, in publicis plateis, in agris, alii uno die, alii una hebdomada, alii pluribus. His Authoribus suffragantur viri Doctissimi *Gassendus* & *Kircherus*, quorum utrique ex propria observatione referunt, se taliter affectos novisse, asseruntque, ipsos haud quavis musica indifferenter, at certis cantilenarum generibus affici, excitari, ac ad numeros quosdam, præ aliis tripudiare.

In prædictorum accidentium rationes, ut, si quid Symptoma-
conjectura assequi possimus, paululum modo in-
ran-
tula
demorfori
ani-
Aetiologia.

animalculi istius morſu, miasmata quædam venenata corpori humano inſigi, quæ tamen ſanguini, & ſpiritu vitali minus inſeſta, quam primum ex ipſo in liquorem nervoſum tranſierint, per totam ejus maſſam, fermenti inſtar, ſtatim ſe expli- cant, atque ſpiritus animales, ubivis in ea ſca- tentes inſiciunt; ita quidem ut ipſi ab invicem diſ- tracti, & huc illuc inordinate agitati, affectiones ſpaſmodicas inducant, quas partium continen- tium modo contractura, modo languor, & reſo- lutio comitantur.

In ſedan-
dis ſympto-
matis mu-
ſicæ ratio
in qua
conſiſtit.

Cur autem, quæ à *Tarantula* morſu convul- ſiones dolorificæ ſuſcitantur, ſtatim à *muſica* ſe- datæ, in *ſaltationem* commutari ſolent, non ita plane conſtat, quod nonnulli aſſerunt, animal- culum hoc (ſiquidem teſte *Ariſtotele* *σφώτερον* fuerit) *muſica* delectari, atque eapropter venum ejus homini inditum, humores fermentando, parem *muſicæ* amorem inducere: hæc in- quam conjectura animo veritatis avido minus ſatisfacit, utpote quæ in *araneo* naturam *philo- muſicam*, eandemque poſtea cum homine, per *metaſtaſin*, ſeu velut *μετεμύχων* quandam communicatam ſupponit; quæ quidem utraque & *gratis dicta* ſunt, & minus arrident; quin potius dicendum videtur, venenum à morſu *Tarantula* liquori nervoſo inſlictum, mirius eſſe, quam ut ſpiritus animales penitus extingueri valeat, aut diſtractos prorſus diſſipare, & in exploſiones im- maniores cogere; ſed eos tantum in fugam conjicere, fugatoſque hinc inde in ſpaſmos leviores, ac fere tantum dolorificos, incitare; at veto *muſicam*, blanda mulcedine ſua, ſpiritus ira diſſipa- tos facile una congregare, ac mutuo aſſociare: quapropter cum iidem ſpiritus, ob miasmata vi- rulenta ipſis adhærentia, uſque in motus involuntarios, & convulſivos apti fuerint, *melodia*, eos ſimul allectatos, in tales ſpaſmos diſponit, ac dirigit, ut ſerie, ac ordine quodam, nervorum corpora ſubeuntes, certis velut in cancellis, ac orbi-

orbitis ferantur, donec tandem veneni particulis penitus evaporatis, atque spirituum furore, ac impetu delassato, æstrum illud omnino excussent. Enimvero *musica* homines sanos & sobrios, etiam invitos, aut aliud cogitantes, in actiones modulaminis auditi æmulas facile rapit; ut primo statim *Tibicinis* inflatu, adstantes, manus & pedes agitare incipiant, & vix, ac ne vix à saltando se contineant: ne quis ergo miretur, in hominibus, à *Tarantula* demorsis, ubi spiritus animales, velut stimulis agitati, huc illuc sponte exilire, & divagari coguntur, si ad citharæ impulsus, in saltationes, & motus compositos excitentur; adeo ut in hisce affectibus *musica* spiritus debacchantes velut incantans, eorumque motus convulsivos quodammodo regens, atque commutans, *antidoti* loco habeatur: in quantum sc. spiritus animales, ad hunc modum diu ac multum exerciti, *copulam elasticam* à *veneno* aut alias contractam, penitus excutunt, ipsique plurimum defatigati, demum ab æstro seu incitatione sua conquiescunt.

Huic affine est malum, quod *Chorea S. Viti* *Chorea S.* appellatur, de quo refert *Gregorius Horstius*, se *Viti* descri- cum mulieribus quibusdam locutum, quæ quotan- prio. nis *Sacellum S. Viti*, quod est in finibus *Ulmen-* sium visitantes, ibidemque saltu cum perturbatione mentis, eoque sese nocte dieque exercent, donec ecstatarum instar corruunt: qua ratione sibi restituta videntur, ut parum vel nihil sentiant per annum integrum, usque ad *Maii* tempus subsequens, ubi membrorum inquietudine eoque sese torqueri referunt, ut vicissim circa festum *S. Viti* ad prædictum locum, saltationis gratia, sese conferre cogantur. *Horst. Epist. med. sect. 7. de admiran-* randis convulsionibus.

Profecto usitatum est (prout sæpius observavi) *Ejus* æ- tum viros, tum fœminas, interdum ea membro- tiologia. rum inquietudine, & velut æstro quodam urgeri, ut necesse habuerint, usque ad lassitudinem ambulare,

lare, quin etiam saltare, huc illuc discurrere, ut hac ratione graviores molestias, & lipothymias alioquin invasuras, evitare possint. Quorum ratio videtur esse, quod spiritus animales, quatenus in toto nervoso genere à copula heterogenea incitati, efferi prorsus ac effrænes evadunt: quos quidem ita exerceri, atterique opus est, tum ut ipsi perdomentur, tum ut copula explosiva excutiantur.

Spasmi universales à veneficio.

Affectiones convulsivas interdum à *veneficio* excitari, & vulgo creditur, & à multis fide dignis Authoribus passim asseritur: & quidem ut concedamus, admiranda in corpore humano pathemata, à *diaboli prastigiis* sæpenumero produci; quatenus nimirum iste, pro mira, qua pollet, agendi subtilitate, *animæ sensitivæ*, sive spirituum animalium systasi, *atomos*, sive corpuscula heterogenea insinuat, adeoque functionibus ejus modo *stimulos* addit, modo *vincula* injicit, modo eas in perversum rapit: quinetiam aliquomodo, ipse corpus humanum subit, & quasi *altera anima potentior* ei coëxtenditur; singulas partes, & membra actuat, vigore insolito inspirat, ac pro libitu suo regit, ac ad facinorosa immania & supernaturalia perpetranda incitat: attamen omnia spasmodorum genera, quæ præter communem istius morbi morem, prodigiosa apparent, non statim *sagartum incantamenti* inscribi debent, aut *Damon* *ὁ δὲ μὲν* *αὐτὸς* semper in scenam vocandus. Enimvero quoties è potentioribus cuipiam viro, natus, aut affinis, spasms forte atrocioribus & insolitis corripitur, plerunque fit, ut *vetula* mox proxima *veneficii* accusetur, reaperagatur, laqueumque aut flammam vix, ac ne vix quidem misera evadat; cum interim morbus, à causis mere naturalibus procedens, non alio *exorcismo*, quam remediis contra affectiones convulsivas præscribi solitis, facile curetur: Revera spiritus animales copula explosiva immaniori præditi, & ab ea confectim elisi, tantum robotis, ac vigoris, supra

qui vulgo sed falso abiti.

Eorum Etologia.

pra propriam ac solitam suam potestatem exerunt, quantum *flamma pulveris pyrii*, supra flammæ communis deflagrationem; adeo ut qui morbo huic obnoxii, extra paroxysmum levissimo unius viii ductu regi, attolli, & quo libitum erit agi poterint, eodem urgente, quatuor ad minus robustorum hominum ultimos conatus, nixusque eludant: Sin vero in cujusquam laborantis casu *veneficii*, aut *fascinationis* suspicio exoriat, duo sunt imprimis motuum genera, quæ hanc creare, & fovere solent, sc. 1º. si patiens ejusmodi membrorum, aut totius corporis contorsiones, aut gesticationes perficiat, quas nemo sanus, ne quidem *mimus*, aut *gesticulator* quispiam, imitari solet. Dein secundo, si robur exerat, quod vim omnem humanam superat; quibus, si rerum monstrorum excretiones accedant; uti cum *aciculorum fasciculi*, prout refert *Henricus ab Heers*, rejiciuntur *vomitibus*, aut *viva anguilla*, prout refert *Cornelius Gemma*, per sedem dejicitur, extra dubium ponitur, in hac *tragædia diabolum partes suas habere, & agere.*

Qui veneficium agunt.

Obvium hic esset plurimas, & quidem admirandas hominum cujusque ætatis & sexus, more stupendo, & tanquam supernaturali, cum manifesta *veneficii* suspitione, affectorum, historias congerere: tales enim apud Authores tum *medicos*, tum *philosophos* passim extant; quin & morbos à fascinatione excitatos, in unaquaque fere regione sæpius evenire, vulgaris rumor perstrepat: attamen quoniam ejusmodi casus, vel *impostura* sunt pleni, vel admirationis creandæ gratia, *fictitiis narrantium commentis*, semper aucti, eos (si quidem & rarius sub *Therapeusi medica* cadunt) hic consulto prætermittam. Quod superest, proximam convulsionum universalium speciem, qualis nempe *febris malignis*, aliisve *anomalis*, aut *male judicatis* supervenit, explicare pergam.

CAPUT VIII.

De spasmodis universalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibusdam anomalis, excitari solent.

Spasmi universales febribus accidentes.

*Symptoma-
tum A-
tiologia.*

Convulsiones febricitantibus interdum accidere, nullus è vulgo fere est, quin passim advertit, & exinde mortis, aut periculi insigne prognosticum desumat: Enimvero in febribus malignis, item aliquando in ordinariis male judicatis, prout vertigo, aut delirium, à materia morbifica, è sanguine in cerebrum deposita oriuntur, sic ab eadem in nervosum genus delapsa, muscutorum, ac tendinum contractura & subsultus, nec non membrorum, ac artuum subita succussiones, ac interdum in toto corpore, rigores horridi succedunt: Cujusmodi symptomatum ratio in eo consistere videtur, quod liquor partium nervosarum irriguus, particulis heterogeneis, ac spirituum irritativis ubique scatet: propterea namque spiritus tum infusi, tum insiti ab æquabili suo effluxu & emanatione perturbati, in crebras explosiones & continuos quasi crepitus incitantur; non absimili ritu, ac cuni lampadis flamma, oleo sæculento & salito imbuta, cum strepitu & scintillatione ardescit. Cujusmodi tamen affectus spasmodicus, ut plurimum accidunt circa febrium acutissimas: cum materies morbifica, primo in sanguine congesta, illinc in cerebrum transfertur, eoque vel protenus trajecto, vel simul infecto, in systema nervosum profectur; proindeque pathemata convulsiva, cum, vel sine delirio acciuntur.

At vero, præter hujusmodi affectiones spasmodicas febribus è primariis, & secundario excitatione, observare est interdum, in maligna aëris constitutione, etiam à contagii pestilentis afflatu, liquorem nervosum, sanguine prius, aut ab

eo seorsim infici, & propterea delirium, ac convulsiones, intemperiem febrilem prævertere. Porro sæpius observavi febres quasdam *anomalas* inciebuisse, in quibus sanguine, vix ebullire, aut supra modum effervesce visum, primum in humore nervoso, *febris lenta*, ac valde periculosa initia jaciebantur; quæ sensim ad maturitatem e-
 vecta, affectus spasmodici, cum *delirio*, aut *mania*, aliisque spirituum animalium deliquiis, aut exorbitantiis inducebant. Agrotantes enim de calore aut siti minime conquiescentes, cito debiles, & quasi enerves facti, crebræ vertigini, nec non artuum tremoribus, ac velut exilitionibus, insuper musculorum ac tendinum subsultibus, & contracturis, atque doloribus hinc inde vagis statim obnoxii fiebant. Hujusmodi ægri-tudo à quibusdam medicis, siquidem in *solidis partibus*, potius quam in *sanguine* consistere videtur, *febris maligna hectica*, appellatur; cum revera eadem in humore nervoso potissimum defixa, *lues reuagans convulsiva* melius dicitur.

Apud Gregorium Horstium mentio fit morbi *convulsivi & maligni*, qui olim *Hassia, Westphalia*, & in locis vicinis *epidemicus* fuerat: Illo correpti, sine febrili æstu, aut immodica sanguinis effervescencia, dum circa negotia familiaria versarentur, sese vix modo ægrotare percipientes, circa manus, aut pedes, ac interdum in utrisque *formicationis sensum*, cum *stupore*, huc illuc transcurrentem, habere solebant; dein mox digiti, simulque brachia & crura, modo arcte contraherentur, modo validissime, ac si obriguissent, extendebantur. Hujusmodi contractiones & extensiones se alternatim excipiebant, & subinde loca mutabant, ut nunc in hac parte, dein statim in alia affectus resideret: sin (uti non raro contigit) morbus cerebrum una totum invaderet, *convulsiones universales*, & sæpe *insultus epileptici* ægrotos infestabant; insuper laborantes per vices quasdam *delirio*, *mania*, ac interdum le-

Morbi convulsivi
 Hassia olim
 epidemici
 descriptio.

thargo obnoxii fuerunt, ægritudo hac sine *crisi*, aut integra solutione diu perleverabat, & vix in solidum ita curari potuit, quin *cerebri*, & *partium nervosarum* diatheses malæ ac morbidæ per totam postea vitam duraverint.

Symptomatum Ætiologia.

Quoad morbi hujus, & *symptomatum*, rationes, satis obvium est, eadem omnino à *succi nervosi* vicio, ac insigni depravatione pendere. Iste *formicationis sensus* ægritudinem plerunque inchoans, propterea ciebatur, quoniam liquor iste à miasmate maligno venenari, ac in mixtione solvi incipiens, statim spiritus animales in ipso scatentes opprimebat, & ab expansione solita ac libera inhibebat; quare illi semiobruiti, ac velut inter veptetes, ac retinacula obrepere coacti, quasi formicarum transcurrentium sensum excitabant: deinceps vero quoniam hoc morbo ingravescente, liquor nervosus in crasi sua adhuc magis pervertebatur, quæ in illo congregabantur particule heterogeneæ, spiritibus accrescentes, eos huc illic exagitari, & inordinate explodi fecerunt; propterea quidem ut in *membris contractiones, distentionesque* horrendæ, ac in *capite tumultus* & inordinationes maximæ cicerentur. Quod autem in hac febre *revogus* & solutio, sive *crisis difficilis*, ceu potius nulla contigit, ratio erat, quia *succus nervosus*, utpote lentus, & quasi mucilaginosus, proindeque in motu tardus, haud uti *sanguis*, effervescentia ecritica defæcatur, nec ejusmodi *fermentationem* facile concipit, qua purum ab impuro secernitur.

Profecto ægritudinem, simili prorsus *typo* insignitam, non raro apud nostrates excitatam, & per totas familias, saltem in pueros & juniores grassatam fuisse, novi. Ante aliquot annos *febris popularis cerebri*, & *nervoso generi* plurimum infesta in hac regione, imo fere per totam *Angliam*, plurimum increbuit: Cujus morbi historiam eo tempore quò sæviit, sc. anno 1661. descriptam, hoc in loco *pathologia* nostræ *spasmodi* & inserere hic

hic operæ pretium videtur: Hinc enim constet, quo ritu, & quibus de causis, *symptomata convulsiva*, quæ febribus quibuscumque supervenerint, excitari solent.

Febris epidemica cerebro & nervoso generi potissimum infesta, anno 1661. incrementis descriptio.

In hac regione, ante novissimam æstatem sc. *Febris epidemica anno 1661. grassantis historia.*
 anni 1660. morbo quovis populari, nisi qui tantum in quibusdam locis sporadice grassabatur, supra biennium immunes degeramus; tunc autem, ante solstitium æstivum, *morbili* (affectus hic raro epidemicus) variis in locis exorti, plurimum sæviebant. Post æstatem illam, quæ intense calida & sicca fuerat, *autumnus* solico humidior insequutus est; quem postea *hyems* mitissima, & frigoris pene expers exceperit: toto ejus spatio, vix erat tellus nive oblecta, aut unquam supra tres, aut quatuor dies continuos gelu constructa; adeo ut intra paucas à *solstitio brumali* hebdomadas, arbores frondescere, plantæ vernaes à terræ sinu erumpere & efflorescere, quin & aves nidificare inceperint: tempestatum huic miti, ac corpusculis nitrosis à *Borea* sufflari solitis, haudquaquam eventilaræ sub initium *veris*, imbrium, fere continuo madentium, squalor maximus successit. Post *æquinoctium vernale*, *febris* quædam *anomala* & inasæta nonnullos sparsim incessit; quæ tamen intra mensem in tantum *epidemica* evasit, ut pluribus in locis *morbis novis* appellari cœperit: in pueros & adolescentes potissimum desæviens, eos longa, & velut chronica agrotatione affligere solebat: quinimo interdum tenes, & proventæ ætatis homines, licet rarius infestabat, at eos citius, & quidem certius jugulabat. *Affectus primæ Symptomata.*
 mo quempiam invadens, ita tacite obrepebat, ut agrotationis initia vix perciperentur: nam siue

calore immodico, aut siti acriori exoriens, statim in toto corpore, debilitatem magnam, cum spirituum languore, & functionis animalis torpedine, inducebat; *stomachus* esculenta quævis fastidire, & ab ingestis aggravari, nec tamen facile in vomitum proclivis erat. Laborantes ad motum quemvis inepti, tantum lecto discumbere, & otio frui ambiebant: Intra breve tempus, etiam aliquando ab ipso morbi insultu, de *vertigine* gravi, *aurium tinnitu*, sæpe item de *cerebri* quasi tumultu, & perturbatione magna querebantur. Cujusmodi symptomata sæpiissime hujus morbi ingruentis signum quasi *pathognomicum* habebantur: si in quibusdam hæc deesse, aut remissius habere contigit, vice *capitis* eo ritu affecti, morbus in *pectore*, cum *tussi excitata*, altiores radices egit, uti mox diceretur. Dum vero cerebro, ac appendice nervosa ad hunc modum affectis, spiritus animales mox ab ægritudinis principio obtorpescerent, *febris lenta* ac velut *hætica* in toto accendebatur: attamen cruoris *effervescentia*, quæ vix *continua*, sed *vaga* & *incerta* fuit, juxta ipsius sanguinis crasin, in aliis intensius, inque aliis remissius habuit; proindeque sitis, linguæ scabrities, aliaque symptomata, quæ ab intemperie febrili dependent, plus aut minus infestabant: sudor haud sponte successit, nec facile aut cum levamine ab arte produci potuit: quinimo nec hujus, nec aliusmodi, evacuatio, velut *critica* unquam succedens, hunc morbum derepente solvebat; verum iste per plures hebdomadas ac interdum menses persistens, in summam *atrophiam* aggrorantes redegit, & non raro eo *stabe* incurabili affectit.

Circa morbi incrementum, quod in plerisque intra *octiduum* contigit, si affectus (uti sæpius assolebat) *cerebrum*, ac *systema nervosum* præcipue obsideret, in eorum regimine, symptomata graviora, sc. aperta *phrenesis*, aut altus *stupor*, sive *aversionis* infestabant. Nam sæpius observavi, in ple-

plerisque *pueris*, atque non raro in *feminis*, pōst septem aut octo à decubitu dies, *sensionem* & *loquelam* penitus defecisse, adeoque agrotantes aliquandiu, immo interdum totius mensis spatio, sine adstantium notitia, cumque involuntario excrementorum profluvio decubuisse; sin iudicii & rationis usus aliquatenus perstaret, eos tamen crebro *delirio*, & constanter in somnis *fabulatione absurda* & incongrua laborasse. In *viris* autem, aliisque temperamenti calidioris, à materia morbifica, vice *criseos*, in cerebrum translata, *furor*, aut *phrenesis* periculosa, ac sæpe lethalis succedebat. Sin neque *stupor*, neque *distractio* immanior ingruerat, *scotomia*, *motus convulsivi*, cum membrorum *spasms* ac tendinum subulibus gravius infestabant. In quibusvis fere agrotantibus, *alvus* ut plurimum *soluta* erat, modo *flava*, modo *tenuia* & *serosa* cum insigni fetore copiose deiciens: raro erat quod *vomitio* quempiam incesseret: *urina* in toto morbi processu (nisi cum materies morbifica uberius in cerebrum correpta, *phrenitidem* minaretur) fuit intense *rubicunda*, ita ut nonnulli propter saturatum lotii colorem, hanc *febrem* plane *scorbuticam* fuisse censerent: Quod tamen secus habuisse constitit, quoniam remedia *antiscorbutica* (quorum sane plurima, & cujuscunque fere generis tentabantur) parum aut nihil profuere. Maxime admirandum erat, quam cito ab hujus morbi insultu agrotantium carnes contabescerent, ipsique in *sceleti marcorem* redigerentur, cum interea nec adfuit calor immanis, qui partes solidas sensim absumeret, nec evacuatio quavis violenta, quæ illas affatim decereret.

Præter hæc mala *capitis* regionem infestantia, affectio non minus periculosa sæpenumero *thoracem* incessit. Quippe in aliquibus, licet non omnibus, *tussis* valde molesta, cum *sputo* copioso, ac crasso excitabatur: hæc in nonnullis circa *mortis declinationem* successit; nempe dum *cerebri* con-

finia serenum obtinerent, quasi nubibus illinc in *thoracem* dimissis, *catarrhus* ingens subito in pulmones depluebat. Verum in aliquibus, præsertim qui in *capite* morbi noxam minorem luebant, statim à *febris initio*, *tussis* immanis, & fœda expuitio, cum *diathesi* velut *tabida* ingruiebant, & ægrotantes subito ac improvise in *phthisin* præcipitabant; è qua tamen, tempestiva remedium ope, sæpe insperato emergebant. Adverti in nonnullis, post diutinam facultatis sensitivæ eclipsin, & cerebri à materia morbifica oppressionem, quod demum in *glandulis* juxta cervicem *tumores* successerint, è quibus ægre maturatis & disruptis ichor tenuis & fœtidus longo tempore emanavit, & levamen contulit. Vidi etiam *pustulas aquosus* in aliis partibus corporis excitatas, quæ in *ulcera* cava, & ægre sanabilia transiebant: interdum *macula* exiguæ, & *petechiales* sparsim apparuerunt: non audiui tamen latiores aut lividas in hujusmodi ægrotis unquam conspicuas fuisse. Ut cunque licet hæc *febris exanthematis* plurimum malignis rarius insigniebatur, haud tamen *contagio* vacabat: Quippe in eadem familia, *pueros*, & *juniores* successive fere omnes invasit, etiam non raro provectioris ætatis homines, qui ægrotantibus ministrando, circa eorum cubilia & stragula familiariter versabantur, eadem lue inficiebantur: at vero haud tanta suspicionis causa erat, ut propterea ægrotantium amici ab eorum commercio aut visitatione omnino interdicerentur.

Quamquam hujus morbi *decurfus* (nisi cum *cerebrum* intime obsideretur) tantummodo mitis apparebat, ac sine horrendo quovis symptomate peragebatur; tamen *curatio* ejus semper difficilis, non nisi longo tempore successit: Etenim laborantes raro intra *tres* aut *quatuor hebdomadas*, immo ut plurimum vix intra totidem *mensēs* convalescebant. Quod si in homines præfractæ ætatis, aut virium, hic morbus inciderit, præsertim qui affectibus cephalicis, uti *Lethargo*, *Apoplexia*,

aut spasmo erant prius obnoxii, eos saepenumero breviori spatio interfecit: sin vero convalescentiae spes ulla suberat, ista tarde admodum promoveri potuit (remediis quibuscumque vix levamen sensibile conferentibus) ut aegrotantes, non citius extra febris huiusce sphaeram evaderent, quam intra tabis confinia sisterentur.

Si praedictae aggritudinis ratio formalis, & causa eorum inquirantur; facile hic constat, liquorem cerebri *Atiologia* & nervosi generis irriguum, fere simul, atque sanguinem in culpa, & symptomatum praecipue urgentium, causam immediatam fuisse: nempe in quantum iste latex, statim à primo morbi insultu solito pauperior, & quasi effectus evaserat, propterea in toto corpore, languor & enervatio, cum lassitudine spontanea, ac impotentia ad motum, cumque subita corporis intabescencia aegrotantibus accidebant. Porro quatenus idem liquor particulis heterogeneis, sc. partim narcoticis, partim explosivis referretur, idcirco stupor, formicationis sensus, tendinum & musculorum subsultus, & contractura, nec non vertigo, scotomia, aliaque affectiones cephalicae graviores suboriebantur: Porro aliquatenus ob succi nervosi labem, non cito aut facile emendandam, morbi solutio aut sanatio tam ardua ac diuturna extitit. At vero siquidem laticis huiusce vitium à sanguinis dyscrasia, etiam à cerebri constitutione prava, necessario dependet; quales eorum diatheses morbidae fuerint, & quo ritu febris modo descriptae symptomatis, ortum, vel fomitem praebuerint, jam proxime videamus.

Quoad prius, videtur, quod hac tempestate, propter anni constitutionem calidam, & humidam, ac à Borea (cujus nimirum corpuscula, sanguinem, & succos corporis nostri, conditura velut nitrosa imbuunt, eosque exagitando contra putredinem muniunt) minime perflatam; sanguis in plerisque hominibus, ac praesertim in pueris, adolescentibus & feminis, instar aquae stagnan-

gnantis, proindeque situm contrahentis, valde *impurus*, *particulis heterogeneis refertus*, atque ad *lentorem & aquositatem* vergens evaserat; in quo sc. *spiritu*, ac *sulphure puriori* aliquantum depresso, *particula aquosa*, cum *sale & sulphure impuro* simul evectis, nimis exaltarentur. Quamobrem *sanguis*, tum propter *crasim* ejus viciatam, tum ob *particulas heterogeneas* in sinu ejus uberius congestas, effervescentiæ febrili, aut sua sponte, aut occasionaliter, aut propter contagium suscipiendæ habiliior factus est, proinde ut plurimi hoc tempore febricitarent. Attamen *sanguis*, à miasmate febrili suscepto effervescens, non statim cum aperto incendio, sed tanquam ligna viridia foco imposita, cum *flamma* velut *suppressa*, ac *summo* plurimum obvoluta exardescebat. Quapropter materies morbifica, intra massam ejus aggregata non (uti in *febre regulari*) deflagrando absumi, ejusque reliquæ stato tempore per *crisim* exterminari solebant: sed tamen mox à febris initio, istius materiæ portio ingens, in *caput* vel *thoracem*, vel simul in *utrumque* suffusa, & postea iisdem partibus continuo suppeditata, aut prædictas *cerebri*, & *nervi* generis affectiones, aut *tussim* cum dispositione tabida, vel simul *utrasque* inducebat: atque ob hanc rationem circa initia hujus morbi, cum *pulsus* debito celerior, & *urina* rubicunda, & contentis saturata, sanguinem ab intemperie febrili effervescere indicabant, ægrotantes de *calore*, aut *siti* minime conquesti sunt; quia nimirum *sanguis* effervescens, impuiritates & recrementa sua illico in *liquoris nervosi* petum, aut in *pulmones* deponebat; quare intra hæc *receptacula*, symptomata pejora statim acciebantur; postea tamen, morbo in statum evecto, calor non nihil acris; cum linguæ scabritie in aliquibus satis molestus esse solebat; quinimo in omnibus *febris lenta*, & velut *hætica* perdurabat, quæ nec *sudore*, nec *transpiratione insensili* ita in totum amoveri potuit, quin illa quotidie, præsertim à *pactu*, licet tenuis-

tenuissimo, redintegraretur: quod equidem ita contigisse videtur, quia *succus nervosus* faculentissimis à *sanguine* depositis satur, eas postea, haud in copia tam uberi excipiebat; quin recrementa istarum una cum *humore nutritio* (siquidem & hic particulis solidis alendis minime absumeretur; intra massam sanguineam restantia, ipsam usque febriliter efferverescere fecerunt.

2. Præter hanc *sanguinis* diathesin morbidam ab anni intemperie contractam, videtur & *cerebrum* ab eadem *παρασχησας*, in pathemata prædicta proclive factum. Cum enim longo temporis tractu, *venti austrini*, cum humidiori aëris constitutione, jugiter spirarent; proinde *cerebri* meatus & pori plurimum laxati & aperti, ejusque compages nimis dissoluta, humoribus serosis, & particulis quibusvis heterogeneis aditum facilius præbebant; quare *sanguis* valde faculentus & aquosus, quamprimum à febre efferveresceret, recrementa serosa, & sordes suas statim intra tunc *παρασχησας* fores nimis patentes ingerebat: nimvero quotusquisque est, qui non *humido celo*, de capite nimis oppleto, & *spirituum* torpore queritur? quia sc. excrementitii humores, in cerebrum à tali occasione laxatum irruunt: è contra hujus poris à frigore intenso, aut licciori aëre constrictis, sensus & facultates omnes vegeti magis & expediti perstant.

His ita de *cerebri* & *humorum*, nempe *sanguinis* & *humoris nervosi* apparatus, propter anni constitutionem, morbo, præmissis; quo quidem plurimi tunc temporis in *febrem lentam*, *inequalem*, *diuturnam*, *symptomatis cephalicis* & *convulsivis* stipatam, nec non *agere solubilem* inciderint: hinc etiam facile erit reliquorum *symptomatum* & *Cur mor-*
accidentium in isto morbo præcipue notabilem, *bis hic*
rationes extricare. *pueros, fa-*
minas &

Primo etenim, quod hæc *febris anomala*, in *pueros*, *adolescentes*, *fæminas*, & *viros phlegmaticos* potissimum deserviebat, in causa erat, quo-
potissimum
niam invasit.

niam in istiusmodi corporibus, & sanguis aquosior, minus perspirabilis, proindeque colluviem ferream, & faculentias heterogeneas congerere aptus est, quin & cerebrum humidius, debiliusque existens, sanguinis rectamenta quævis facile suscipit. Quapropter observare licet, ejusmodi personas, in convulsiones, propter alias *παραδοξας* oriundas, magis proclives reperiri.

*Atrophie
huic febrī
supervenientis
ratio.*

Secundo, *insignis atrophie* tam cito huic febrī supervenit, quoniam ob *succi nervosi* depravationem, nutriticus munia ab eo pendentia (quæ prout alibi ostendimus sunt maxime activa) protinus defecerunt. Quamvis enim minime concedimus, *humorem nervosum*, solummodo nutritium esse, sed materiam partibus alendis destinatam, in massa sanguinea præparatam, per arterias dispensari; attamen arbitrari fas sit, liquorem, cerebri, & nervosi generis irriguum, sub ratione *causæ efficientis*, alimentationi plurimum conducere; hic enim spiritu animali rursus succum nutritium, cuilibet parti à sanguine allatum adtuat, & vigorat, eumque in corporis alendi meatus ac intimos recessus admittens, & velut intro manuducens, assimilât. Quare cum hic *liquor æconomus* adeo depravatur, ut spiritus animales, circa nutritionis opus requisitos, haud rite suppeditet, membra quælibet ac partes, veluti stomachus in tono suo vitiatus, nutrimentum quodvis oblatum, vel respuunt, vel proprium in usum recipere nequeunt: propterea quidem in hoc morbo, moles, sive habitus corporis utitur plenior, aut obesus, plus ac citius deterebatur, quam in *febre causæ*, ubi à calore intenso, aut sudoribus copiosis, longe plus evaporat. Cujus ratio est, quoniam in *febre ardenti*, licet sanguis valde effervescentius copiosus exhalat, interea tamen aliquid nutrimenti jugiter apponit, quod singulæ partes, *liquoris nervosi* beneficio adjunctæ, facile excipiunt, & assimilant; verum in ista *lue reugetica*, quamquam materia nutritiva satis appareretur, tamen

spi-

spirituum *Ἰπποκράτους* defectu, nutritio prorsus inhibebatur.

3. Ob prædictas rationes, etiam *febris ista diutissime protrahita*, vix unquam *critice* judicari, ac *difficiliter* admodum medicamentorum ope, *curari* solebat: materies enim febrilis statim à morbi initio in liquorem nervosum irrepens, ab ejus sinu ægre postea, & non nisi longo tempore exterminari potuit: quippe hic latex motu segni, inque valis obstrictis lente scaturiens, non uti *sanguis* effervescentiam depurativam, sive fermentationem sponte concipit, neque medicamentorum vires ad eum facile ac illibata pertingunt; sed aut aliis partibus prius impenduntur, aut siquidem heterogenea sunt, à cerebro incongruum quodvis respuente, prorsus excluduntur. Equidem ob hanc rationem, quævis cerebri, & nervorum affectiones, medicinæ velut opprobrium facientes, difficillime sanantur. Itaque in hac *febre*, si quando labes cerebro & nervoso generi impressa tolleretur, vel *tussis* immanis cum sputo copioso, vel *tumores*, & *abscessus* in collo succedebant: sc. *materia* morbifica, à sanguine resorpta, & rursus deposita, vel in *thoracem*, vel in *glandulas*, & *emunctoria* juxta cervicem consita. Cæterum hic morbus contumacior exitit, quoniam & *sanguinis dyscrasia* non facile emendaretur: nam licet ab initio latex ejus recrementis usque in liquorem nervosum suffusus, minus ac inertius efferveresceret; postea tamen receptaculis hisce oppletis, & *faculentia* morbifica, ac insuper *materies nutritia* partibus solidis alendis minime impensa, usque in cruore resides, ipsum aggravabant; eique propter molesti hujus non miscibilis exclusionem, *effervescentiam*, non secus ac in *febre hectica* assollet, aut fere *continuam*, aut subinde repetere aptam inducebant. Enimvero sæpius observavi, in hac *febre*, à jussulis avenaceis, decocto hordei, alioque victu tenuiori, non minus ebullitionis in sanguine concitari, quam à jure car-

nium

nium consummato : nempe utrobique succus nutritivus , è chylo in sanguinem suppeditatus , siquidem in nutritionis opus non impendebatur , velut quoddam heterogeneum , & non rite miscibile sanguini molestiam inferebat ; atque ob hujus succi superflui particulas cum sero copiose amandatas , *urina valde crassa , rubicunda , & contentis plurimum saturata* existebat : Etiam ob hanc rationem *alvus* plerumque *soluta* fuit , in quantum sanguis succo nutritio satur , minorem chyli portionem è visceribus exugebat , atque istius , quod ipsi inferebatur , partem intestinis reinfundebat , intermperies insuper febrilis tamdiu cruori inhærebat , quia donec regimine animali restituto , nutritio rite perageretur , materies ista superflua , in massa sanguinea congregabatur .

Febris prædicta typum , ejusque *Ætiologiam* ideo fusius tradidimus , quoniam idem morbus apud nostrates etiam aliis temporibus *sporadice* increbuit : eo quippe nuper in hac urbe cujusdam familiaris juniores successive omnes ægrotabant : quin & olim memini plures à tali febre laborasse . E variis , quæ prostant ab ea , quando *epidemica* fuit , ægrotantium historiis & exemplis , libet hic unum aut alterum proponere .

I.
Observatio. Anni 1661. sine causa evidenti ægrotans , absque calore aut siti intensis , cito debilis & quasi enervis , cum appetitu dejecto , & spirituum languore evasit . Remedia *cathartica , antipyretica , digestiva* , quin & *antiscorbutica* , aliaque varii generis , ex medicorum celebrium præscriptis , adhibita , nequicquam profuere : attamen æger usque languidus , cum *febre lenta & vaga , pulsu celeri & debili , urina intense rubicunda* , per sesquimensum decubuit : insuper ad summum marcorem redactus de *vertigine , aurium tinnitu , & sonitus in capite velut fluctuatione* conquestus est : Licet magno stupore afficeretur , tamen somni erant valde perturbati , ac interrupti , cum fabula-

tionem

ione delira. Post 40. dies, cum febris nondum declinabat, visum erat, sanguinis circiter z iiii. vel v. è venis sedalibus, hirudinum sucu detrahe-
re; hinc statim febris plurimum exacerbari cepit: nam calor magis intensus, cum siti, vigiliis, & corporis jactatione fere continua, etiam lingua exicca & scabra evasit; dein brevi, *tussis molesta*, cum sputo copioso & decolori, successit: Huic *amygdalata & hordeata*, cum *bechicis* temperatis incoctis, *aqua è lacte*, cum *limacibus*, & herbis thoracicis destillata, *pulveres testacei*, *nitrum præparatum*, insuper *opiata cardiaca* sedulo exhibebantur; quibus tamen vix ullum juvamen conferentibus, æger usque debiliior factus erat: Cumque hoc ritu, supra bimestre spatium ægrotans, febrili intemperie, & tussi etiam indies in pejus entibus, obitui approximari videretur, tandem diaphoresi sponte oborta, noctibus modo singulis, modo alternis sudore copioso perfundebatur, & exinde paulatim se melius habens, prædictis remediis deinceps usus, intra 6 hebdomadas integre convaluit.

Morbum hunc, donec plures eodem ritu ægro-
tasse cernerem, omnino *febrem hecticam*, cum *tabida pulmonum diatresi*, suspicatus fueram: at-
tamen cum multi alii, tunc temporis, simili mo-
do passim decumberent, hujusce *febris Aetiolo-* *Ejus A-*
giam, qualis supra describitur, facile instituebam: *tiologia.*
nempe quod sanguis, propter anni intemperiem,
& forsan errata in victu, procatax in vitiosam
contraxerat; dein iste febriliter effervescens, at-
que impuritates suas statim *cerebro* ingerens, ejus-
que adeo, & *nervosi generis* succum irriguum de-
pravans, *affectus vertiginosos*, cum *stupore*, *spi-*
rituum languore, & totius corporis *atrophia* indu-
cebat: quamdiu autem sanguis recrementa sua è
proprio sinu, in *cerebrum*, ac *appendicem nervo-*
sam transferebat, effervescencia febrilis blandius
ac mitius peragebatur: Postea tamen, quando
hæmorrhoidum apertio materiæ morbificæ
postulæ

portus à cerebro avocatur; eadem primo intra massam sanguineam retenta febrem auxit; dein pulmonibus suffusa, *tussim immanem* cum sputo copioso excitavit: quatenus autem pulmonum caro, usque à putredine immunis persistit, quamprimum colluvies serosa per uberiorem diaphoresin foras amandaretur, agrotans tum à febre, tum à *phthisi* deplorata visa, incolumis evasit.

2.
Observatio.

Interea dum iste decubuit, alium 12 circiter annos natum pari modo affectum invisi. Hic autem, cum primo accerserer, supra mensē agrotans in sceleti marcorem redigebatur: porro vertigine, cum aurium tinnitu, & surditate, ac insuper, *tussi violenta*, cum sputo flavo, ac velut rabido afficiebatur: fuit pulsus celer, & debilis, urina rubicunda, & crassa, appetitus plurimum dejectus, spiritus ita languidi, ac vires prostratae, ut lecto abstinere nequiret. Huic aquam è lacte cum limacibus & herbis temperatis destillatam saepius in die propinavi: insuper decoctum aperitivum, quale in *rachitide* usitatum est, vice potus ordinarii quotidie assumendum præcepi. Cujusmodi remedium ope, intra mensis spatium, sanitati restituebatur. Hoc tempore ad plures alios cujusque ætatis, & sexus homines, eodem morbo tunc plane epidemico affectos, vocabar: nam iste per totas familias grassatus, non tantum in hac urbe, ejusque vicinia, sed in regionibus longe distitis, prout à medicis aliorum locorum incolis, audivi, increbuit. Plerique ab hac febre laborantes, modo alioqui essent sani, idoneo circa *medicinam* & *diætā* regimine usi, convalescebant: Illis saepenumero male cessit, qui aut senio fracti, aut in valitudinaria cerebri & nervosi generis constitutione præditi fuerunt; cæterum non raro agrotantium casus alex periculosa subjiciebantur; quia Medici non statim à morbi initio, quinimo vix antequam hujus radices altiores jaciebantur, ipsaque medendi occasio præterierat, accersi solebant.

PRO-

Propterea namque hæc febris in viii cujusdam prænobilis familia, inter natos ejus, affectionibus ^{3.} *observa-*
cephalicis originatè obnoxios, admodum fune-
sta evasit. Circa æquinoctium vernale, puer in æ-
tate circiter undecim annorum ægrotare cœpit:
imp. imis absque calore, aut siti intensis, appeti-
tus dejectio & virium languor accesserant: Insuper,
vertigo fere continua molestabat, cum crebro
lipothymias metu, ut sæpius animi deliquium in-
stare putaverit. Huic ex mulieris cujusdam mini-
strantis consilio, clysteres quotidie injiciebantur:
dein cum ex linguæ, orisque spurcitie, febris si-
gna manifesta apparerent, Empirica ista, die quin-
to vomitorium ex infusione croci metallorum pro-
pinabat, atque die septimo pulvere cardiaco exhibi-
to, ægrotum stragulis coopertum ad sudandum
incitabat: vix cutis madefieri cœperat, quin statim
hic delire loquutus, de pileo suo in aquas delapso
conquestus, mox ἀπὸ factus, intra quatuor
horas, dummodo egomet accerseretur, ante adven-
tum expirabat.

Brevi posthæc, sororem ejus ætate minorem, ^{4.} *observa-*
idem morbus incescit; cujus tamen ægritudo,
quoniam tussis crebra, & humida stipata fuerat, ^{tio.}
primo tantum frigoris susceptio putabatur; verum
intra paucos dies, ista tussis plane convulsiva eva-
sit: adeo ut inter tussendum, diaphragmate sur-
sum elato, & cum systole repetita, ita aliquandiu
retento, stridor ingens, & velut suffocativus e-
deretur: dein puellula hæc apertius febricitans,
ac de siti & calore conquesta, noctes insomnes,
cum insigni corporis agitatione ducebat, atque
propediem delire loquuta, uti prius frater ejus, de
veste sua in aquas delapsa querebatur; cumque om-
nia in pejus ruerint, motibus convulsivis, pri-
mo in artubus, mox in facie, & subinde in toto
corpore tentari cœpit: paroxysmi crebra vice,
nempe bis, aut ter intra horam repetentes, gra-
vissime urgebant, adeo ut misella hæc, intra
nycthemeri spatium, à quo affectiones spasmodi-

cæ graviores exorta fuerint, spirituum animalium tenore penitus labefacto, fatum obierit. Dum paroxysmi convulsivi urgerent, pulsus erat plurimum inordinatus, ac sæpe intermittens, etiam vomitione crebra afficiebatur. Ad hanc inviscendam, etiam sero nimis, sc. paulo ante obitum, accersitus, cum nihil vitæ prorogandæ contribuere potuissem, quantum licebat ex morte ejus, in prædicti morbi *diagnosin* inquirere satagebam; proinde cadaveris dissecandi venia impetrata, symptomatum in hac febre præcipue urgentium rationes & vestigia clarius patebant.

Morbi diagnosis è dissecto cadavere investigata.

Itaque ventrem inferiorem primo aperiens, viscera omnia in eo contenta satis sana & sarta tecta inveni: Ventriculus, licet inani vomitione crebro laceffit, nihil præter liquorem nuper ore ingessum continebat: etenim neque in ipso, nec in appendice ejus *lumbrici*, aut *acres humores* (qui sæpe ejusmodi convulsionum causæ perhiberi solent) reperiebantur: intestina tenuia pluribus in locis mutuo involvebantur: nempe partis unius superficies convexa, in alterius concavam, tanquam in vaginam fuit intrusa, & alte recondita; quod quidem à viscerum istorum motibus convulsivis omnino contigisse arbitror: dum enim ob spasimum vehementem ab origine nervosa excitatum, fibræ oppositæ simul convulsæ, idem intestinum una in motus contrarios agerent, facile eveniat ut intestini ilei pars una sursum lata, alterius deorsum raptæ, cavitatem incurreret.

Thorace aperto, pulmonum caro valde rubicunda, & velut cruore suffusa, immo in quibusdam locis quasi livida, & fere nigra apparebat: ex eadem ubivis discissa ichor tenuis & spumosis exudabat. Certe hoc indicio constitit, materiem febrilem, sive serosæ sanguinis effervescentis impuritates illico *pulmonibus* impactas, eorum poros & meatus adeo infervivisse, ut ipse sanguis, solito, & liberiori ejus circuitu præcluso, ibidem

sta-

lagnans, & extravasatus, inflammationem quam excitavit.

Nec minus clara morbi hujus adeo funesti velligia in capite deteximus: nam calvaria: olla aperta, statim vasa meningas perreptantia, sanguine plurimum turgescere conspiciebantur; quasi ere tota cruoris massa, in capite aggereretur: venis enim circa viscera imi ac medii ventris sectis, ut disruptis, parum sanguinis effluxit: porro membranae istae, ubi cerebellum investiant, atque alius instrata ipsum à cerebro dirimunt, sanguine pluribus in locis extravasato suffusa, colore atro-purpureo insigniebantur; ut minime dubitandum esset, quin *phlogosis*, sive *inflammatio* illic circumcirca excitata, *convulsionum* adeo atrociter infestantium causa fuerit. Integumentis hisce ablatis, cerebri substantia prorsus madida, & humore aquoso supra modum irrigata videbatur: quinimo ejus cortice exempto, ventriculi omnes aqua limpida erant repleti; cujusmodi pelliculi liquoris, plusquam librae semissem eximere licuit.

Ex his *phenomenis* praedictae febris *pathologia* *Praedictae* facile colligitur: Nempe in hac aegrotante, sicut *febris pathologia*. etiam in plerisque aliis, sanguis febriliter effervescebat, statim recrementa sua tum in *pulmones*, tum in *cerebrum* deponebat; quare serosa colluvies utriusque compagem illico inundabat; dein propterea sanguis, & hic & illic à debita *circulatione* praepeditus, circa partium affectarum confinia plurimum coacervari, demum stagnare, & quasi *phlogosin* inferre coepit: hinc ob serum in *pulmonibus* copiose aggestum, & calore assatum, tussis molesta, cum sputo crasso & decolori, plerumque isti morbo supervenit; atque ob similem affectionem intra *ἡμέρας* excitatam, *vertigo*, *scotomia*, *stupor*, aliave pathemata cephalica, laborantes fere constanter incessabant: Cujusmodi affectus in hac puellula ac in fratre ejus, propter cerebri constitutionem in utroque prius invaletu-

dina-

dinariam, graviores facti in *apoplexiam* terminantur. In promptu hic esset plures alias ab hac febre tunc temporis ægrotantium, historias proponere; verum ex his modo citatis morbi prædicti typus satis innotescat: Quoniam vero eadem febris quosdam prædispositos, fere quotannis incessit, & propter malam anni constitutionem forsân aliquando posthæc epidemica evadet, ex re fore videtur, circa curationem ejus methodum quandam adumbrare.

*Methodus
therapeutica.*

De qua, imprimis annotetur, in hac febre dieb. criticis, prout in *syncho vulgari*, nequaquam observandos esse: etenim sanguis, quamprimum effervesce incipit, materiæ morbificæ, partem adhuc crudam, ac minime subactam, è complexu suo statim capiti, aut thoraci suffundit: Quapropter incassum esset expectare, ut sanguis particulas heterogeneas, in massa sua ad plenitudinem congeri sinat; dein ut efflorescentia statis temporum intervallis oborta, easdem subtiliatis foras excernat. Quinimo iste effervescens, haud magno, & aperto incendio gliscit; verum instar ignis cespitibus cooperiti, fumum sive halitum madidum, potius quam flammam emittit: ita tamen ut exinde propter succum nervosum, statim in crasi depravatum, & non raro ob pulmones materia tabifica infarctos, symptomata aut convulsiva aut phthisica in toto morbi decursu, præcipue urgerent.

*Initio morbi
bi sanguis
mittendus.*

Intentiones curativas juxta varia morbi tempora, & symptomatum præcipue urgentium diversitates designare oportebit. Circa febris hujus initium, sanguinis missio fere omnibus convenire videbatur: Hoc remedii genus sæpe in parvulis cum fructu expertus sum: Quippe hoc modo, truois massa tacite ac cooperte effervescenti, fuliginisque suas in partes nobiliores obtrudenti, spiraculum quasi aliud aperitur, proindeque efflorescentiæ ejus impuræ, à cerebro & pulmonibus avocantur: quanquam igitur hæc febris mali moris ali-

qua-

quatenus *maligna* audiat, attamen in quantum sanguis haud statim *coagulari*, sed *fundit* nimis, & serositates suas in partes nobiliores, nempe *cerebrum*, & *pulmones* suggerere aptus fuerit, idcirco *phlebotomia*, modo in principio morbi celebratur, fere nulli non convenit.

Propter eandem juvenitatis rationem, *medica- Emetica & menta cathartica*, ac imprimis *vomitiva*, statim *cathartica exhibenda*. à morbi principio adhibentur; hæc enim non modo coctionis viscera evacuant, adeoque morbi fomitem primum, & quasi originalem subducunt, verum insuper à sanguine serositates emulgent, adeoque purgamenta ejus potius in *stomachum* & *intestina*, quam in *caput* aut *pulmones* suggeri faciunt. Porro ab *emetici*, in quantum glandulæ lymphæductuum exceptrices, cum succussione magna vellicantur, succi nervosi superfluitates, ne cerebrum, ejusque appendicem male afficiant, in viscera inferiora exprimuntur: etiam in hunc finem, crebro *enematum* usu, alvus continuo soluta teneatur. Interea tamen dum sanguis hujus morbi labe inquinatus, *cerebro*, aut *præcordiis* malum minatur, haud tutum erit, aut *diaphoreticis*, aut *diureticis*, aut etiam *catharticis* fortioribus quidpiam moliri: hujusmodi enim *pharmaca*, quatenus sanguinem valde fundunt, & serositates ejus in exitus apertiore adigunt, *recrementa* quævis à cruoris massa abscedere apta, *cerebro*, aut *pulmonibus*, si quando debilioris sint constitutionis, facile obtrudunt: Ita in juvene supra citato, sudore intempestive citato *apariæ* supervenit: Novi etiam in morbida pulmonum diathesi *sudorifica*, non secus ac *chalybeata*, tabem intulisse.

Itaque *phlebotomia*, & si opus fuerit, *vomitione*, aut *catharsi*, sc. altera, aut utraque mox ab initio morbi celebratis, cæteræ intentiones erunt, sanguinis serositates morbificas, in *caput* & *thoracem* exundare aptas; avocare, perque alias evacuationum vias leniter derivare, & foras

Vesicatoria. excernere. In hunc finem *vesicatoria* circa *nucham*, aut *parotidas*, juxta *alas*, aut *inguina*, circa *femora*, aut *suras*, sc. modo in hac parte, modo in ista applicari debent; nimirum ut *ulcuscule* hic illic excitata, & continuo manantia, serum particulis heterogeneis & morbidis imbutum copiose profundant.

Diuretica. Cæterum remedia serum in *renes* & *vias urinarias* blande ducentia, sæpissime cum fructu adhibentur: in hanc rem *Apozemata*, & *Fulapia diuretica* juxta formulas sequentes instituuntur.

Apozema diureticum. R. Radicum *scorzonera*, *charesfolii*, *graminis*, *eryngii* condit. an. ʒvj. pomum j. incisum, folior. *pimpinella*, *Ulmariæ* an. M. j. *passular.* ʒj. B. C. *Cervi usti* ʒij. incis. & contus. coquantur igne claro in aq. fontana lb iiii. ad tertia partis consumptionem, colatura clara lb ij. adde syrupi acetositis citri, aut *violar.* ʒij. salis *prunella* ʒj. B. f. *Apozema.* Dosis ʒiiij. ad vj. ter in die.

Emulsio. Vel colatura ista superaffundatur *amygdalar. dulcium* excorticatar. nō. 15. & 4. sem. frigid. an. ʒj. contusis. f. a. fiat *Emulsio.*

Fulapium. R. Aq. *Dracontii*, *cerasor. nigror.* an. ʒiiij. *scordii* compositi ʒij. *Theriacalis* ʒj. B. syr. *Caryophyllor.* ʒij. sp. *vitrioli* gtt. xij. f. *Fulapium.*

Pulvis. Sal *Prunella* sapius in die ad ʒB. vel ʒij. propinetur in *cerevisia tenui*, vel *sero lactis*.

Blande diaphoretica. Porro in hac febre medicamenta blande *diaphoretica*, ejusmodi imprimis, quæ spiritus animales restaurant, eosque copula quavis heterogenea vindicant, egregii sunt usus: quare aut *margaritarum pulvis*, aut spiritus C. *Cervi*, vel sanguinis in modica dosi bis in die, sc. mane & vespere, exhibeantur.

Enemata. Enemata quolibet fere die injiciantur, & si opportunum videatur, pharmacia leniter solutiva, semel aut bis in septimana repetatur.

Vitius. Vitius non nisi tenuis, qualis nimirum in aliis febribus assoler, instituatur, carne, aut brodio ejus penitus interdictis, solum jusculis *avenaceis*, aut

aut hordeaceis ager vescatur, potius sit cerevisiæ tenuis, aut feri lactis.

Quod si non obstante *περὺλαξι* quavis medica, materies morbifica *cerebrum*, aut *pulmones*, vel simul utrumque occuparit, ita ut *functionis animalis deliquium* & *inordinatio*, aut etiam *tussis violenta* ingruerint, considerare oportebit, quid in utrolibet morbi statu, in conditionem malam ad hunc modum evecto, agendum fuerit, tunc autem *indicationes curativæ* respicere debent *stuporem*, aut *insaniam*, aut *tussim*: atque demum, si morbo in declinatione posito, hæc symptomata remittent, contra *Atrophiam*, velut *ultimum hujus febris propugnaculum* remedia appropriata adhibeantur.

1. Itaque si *materia morbifica*, uti crebro as-
solet, *cerebro* illata, *stuporem*, aut *affectus soporosos* intulerit, remedia ipsam alio deducuntia, & quoquomodo à capite derivantia, insuper quæ *spiritus animales* excitant, & copulam impuram exuunt, sedulo administrari debent. Quare in hoc casu exterius *Epispasticorum* usus plurimum augeatur, *spiritus C. Cervi* fere sexta qualibet hora, in dosi paulo majori exhibeatur, sanguis adhuc amplius è *venis jugularibus*, *salvatella*, aut etiam ex *venis sedalibus* hirudinum sucu detrahatur. Si affectus minime remittit, *capillitio derafo*, *fotus emollientes* capiti sæpius applicentur: porro *cucurbita*, *emplastra*, & *cataplasmata* plantis pedum admovenda, alique administrationum modi, quales pro *stupore* curando vulgo indicantur, adhiberi debent: pariter, si *malæ*, aut *nulli hujus febris crisi*, *phrenesis*, aut *mania* supervenit, remedia in istis affectibus appropriata usurpentur.

2. Sin vero, cum, vel sine hujusmodi *plaga* *capiti* illata, etiam *pulmones* morbi noxam luunt, ita ut agrotantes, necdum febre immunes, cum *tussi molesta*, *sputo copioso* & *crasso*, non raro item *discolori*, in *tabem*, sive *phthisin* incidisse videantur,

tur, medicamenta in huiusmodi affectibus communiter indicata, satis conveniunt, quare *decocta pectoralia*, *Ecclegmata*, *Syrupi*, *aque lactis*, & *limacum destillata*, aliaque huius farinae remedia diligenter usurpari debent, quorum formulæ in casibus supra descriptis reperiuntur.

Hactenus *febrem continuam*, maxima ex parte *convulsivam*, atque ex *succi nervosi* non minus quam *sanguinis* vitio oriundam descripsimus. Insuper hic subest morbi, febris intermittens typum referentis, atque in *succo nervoso* potissimum radicati exemplum proponere; cuiusmodi affectus, siquidem oppido rari, atque ad pathologiam spasmodicam rite pertinentis natura ex sequenti historia elucescet.

Observatio
oppido rara.

Mulier lætissima, tenera admodum, atque *cebrei* & *nervosi* generis constitutione imbecilliori prædita, proindeque *affectibus spasmodicis* valde obnoxia, postquam utero conceperat, circa quartum gravitationis mensem, à frigore suscepto *paroxysmis asthmaticis*, insuper *crebris spirituum deliquis* gravissime affligebatur: Verum ab huiusmodi pathematis remedium *sale volatili* prædictorum usu intra binas septimanas convaluit; attamen deinceps post sesquimenssem *affectio insolita* & plane *admiranda* hanc dominam incescit.

Quodam mane, post *somnum* ea nocte minus tranquillum evigilans, in toto corpore levem *rigorem*, tanquam urgente febris tertianæ paroxysmo patitur; succedunt *crebra oscitationes* & *pandiculationes*, cum *frequenti vomendi nixu*: dein *urina*, quæ modo fuit citrina cum *hypostasi* laudabili, pallida & aquosa evadit, & *crebra vice*, scilicet fere quovis horæ minuto excernitur: porro circa *lumbos* & *hypochondria*, aliisque in locis dolores cum *spasms* levioribus huc illuc transcurrentes excitantur: Cuiusmodi *symptomata* plane *spasmodica*, cum *crebro urina limpida* multu à mane fere ad *vesperam* persistunt; quo temporis spatio, *lotii quantitas ingens*, nempe triplex ad minus supra liquorem

rem assumptum redditur; interim nec calor intenditur, nec sitis urget, neque pulsus augetur: *vesperi affectus prædicti cessant*, atque *urina rursus citrina*, ac *modica* evadit; tota insuper nocte somno moderato fruitur; dein mane sequenti *juxta eandem horam redit paroxysmus*, simili prorsus *symptomatum* apparatu stipatus, & quotidie eandem omnino tragœdiam peragit.

Hanc Dominam, postquam per *duodecem dies* *Ejus A-*
hoc ritu agrotarat, invisens, prædicti *casus* *tiologia.*
juliodi *Ætiologiam* instituo: Nempe quod morbus iste in nervoso genere potissimum radicans, ab humoris partes nerveas irrigantis effervescentia & fluore dependeat: Enimvero suspicari licet hunc laticem à sanguine, propter *catamenia* suppressa, degeneri facto, in *cerebrum*, & *nervosum genus* diffusum, plus debito *acrem* ac *serosum*, proindeque partibus continentibus *incongruum* evadere: quare à somno nocturno ad plenitudinem aggestus, eas propter sui expulsionem ubique in *convulsiones*, *contractionesque* irritat: hinc in toto corpore rigores, *pandiculationes*, *oscitatio* crebra, & *dolores* vagi excitati: porro à partibus solidis hoc modo *contractu* & *concussis* non tantum *liquor nervosus*, sed etiam *nutritius* partibus solidis ubique appositus, necdum vero assimilatus excutitur: ac dein uterque latex *receptaculis suis* exterminatus, & per *lymphaductus* aut *venas* exceptus, massæ sanguineæ redditur: è cujus sinu priusquam ab eo *tincturam lixiviale* acquirat, per *renes* denuo secretus *urinam limpida* & *copiosam* constituit: quod autem affectus isti *periodos adeo exactas* observant, ratio est, quia *latex nervosus* inæquali dimenso suppeditatus, *stato* quotidie tempore ad turgescentiæ plenitudinem assurgit: propterea item *urina* ante & post *paroxysmum* *concolta* & *citrina* apparet, quia tunc materia ejus tantum è *sanguinis sero* constat: postea durante *accessione spasmodica* humor limpidus à *partibus nerveis* & *solidis* excussus, & sanguinem

cito trajiciens, lotii *quantitatem & colorem* alterat. Huic gravidæ phlebotomiam ac insuper pulverem è corallio, margaritis, ebore, aliisque cardiaceis compositum in liquore appropriato ter in die sumendum præscripsi; mane & vesperi cepit *tinctura antimonii* (cujus effectum in nimio *urinae profluvio* singularem aliquoties expertus sum) *gtt. 12.* Horum usu intra breve tempus *symptomata omnia* remittebant.

CAPUT IX.

De spasmodis universalibus, qui propter succi nervosi diathesin scorbuticam excitari solent.

Spasmi universales propter succi nervosi diathesin scorbuticam.

HActenus de *spasmodis universalibus* per totum genus *nervosum* diffusis, qui febribus superveniunt; ac speciatim de *convulsionibus*, quæ in *febre maligna hectica* vulgo dicta, excitari solent. Restat adhuc (quod tertio erat propositum) ostendere, quo ritu, & quibus de causis, *spasmi universales*, absque veneno, aut miasmate febrili, propter *succi nervosi dyscrasiam scorbuticam*, aut alias *vitiosam* inducuntur. Enimvero liquor, tum nervos, tum partes nerveas irrigans, interdum à crasi naturali ac idonea desciscens particulis heterogeneis & explosivis in tantum refertur, ut spiritus animales, copulam incongruam, sibi nec ubivis accrescentem, admittentes, in continuos velut *crepitus*, sive *explosiones convulsivas* irriterentur: cujusmodi spirituum affectiones, aut sunt *divise*, sive *discrete*, inter quas nulla communicatio, aut dependentia intercedit, sc. quando multæ partes corporis, simul totidem spasmus sibi propriis, afficiuntur, qui se invicem successive non excipiunt, sed in eodem musculo aut membro ubi incipiunt, terminantur: quo ritu novi quosdam ægrotantes, quibus muscoli & tendines

Horum due species, sc. discreta & connexa.

simul

simul omnes in toto corpore totidem distinctis convulsionibus perpetuo subilirent. Vel secundo *affectiones convulsivæ* quæ in toto genere nervoso simul excitantur, sunt *continua*, sive *connexa*, quæ perpetua quadam vicissitudine inter se continuatæ invicem succedunt; in quantum membrorum fere omnium, motus inordinati sese mutuo excipientes, ab una parte exortæ, mox in alias transeunt. Ita nimirum *Horstius* refert puellam *motibus convulsivis* obnoxiam, cujus non tantum membra, & artus in diversimodas flexiones, ac distorsiones urgebantur, verum insuper illa, tanquam malo spiritu agitata, eodem loco stare impotens, in hypocausto hinc inde discurrere, & saltare usque necesse habuit; neque ulla vi, aut increpatione detineri potuit, quo minus hinc inde cursitaret, se modo in pedes conjiceret, modo alias se impetuose jactitaret; nam si vel paululum tantum subsistere conaretur, statim præcordia gravissime affligebantur. Quare præsentis instituti res est in *utriusque affectionis convulsivæ*, nempe tum *illius* quæ per *tendinum & musculorum una plurimum subsultus*, tum *hujus*, quæ per *membrorum*, aut *totius corporis æstra & inquietudines* peragitur, *naturam, & causas* paulo exactius inquirere: exinde ut constet qualis *medendi methodus* in utroque casu adhiberi debeat.

1. Quod itaque spectat ad *speciem priorem*, facile occurrit ejusmodi affectus non simplices, sed *complicatos* esse, nimirum ex *spasmo & paralyssi*: Nam licet muscoli, & tendines motibus convulsivis perpetuo urgentur, tamen ægrotantes nervi facti, membra quavis, aut totum corpus strenue movere nequeunt; quinimo his pathematis, *dolores* per singulos artus æque diffusi adjunguntur. Hinc inferre liceat, spiritus animales *copula multiplici*, sc. *particulis tum explosivis tum narcoticis*, tum etiam aliquatenus *irritativis* imbui: adeo ut quamvis semper onusti, *explosiones* ineunt, tamen nec plures simul, ob particulas alias alius generis

Affectionis convulsivæ interci- se natura.

interjectas, nec quidem ulli expedite ac vegete exploduntur; quare impetus motivus haud longe pergit, sed brevis usque & interruptus existit: Res fere simili modo habet, ac cum *pulvis nitratus* humore limoso subactus ignitur: quippe non tota simul massa cum fragore eliditur, nec unus acervus illico alium accendit, sed pauca tantum grana, eaque successive, sc. alia aliquandiu post alia, cum exiguis crepitibus exploduntur: pariter & *liquor nervosus*, *particulis spasmodicis* quæ spiritibus usque accrescunt, per totum refertur; in quantum vero quædam *narcotica*, aliæque *dolorifica* illis admiscuntur, priorum *vis elastica*, utut perennis, & valde diffusa, tamen multum refringitur, ac ubique interciditur.

Observatio. Pro illustranda huiusmodi affectione *ætopiæ* quædam *intercisa*, libet hic generosi cujusdam in hac vicina nuper degentis, casum maxime notabilem describere; cui quidem plane stupendo vix medicorum scripta, aut observationes ullæ parem suggerunt. *Vir Illustrissimus* quem refero parentibus, proavisque aut cerebri, aut nervorum dispositioni alias morbidæ obnoxii oriundus, circa ætatis suæ *quadragesimo* seminii istius *voctæ* fructus luere coepit: primo enim artuum debilitate, stupore, & spasmis levioribus tentari solebat, cujusmodi affectibus cum diu laborasset, demum curationis gratia *Bathoniam* adiens, *thermibus* calidioribus nimis crebro usus, vice remedii, tantam morbi exacerbationem retulit, ut ab isto tempore prædicta symptomata non amplius per vices, sed fere constanter urgerent; nimirum singulos artus, imo quamvis partem corporis motus convulsivi, & tensiones dolorificæ incessanter exercebant, ita ut musculi simul omnes subsultibus repetitis perpetuo convellerentur, idque non sine insigni cruciatu; cujus unica sedandi ratio in hoc sita erat, ut corpus modo totum, modo aliqua ejus *membra*, motu locali perpetim exercebantur; quamdiu enim evigilabat, in lecto vel sedili agitari, aut in

in curru vehi, aut membra comprimi vel fricari
 necesse habuit; in quem finem illi parabantur ca-
 thedræ & lecti cum basi arcuata, uti sunt puero-
 rum incunabula, in quibus cum decumberet vel
 crectus sederet, huc illuc, motu versatili, con-
 tinuo agigaretur; quod ni fieret, immeni dolore,
 & musculorum tensionibus atrocioribus infesta-
 batur: Hujusmodi *diurnam* affectionis spasmodi-
 cæ molestiam tempore *nocturno*, & statim à *somno*
 symptomata longe graviora exceperet: nam recens
 expergefatto, illico totum corpus horrescere,
 musculi tensionibus dolorificis plurimum exerce-
 ri, singuli artus, velut instanti mortis agone, su-
 dore squalido perfundi solebant; qui in tantum
 corrosivus erat, ut instar *aqua fortis*, lineæ, ni
 statim abluerentur, cito exederet, & corrumpere-
 ret. Ager durante hoc conflictu, sudores inter &
 horrores per plures horas torquebatur, donec pe-
 nitus defatigato somnus obrepens levamen aliquod
 afferret; quod si paroxysmo ingruente protinus
 è lecto excitaretur, melius habuit, adeoque soli-
 tam affectus ferociam præcavebat; idcirco quam-
 primum à somno expergisceretur, licet hoc intra
 horæ semissem contingeret, illico ut torturam e-
 vaderet, domesticis ascitis, statim lecto exime-
 batur: quantum ad appetitum satis valens, abs-
 que nausea comedebat, neque à comestis sto-
 machus turbabatur; sæpe tamen de *cardialgia*
 querebatur, ac interdum *sputatio molesta*, cum
satore oris, velut ab assumpto *mercurio*, per plu-
 res dies eum exercuit. Calidiora quævis, tum ali-
 menta, tum pharmaca constitutioni ejus minime
 congruebant; vinum, aut cerevisiam generosio-
 rem ne pitissare audebat. Primis agrotationis suæ
 annis ad conspectum ignis horrescebat, postea im-
 becillior factus, licet urgente bruma prope focum
 sedere renuebat; urina semper fuit citrini coloris,
 quæ si in vase fictili supra prunas evaporaretur,
 feculentia salinæ, supra dimidium liquoris, in
 fundo residebant; alvus continuo astricta, nisi à

pharmaco, aut enemate irritata sarcinam nunquam deposuit. Quinimo præter motus convulsivos *paralysis spuria* totius corporis membra quavis occupabat, nec enim manus attollere, aut pedes gressui accingere potuit, lingua vacillans verba non nisi imperfecta protulit, interdum vero cum ex occasione gaudio repentino gestiret animus, spiritibus, & robore mire exulcitis, è cathedra subito surgere, & sine alterius ope, recta incedere, & salire valebat. quod tamen intervallum, vix horæ minutum durabat, quin membra denuo vacillarent, & solito languore & tremore afficerentur. Cum supra duodecim annos Dominus insignis ad hunc modum ægrotabat, Medicorum in tota Anglia maxime celebrium consilia adhibuit, & remedia quamplurima, ac fere nullius non generis tentavit, sc. *antiparalytica*, *antiscorbutica*, *dietas exiccantes*, *sudoriferas*, *purgantia*, *caustica*, *balnea*, *linimenta*, quin & *salivationem* bis expertus est, verum nulla ejusmodi medendi methodo sanari potuit, quare dimissa penitus curationis spe, per septem posteriores vitæ suæ annos, tantum remedia, quædam symptomata præcipua respicientia usurpavit; sc. ter in septimana, medicamentum solutivum, ex *senna* & *rhaparbano*, cum correctivis, in forma modo *syrupi*, modo *extracti* cepit; *opiate* ex conservis & speciebus temperatis dosim, qualibet nocte sumere solebat: porro *Julapium* pro data occasione, cum spiritus fatiscerent, sumendum præsto habuit, insuper *cerevisiam avenaceam*, herbis temperatis & diureticis alteratam, continuo bibebat. Horum usu septem ut minus annos, sine magna in pejus alteratione, transegit; tandem ingravescente senio, simul ac morbo, spasmodum paroxysmi atrociores, non uti prius, somno peracto, sed quamprimum lecto incalesceret, ipsum invaserunt, ut necesse habuerit, lecto suo omnino abstinere, atque vestimenta raro, nisi ut lineæ mutarentur, exueret: hinc transpiratione impedita, recrementa ferrosa,

rosa, aliaque evaporari solita, in *pulmones* defigebantur, quæ primo *respirationem crebram*, postea *affectionem asthmaticam*, ac denique *tabem lethalem* intulere.

Si prædictorum *affectuum rationes* inquirantur, *Symptoma- tum præcipue urgentium rationes.* obvium erit, universa hæc mala à *prava cerebri*, & *nervi generis constitutione*; ac immediatius *succi* istas partes irrigantis *dyscrasia*, ac vicio deducere. Nam cum liquor iste, in quo spiritus animales scaturiunt, quoad *temperiem* summe acris, & instar *aquæ stygiæ* corrosivus esset & quoad *mixtionem* particulis tum *narcoticis*, tum *explosivis* referebatur; haud mirum est, propterea *spiritus* plurimum onustos, proindeque à debita *expansione* cohibitos, ubique in *minutas explosiones*, seu velut *crepitus* urgeri, quin & *corpora continentia*, à debita *tensitate*, & robore exoluta, etiam in *corrugationes dolorificas* continuo irritari.

Affectiones istæ *spasmodicæ*, mox à somno *Exacerbantur* infestabant, quoniam calor lecti heterogeneo *Exacerbatio mox à somno unde processit.* *succi nervosi* particulas exuscitat, easque *refaciens* velut in *explosiones* adigit; tum etiam *quia partes nervosæ* in somno *succum suum*, ac cum eo simul allatæ *materiæ morbificæ* penum uberiorem, imbibunt; quibus ad plenitudinem saturæ, primo *evigilationis instanti*, protinus quod molestum est excutere nituntur. Propter hanc *rationem*, observare est *scorbuticorum dolores*, & *asthmaticorum paroxysmos* à lecti calore, atque à somno plurimum *ingravescere*; ideo statim lecto eximi, ut his, ita *agrotis* nostro levamen conferre solebat: Quod autem molestia à *continuis musculorum subsultibus*, & *tensionibus dolorificis* excitata corporis, aut membrorum *motu locali* aliquatenus sedaretur, ratio est quia spiritus animales, dummodo in actiones diversas ab extra coguntur, inordinationes quasvis ab intra suscitatas remittunt: etenim ut in *dolore & pruritu*, qui leviores sunt *spasmi*; partem affectam *com-*

primere, fricare, aut scalpere juvat, ita musculorum, ac tendinum motus convulsivi, à totius corporis, aut membrorum agitatione inordinata aliquatenus placantur.

Ptyalismus.

Quod spectat ad *ptyalismum*, sive copiosam *oris sputationem*, cum fetore anhelitus, quæ intercertis intervallis redire solita est; suspicari est, eam forte à *mercurio* clanculum aliquando exhibitò processisse; quanquam & multos viderim affectibus tum convulsivis, tum scorbuticis laborantes, quibus hujusmodi perpetua spuri ex ore defluxio, circa omnem Mercurii suspensionem, molesta fuit; nonnullos etiam (ut mox infra dicitur) quibus salivatio superveniens (materia explosiva ad hunc modum critice evacuata) morbum solvit: porro verisimile est, hunc affectum à meris succi nervosi recrementis productum fuisse, *ductusque salivales*, cum plures & satis patientes fuerint, superfluitates à *nervis*, æque ac *arteriis* in glandulis copiose depositas excipere, & foras convehere.

Cur æger hic inducias quasdam obtinuit.

Quoad *lucida intervalla* quibus æger inducias quasdam, licet breves, mitigata quasi morbi ferocia, obtinere solebat; ut quem modo ægritudo cathedræ alligabat, derepente exilire, & circumcirca deambulare potuerit; insperato tamen atque evanido hoc robore, mox iterum in pristinum languorem desinente: Dico ejusmodi motus naturæ laborantis, & sub gravi onere prostratæ, fortiores quosdam nixus, & ultimos conatus esse, quibus sc. ad momentum temporis se recolligit, & quasi morbi jugum excutere tentat; verum quia huic certamini diu sustinendo impar sit, denuo statim relabitur, & pristinæ succumbit sarcinæ. Profecto mirum est quantum supra naturæ vires, ira ac timor, aliæque animi passionibus quædam, nervosum genus intendunt, atque impetus plane stupendos edere cogant: sunt vero exiguæ tantum durationis hæc *conatum prodigia*.

De-

Designata ad hunc modum morbi prædicti *cau-
sa conjuncta*, & *symptomatum* præcipue urgen-
tium *rationibus* ostensis; adhuc inquirendum re-
stat, circa causam *πρηνευσίαν*, nempe ob quas
πρηνευσίς succus nervosus ita degener factus, pri-
mo *paralysin*, ac deinde *musculorum* omnium
subsultus, sive *spasmos* intestinos intulerit: porro
explicare oportet, quamobrem morbi hujus fru-
ctus paulatim accrescentes, *thermarum* usu tam
cito ad maturitatem pervenerint, item quare *agri-
tudo* ista nullis remediis cedens, *incurabilis* exti-
terat.

Quoad prius, dicendum esse videtur, quod æ- *Prædicti*
grotaus parentibus, qui morbis cephalicis gravi- *affectus*
ter obnoxii fuerunt, oriundus, malam *cerebri*
& *nervosi* generis constitutionem originaliter con- *cause*
traxerat, adeo ut intra sextum ætatis suæ lustrum *πρηνευσίαν*
paralysi spuria laborare inceperit; dein cum *μείνη*
procatarxi huic *hereditaria causa* evidentes sanguini,
& humoribus majorem indies labem affigentes
accederent, (erant enim varii casus atque infortu-
nia quæ viro eximio mœstitiā & melancholiam
continuo intulere) propterea quidem *liquor ner-
vosus sale fixo*, & *scorbutico* supra modum imbu-
tus, instar *aquæ fortis*, aut *stigmati vitrioli*,
summe acris, & irritativus evalit; proindeque
spiritus, & corpora eos continentia, non secus
ac prædicti liquores lumbricis suffusi, in corru-
gationes, & contracturas spasmodicas continuo
incitaverit.

Quod autem hic morbus, primo sensim accre- *Cur affe-*
scens *thermarum calidiorum* usu, in statum longe *ctus hic*
deteriorem cito evehebatur, ratio facile patet; ex- *therma-*
perientia enim constat *balnea calida*, & *sulphurea*
in corpore humano, *salinas*, aliasque *morbidas*, *rum usu*
quæ intra viscera, aut humores scatent, *particu-*
las, plurimum exaltare, & cito ad *ἀρεότιες* *ingrave-*
perducere; eas sc. exagitando efferatiores redde- *scibat.*
re, è primis viis in sanguinem, & exinde in ce-
rebrum & nervosum genus urgere, quinimo prius

secretas & otiosas conjungere, ac in *ἐμύων* quandam incitare: quare qui aut *arthritidi*, aut *calculo* hæreditario obnoxii, istorum affectuum paroxysmos nondum perpeffi fuerunt, à *thermarum* usu sæpissime alterutius morbi fructus in se statim maturari sentiunt: Cum itaque in hoc ægrotante & sanguis, & liquor cerebrum nervosum irrigans particulistum narcoticum, tum spasmodicis imbuerentur: quin & à crassi dulci, & balsamica, iste versus salsum; atque hic in acetosum, & stigmati vitriolici æmulum degenerarent, tantum abfuit aquarum calidarum mineralium usus ab auxilio ferendo contra hæc mala, ut propterea statim, omnia plurimum exacerbarentur: atque morbus ab humoribus, quoad temperiem & mixturam ita depravatis procedens, nullis uspiam remediis curari potuerit; nihilo facilius sc. quam acetum in vinum reducat. *ur*.

Cum Illustrissimi hujus viri à *phthisi* demum extincti cadaver aperuissem, pauca admodum ejusmodi gravissimorum pathematum vestigia detegere licebat. Hinc ut constet, *paralysin* & *spasmus* non tam à crassa & copiosa materia, alicubi in *mineris* congesta, quam à mala spirituum animalium, qui subtilissimi ac invisibiles sunt, affectione pendere. Quæ circa hujus *anatomem* notatu digna occurrebant, paucis exponam.

In dissectione
cadaveris
notata di-
gna.

Abdomine aperto omentum (prout in plerisque à *tabe*, aliisque morbis chronicis interemptis assolet) putridum erat, & fere consumptum. *Intenterium ventriculus*, *intestina*, *pancreas*, & *mesenterium* satis recte habuerunt; sc. *membrane* erant firmæ, bene coloratæ, & abscessu quovis aut tumore scirrhuso liberæ: *intestinis* majoribus *excrecentia* quædam *carnea*, instar *auricularum muris* adnascabantur; hujusmodi cum plurimæ fuerint, ex utroque *intestinatorum coli*, & *recti* latere, ad certa quasi *stadia*, instar *ramorum arboris*, gemellæ prodibant: Simile quiddam in *tabido* olim reperi: Hujus ratio videtur esse, quod in *phthi-
nutri-*

nutritio (licet circa partes solidiores & exteriores deficiat, aliquando tamen) interius prope succi nutritii fontes plus debito perficitur, proinde ut *epiphyses nonnaturales*, & superflue excrecant.

Lien, qui semper pessime audierat, & à plerisque medicis, velut *scorbuti*, & cæterorum omnium affectuum *causa principalis* damnatus fuerat, prorsus insons, & quavis culpa immunis apparebat: nam prout in maxime sanis observamus, fuit *subatri coloris*, *mollis*, & *superficie aqualis*, *obstructione*, aut *scirrho* quovis liber, *fibris*, & *vasis satis distinctis*, & *firmis* præditus: è compage ejus dissecta, sanguis nigricans effluxit.

Hepar (quod equidem mirari subest) mediocriter se habuit, nec à tam gravi & diuturna ægrotatione solito durius, aut scirrhosum, aut tuberculis oblitum evaserat, erat tantum grandius, & coloris nonnihil obscuri.

Renēs, licet *calculo* ac *ulcere* quovis immunes, tamen culpa non vacabant: nam in medio dextri renis *cavitas* ingens à *pelvi* distincta, eoque multo amplior, aqua limpida impleta, conspiciebatur: talem in *hydropicis* sæpenumero comperi: Atque hæc quidem fortasse ex sero in renem istum deposito, quod haud facile per meatus, & poros ejus percolaretur, orta est; quippe serum inibi subsistens, ab initio specum sibi exiguum procuderat, qui sensim postea dilatabatur, cumque ob hanc rationem seri secretio, & per ureterem exitus aliquatenus præpedirentur, latex ejus in sanguinem restagnans, capiti noxam graviolem intulit, quod quidem eo magis suspicari fas erat, quia *ren* etiam *sinister* valde extenuatus, & absumptus, plures *hydatidas*, & cavitates aqua limpida repletas continebat.

Pulmones *sterno*, & *costis*, & *diaphragmati* undequaque adnati, sine ulla fere distinctione loborum, una tantum compages carnis spongiosæ, pu-

puuida, & materia ichorosa per totum infarcta videbantur. Proculdubio *agrotans* hoc malum non ita pridem contraxerat, sc. cum nullo corporis exercitio defungi, nec intra lectum, ut liberius perspiraret, commorari potuerit, sanguinis fæculentiæ, & recrementa, quæ per cutim evaporare solita sunt, in *pulmones* deposita, in causâ erant quod hi & inter se, & cum aliis partibus concreverent, eorumque *tonum* & *conformationem* prorsus vitiarunt, ita ut *phthisis* denum exorta cæterorum affectuum, quibus diu ac misere affligebatur, *effectus*, & *productum*, ac minime *causa* fuerit.

In utroque cordis ventriculo sanguis in substantiam solidam, albidam, & carnis coctæ æmulam concreverat, quæ juxta cordis, & vasorum cavitates, & proculius effigiata, *serpentis*, cum *cauda* *multiplici* & *divisa*, figuram nonnihil referebat: quo quidem in multis, post longam invaletudinem defunctis, nihil usitatus occurrit: Cujus ratio est, quod sanguis à longa agrotatione effectus, atque hinc circa præcordia pigre circulatus, in corde & vasis appensis *stagnare* incipit, proindeque in *concreta* ejusmodi *carnea* sensim congelatur.

Dum *cranio* aperto præcipuam morbi causam inter contenta ejus perquirimus: primo occurrebat, *cerebri molem* justo minorem, & *gyris paucioribus* instructam fuisse, unde spiritus animales non satis copiose productos suspicari fuimus: porro universa *insepada* compages justo humidior, latice aquoso madida & prorsus immersa videbatur; ut integumenta ejus, sc. *meninges integra* divellerentur, atque *anfractus* & *ventriculi* omnes aqua limpida inundarentur. Probabile est hoc *cerebri diluvium* nuper accidisse, nempe quatenus ob *Aggravatam*, & *lotii secretionem* parcius habitam, *serositates* in massa sanguinea aggestæ, capiti traderentur: ideoque *cerebri substantia*, & imprimis *corpora striata* uliginosa

nosa prorsus & tam madida erant, ut discissa eorum substantia vix compacta maneret, quin, liquidorum inspissatorum more, aliquatenus difflueret intra sinus cerebro ejusque appendici superstratos ac insertos, atque vasa ex iis prodeuntia, sanguis in glomeres duriusculos, ac velut carneos, non secus ac intra cordis ventriculos, & vasa iis appensa, concreverat; quod etiam nuperrime cum sanguis pigre circularetur, propter eandem rationem, qua sanguis intra præcordia coagulabatur, accidisse putamus.

Spinalis medulla truncus aquæ limpidæ immersus, valde extenuabatur, ut vix dimidium ossæ cavitatis impleverit: quod equidem à feri salsi, cui velut incoquebatur, colluvie, effectum censemus.

Hæc de spasmodis universalibus, qui affectioni paralytica ut plurimum conjuncti, simul in pluribus locis diversim excitantur: restant alii quos continuos appellavimus, quia sc. à partibus aliis in alias subito translati, se mutuo excipiunt, atque membra modo hæc, modo ista, & non raro totum corpus involuntarie moveri, diversimode flecti aut agitari cogunt. In hujusmodi casibus spiritus animales non tantum insiti in privatis quasi focus, & mineris copulam explosivam sibimet asciscunt, & eam quatenus vel saturati, vel irritati per vices quosdam elidunt; sed cum tota liquoris nervosi massa particulis elasticis abunde scatet: Hæ quidem spiritibus tum insitis, tum insitis ubique accrescunt; quos propterea in spasmos fere continuos cient: in quantum vero spiritus non simul omnes, utcunque prædispositi, explodi queant, (quia sc. tantis illorum agitationibus intra ductus nerveos spatium satis aniplum non conceditur) idcirco imperus explosivus in his aut illis partibus exorsus, inde mox in alias, & subinde in alias transfertur, adeoque instar pyroboli, aut ignis missilis è pulvere tormentario conflati, sese huc illuc ocyssime proripientis, ex artubus his illos,

Affectionis
convulsivæ
continue
natura, &
fiendi mo-
dus.

los, & dein statim ex omnibus, in *præcordia*, aut *viscera*, ac vice versa vage transcurrit. Quo hujusmodi affectionum typi innotescant, libet hic agrotantium, quibus olim sanandis operam navavi, casus quosdam rariores proponere.

I.
observatio.

Virgo lætissima & piissima, procera & gracilis, patre valetudinario, sc. gravissimis nervosi generis affectibus obnoxio, genita, circa vicesimum ætatis suæ annum *cephalgia* valde atroci, & periodica, per plures dies affligebatur; instanti demum solstitio brumali 1656. dolor capitis remisit, sed in vicem ejus, ingens *catarrhus*, cum sputo tenui & copioso, nec non ulcerosa narium, oris, & gulæ affectione successit; cum hujus molestiam aliquandiu pertulisset, tandem ex mulieris cujusdam præscripto, *sumum succini* per tubulum ore excipiens, derepente sanata est; *catarrhus* nempe subito sistebatur, subinde vero conquesta erat, de *vertigine* insigni cum capitis dolore & aurium tinnitu; die tertio, cervicis tendines convellebantur, ut caput modo antrorsum, modo retrorsum, modo ad latus deflecteretur, modo rigidum & immotum perstaret; brevi posthæc totius corporis membra exteriora, & artus ejusmodi affectio spasmodica invasit, brachia & manus mire contorquebantur, ut eorum flexiones & convolutiones haud quispiam *agyria* aut *gesticulator* imitari potuerit; crura & pedes huc illuc divariicare, mutuo concutere, & alternatim transponere necesse habuit: ad hunc modum aut in cathedra sedens, aut lecto commissa, nisi à somno obrueretur, motibus convulsivis perpetuo afficiebatur; cumque summo musculorum nixu membra paululum cohiberet, statim respiratione difficili & anhelosa, cum præfocationis sensu corripiebatur; interim vero oculi, fauces, os, & viscera interiora spasmo quovis immunia perstabant; nec vomitu, rugitu, neque ventris aut hypochondriorum inflatione tentabatur: porro animo usque constitit, memoriæ, intellectus, & phantasie munia

nia rite obivit, nihil delire aut insipienter loquuta est, aut egit; quin inter stupenda hæc mala verbis usque piis, & probis, fortitudinis & patientiæ Christianæ specimen admirandum exhibuit; appetitus cito deiciebatur, ut cibos, & alimenta quævis nisi valde tenuia averfaretur; sitis autem continuo urgebat, vires admodum debiles fuerunt, ut nec stare, nedum pedibus incedere potuerit, urina erat coloris citrini, falsedine plurimum saturata, in cujus superficie pellicula tartarea concrefcebat.

Cum sexto ægrotationis die ad hanc *Dominam* accerserer, admirandi istius affectus hujusmodi *Ætiologiam* instituebam: Etenim ne cum multis aliis statim omnia ad *sagarum prestigias* referrem, patris ejus consideratio effecerat, qui in eadem domo passionibus spasmodicis tunc temporis gravissime laborabat: quapropter ut symptomatum istorum causas naturales investigarem, imprimis obvium erat, suspicari *dominam* illam *hereditario* affectionum convulsivarum seminia contraxisse, quæ tandem circa ætatis suæ *anxulæ* in ejusmodi fructus eruperunt: cum enim sanguis particulis heterogeneis & explosivis plurimum imbueretur, istæ demum (prout in tali diathesi assolet) in caput suffundi, ibidemque affigi cœperunt; primo igitur in *meningas* depositæ *cephalalgiam* immanem & periodicam induxerunt, dein postea eadem materies, metastasi accidentaliter facta, in *gule ac oris emunctoria* decumbens, *cephalalgiam* in *catarrhum* commutavit; cum denique intempestivo remedii adhibiti usu *defluxio* listeretur, materies morbifica in *cerebrum* regurgitans, *vertiginem* intulit, & exinde in *nervosum genus* detrusa, prædictas affectiones *anxulæ* excitavit.

Quod vero spectat ad *rationem formalem*, seu *prædicti* generationis modum, quo materies spasmodica *casus* *Æ-* in *nervosum genus* decumbens symptomata istæ *tiologia*. admiranda produxisse videatur: opinari fas sit, quod

quod eadem ab ἐγκράλῃ, utpote firmioris, confinio, in *medullam spinalem* ejusque appendicem detrufa, ac instar fermenti maligni habens, imprimis succi has partes irrigantis massam integram particulis heterogeneis & summe explosivis infecerat; quæ spiritibus per totas eorum series ubique dispositis accrescentes, ipsosque velut æstro quodam agitantes in explosiones continuas irritabant: revera cum *succus nervosus*, uti dictum est, à materiæ spasmodicæ influxu ita fermentatur, qui partes continentes alioqui blando allapsu irrigaret, atque spiritus animales cum expansione æquabili per easdem trajiceret, nunc idem fibras nerveas in varias contractions, & corrugationes torquebat, atque spiritus tum influos, copula nimirum heterogenea onustos, à debita irradiatione inhibebat, tum partis cujusque *instros* varie exagitans, *afflatu* velut *diabolico* incitabat, adeo ut appetitus imperio minime obsequentes, motus inordinatos iniverint, eosque huc illuc rapide translatos, reciprocatione perpetua iterarint.

Quamvis autem particulæ heterogeneæ è sanguine in cerebrum suffusæ, indeque in *genus nervosum* protrusæ, haud ex æquo nervorum omnium origines, sed *spinalem medullam*, ejusque propagines nerveas præcipue, ac fere tantum subiere; ita ut *viscera interna*, insuper *oculi*, *oris*, & *faciei* partes spasmo quovis immunes perstarent; iste tamen imperus explosivus, quo minus à membris exterioribus obiretur vi quadam inhibitus, illico velut *ignis missilis*, qua data via, in *præcordia*, ac imi ventris *viscera* incurrere solebat: quia sc. *spiritus* insui æstro quodam perciti, & spatium amplius in quo baccharentur exigentes, ab uno loco exclusi, mox alium alicubi patentem subeunt: quapropter *æstrum* illud, si tum à membris, tum à visceribus fuisset repulsum, nullus dubito quin in *cerebrum* regurgitasset, *furorem* ibi aut *ἀναισθησίαν* quasi *epilepticam* illaturum. Quæ quidem symptomata abesse contigit, eo quod Domi-

na hujus ingeniosissima cerebrum constitutione firmiore præditum, è liquore nervoso recens instillato, quicquid congruum & spirituosum fuerat, in penum proprium arripiebat, eoque fruebatur: interim particulas quasque morbificas in *spinalem medullam* deprimebat, à quibus membrorum motus involuntarii, eo quo dictum est modo, excitabantur.

Præclaræ hujus virginis *curationem* moliri rogatus, facta imprimis levi corporis præparatione, *Methodus*
potionem solutivam ex infusione *senna & rhabar-* *therapeu-*
bari, adjectis *santalo citrino*, & *sale absynthii*, *tica in hoc*
 propinabam, qua duodecies, cum magno leva- *casu obser-*
 mine purgata fuit; die sequenti è brachio sinistro sanguinem ad ℥ viij. detraxi, quovis vesperi opiatam ex aqua & syrupo florum verbasculi cum pulvere margaritarum exhibui: insuper semel intra 6 horas dosin *spiritus C. Cervi* cum haustulo *Julapii* sequentis sumendam præscripsi. *R. Aq.*
cerasorum nigrorum, juglandum, florum *paoniae*
an. ℥ iij. antiepileptic. langui ℥ ij. syrupe *floribus*
paoniae maris ℥ ij. margaritar. pul. ʒ j. misc. f. jul-
apium, quia purgationem multam ferre nequibat, enemata ex lacte saccharato erant crebro in usu: præter linimenta antispasmodica cervici & spine applicata, frictions membrorum affectorum cum pannis laneis oleo appropriato madefactis, & excalefactis frequentes instituimus.

Horum usu, intra 6 dies *egrotans* plurimum alleviari visa fuerat; nam motus convulsivi fere in totum cessabant, membra in debito situ, & quiete continere potuit, solummodo caput contractione leviori interdum huc illuc leniter deflectere cogebatur; porro cathedra exurgere & parum incedere valuit, sed dum gressum faceret, non recta, sed in *latus* oblique procedebat: Hoc tempore discedens, eam multo melius habere visam, in manifesto convalescentiæ statu reliqui; post alteram vero septimanam, cum *Boreas* inclementior nocturno tempore exortus, fenestra haud

haud firmiter oclusa agrotanti lecto commissae vehementius afflaret; illa statim à frigore suscepto, ejusmodi *recidivam* passa fuit, ut non modo *pathematis spasmodicis*, verum & *paralysi universalis periodica* obnoxia evaserit: nam deinceps à mane usque ad *vesperam capiti & membris* (ui prius) huc illuc vicissim flexis atque jactatis artus successive omnes circumagere, deflectere, ac varie detorquere coacta est; donec sub *noctem*, motibus ejusmodi prorsus sedatis, *membrorum resolutione*, sive *paralysi* succederet, ita ut nec manus, aut pedes, neque ullam præterea partem movere, aut corporis nixum quemvis motivum exercere potuerit, intra lectum instar saxi, fere *immobilis* jacens; at aliquanto somno resecta, circa mane prout *facultatus motiva regularis* virtutem quandam, sc. brachiis & cruribus huc illuc, imbecillius licet, deflectendis parem recuperavit, sic etiam *motus convulsivi & involuntarii*, per totum exinde diem perdurantes constanter redibant, qui *vesperi* rursus in *artuum resolutiones* commutabantur.

Ex his liquido constet, *Dominam agrotantem*, & duplici morbo, sc. *paralysi ac spasmo*, laborasse, & utriusque *causam materialem* aliquatenus *distinctam* fuisse: videtur enim, quod *spiritus animales* ubique scatentes, à particulis *narcoticis* onusti fere continuo ligentur: præterquam quod inter dormiendum, una cum succo nervoso, *particula spasmodica* ubertim influentes, etiam spiritibus accrescerent: quarum *explosionibus* spiritus incitati motus involuntarios produxerunt; quin & *copula narcotica* eo tempore aliquatenus excussa, etiam voluntarios, seu regulares quadatenus perficere valuerunt: Præter remedia modo citata, alia quamplurima cujusque fere generis, sc. *antiscorbutica*, *antiparalytica*, *decocta*, *sudorifica*, *aqua destillata*, *spiritus*, *elixires*, *tinctura*, *balnea*, *linimenta*, cum multis aliis sedulo adhibebantur; quorum usu symptomata nonnihil rem-

mittebant, haud tamen morbus integre sanabatur; *paralysis universalis* brevi cessabat, ita ut omni tempore artus movere, & huc illuc deflectere potuerit; quin & membrorum *motus involuntarii*, eam rarius molestabant, usque tamen *languida* & *imbellis* perstitit. Cumque illa constitutionis tenerioris ac in tabem proclivis & nunc quidem nulli exercitio habilis esset, ob transpirationem impeditam, sanguinis recrementa in *pulmones* deposita, *tussim* inferebant, qua indies ingravescente, demum *phthisica* interibat.

Ante plures annos accersebar ad *virginem nobilem*, simili fere ritu & aliquanto gravius ægro-^{2.} *Observa-*
tantiem: Hæc enim *capitis* & *membrorum motus*^{tio.}
involuntarios, nempe aut *succussiones*, aut huc illuc *deflexiones*, vel *circumactiones* fere perpetua vice redeunt perpeffa fuerat: insuper *diaphragmatis*, & *musculorum* *respirationi* inservientium, *spasmo* admodum molesto, & plane stupendo afficiebatur: Etenim quovis horæ minuto, & sæpius *spina dorsæ* circa medietatem ejus subito incurvabatur, simulque *pectore* antorsum exiliente, & *hypochondriis* introrsum *contractis*, *singultus* valde sonorus, idemque modo *duplicatus*, modo *triplicatus*, minus tamen, & usque minus stridulus edebatur: per plures horas hujusmodi *motus*, & *stridoris* *reciprocationes* obire solebat, ut per totas ædes exaudiretur: si quando breve hujus interstitium contigit, illico *brachia* & *manus*, modo *cru-ra* & *pedes* valde concutere, aut contorquere, quin etiam *caput* modo rapidissime coniectare, mox *cervicem* quasi rigidam, & immobilem tenere cogebatur: quandoque inter loquendum *lingua* eoritu corripiebatur, ut idem verbum sæpius immo aliquando vices ut minimum repeteret: Cum in membris exterioribus, *motus convulsivi* fortius urgerent, ab affectu isto *stridulo*, & *singultuoso* aliquantulum vacabat, atque hoc spatium intermissionis, & levaminis sui tempus dicebat; licet interea caput ac membra motibus violentis huc illuc

illuc proriperentur: si quando in latus sinistrum decumberet, statim dextri hypochondrii introrsum contractio, cum singuli ciebatur: Intra paucos dies, hujusmodi pathematum assiduitate viribus plurimum dejectis, tantam in *lumbis* & *crurum artubus* imbecillitatem contraxit, ut nec stare, nedum pedibus incedere potuerit: *ventriculus* sive *languore*, sive *spasmo* affectus, quidvis ingestum vomitu reddebat.

Casus descripti naturae & causa.

In hoc casu, sicuti in priori plane constat, *spiritus animales*, non modo huic aut isti parti vel regioni *institos* copulam heterogeneam per vices quasdam elidendam contraxisse, sed & *spiritus nervorum* quorundam *institos*, particulis explosivis imbutos, motus convulsivos perpetuos & vagos intulisse. Cumque ab initio contigit *spiritus* ita affectos, non omnes simul *nervos*, nec quosvis indifferenter, verum *spinalis medulle* appendices, atque ad *diaphragma* pertinentes, fere tantum subiisse, ita ut intra horum spatia, spirituum continuo explosorum debacchatio limitaretur, propterea quidem accidit, *affectiones spasmodicas*, in una qualibet istarum parte cohibitas, in alia statim ferocius erupisse; cumque ex proprio instinctu, illorum impetus motivus in una regione intenderetur, in altera idem interea remitti solebat: Porro in hac ægrotante, *materies morbifica*, particulis tum *narcoticis* tum *spasmodicis* constans, affectionem una *paralyticam* ac *convulsivam* inferebat.

Die quarto adveniens pharmacum emeticum propinabam, à quo septies evomuit, pituitam viscidam, cum bile flava copiosa, sine quovis tamen levamine: die postero sanguinem è brachio detrahebam ad $\frac{3}{4}$ vj. exinde statim sanguine versus caput impetuosius raptò, de *cephalgia*, & *vertigine* plurimum conquesta erat: intra triduum vero *phlebotomia* in pede celebrata, sed melius habuit: sumpsit postea remedia nervorum affectibus dicata, sc. *spiritum C. Cervi*, & *sanguinis, pulverei*

veres testaceos, & bezoarticos, julapia, & electuaria antispasmodica: Horum usu symptomata nonnihil remittere visa, usque tamen aliquatenus, juxta typos modo descriptos, perdurabant: Post duas septimanas, ex præscripto mulieris cujusdam rusticæ, cepit sanguinis, ex *aure asini* detracti, cochlearia 6 in haustu cerevisiæ, à quo derepente sanari videbatur: nam motus convulsivi illico omnes cessabant; iisque per 24 horas immunis degebat; attamen morbus cum solita ferocia propediem revertens, neutiquam isti remedio, nec quidem facile aliis quibusvis cedebat: Itaque in posterum cepit *medicamenta methodice* præscripta: semel intra 6 dies blande purgabatur; præterea sumebat *pulverem ex bezoar, margaritis, & corallis cum rad. & sem. pæonia* compositum; item *electuarium*, ab Horstio ad convulsiones hujusmodi admirandas præscriptum; insuper *julapia, & decocta in affectibus spasmodicis appropriata*: *Enemata* erant crebro in usu, *frictiones, vescicatoria, & linimenta* cum fructu adhibebantur: Intra alteram hebdomadam *affectio singultuosa* prorsus cessabat, quin & reliqui motus convulsivi, sensim mitiores facti plurimum remittebant: ab istis vero *pathematis* convalescens, *catharro in fauces decumbente*, in tantum molestabatur, ut *salivam acrem*, & velut corrosivam fere continuo expueret, ac si ab assumpto *Mercurio salivatio* induceretur: quod equidem remedii genus, in hoc casu peridoneum fuisse eventus comprobavit: ab eo tamen adhibendo, quia cum ægrotantis, & amicorum ejus venia minime licebat, prorsus abstinēbam.

Postquam *sputatio* isthæc copiosa, & valde molesta per plures dies persistisset, morbus fere in totum sanari videbatur: adeo ut *domina illustris* moribus convulsivis libera, foras incederet, & viribus, & stomacho valeret: solummodo querebatur quod aliquoties in die, subito totius corporis horrore circiter horæ minutum afficeretur;

qualis etiam affectus, quandoque noctu superveniens somnum abrumpebat: Intra mensis spatium, hoc etiam *symptoma*, ac insuper *catarrhus* protusus cessabant: deinceps vero illa, interdum *summo acore in ventriculo & esophagi ductu*, quandoque etiam in faucibus & palato affligebatur, ut vereretur ne partes istæ, cute interiori detrita, diathesin ulcerosam contraherent; porro sæpius in somnis, aliquando etiam evigilans *incubo* tentari solebat. Huic, *vere & autumn*, blandam *catharsin* cum remedium *antiscorbuticorum*, & nonnunquam *chalybeatorum* usu adhibendam præscripsi: Cujusmodi methodum tanto suo commodo observavit, ut per plures annos satis recte valuerit, & etiamnum valeat.

Inter multa remedia, quæ contra istum palati & esophagi acorem, & diathesin quasi ulcerosam, sumebantur, præscripsi ut quolibet mane *propriam urinam* recens excretam ebiberet; hæc ut plurimum valde *saluginea*, levamen ingens conferre solebat; quibusdam vero temporibus *urina* tenuis & copiosa, quæ tamen minime *salsa*, verum instat *aceti* plane *acida* effluxit, à cuius potu, parum aut nihil commodi recepit.

Casus modo descripti *Ætiologia*, priori non multum absimilis videtur, nisi quod in hac ægrorante *particula explosiva*, plurimum nervorum ductus, sc. præter istos *medulla spinalis* appendices, quosdam insuper *respirationis* muneris, ac per vices quasdam *linguæ* motui dicatos subierint, atque spiritus in ipsis scatentes, *æstro* fere perpetuo affecerint.

Quod autem morbi hujus solutio per *humoris æcrrimi*, in oris & gula *emunctoria* decubitus contigerit; hinc colligere licet, hujus *causam materialem* fuisse *particulas heterogeneas*, & quasi *nitrosas* in sanguine progenitas; quæ cum exinde, *cerebro* trajecto, in *nervosum* genus deferrentur, *pathemata prædicta* intulerant: quamprimum vero remedium ope, *uberior* istius *materiæ* proven-

tus inhiheretur, atque particulæ morbificæ, jam jam productæ, tum à sanguine, tum à cerebro & succo nervoso in ista capitis emunctoria derivarentur, affectio convulsiva statim remisit, atque intra breve tempus, tali *ἐκκρίσις* usque perdurante, morbi solutio perfecta sequebatur.

Quandoquidem urina, ex se plurimum *salsa* & quasi *lixivialis*, per vices quasdam *acetosa* evasit, quæ contra *gula acorem*, non uti prior, juvamen præstitit: hinc colligere datur, *sanguinis* & *humorum* particulas salinas per urinam decedentem *duplicem statum*, nempe *fixitatis* & *fluoris*, subiisse; quare *serum*, iis imbutum, modo *hujus*, modo *istius indolis* extitit: videtur enim quod particulæ salinæ, intra massam sanguineam degeneres, *fixiores* manent, & urinam plerunque *lixiviale* reddunt: quæ tamen extra sanguinem in *succo nervoso* scatent, aut circa *partes solidas* deponuntur, in *fluorem*, sive *acetositatem* degenerant: Itaque ab *his*, in *oris emunctoria* derivatis, insignis iste *oris* & *æsophi* acor procedebat: porro cum ejusmodi particulæ in *succo nervoso*, ac *partibus solidis* ad plenitudinem aggestæ turgescerent ac fluxione oborta, in *sanguinem* ebullierint: hæ statim exinde confertim per *renes* amandatæ, *urinam* quantitate auctam *acetosam* reddebant. In quantum vero *particula salina*, diversi status ac minime quæ sunt ejusdem, invicem commixtæ, in se mutuo agunt, & vires suas refringunt, idcirco *urina salsa* ac neutiquam *acetosa gula acorem* sanabat. Experimento satis vulgari constat *spiritum vitrioli acerrimum*, *salis tartari* aut *cujusvis* alius *lixivialis mixtura*, plurimum mitescere: quinimo & *humorem acidum* in *Dominæ* hujus *oris* & *gulæ* partes exudatum, prope ad *aceti calcanthini* indolem accessisse inde constat, quia *nicotiana fumus* agrotantis ore acceptus mire dulcescebat, prout nimirum in quibusvis à *vitriolo prægustato* affolet.

Quoniam hic de *convulsionibus admirandis*,

quæ non passim eveniunt, & quarum *natura & causa* in abstruso latent, agimus; pro meliori ejusmodi affectuum illustratione, libet hic *casum* adhuc *unum & alterum*, & prioribus haud minus stupendos proponere.

Decem abhinc annis, *nobilis* cujusdam *filiam* ad motus *convulsivos* eo ritu incitaram, ut nonnulli eam à spiritu malo obsessam putaverint, invisebam: *Virgo* hæc 16 circiter annos nata, pulchra & *ἰσχυρή*, patre tamen paralytico progenerita, sine causa evidenti, circa *bruma solstitium*, male habere coepit: primo per aliquot dies *cephalalgia & vertigine*, haud gravi tamen modo afficiebatur; deinde in brachio uno, & mox in altero *tremorem*, & subitam *contractionem* persensit; cujusmodi spasmi isto die sæpius repetentes, vix punctum temporis durabant; postridie juxta sororem suam in cathedra sedens, subito exiliens, saltum unum & alterum, multosque alios successive ad distantiam plurium pedum mira agilitate perficiebat; dein cum cameræ extremum limitem attigit, aliquandiu in eodem loco, & qualibet vice ad miram altitudinem saliens perstabat; cum saltationi ulteriori crura deficerent, in terram concidit ac statim caput cum mira violentia huc illuc coniecit, quasi illud collo excuteret: quamprimum ab hoc motu præ lassitudine cessaret, statim manus, & pedes idem furor invasit, ut necesse haberet membra hæc parietes, aut postes percutiendo, vel pavementum contundendo validissime exercere: Quando, ob pudorem, aut verecundiam, amicis aut astantibus debitam, se magna vi ab his motionibus cohiberet, (usque enim animo constabat, & sobrie loquuta erat) statim affectu interius transmissio, insigni cordis oppressione, cum gemitu, & singultu valde stridulo, plurimum infestabatur; dein cum se relaxaret, statim, cæsto ad artuum exteriorum musculos transmissio, aut saltare, aut caput, vel brachia immaniter huc illuc conijcere, aut etiam in came-

cameta rapidissime cursitare, vel humum pedibus contunderere cogeatur; quippe huiusmodi vehementes artuum, aut viscerum commotiones, affectus tragædia, velut in orbem, revertente, se mutuo excipiebant.

Die quinto à quo hæc domina primo ægrotaverat adveniens, vomitorium ex infusione croci metallor. vino scillitico, & sale vitrioli propinabam, à quo septies evomuit bilem æruginosam, in magna copia, cum admittance humoris acerrimi, & quasi vitriolici: postridie sanguis è vena saphæna ad ℥ x. detrahebatur; præterea sumebat bis in die antidota ex pulveribus lapidum pretiosorum, cranii humani & rad. pæoniæ maris. Horum usu intra septimanam sanari visa, per plures exinde dies affectionibus prædictis immunis degebat: Attamen post binas hebdomadas, instanti plenilunio, ejusdem morbi recidivam solito atrociorum patiebatur; nam præter saltus admirandos, capitis & membrorum contorsiones, convolutionesque vehementes, insuper intra cubilis spatia cursum huc illuc rapidissimum iterare cogeatur. Cepit hoc tempore, ex aliorum præscriptis, remedia antihysterica, & statis quibusdam intervallis purgantia, sine quovis tamen juvamine: Denuo accersitus, siquidem robusto corporis habitu, & spirituum efferatione insigni prædita videretur, emeticum fortius propinabam, à quo decies evomuit bilem instar æruginis viridisscentem, cum pituita instar aquæ stygiæ acerrima, & subito alleviabatur: Exhibui posthæc, quovis mane, haustum vini albi cum aqua cerasorum nigrorum dilutum, asellis contusis superaffusum, & fortiter expressum: Horum usu statim curari visa, per mensem & amplius integre valebat: Cumque postea affectus redituri quævis præludia unquam persensit, mox vomitorii & ejusdem millepedum expressionis usu, morbi insultum avertibat: Intra tres menses sanitatem pristinam ita recuperabat, ut plures nunc annos affectionibus ejusmodi spa-

smodici immunis degeret: attamen à quo tempore pathemata convulsiva prorsus cessarunt, quandoque circa oris & gulæ partes humoris acidissimi ac instar *stagnatis vitriolici*, defluxione afficiebatur; insuper interdum *malacia & pica*, aliquando etiam *tussi*, cum *sputo decolori phthisin* minante obnoxia fuit, quæ tamen remediis in ejusmodi casibus usitatis facile sanabatur.

*Prædicti
casus Et-
iologia.*

Quod spectat ad prædicti casus *Ætiologiam*; non est cur vereamur hujus morbi, & symptomatum causas, ad *particulars explosivas* è sanguine (cerebro usque impune trajecto) in *genus nervosum* continuo suppeditatas referre: quæ siquidem copia ingenti suffusa, intra privatas mineras tantum per vices elidendæ, minime coercerentur, *spiritibus* ubique tum *influxis*, tum *institis* accrescentes, eos, velut cæstro afflatos perpetim explodi, & per manipulos huc illuc inordinate efferri cogebant: ita nimirum ut intra partes continentes paulatim regulari nequirent, quin eos impetuosè tumultuantes, & hic illic, turbinis instar, corripit aptos, exercitio valido, ac admodum violento subigi, & perdomari opus fuit: Revera in hac ægrotante non aliter res se habuit, quam in *organismis musicis*, quæ si vento nimis insufflato supra modum impleantur, ni statim plures fistularum aperturæ recluduntur, brevi totius machinæ compages concutitur, ac in partes dissilire periclitatur: pariter in hac domina cum spiritus animales nervorum quorundam ductus, & fibras appendices astuantes, ultra debitum tenorem exagitarentur, necesse erat eorum impetus, dum corpora nervosa supra modum inflarent, in motus locales una plures & vehementiores impendi: quapropter cum eorum rabies ab una parte cohiberetur, mox uti ventus oclusus alio se proripiens, in quadam alia parte violentius erupit.

In hac ægrotante vomitorii usus semel, atque iterum juvamen præstitit, eo quod *cysti fellea*, quin & *glandulis & emunctoriis*, quæ circa coctio-

CONVULSIVIS. 151

nis viscera confita sunt, hoc modo inanitis, sanguinis & succi nervosi purgamenta, in eadem copiosius allicerentur; propterea quidem, ut spiritus animales intra ductus nerveos affectos scatentes, ab iis minus inficerentur: Hac ratione etiam succus asellorum profuit; quatenus materiam morificam è nervoso genere ad vias urinarias derivarit: Præter hæc remedia materia morifica radicem & ramos magna ex parte amputantia; cum & alia velut antidota, ejus vegetationem ubique impediunt sedulo adhiberentur; quicquid ejus reliquum fuit, natura demum superior facta (solita in his casibus ἐκκρίσθαι) ad oris & gula emunctoria ablegabar.

Dum hæc scriberem, virginem illustrem invisebam, quæ alijsmodi motibus convulsivis, iisque universalibus & non minus admirandis afficiebatur: Hæc circiter annum ætatis 18 εὐχρης, venusta, & antehac satis sana, cum grassante in hac vicinia pestilentia ejus contagii periculum incaute subiret, in terrorem panicum, cum crebra leipothymia incidit, sequenti nocte, tanta spirituum deliquia, & ἀταξίας passa erat, ut plane moribunda videretur: illo tamen malo ægre eluctata, deinceps quolibet die paroxysmos convulsivos, horis tamen primo incertis, & sub specie multiformi redeuntes habuit: verum intra breve tempus morbi accessiones regulares factæ, bis in die, sc. hora undecima ante & quinta post meridiem, constanter reperebant, ut nulla febris intermittens periodos suas exactius servaverit; quin & singula paroxysmi accidentia simili ritu quotidiè obtingebant.

Cum per tres septimanas hoc modo laborasset, quodam die accersor ut symptomata quævis ac integrum morbi typum advertere possem: Hora decima matutina lecto excitata, recte valuit, vultu, incessu, colloquio optime se gessit, ut nullus eam quoquomodo ægrotare suspicaretur: hora undecima de ἐκκρίσθαι plenitudine & spirituum torpore,

cum *levi scotomia* queri cœpit; mox in *hypochondrio sinistro pulsationem* insignem, & quasi vivianimalis exilitionem persensit: hunc motum lateri manum meam admovens, plane percepi; dein *pandiculatio* & *rugitus* succedebant; quo facto, illico ad lectum ducebatur, & ancillæ super pulvinar sedenti *tenenda* tradita est: Hæc ægotantem in gremio suo, brachiis circa medium corpus ejus complicatis, durante paroxysmo arctissime constringit: insuper præsto sunt ministræ, affinesque adstantes, quæ modo ejus *brachia* & *manus* cohibent, modo *ventrem* & *hypochondria* in molem ingentem elevata, & sursum nitentia comprimunt. Præcipua morbi symptomata, quæ vicissim excitata, fere totum paroxysmum dividebant; erant hæc duo, sc. modo *immanes viscerum spasmi* infestabant, ita ut abdomen in molem ingentem assurgens, obtentis astantium manibus contraniteretur, ut vix, ac ne vix comprimi potuerit; simulque *præcordiis* sursum contractis, cordis & sanguinis motus pene sisterentur: quo temporis spatio virgo hæc caput reclinans, cum pulsu diminuto, & fere nullo *ἀπῶν*, & fere insensibilis jacet; post duo aut tria horæ minuta, hi spasmi cessant; & dein ægotans sese erigens, alacriter circumspicit, & aliquandiu morbi impetum in *colloquia* & *cantilenas* convertit, quorum utraque lepidissima, & supra propriam indolem elegantissima indefinenter effundit: ejusmodi effatis, & diæteriis adstantes quosvis prosequitur, ut nihil uspiam in *comœdia* facetius occurrat; dein *harmonia* *modulos* suavissimos, & jucundiores quam aut alius quispiam potest, aut ipsamet alio tempore profert: postquam ita jocando, canendoque circiter sex aut septem horæ minuta transigit, denuo viscerum & præcordiorum spasmos, & *ἀπῶν*, uti prius incurrit; atque his brevi remittentibus spirituum *ὄρεον* à nervis inferioribus in cerebrum resiliens, denuo *loquela cantusque* facetiis impenditur; quories cum

cum adstantibus colloquitur, si quid ab his acerbius aut ignominiosum reponitur, illa viscerum spasmos graviores & diuturniores subit: Ad hunc modum, sc. alterna viscerum & cerebri affectione circiter horæ unius spatium molestari solet; dein paroxysmo versus finem vergente viscerum spasmi leviores facti ter aut quater cum minima intermissione repetunt: dein his in totum cessantibus, morbi impetus, in membra exteriora erumpit, unde statim penitus evanescit: nam brachia & crura per horæ minutum contracturas, subsultusque patiuntur: illico dein ægrotans excitata, è lecto descendit, omni spasmo, usque dum novus redit paroxysmus, immunis, quin & viribus mediocriter valens, circa ædes obambulat, & durante affectus interstitio, consueta vitæ munia alacriter obit, excepto tamen quod stomachus languescens toto die alimenta fastidit, vesperi post secundum morbi paroxysmum, modice cœnat.

Hic præsens morbi status est; in cujus paroxysmis quarundam facultatum usus illustrior, aliarum anomalias quadantenus compensare videtur: Verum circa ægrotationis initia paulo secus habuit: quippe viscerum spasmi longe graviores fuerunt, iisque ἀναιδνησία adjungebatur: illorum insuper interstitia, fabulatio absurda, cantus inconcinni, quin & risus, aut fletus, ratione haud conscia erumpentes, excipere solebant: nunc autem spiritus animales in explosiones diuturnas coacti, eas tam regulariter modo hac, modo illac, qua data via commodior, peragunt, ut quodammodo rationis & voluntatis imperio fieri videantur.

Itaque ut juxta nostram hypothesein hujusce affectionis *Ætiologiam* instituamus: Videtur imprimis quod timor vehemens, spiritus cerebri & præcordiorum incolas in magnas ἀταξίας adegerit; ita ut istis extra ordines suos perturbatis, & amenia quædam, & leipothymia crebra succederent; Porro suspicari licet ab eadem impressione, cerebro

ipsi noxam illatam fuisse, ita ut conformatione ejus nonnihil vitiata, particulæ heterogeneæ & morbificæ, una cum succo nervoso admitterentur: dein licet spiritus ab initio confusi atque perturbati, post breves inordinationes sese denuo recuperarent, & functionis tum animalis, tum vitalis solita munia exequerentur: attamen ob labem *cerebro* impressam particulæ heterogeneæ constanter admixtæ spiritibus accrescentes, iis *diversis* explosivas inducebant, quamprimum enim spiritus copula extranea ad plenitudinem saturantur, ad ipsam excutiendam, sive elidendam irritati, explosiones *passivas* inibant.

Circa morbi principia, cum & *cerebri*, & *spirituum* incolarum diathesis à noxa recens suscepta magis perversa & vitiosa esset, copulæ heterogeneæ plenitudo citius contigit, proindeque explosio ejus crebrius & inordinatius succedens, cum majori tumultu peragebatur; postea vero cum regiminis animalis noxa remittente, istius *copula*, non secus ac *liquoris nervosi* supplementa æquali dimenso quotidie ingerebantur, spirituum explosiones, regulares mitioresque factæ, justas observabant periodos.

Quod ingruente paroxysmo in *capite plenitudinem*, ac velut *inflationem*, cum spirituum torpore & *scotomia* ægotans persentit: ratio est, quoniam hoc tempore, spiritus *cerebri* incolæ, jam jam in explosiones parati, primo exagitari, & velut turgescere solent; dein pulsatio ista in sinistro hypochondrio successit, in quantum spiritus, *plexus fibrasque nerveas*, circa *lienem* densissime confitas, incolentes, explodi incipiunt: postea cum spiritus intra *plexus tum mesentericos, tum cardiacos* scatentes, una exploduntur, istæ *abdominis & thoracis* elevationes, & quasi *subsultus* inducuntur: cumque in hac affectione, *cordis & sanguinis* motus fere in totum sistuntur, ideo *pulsus diminutus & fere nullus*, cum *æquiva* & aliquali *æquiva* evadit.

Remittente *viscerum* & *præcordiorum spasmo*, *garrulitas* & *cantus* succedunt, quia spirituum adhuc explosorum *psm* è nervoso genere in cerebrum facta, *spasmos* in *phantasia exaltationem*, & prompiora phantasinatum exercitia commutat: Quamdiu spiritus intra *cerebri medulliam* regulariter ac ordinate exploduntur, facultatum & habituum actus tantum nobiliores, & quasi supra naturæ vires & tenorem eduntur, prout in hac ægro tante: è contra autem, cum in ista regione spirituum explosiones inordinatæ contingunt ut plurimum *amentia*, aut saltem potentiarum istarum exercitia incongrua, ac absurda peraguntur.

Viscerum spasmi & actiones *phantastica* sese mutuo & alternatim excipiunt; quia sc. spirituum copiarum ad explodendum dispositarum, velut undulatione *directa* & *reflexa*, tendentiam suam modo in hanc partem, modo in istam vicissim faciunt: dein ultimo, cum fere omnes exploduntur, *viscerum spasmi* crebriores excitantur; cumque explodendorum manipulus tantum exiguus superest, iste denuo tum à *capite*, tum à *visceribus* exclusus, in *spinalem medullam* excurrit, ultimosque morbi impetus in *brachiorum* & *crurum* convulsiones impendit.

In hoc casu difficultas adhuc insignis restat, quare morbi huius *paroxysmi*, cum statis semper horis exacte repetant, *periodos* tamen adeo *inequales* habent; nimirum ut *accessio prima* tantum sex horas antecedit secundam, & dein secundæ reditus ad primam non nisi 18 horarum spatio contingat. Propter huius solutionem, supponendum erit *paroxysmos* istos pendere à *liquore nervoso* particulis heterogeneis ad plenitudinem referto; quæ particulæ huic è *massa sanguinea* omnino convehuntur, atque *sanguis* easdem è *succo nutritio* à visceribus suppeditato imbibit. His ita suppositis, considerare oportebit quo temporis spatio, *massa sanguinea* particulis istis morbificis saturatur, & dein quali dimenso eas in *liquorem*

nervosum suffundit. Super his, in ægotantis hujusce casu ut melius constet, quo ritu habent, sciendum est, eam in toto nycthemero unica tantum vice victum plenum assumere: nempe paroxysmo secundo finito circa horam septimam mediocriter coenat, reliquo die appetitu carens, vix quidquam alimenti ingerit; itaque probabile est *materiem morbificam*, una cum *penu nutritio*, potissimum tempore nocturno in *massam sanguineam* suffundi; idque uberius quam ut totum exinde statim in *liquorem nervosum* derivari possit: particulae heterogeneae, quæ primo è *sanguine* recens saturato in *liquorem nervosum* convenerunt, ad plenitudinem aggestæ paroxysmum primum excitant; cujus accessio ideo diutius protelatur, quoniam & spatium unum requiritur, quo *sanguis*, & dein aliud quo *cerebrum* & *nervi* impleantur: post exactum hunc paroxysmum, quia sanguis adhuc satur, plures alias ejusmodi particulas in se continens, eas succo nervoso è vestigio suffundit; idcirco paroxysmus alter subtriplo istius spatii quo prior, inducitur: hoc autem finito, quia tum *massa sanguinea* tum *succus nervosus* sarcina sua prorsus liberantur, ægotans melius quam alio quovis tempore se habens, alimenta satis avide capeffit; deinceps vero, cum ad paroxysmum proxime sequentem primo *massa sanguinea*, & tunc *succus nervosus* materia morifica saturari debent; ideo *gemino* huic penso, *horæ octodecim* requiruntur; siquidem vero ad secundum paroxysmum tantum opus est particulas alias è *massa sanguinea* adhuc plena, in *liquorem nervosum* derivari, ideo huic effectui, spatium longe minus, 6 sc. horarum, sufficiat.

*Methodus
therapen-
tica.*

Postquam hanc Dominam per plures septimanas ejusmodi paroxysmis periodicis laborantem, denovo inviseram, præcepi ut tres horas ante secundum paroxysmum, *sanguis* è *vena pedis* ad 3 x. detraheretur, quo facto accessio vesperi expectata, prorsus eam deseruit, neque unquam postea

repe-

repetebat; alter vero paroxysmus pristinam vicem observans quotidie redibat, donec phlebotomia paulo ante accessum ejus celebrata, patiens isto die morbo immunis perficitur, qui tamen postmodum rediens, juxta eundem typum eam per plures menses exercuit: interim illa, quia brumæ figus gravissime urgebat, remedium usum aliquandiu distulit: attamen ineunte vere, Illustrissima Domina Oxonium adducta sequenti methodo sanabatur.

Imprimis hoc catharticum exhibui, atque sexta aut septima qualibet die idem reperendum curavi. *R. Sulphuris Antimonii gr. vj. Mercurii dul. ℥j. resin. jalap. gr. iiij. Zinziberis gr. vj. simul terantur in marmore, dein addendo conserva violar. ℥j. f. bolus: bis aut ter vomitum, atque tres aut quatuor sedes provocare solebat. Catameniorum fluxus ei statis temporibus, in magna copia constanter eveniebat: quare cum sanguis valde copiosus, & calidus videretur, medio inter periodos menstruas tempore phlebotomiam bis aut ter instituebam: porro singulis, quibus à purgatione vacabat, diebus, cepit bis in die quatuor pilulas massæ sequentis, superbibendo haustulum julapii infra præscripti. *R. Radicum pæonia maris ℥℔. serpentaria virginiana, contrayerva, dictamni cretici an. ℥ij. crani humani præpar. ℥j. ℔. ungula alcis ℥j. coralli rubr. præpar. Margarit. pul. an. ℥j. salis absinthii ℥ij. salis coralli ℥j. cum f. q. Syrupi de floribus pæonia maris, f. massa.**

R. Aq. florum pæonia maris cerasorum nigrorum, juglandum an. ℥iiij. aq. antiepileptica Langii ℥ij. Syrupi de floribus pæonia ℥j. ℔. castorei nodulo ligati & in vitro suspensi ℥j. misc. f. julapium.

Quando pilulas fastidire cœpit, iis ommissis sumpsit bis in die, sc. primo mane, & sero vesperi circiter ℥j. pulveris sequentis in cochleari julapii, superbibendo 4 aut 5 cochlearia ejusdem. *R. Lapidis Bezoar, utriusque succini albi, margaritarum*

prepar. corallii rubr. an. ℥j. cranii humani ℥ij.
rad. serpentaria virginiana, sem. ruta an. ʒss.
misc. f. pulvis, capiat ℥j. mane & vespere cum dosi
julepii supra prescripti.

Dein cum & hoc medicamentum tadio esse
cœpisset, pilular. aut etiam elixiris proprietatis,
quandoque etiam per plures dies sp. C.C. usus suc-
cedebar. Postea demum ab isto pulvere aliquanto
spatio quotidie assumpto juvari cœpit.

Interea dum hæc medendi methodus instituitur,
capillitio derafo, caput tenui solum amictu coope-
riebatur. Emplastrum hyslericum cum Galbano ad-
mixto super abdomen gestavit; pro potu ordina-
rio bochetum ex sarfa & china, rad. paonia maris,
aliisque appropriatis in aq. fontana infusis, & de-
coctis bibebat. Intra mensem paroxysmi aliquan-
tulum remittebantur. dein mitiores sensim mino-
resque facti tandem fere in totum cessabant: nisi
quod instanti catameniorum fluxu ejusdem morbi
insultu uno aut altero affici solebat; porro verti-
gine fere constanti & anorexia laborabat. media
estate bibit acidulas astropenses per sesquimenssem,
& perfecte convaleuit.

Quod vero spectat ad Therapias rationem in ge-
nere pro convulsionibus ejusmodi admirandis ad-
hibendam; non facile erit aut remedia morbis
huic Herculeis paria, aut curationis methodum cer-
tam, & crebris experimentis comprobata assignare:
præterquam enim quod casus isti similes
raro occurrunt; insuper observare est, quod ead-
em medicamenta, quæ huic ægrotanti hæc
tempore profuerunt, alteri, aut eidem, alio tem-
pore adhibita, ne hilum juvent: cujus ratio vi-
detur esse, quod morbi causa in succi nutritii
dyscrasia consistat, qui liquor non uno semper
eodemque modo pervertitur; verum à multiplici
salium ac sulphurum combinatione, indolem var-
rii moris, ac generis morbidam adipiscitur, eam-
que subinde commutat: quapropter in gravissi-
mis ejusmodi affectibus, medicamenta haud vul-

garia

garia & ex pharmacopeia deprompta, sed magistralia, & pro re nata, juxta symptomatum admirandorum apparentias præscribantur. Vomitus lenis, purgatio, & phlebotomia imprimis celebrari, ac aliquoties prout opportunum videbitur iterari debent. Quoad medicamenta autem specifica ac in casibus istis appropriata, cum præcipua indicatio fuerit, succi nervosi crasin emendare, plurima tentare, & ab effectu eorum virtutes rimari liceat: itaque experiri fas sit, quid remedia sale volatili aut armoniaco prædita efficiant. In hanc rem. sp. & sales C. Cervi, sanguinis, fuliginis, flores & spiritus salis armoniaci assumantur: His nihil juvantibus ad chalybeata deveniendum est, tinctura & solutiones corallii, ac antimonii præbeantur; cujusmodi medicamenta in tali dosi & forma, & tam crebra vice exhibeantur, ut ex iis alteratio quædam toti sanguini & succo nervoso inducatur: potro si talibus deerit successus, ad alexipharmaca, quæ contra venena & malignitatem humoribus impressam juvant, procedere oportebit: sc. ex his vegetabilium decocta, destillata, pulveres, conservæ, aliæque præparata instituere, & alia cum aliis varie componere, & diversimode administrare. Verisimile est, quod ejusmodi medicamina, quæ demorsis à vipera, aut cane rabido, etiam quæ contra aconita & toxica ore assumpta prodesse solent, etiam in convulsionibus supradictis ex usu esse possunt. Licebit hic, juxta exemplum Gregor. Horstii in tractatibus suis de morbo convulsivo maligno, item de convulsionibus admirandis remedia magistralia sub forma electuarii purgantis, item pulveris & antidoti convulsivi præscribere, eademque ex simplicibus partim alexipharmacis, partimque antiepilepticis varie componere.

CAPUT X.

*De passionibus quæ vulgo dicuntur
hysterica.*

Passio hysterica, inter morbos muliebres, pessimæ adq̃ famæ existit, ut semidamnati instar, plurium aliorum affectuum culpas gerat: si quando enim ægritudo inusitati moris, aut occultioris originis in corpore fœmineo occurrat, ita ut causa ejus lateat, & indicatio therapeutica sit prorsus incerta, statim uteri (qui plerunque insons est) malam influentiam accusamus, & in symptomate quovis inusitato aliquid hystericum subesse pronunciamus, proindeque ad hunc scopum, qui sæpe tantum ignorantix subterfugium est, intentiones medicæ ac remediorum usus diriguntur.

*Passionis
hysterica
descriptio.*

Pathemata, quæ ad hunc censum referri solent, varia & multiplicia reperiuntur, quæ raro in diversis fœminis conveniunt; aut ad eundem prorsus modum contingunt: communissima & quæ vulgo affectionis hysterica rationem formalem constituere dicuntur, sunt hæc; sc. motus in imo ventre, ibidemque velut globi cujusdam ascensus, dein rugitus, aut vomendi nixus, hypochondriorum distentio & murmur cum flatuum eructatione, respiratio inæqualis ac ut plurimum impedita, præfoecatio in gutture, vertigo, oculorum inversio aut rotatio, sæpe risus, aut fletus, fabulatio absurda, quandoque æquivox & ænigmatica cum pulsu obscuro aut nullo & aspectu cadaveroso, interdum motus convulsivi in facie, ac artubus, & nonnunquam in toto corpore excitati: verum spasmi universales rarius contingunt, & non nisi morbo hoc in statum pessimum evecto: quippe ut plurimum sine membrorum contractione tantum in ventre inferiori, thorace & capite, sc. in eorum aliquo, aut successively in omnibus paroxysmi tragœdia peragitur.

Hu-

Hujusmodi affectionibus obnoxia sunt *feminae* cuiusque *ætatis* & *conditionis*, sc. *divites* & *pauperes*, *virgines*, *uxores* & *vidua*: observavi symptomata istæ in *puellis* ante *pubertatem*, etiam in *vetustis* post *catameniorum defectum*; quinimo ejusmodi *passiones* interdum *viros* infestant, uti plane constat exemplo superius allato.

Quod spectat ad *symptomatum* istorum *causas*, *Symptoma-*
 eas Medici plerique *veteres* & quidam *neoterici* so- *tum causa-*
 lummodo in *uteri ascensum* & *vapores* ab eodem *inquirun-*
 elevatos retulere: *Prior opinio*, licet antiquum *tur.*
 obtinet, minus verisimilis videtur; quippe in *virginibus* & *viduis* uteri corpus adeo exigua constat mole, & partibus circumquaque vicinis ita strictim alligatur, ut nec ipse loco moveri, & ascendere, nec motus ejus, si quis fuerit, persentiri poterit: quoad *ὑποχῆμα* istam vulgarem à *vaporibus* desumptam, eam uti prorsus vanam, & fucilem alibi iustis de causis sæpe rejicimus: *passiones* autem modo descriptas neque semper, neque omnino ab *uteri ascensu* aut *vaporibus* procedere judicamus: idque prius quidam alii celebriores medici statuerunt. Quippe olim *Carolus Piso*, & nuper *Doctissimus Highmorus* uterum ab omni culpa vindicarunt, atque *pathemata*, quæ vulgo dicuntur *hysterica*, hic à *sanguine in pulmones impetuosius* irruente, atque iste à *colluvie serosa*, juxta *nervorum origines congesta*, oriri excogitarunt: Posterior hæc opinio quantum probabilis videtur, è sequentibus patebit. Quoad doctrinam vero super hac re à *D.D. Highmoro* traditam, quanquam à more nostro absit cuiusquam placita convellere, & mihi pene religio sit à *Clarissimo hoc viro* dissentire; quia tamen *pathologia* nostra basi contrariæ innitens (sc. affectus *hysterici* causa ad *genus nervosum* immediatius quam ad *sanguinem* imputata) gratis asserta videbitur, nisi rationes quæ contra istam *hypothesin* & pro nostra militant, proferam; idcirco venia hic detur, utramque sententiam, velut in balance positam, exactius trutinare.

In

D. Higbmo-
ri opinio
examina-
tur.

In *paroxysmo* igitur vulgo dicto *hysterico* supponit vir egregius, sanguinem, utpote tenuiorem & flatulentum cum effervescencia quadam in *vasa pneumonica* & cordis nimis confertim irruere, & in iis impetuose ebullire, adeoque *pulmones* infercire, & plurimum aggravare, ut nec illis motum ineant, neque sanguis è cordis sinibus lacunari possit: hinc à sanguine in præcordiis stagnante, magna oppressio, respiratio difficilis & sæpe nulla, cum spirituum vitalium deliquio inferri solent: dein *septum transversum*, ut *pulmonibus* magis magisque distentis, locum cedat, & respirationem aliquo saltem modo perficiat, cum *diastole* immani, & diutius continuata deorsum fertur, adeoque intestina deprimendo, abdomen & hypochondria attollat, & motum, velut *globi ascendentis* simulat; postea vero *functione virali* ad hunc modum laborante, *facultas animalis* in superpetias ejus insurgit, quapropter urgente motuum in variis partibus necessitate, spiritus animales in principia nervorum impetuose propulsi convulsiones diversimodas, hinc inde vagas, edunt. Hanc opinionem à magno *juvamine* in hoc affectu per *sanguinis missionem*, nec non ab *insignilassione* propter excretionis cujusque *sanguinea retentionem*, tum à *juvantibus*, tum *nocentibus* in hac passione, Author confirmare sagagit.

Verum licet doctrinam hanc de *suffocatione uterina*, prout valde ingeniosam, & affabre excogitatam, non possim non laudare; tamen quo minus huic per omnia consentiam, rationes quarumdam magni momenti plane evincunt. Equidem fateor me non intelligere quomodo in quibusdam hystericeis, quæ sc. temperamenti frigidioris sunt, sæpe etiam *pica* & *malacia* afficiuntur, sanguis ita in *pulmones* immodice ebulliat, sine quibusvis effervescentiæ suæ notis alibi conspicuis: Novi puellas ob *χρόσιον* quasi exanguies, quarum nempe cruor, utpote effusus, à quovis exercitio in corde stagnaret, & exinde difficulter admodum in

in pulmones exantlaretur, quæ tamen *passionibus* diætiis *hystericis* erant graviter obnoxia: certe haud probabile est quod harum sanguis immodice effervescens in vasa pneumonica impetuose irruat, eorumque poros & meatus confitissime infarciat; cum interea tales anhelosæ fiunt, propter sanguinis à pulmonibus absentiam, aut admissionem difficilem: præterea quo pacto evenit, ut violentus iste sanguinis in pulmones incurfus, qui circa paroxysmum fieri supponitur, haud *inflammationem* in iis patiat? quippe sanguis parti cuiusdam rapide & nimis confertum impactus, facile extravasatur, & *φλόγωσιν* ægre discutiendam excitare solet: unde igitur in *affectu hysterico* cruor pulmones violenter subiens & distendens *peripneumonia* minime inferat? aut quare non *peripneumonia*, alias inducæ, *affectus* quasi *hysterici* superveniunt? Quamobrem improbable videtur, quod sanguis, proprio orgasmo turgescens, in *pulmones* irruat, eosque infarctione nimia immobiles reddens *diaphragmatis*, aliarumque partium convulsiones *secundario* & *consequenter* inducat; quin potius videtur quod ob *diaphragma*, aliaque respirationis organa prius spasmo affecta, sanguis in præcordiis itagnare cogatur: Insuper observare licet, quod *pulmones* haud semper ante alias partes afficiuntur; sæpe enim *symptomata spasmodica* alibi incipiunt, & non raro *pectoris* regionem omnino intactam demittunt. Quippe in aliquibus *vertigo*, & *oculorum* *coruscationes* paroxysmum inchoant, quibus *fletus*, aut *risus*, aut *artuum motus convulsivi* sine *thoracis angustia*, aut *cordis oppressione* succedunt: in aliis antequam respirationis quovis modo laborat, *infimi ventris intumescencia* cum *vomitibus*, aut *rugitibus*, paroxysmum ordiuntur, & non raro finiunt; utcumque *respirationis difficultas*, *symptomata* ista sæpe longo intervallo sequitur, eamque *fasciarum* in *hypochondriis* arcta *constrictio* præcavere solet: porro videtur quod iste, velut *globi* cuiusdam ab *hypogastrio*

gastro ascensus, à septi depreffione neutiquam procedat; quoniam sc. in *paroxysmo hysterico*, hæc pars haud semper versus inferiora deprimitur, at sæpenumero ad superiora contracta, pulmones sursum propellit, adeoque spiritu fere præcluso, *suffocationis* periculum minatur. His aliisque rationibus persuasi in ea demum sententia sumus, quod *affectio dicta uterina*, præcipue, ac primario sit *convulsiva*, atque à *cerebro & nervoso* genere affectis potissimum dependeat quicquid inordinationis, aut anomalie exinde circa *sanguinis* motum contingit, tantum *secundario*, & *dependentem* à *viscerum spasmi* fiat.

*Affectio
hysterica
ad cere-
brum &
nervosum
genus præ-
cipue spe-
ctat.*

Enimvero *passio* quæ vulgo perhibetur *hysterica*, sicut alii motus convulsivi, omnino à *spirituum animalium explosionibus* producit: *discriminis ratio*, qua tum *morbi* hujus *species* ab *invicem*, tum ab *aliis affectibus* spasmodicis differunt, à *varia causa morifica origine & extensione* potissimum desumitur: nam *origo* hujus, sicut plurium aliorummodi spasmodorum, utero prorsus *insonte*, sæpenumero in *capite* consistit: quandoque tamen hic affectus ab *uteri culpa*, & nonnunquam ab *aliorum partium vitio* dependet. Quoad *morbi extensionem* à quacunque origine procedit, ut plurimum *nervos interiores*, nempe ad *viscera & præcordia* spectantes, eorumque appendices præcipue afficit, spiritusque in iis scatentes potissimum exercet; interdum vero, licet rarius, etiam *spiritus* qui *nervis exterioribus*, item qui *cerebro & cerebello* præsident, eodem affectu involvuntur. Primo dicemus de *morbi hujus origine*.

Hanc autem sæpissime *αἰτία ἐγκέφαλον* consistere, & symptomatum quæ in *vivis* accidunt comparatio, & *defunctorum observationes anatomica* aperte indicant: quippe observare licet hunc affectum, à *subito terrore*, *ingenti tristitia*, aut *indignatione*, aliave *passione violenta*, in qua *spiritus cerebri* incolæ potissimum afficiuntur, cerebro exortum ducere; porro nonnullis mala *vicius ratio*,

tio, & varia accidentia quibus humores vitiosi intra caput uberius congeruntur, hoc malum primo intulerunt: quin & *paroxysmorum* ritus idem manifesto evincit, in quantum sc. *capitis plenitudo*, *vertigo*, *oculorum* coruscatio, *aurium* tinnitus in multis paroxysmum hystericum ordiuntur, eumque non raro concludunt: præterea mulieres quasdam ab aliis morbis defunctas, *passionibus interim hystericis* dum ægrotarent valde obnoxias, aperui, in quibus *utero* satis recte habente, in *occipite* nervorum principia sero acrimadida, ac prorsus immersa deprehendi, prout infra fusius declarabimus.

Has aliasque rationes perpendentes, non dubitemus asserere *passiones*, vulgo dictas *hystericas*, creberrime oriri, eo quod spiritus animales, *nervorum principia* intra ἐγκέφαλον occupantes, labequadam afficiuntur; illi nimirum aut in confusione acti, aut humoribus vitiosis perfusi, *copulam heterogeneam & explosivam* sibi met asciscunt, quam una secum in canales nerveos longe deducunt: cumque iidem spiritus, per totas eorum series sive ordines *copula ista ad plenitudinem* saturantur, aut sponte sua, aut occasionaliter commoti *explosiones* ineunt, adeoque motus convulsivos cient: quod vero talis *copula* spiritibus adhærens una cum iis in *nervos interiores* potissimum derivatur, ratio est, quoniam in hoc versus *præcordia & viscera* commeatu, spiritus animales, propter *animi affectus* plurimum perturbantur; quare noxas qualvis aliunde illatas, facilius admittunt, & anomalias promptius concipiunt. Spiritus enim animales ob hanc præcipue occasionem *diathesis spasmodicam* contrahunt; quatenus nimirum illi, ab impressione violenta, extra orbitas suas, ac solitum influentiæ & actus modum pervertuntur; hinc inordinationes suas non modo postea repetunt, quin & particulas heterogeneas in amplexus suos suscipiunt, cumque iis facilius combinantur: quapropter in quantum spiritus animales

Causa morbi sæpissime circa nervorum principia incipit.

nervos paris vagi, & intercostalis permeantes, appetituum concupiscibilis, tum irascibilis perturbationibus quibuscumque continuo implicantur, nihil mirum est, si illi præ cæteris dispositionem convulsivam acquirant.

*Eadem
causa post-
ea per totos
nervorum
ductus dis-
ponitur.*

Supposito igitur (quod revera supponi debet) spiritus animales, juxta origines nervosas copulam heterogeneam & explosivam contraxisse, eamque in nervos interiores una secum vexisse, & per totos eorum ductus explicasse; non difficile erit paroxysmi hysterici omniumque ejus symptomatum rationes assignare. Imprimis enim morbo ingruente, sæpenumero vertigo, oculorum rotatio & cerebri velut inflatio quædam, quasi velitationes præviæ excitantur, quia tota spirituum cohorte in explosiones parata, leves eorum copia versus cerebrum resiliens primo eliduntur; deinde statim in imo ventre, aut hypochondriis perturbatio succedit, in quantum spiritus intra plexus hic aut illic constos proxime afficiuntur: nam alibi ostendimus, si quando spiritus animales in tota quadam serie exploduntur, qui in extrenis partibus resident, affectionem istam primo inire: quare morbi hujus initia in capite & visceribus plerumque habentur; quod autem convulsiones modo in imo ventre, ac modo in hypochondriis primo sentiuntur, ratio est, quia materies morbilica, interdum nervi intercostalis ductu, in plexus ultimos mesentericos provehitur; quandoque tamen eadem non ultra paris vagi fines delapsa, multo citius, nempe circa plexus lienares aut stomachicos subsistit.

*Sympto-
matum
hysterico-
rum ratio-
nes expli-
cantur.*

Cum itaque spiritus animales, (prout ostensum est) intra nervos paris vagi & intercostalis ab eorum origine, usque ad fines ultimos copula heterogenea & explosiva imbuuntur; illi tandem vel mera plenitudine, vel ab irritatione alicubi facta, in explosiones cientur; in qua affectione si qui spiritus versus cerebri medullium exiliant, vertiginem, capitis inflationem, aliaque accidentia præ-

via inducunt: attramen spiritus, nervosi caudicis
 extremitatem alteram, sc. *plexus mesentericos* in-
 colentes, præcipue explodi incipiunt; qui statim
 elisione sua, imas hypogastrii partes attolli & sur-
 sum contrahi cogunt, adeoque *molis cujusdam*,
 quasi *uteri ascensum* inducunt: dein cum *plexus*
mesenterii superiores eodem affectu sensim impli-
 cantur; idcirco, in quantum tota *mesenterii* com-
 pages, visceraque eidem annexa elewantur, &
 versus superiora impetuose corripuntur, abdo-
 minis intumescencia violenta, velut cum exilitio-
 ne quadam succedit: porro *ventriculus*, non tan-
 tum situ ejus mutato elevatur; quin *fibris* ejus o-
 mnibus, sc. *obliquis, rectis & transversis* una spa-
 smo affectis, sæpe tanquam vesica inflata disten-
 ditur: hinc non raro *vomitibus*, aut saltem *rugitus*
 & *hypochondriorum murmura* excitantur: quam-
 primum vero spiritibus serie quadam explosis, ad
thoracis regionem pervenitur, *diaphragma* modo
diastole immani convulsam deprimitur, adeoque
 viscerum ascensioni occurrens, inflationem, &
 summam intumescenciam, cum ingenti lucta in-
 fert; ita ut in affectis illico ligamenta vestium sol-
 vi debent, secus illæ in *leipothymiam* incidere pe-
 riclitabuntur: interim septo ita depressò, ejusque
diastole continuata, *sanguis* fere immotus in præ-
 cordiis subsistit; adeoque stagnatione sua magnam
 oppressionem ac non raro functionis vitalis deli-
 quium ciet: porro *septi convulsio* modo versus su-
 periora contingit; adeoque illud *pulmones* sursum
 impellens, *thoracis systolen* violentam, & diutius
 quam par sit protractam inducit; cumque hac ra-
 tione *sanguis* in *vasa pneumonica* propellitur, nec
 denuo à cordis sinu excipitur, ibidem ac in toto
 præterea corpore stagnat, unde *cordis oppressio*, & sæ-
 pe *leipothymia*, immo interdum *ἀπνοια, ἀσπυξία*,
 modo cum *livore faciei*, modo cum *aspectu cada-*
veroso insequuntur: postquam hæc in *ima media-*
que regione peraguntur, demum affectio ad *ca-*
put, nervorum, quasi *fomitibus ignarii* ductu, per-
 tin-

tingit, atque *spiritus* ibidem *explosi*, modo versus cerebri medullium resiliens, *scotomiam*, & non raro symptomata *epilepsia* æmula producit; modo spiritus illic explosi in nervorum aliorum principia irruunt, ibidemque pares explosiones cient: quapropter *hysterica* circa finem paroxysmi sæpe rident aut plorant, aut delire fabulantur; nonnunquam *faciei* ac *orû* partes; quinimo interdum *brachia*, aliaque *membra* motibus convulsivis afficiuntur; cumque adeo demum spiritus omnes, qui copulam heterogeneam contraxerant, exploduntur, paroxysmus finitur, verum exinde statim alterius paroxysmi materies congeri incipit.

Symptomatum diversitas unde contingit.

Quandoque accidit dispositionem *spasmodicam* non ita longe lateque protensam esse, præterquam enim, quod sæpe *nervi* tantum *paris vagi* & *intercostales* eadem plectuntur; ut neque *cerebrum*, nec *membra* exteriora quicquam afficiantur; quinimo interdum, nec *ipsi nervi interiores* per totos eorum processus causa morbifica occupantur: nam diathesis convulsiva, (prout modo innuimus) sæpe non ultra *plexus lienares*, aut *stomachicos* pertingit, & tunc paroxysmus à *ventriculi*, aut *hypochondrii* sinistri inflatione incipiens, non *uteri*, sed *lien*is vitio oriri creditur: cujusmodi affectio mox ad *thoracem* traducta, ibidemque *septum*, & *pulmones* spasmò involvens *respirationem*, & *cordis motum* sistit, aut quodammodo pervertit: subinde vero paroxysmus iste modo *cum*, modo *sine* capitis perturbatione insigni pertransit. Hæc quidem vario modo contingunt, juxta quod materiem morificam, sive *copulam explosivam* à capite descendentem, velut pulveris pyrii acervos, modo in hac, modo in illa parte plus aut minus congeri accidit: de qua tamen *materia*, quo ritu eadem in capite producta, nervorum originès primo afficit, adeoque *passionis* dictæ *hysterica causam procatareticam* constituit, jam proximè inquirendum restat.

Quod

Quod itaque spectat ad *materiam morbificam*, *Morbi*
 sive *copulam explosivam*, quæ spiritibus intra *causa pro-*
 γυνεραλον scatentibus accrescens, cumque iis in *catartica*
 processus nerveos derivata, non raro affectuum *vel juxta*
 qui vulgo perhibentur *uterini*, causa existit: di- *nervorum*
 cimus hanc, sicut in aliis convulsionum specie- *origines*
 bus, esse particulas heterogeneas, è sanguine sus- *subsistit*,
 fusas, quæ tamen ob duas potissimum *αεραδες*
 spiritibus in nervorum principia influxuris affigi
 solent: nempe aut *spirituum ipsorum culpa*, aut ipsius
materia præpollentia: utriusque generis instantiæ
 passim occurrunt. Interdum accidit *spiritus ani-*
males intra cerebrum inque commeatu ab ipso ad
 præcordia ducente, consitos, à *subita passione*,
 puta *timoris, ira, tristitia*, plurimum perturbari,
 ac in *ἀταξίας* cogi; proindeque illos extra
 ordines propulso, particulas heterogeneas quas-
 cunque obvias sibi met asciscere, cumque ipsis
 combinari; ut propterea mox diathesin explosi-
 vam acquirant, eamque aliquandiu postea reti-
 neant, prout supra declaravimus. Insuper secun-
 do *ipsa materies morbifica* interdum magis effera
 & potentior facta, invitis œconomix animalis
 præsidii, è massa sanguinea in cerebrum, ejusque
 appendicem suffunditur, quæ spiritibus adhære-
 scens, eos statim in explosiones disponit: hoc
 passim cernitur in malis *februm crisiibus*, nec non
 in affectibus quibuscvis malignis, etiam scorbuticis,
 aliisque chronicis perperam judicatis. Has
 causas plurimum fovet, suscitaturque *mala aut de-*
bilis cerebri & nervosi generis constitutio, sive ea-
 dem hæreditaria, sive ob malam victus rationem
 acquisita fuerit: namque in corporibus ita dispo-
 sitis, & spiritus animales, à levi quavis occasio-
 ne in confusionem aguntur, atque cerebri, & sy-
 stematis nervosi meatus, materiæ heterogeneæ, &
 explosivæ incursum facilius patefcunt. Reverti
 propter hanc rationem *fœmina præ viris*, illarum-
 que aliarum præ aliis, affectibus convulsivis obnoxie
 sunt, prout infra fufius ostendetur.

H

Quan-

Quamquam autem huiusmodi mulierum *passiones* dictæ *hysterica* sæpissime à capitis vitio, si-
ve à causa morbifica intra ἐντέραν oriunda pro-
cedunt; attamen aliquando tales affectus propter
causam alibi incipientem, sc. modo in *utero*, mo-
do in aliis *visceribus*, suscitantur; atque huius *pa-*
thologiae spasmodicæ duo sunt præcipue capita, sc.

*Vel juxta
uterum aut
alia visce-
ra.*

*Posterior
hoc duplici
modo con-
tingit.*

*Vel ob so-
lutionem
continui.*

1. Interdum accidit *tumorem*, aut *ulcus*, aut
humorum acrium congestiones, in partibus mem-
branosis circa *uterum*, aut *alia viscera* confitis
excitari, atque partes ita affectas, ob *solutionem*
continui in spasmos dolorificos crebro irritari: de-
inde in quantum spiritus animales, circumcirca
dispositi, insinuantur in crebras ἀραιὰς adiguntur,
illi demum particulas heterogeneas aut à parte af-
fecta, aut aliunde dimissas sibi met asciscentes, ad
impetus explosivos disponuntur: cumque impri-
mis motus convulsivi tantum in loci affecti vi-
cinitate contingunt, nempe ut *moles* in *hypogastrio*
ascendens, aut *ventris intumescencia*, solummodo
percipiuntur; postea corporum nerveorum ductu,
& consensu spasmi ibidem incepti sensim in alia
ventris imi viscera; dein ad præcordia, ultimo-
que in ipsum caput propagantur; atque affectu ita
paulatim ad spiritus cerebri incolas delato, illi
insuper in propria officina copulam heterogeneam
nacti, eam in viscera retorquent, adeoque *cau-*
sa morbifica reciproca facta, ab utraque caudicis
nervosi extremitate inchoatur. Vidi olim *virginem*
prænobilem, in qua *tumor* exiguus subter os pubis
cum dolore atrocissimo exortus, convulsiones
immanes primo in *ventre infimo*, ac postea ad
præcordia & caput ascendentes, ac demum in
membra exteriora protensas ciebat: nam semel
aut bis in die, postquam in parte affecta crucius
insignes urgerent, *abdomen*, & mox *hypochon-*
dria attolli solebant: dein *respirationis difficultas* &
circumscripta succedebant, atque statim affectu exterius
translato, *membrorum & artuum contra-*
ctiones, *convulsionesque* horrendæ sequutæ sunt.

Non-

Nonnunquam etiam accidit *puerperis*, ob noxam utero illatam, symptomata spasmodica induci: Refert *Harveus* ab *injectione uterina* acriori convulsiones mirandas excitatas fuisse: ita interdum licet rarius accidit, spiritibus circa nervorum extremitates, & prope uterum degentibus, materiam morbificam sive *copulam explosivam* immediate à loco ibidem affecto, & absque cerebri culpa affigi.

2. Restat adhuc alter *casus*, sive *afficiendi modus*, quo dispositio spasmodica, partium longe à cerebro dissitarum vitio produciitur: (licet interim labes, quæ istius affectionis causa existit, non raro ipsi cerebro mediate communicetur) nimirum, si quando *succus nervosus*, alicubi in motu suo, sive circulatione impeditur, exinde in partes nervosas restagnans, easque aggravans, sæpe diathesin spasmodicam infert: Ita cum evacuatio quædam solennis, qua liquoris nervosi superfluitates excerni solebant, cohibetur, uti à *fontanellis subito occlusis*, aut *ulceribus vetustis* sine catharsi exiccatis, plures in affectiones convulsivas inciderunt: quinimo aliquatenus hic locum obinet, quod vulgo in *virginibus* & *viduis* pro causa passionum hysteriarum assignari solet, nempe *humoris seminalis*, quem *αἷμα ἀρροδισία* impendi oportuit, intempestiva *cohibitio*; saltem si quando istæ à conjugali vitæ statu juvamen recipiunt, ideo accidit quoniam *humoris nervosi* restagnationes, quæ cerebro & nervoso generi sæpe labem affigunt, hac ratione præcaventur: Porro *succus nervosus* versus principium suum regurgitat, quia transitus ejus alicubi à *tumore* aut *scirrhuso* aut *canicroso* præcluditur: Nuper in hac urbe istiusmodi affectus insignis instantia contigit, sc. *puella* quædam 12 annos nata *herniam* contraxerat, hinc ex præscripto matris suæ, fasciam male adaptatam, cum fibula duriuscula glandulas inguinales valde comprimente, non sine magno dolore & cruciatu per binas septimanas gestabat: in-

2.
Vel ob succi
nervosi ob-
structionem.

tra hoc spatium (cum prius integre valebat) de vertigine & gravi capitis torpore queri cœpit ; ac paulo postea affectiones convulsivas & quasi hystericas crebro ingruentes passa erat ; simulque scrophula ingentes pone aures ac in cervice ejusdem lateris subnascebantur , quibus antehac in tota vita haudquaquam obnoxia fuerat . In hoc casu minime est quod dubitem , quin à glandulis istis , quæ sunt liquoris nervosi emunctoria , nimis compressis , humoris istius superfluitates , inde per vasa lymphatica amandari solitæ , in caput restagnantes mala ista pepererint : quippe symptomatum prædictorum , à subligaculi istius inguinalis gestatione , ortus , ita subito & manifesto successit , ut in hanc occasionem , vel mater ejus morbi causam retulerit . Insuper etiam in aliis observavi humoris nervosi , alicubi in decursu suo obstructi , recrementa versus caput restagnantia , non modo symptomata spasmodica , alii deinde affectus strumosos intulisse .

Objectiones
contra
prædictam
hypothesin
solvuntur.

Hæc de affectionis dictæ hysterica ratione formalis , diversimoda origine , nec non de symptomatum ejus causis genuinis : è quibus liquido constare videtur , passiones istas non semper ab utero , quin longe crebrius à cerebri , aliarumque generis nervosis partium , vitio pendere : At vero contra hæc multa obijciuntur , quæ juxta veterum opinionem , culpam omnem in uterum rejiciunt : Nimirum ita fieri videtur , quoniam hujus morbi insultus fere tantum sæminas invadit ; quin & mulieres circa uterum male habentes , sc. puerperæ , aut quibus catamenia sistuntur , ei potissimum sunt obnoxia : porro ex juvantibus hoc argueret licet ; quia sc. emplastra super abdomen gestata , item arcta ventris & hypochondriorum constrictione , quibus sc. uteri ascensus inhihetur , paroxysmum ingruentem non raro arcent : hoc etiam indicat , quod suaveolentia naribus admota paroxysmum inducunt , atque foetida eundem abigunt , è contra accidere perhibetur ,

tur ,

tur, si eadem *ventri* aut *pudendo* imponuntur.

Ut has *objectiones* diluamus, dicimus imprimis symptomata quæ videntur hysterica, haud tantum *mulieres* inceslere: nam historia superius allata ostendimus *virum* quendam ejusmodi paroxysmis, cum *molis* in imo ventre *ascensu* obnoxium fuisse: quod autem *fœmina* multo crebrius quam *viri* affectibus istis convulsivis tentantur, duæ rationes proferri possunt: sc. primo quod illarum constitutio animalis sit longe debilior; nempe *cerebrum* & *nervos* molliores, & minus firmæ texturæ obtinent, ut nihil fortiter sufferre, nec injuriæ cuivis resistere queant; quin & in illis *spiritus* animales magis in fugam & distractionem proclives, copulam heterogeneam & explosivam facilius admittunt: hinc fœminæ à subito terrore, aut ingenti tristitia maximas spirituum inordinationes subeunt, cum viri à tali occasione vix omnino perturbantur. Secundo *fœmina* diathesin spasmodicam promptius suscipiunt, quia materiæ morbificæ copiam uberio-rem congerunt: quippe cum vitam sedentariam plerunque degunt, sanguis ob ventilationis defectum impurius evadit: insuper in *hoc sexu*, iste particulis heterogeneis, & fermentativis originaliter scatet; quapropter eum *catameniorum fluxu*, sæpius expurgari expedit; quo tamen haud semper, quod extraneum & incongruum est, è massa sanguinea in totum eliminatur, quin superstes sit, quod pro data occasione in cerebrum & appendicem ejus suffusum, affectionum convulsivarum causa existat: potro cum *fluxu menstruali* cohibito, diathesis spasmodica accersitur, haud igitur putandum est, tales affectus ab utero suscitari, verum quod massa sanguinea, particulis heterogeneis plus solito imbuta eas una cum succo nervoso capiti ingerat: quinimo potissimum ob hanc rationem, etiam *puerpera passionibus* quasi *hysterici* obnoxia reperiuntur; præterquam enim quod laxis *uteri* membranæ, spasmus illic, ob

ensionem moleſtam inceptus ſurſum perreptat, ac denuo cerebro communicatur; ſæpiſſime accidit, ſanguinem à *lochiis retentis* infectum, febrili incendio efferveſcere, ac dein *criſeos* loco, miasmata maligna cerebro ingerere; unde affectus *convulſivi*, & non raro *ſoporofi* excitantur.

Quod vero arguitur, *morbum* hunc videri *hyſtericum*, quia remedia circa abdomen applicata non raro levamen conferunt, facile erit referre, cauſam morbiſicam in *meſenterio* ſæpius quam in utero conſitam, interdum hac ratione aut tolli, aut ab influentia ſua cohiberi: præterea ejuſmodi circa *hypogaſtrium* applicationes nihilominus prodeſſe, licet affectus origo ab ipſo capite deriveretur: nam ſupra oſtendimus, quod cum materies heterogenea & exploſiva ab *ἐκπαράλῃ* deſcendens, ſpiritus intra totos nervorum interiorum proceſſus diſpoſitis, diatheſin ſpaſmodicam intulit; motus convulſivi propterea excitati, à nervorum extremitatibus incipiunt; & exinde ſurſum verſus illorum initia perreptant; adeo ut imprimis viſcera *imi ventris*, dein *præcordia*, ac ultimo *cerebrum* ipſum afficiantur; ſin vero ſpiritus *extimi*, ſc. in *meſenterii plexibus* degentes, ab exploſionibus ineundis cohibentur, cæteri omnes in reliquo ductu nervoſo, intra ordines ſuos permanent: hoc autem *emplaſtra* ſuper *umbilicum* geſtata, non raro efficiunt: namque odore ſuo ſpiritus ab exilitione reprimunt, ac in ordines cogunt, quinetiam *copulam* illis accreſcentem non raro excutiunt, abiguntque: quare cum exploſiones illic ineundæ inhibentur, paroxyſmus convulſivus omnino præcavetur: quod adhuc amplius conſtat, in quantum ſi ſpaſmus in imo ventre inceptus, indeque inſtar *globi aſcendens*, ſtatim ſupprimitur, ac iſtarum partium conſtrictione valida impeditur, ne ſuperius perreptet, ſæpenumero paſſio convulſiva, *præcordiis*, & *cerebro* intactis abrumpitur: quapropter vulgo in

more

more est, mulieres laborantes, fasciis, aut brachiis circa epigastrium complicatis arcte constringere, adeoque symptomatum versus superiora progressum sistere: Cum enim spiritus animales velut fomite ignario, spasmos successive ineunt, ubicunque fomes abscinditur, aut intercipitur, affectio istæ prorsus inhibetur.

Quod spectat ad varios odoratorum effectus, nempe quod *suavia* paroxysmum accersunt, *fœtida* vero eundem abigunt, dicendum esse videtur, priora spiritus animales demulcendo, resolvendo, ac à solitis influentiæ pensis nimis relaxare, adeoque ipsos ad explodendum paratos, in tales inordinationes provocare, quinimo velut flammula adnota aliquatenus accendere; è contra autem *graveolentia* spiritus reprimunt, ab excursibus & exorbitantiis retro cogunt; inque ordines compellunt, quin velut *sulphur* auro *fulminanti* admixtum, virtutem explosivam iis adimunt.

Quæ hæcenus de *passionibus* vulgo dictis uterinis fuisse disseruimus, adhuc clarius elucescent, si in confirmationem hypotheseos nostræ, argumenta ab *anatomicis observationibus* desumpta, adjiciantur: Itaque libet hic *casum insignem*, quo affectionum convulsivarum ratio *formalis* & *causa* plurimum illustrantur, in medium proferre.

Domina perillustis, forma elegantissima, optimaque animi & morum indole prædita, nuper in hac vicinia degebat, quæ per multos annos *affectibus spasmodicis* obnoxia, siquidem valetudinariam hanc diathesin *originaliter*, sive *hereditario* contraxerat, atque hos morbidi feminii fructus, fere quovis ætatis suæ lustris experta fuit; potissimum vero quoties utero conceperat, (crebros enim conceptus & abortus passa) *pathematis convulsivis*, quasi *hystericis*, supra modum tentari solebat: quippe statim à mensibus cohibitis, particulæ heterogeneæ ad *cerebrum* & *nervosum genus* translata, atrociissimi affectus paroxysmos intulete.

Postquam novissime conceperat, primis mensibus, juxta pristinum morem, *affectibus convulsivis* subinde molestabatur, circa nonam gravidationis hebdomadam, à frigore suscepto, in febrem periculosam incidit, in qua dolores valde acuti, per plures dies in *lumbis*, & juxta *hypogastrium* gravissime urgentes abortum minari videbantur: attamen dolores isti, prout ab eventu constitit, potius *colici cense*ndi, ab humore acri per nervorum ductus, à cerebro in istas partes decumbente procedebant; nam circa *febris declinationem*, materia istac alibi translata, *diarrhea*, *pedum dolores*, & dispositio velut ulcerosa successebant.

Quamprimum hæc Domina à febre & doloribus istis convaleuit, *affectus convulsivi* redibant, nam quolibet mane è somno evigilans, circa oris & faciei partes, nec non in *brachiis* & *cruribus* *spasmos* & *contracturas* immanes pati solebat; quæ symptomata proculdubio à *serosa colluvie*, in capite circa *nervorum origines* aggesta, ab iisque una cum succo irriguo, in somnis altius imbibita oriebantur; & cum postea eadem materies *nervorum interiorum* ductu, iterum in *mesenterii plexus*, ac *lumbos* ferebatur, istarum partium dolores atrocissimi, ac insuper *paroxysmi* quasi *hysterici* eam graviter infestabant.

Enimvero isti faciei & membrorum motus convulsivi brevi tempore cessabant; usque tamen imbecilla, ac enervis, cum vultu pallido, gressu infirmo ac tremulo, atque alimenti tantum incongrui, & liquorum calidiorum appetens, perstabat: sub finem *tertii mensis*, quo tempore constanter abortire solebat, menstrua eruperunt, quibus per duos aut tres dies, una cum membranarum laceratarum frustulis descendentibus, abortum expectabat: attamen fluxu isto cessante, dolores, velut parturientis, in abdomine & lumbis, uti prius exorti sunt, eamque hebdomadæ spatio die & nocte miserrime torquebant: tandem bal-

neo herbarum emollientium usa, & exinde lecto ad sudandum commissa, *uteri* sarcinam deposuit: *conceptus* ita cum ingenti cruciatu decedens, *galli Indici ovum* & magnitudine & figura æquabat: hujus tunica exterior fuit lacera & disructa, interior integra manens, *aqua limpida* circiter *℥.ss.* & nihil præterea continebat; nulla quidem *fœtus* aut *formati*, aut uspiam *futuri* rudimenta apparebant: postea per quatuor aut quinque dies *lochia* cum aliquibus membranarum frustis effluebant; interim dolores cum solita atrocía urgebant; cumque elapso hebdomadæ spatio, haud sponte desierint, demum iis sedandis remedia experuntur.

Propter hunc finem, imprimis *linimenta*, *fœtus*, *balnea*, & *clysteres* crebro adhibentur; etiam medicamina *uteri* sordes expurgantia, in quas totius mali causa rejicitur, intus sumuntur: *priorum* usum, *torminum* brevès intermissiones sequutæ sunt; subinde vero affectus cum insigni molestia redibat; quinimo intra tres hebdomadas, morbus plurimum ingravescens, multa alia horrenda symptomata ascivit: nam præter dolores in *abdomine* & *lumbis*, qui indies atrociores fiebant, insuper in *dorso*, *cervice*, *scapulis*, nec non in *brachiis* & *cruribus* magno cruciatu mox afficiebatur, idque acerbius quoties lecto incalefcebat; cæterum crebra *vertigine*, *vomitibus* & *nausea*, atque sæpius in die *paroxysmis convulsivis* gravissimis affligebatur; sc. primo *moles* in *hypogastrio* ascendere visa, illico totum ventrem cum impetu attollebat, mox *respiratione cohibita* *ævaδnσiα* cum *vultu cadaveroso* successit: postquam ita velut demortua, per tria aut quatuor horæ minuta jacuerat, subito exilire solebat, ut ab astantibus vix comprimi, aut contineri posset; dein *contractiones* immanes & *distorsiones* in cunctis *oris* & *faciei* partibus, nec non in omnibus corporis membris sequutæ sunt, symptomata hæc revera hysterica judicabantur,

H ; quo-

quoniam Domina illustris ita nuper abortierat.

Atamen hæc singula perpendens, in ea demum sententia fui, *utriusque paroxysmi*, sc. tum *αλχημικός*, tum *σπασμικός* causam omnino à mala cerebri & nervosi generis affectione, etiam absque uteri culpa pendere; nempe quod humor actis intra *ἐγκέφαλον* congestus; exinde per *nervorum ductus* in partes longe distitas descenderet, qui *membranis* & *fibris* insidens, cumque humore à massa sanguinea *influxu* fermentescens, eas plurimum irritaret, adeoque dolores atroces ciceret: postea dein cum *particula heterogenea* & *explosiva* cum humore isto intra *ἐγκέφαλον* admissa, atque ductus nerveos subeuntes, spiritibus accrescerent, propterea *diathesis spasmodica* subinde in graves paroxysmos erumpens inducebatur, prout mox fusius patebit.

Juxta hujusmodi *Ætiologiam* intentiones curativas instituens, Domina egrotanti, quo tempore gravissime laborabat, sanguinem è vena *saphena* mitti, intra biduum lene catharticum exhiberi, idque semel, aut bis in hebdomada iterandum præcepi: insuper aliis diebus, vesperi & mane sp. C. Cervi, aliisque horis bis aut ter in die pulveris è margaritis & oculis cancrorum cum dosi sequentis julapii propinabam. R. Ag. limacum, lumbricor. magistralis an. ℥ iij. saxifragia cerasor. nigror. an. ℥ iij. hysterica ℥ ij. syr. è coralliis ℥ j. ℞. tinctura castorei ℥ j. misce: Balneo herbarum dulcium frequenter usa fuit cum necessitas urgeret, opiata semper bono successu assumpsit; vesicatoria internæ parti utriusque femoris, etiam cervici applicabantur; porro satus, linimenta, clysteres, cucurbita, sternutatoria, cum multis aliis administrationum modis, juxta symptomatum exigentias præscribebantur.

Ab hac medendi methodo per 14 circiter dies adhibita, Domina illustrissima plurimum alleviata, paroxysmis convulsivis omnino caruit. Quinimo viscerum & membrorum tormina, aliaque sympto-

mata valde mitigata, citæ convalescentiæ spem
opimam fovebant: Posthæc vero, partim ob
malam victus rationem, cui ægrotans vel paulu-
lum resecta semper indulgit, præcipue tamen,
propter subitam terroris vel tristiæ passionem,
quam funestum accidens, intra proprias ædes con-
tingens, excitarat, *recidivam* passâ, mox mor-
bus in multo deteriorem statum eversus, nam &
spasmi & dolores atrocius infestabant; quin &
ventriculus vomitu fere continuo laceffit, nec
alimenta nec medicamina admittebat. *Lac asini-*
num per aliquot dies cum fructu quodam fume-
bat; quod tamen, siquidem in ventriculo bile-
scens, ei molestiam pareret, brevi omittebatur:
tandem invitis omnibus remediis, juxta pluri-
morum consilia diligentissime præscriptis,
nobilissima patiens magis iudies, magisque elati-
guescebat, atque sensim morti appropinquabat:
biduo ante obitum *ventris* & *lumborum* tormi-
na plurimum remittebant, ipsaque solito alacrior
facta, convalescentiæ spem quandam concepit;
interea tamen conquesta erat, de *capitis dolore* &
gravitate insigni; cumque circa initium noctis al-
te dormiverat, expergefata in *paroxysmum con-*
vulsivum valde horrendum incidit, qui statim in
apoplexiam cito lethalem transiit; namque *insen-*
sibilis & ἀσπὼν facta, intra 12 horas hac vita e-
migravit.

Cum circa *ægritudinis*, ex qua illustrissima Do- Morbi E-
mina obierat, causam; varia judicia ferebantur, tiologia ex
plerisque nimirum mala omnia in *affectiones ute-* observatis
rimas; aliis in *abscessum* aut *apostema*, quod ali- anatomicis
cubi circa abdominis viscera latitans suspicati sunt, desumpta.
referentibus; placuit amicis ut cadaver, ob funus
diu prolatum, aperiendum, sedulo inspiceretur;
adeoque genuinæ morbi & mortis causæ investi-
garentur, quod pensum curæ meæ delegatum,
summa qua poteram diligentia executus sum.

Itaque primo circa *habitum corporis* observatu
dignum erat, quod membra, & partes inferiores,

H 6 juxta,

juxta, ac ultra dolorum sedes confixæ, plurimum contabuerant, ut crura prorsus emaciata, instar sceleti apparuerint: interim facies, cervix, & brachia satis plena & torosa manebant, unde constat liquorem nervosum operi nutritio non minus quam facultatum animalium exercitio conferre: quare cum liquor iste, in lumbis & abdomine à transitu multum impeditus, & spasms continuis absumptus, haud debito influxu ad partes inferiores descenderet, istæ propterea statim tum e- nerves, tum emarcidæ evaserunt. Hujusmodi atrophia in hoc differt, ab altera hæctica quæ sanguinis vitio contingit, quoniam in hac facies Hippocratica præcipuum morbi signum est, in illa vultus aspectusque parum aut nihil mali produnt.

Domina illustrissima cadaver, ut valde emaciatum, & viscera omnia inanita fuerint, tamen illud citissime computruerat, nam intra 40 horas, cutis per totum discolor, in hac parte livida, in ista viridis, inque alia subnigra apparebat; & corpus tam subito putrescens odorem summe tetrum expirabat: cujus ratio proculdubio erat, quod propter musculos spasms perpetuis exercitos, mixtionis principia in tantum laxarentur, ut illa in dissolutionem prompta, post obitum mox ab invicem decederent; pari certe ritu uti observamus de carne ferarum, quæ aut cursu diuturno fatigatæ, aut fustibus contusæ occiduntur, hæc enim multo citius putrescit, quam illarum, quæ statu tranquillo & sedato mastantur.

Abdomine aperto, intestina & ventriculus, satis sana sc. integra enim & bene colorata apparebant, erant tamen inanita, & quasi inflata, utpote quæ in perpetuas fere evacuationes, sc. supra, aut infra habitas, sollicitata fuerint: in tota hac cavitate nulla abscessus, aut apostematis vestigia cernebantur. Dum morbi causam perquirentes, viscera huc illuc devolvimus, in mesenterio aliquid notatu dignum occurrebat: nempe circa medium

dium ejus ubi dorso affigitur, atque majores nervorum plexus continet, substantia laxior & plurius quasi vesiculis inflata manus latitudinem exequans videbatur, eo sc. ritu, ac quando in armovitulino interstitia musculorum à laniis insufflantur, ut pars ea plenior & velut pinguior facta, extumescat: Hoc *mesenterii* loco, quia tumidior & tactu mollior fuit, humorem aliquem doloris causam hospitari putaveram; aperiens vero deprehendi tantum membranas fuisse ab invicem solutas, & interstitiis suis nihil præter flatum inclusisse: qualis membranarum separatio, & ab invicem divulsio, proculdubio inducitur fuerat à crebris spasmodis, sive spirituum explosionibus, quæ intra plexus, & fibras nerveas illic densissime confitas fere continuo ciebantur; atque spasmi isti, ob particulas heterogeneas & explosivas illuc nervorum ductu à capite derivatas contingebant.

Enimvero quod spectat ad ista *ventris tormina*, & in affectibus convulsivis velut *molis ascensum*, & *abdominis inflationem*, non dubitandum est quin causæ morbificæ sedes in illa *mesenterii* parte delituit: attamen quoniam *uteri* principaliter affecti tanta suspicio ferebatur, quantum hoc viscus meruerat, proxime inquirebam: itaque pelvim intra ossa pubis consistam diligenter scrutatus, *uterum* in debito situ & quoad omnia sanum, & sartum rectum reperi: corpus ejus ad justam molem, licet 5 tantum septimanæ post abortum præterierant, contrahebatur, sc. *pyrum minorem* & magnitudine & figura referebat; *glandula* ex utroque fundi latere, quæ *testes* dicuntur, perexiguæ & flaccidæ, sine quovis humore superfluo, aut virulento in iis contento, apparebant: *uteri* corpus ubilibet dissectum, crassitudine sua pollicem latum æquabat; ejusque interior cavitas haud major fuerat quam ut fabam contineret: intra hunc specum, sicuti in aliorum viscerum cavernis assolet, mucosum quiddam in perexigua

quantitate includebatur: revera circa *uterum*, aut appendicem ejus nihil extabat, cui tanquam causâ morbificâ, symptomata modo descripta imputari poterint: quapropter hinc quod prius opinatus sum, *ἀποδεικτικῶς* concludere liceat, *passiones* dictas *uterinas* sapissime ab alia causa quam *uteri* vitio excitari.

Intestinis amotis etiam *renes* fatis sanos reperiimus; alter tamen eorum inusitata erat figurâ, sc. in plures lobos instar *renis vitulini* findebatur.

Lien, *pancreas*, & *omentum* sine culpa: *ventriculus* valde inflatus erat, ejusque tunica interior, absque plicis, aut rugis plana evaserat, quod certe acciderat, propter crebros vomitus, viscere hoc spasms fere continuis affecto: porro ob hanc rationem, sc. *stomachi* tono praefracto, alimenta nec bene appetere, nec concoquere solebat.

Hepar à sana constitutione plurimum desciverat, fuit namque tumidum & subdurum, pallidi coloris, atque instar ligni putridi, exangue prorsus & exiccum, hoc proculdubio effecerat liquorum cardiacorum, & impense calidorum crebrior usus.

Pulmones erant lividi coloris, & per totum obstructi, utpote ichore spumoso, & foetido infarcti: Certe hoc viscus & *hepar* à longo tempore vitiosa extiterant, propterea ut *sanguis* diutius à recta crasi degener & valde depravatus, ægritudinis prima semina, ejusque deinceps fomitem constantem suggesserit.

At vero præcipuam, & quasi originalem morbi causam in capite, idque haud frustra quærivimus: itaque *calvaria* exempta, vasa *meninges* & *cerebrum* perreptantia sanguine plena, & distenta apparebant, cum in reliquo corpore, inter dissecandum vix quidquam sanguinis effluerat: *meninge* crassiori amota, per alteram tenuem, & pellucidam, aqua limpida cerebri plicas & anfractus implens, ejusque totam compagem quasi inundans, cerne-

cernebatur: revera omnes cerebri cavitates & recessus colluvies serosa impleverat: *plexus cho-roides* aqua diu immersus, & velut elixus, discolor & semicorruptus evaserat: Juxta *nervorum splanchnicorum* origines, aqua se plurimum insinuans, *piam matrem*, à *medulla oblongata caudice*, per duos digitos latos separaverat, proculdubio horum nervorum ductu, materies morbifica à capite, in *mesenterii plexus* descendens, & *dolorum*, & *spasmodum* causa extiterat: porro eadem materies etiam aliorum nervorum capita afficiens, eorumque ductus pervadens, postea in aliis partibus, sc. quibusvis fere totius corporis, atrocissimas hasce affectiones produxit.

Quod spectat ad *therapiam*, sive *medendi rationem*, in *passionibus* vulgo dictis *hystericis* usurpandam; quandoquidem plurima hujus morbi *symptomata* sunt *convulsiva*, inde constat *remedia* *antispasmodica*, qualia superius describuntur, potissimum indicari; attamen cum affectiones hæ *sexui femineo* sæpissime contingunt, in quo nempe *fluxus mensstruus*, aliaque *uteri* accidentia, plerumque in causæ morbificæ partem asciscuntur, idcirco *medicamenta* varias *uteri* dispositiones respicientia prioribus superaddi, iisque multifariam complicari debent: *Indicationes therapeuticae* sunt vel *curatoriae* in *paroxysmo* adhibendæ, vel *præservatoriae*, quæ extra *paroxysmum* institutæ morbi causam tollunt, ejusque accessiones præcavent.

*Medendi
methodus
contra affec-
tiones
hystericas.*

1. Quoad prius, si *paroxysmus* levior esse solet, *Curatoria* absque ulteriori spirituum perturbatione, sua sponte pertransire permittatur, sin eo gravius urgente, naturæ valde oppressæ suppetias afferre opus sit, unum illud agatur, ut spiritus *copula heterogenea* amplexibus immunes facti, inordinationes suas, explosionesque remittant; in hunc scopum, usu receptissimum, est imprimis *fatida* & *graveolentia* naribus admove, quorum sc. effluvia spiritus nimis efferos, & exilire paratos re-

pri-

primunt, ac in ordines cogunt, quin & copulam heterogeneam iis excutunt, & non raro penitus profligant: *asa fœtida*, *castoreum*, *galbanum*, sindone rara inclusa, & naribus admota conveniunt; item *pluma perdicum*, & vetera coria combusta, aut *sulphur accensum*: Porro *spiritus*, ac *oleum fuliginis*, aut *cornu cervi* non raro juvant: Novi tamen huiusmodi suffumigia, quibusdam fœminis plurimum infesta paroxysmum aggravasse; probabile est eadem interdum spiritus nimium irritare, ac in majores à *ταχίας* adigere: sicut *fœtida* naribus admota, ita similia ori infusa non raro levamen conferunt; quare *hystericis tincturam castorei*, solutiones *asa fœtida*, & *galbani*, etiam *spiritus C. cervi*, ac *fuliginis*, cum aquis appropriatis sæpius bono cum successu propinamus. *R. Sp. C. cervi* grt. 12 ad 15 vel 20. sumantur in haustulo julapii sequentis. *R. Aq. pulegii*, artemisæ an. \mathfrak{z} iij. aq. *bryonia composita* \mathfrak{z} ij. *castorei* nodulo ligat. & in vitro suspensi \mathfrak{z} ss. *sacchari albisimi* \mathfrak{z} j. misce. *R. Tinctura castorei* \mathfrak{d} j. ad \mathfrak{z} ss. sumatur in haustulo cerevisiæ tenuis. *R. Asa fœtida*, vel *galbani* \mathfrak{z} ij. dissolvantur in spiritu vini ad tincturam rubicundam extractionem. Dosis \mathfrak{d} j. in aq. *matricaria cochlear.* ij. vel iij. Riverius valde prædicat illud *Solenandri*. *R. Moschi*, sanguinis *draconis* an. \mathfrak{d} j. plus minus sumatur in aq. *Naphæ* \mathfrak{z} iij. ad iij. *Johannes Anglicus* commendat *sem. pastinacæ* vel *aquilegiæ* in vino, aut aq. appropriata prout remedia certissima. Si paroxysmus diutius persistens à *πρωίαν* aut *δυσούριαν* intulerit, *enemata acriora*, ut rad. *bryoniæ* cum carminativis aq. incoctis injiciantur, frictiones crurum ac pedum influiuantur, ac si ad fortiora procedendum erit, *cucurbitula abdomini*, aut *inguini* applicentur, quin & *sternutatio* crebro provocetur, nonnullis convenit in medio paroxysmo, aq. frigida haustum, aut simplicem, aut in qua *camphora* deflagravit, propinare.

Preservatoria.

2. Indicatio præservatoria has tres præcipuas continet.

tentiones complectitur, sc. primo sanguinis impuritates cerebro ac nervoso generi suffundi aptas tollere, aut alio derivare. Secundo cerebrum munire, spiritusque incolas ita corroborare, ut illi copulam heterogeneam, vel non omnino suscipiant, vel facile excutiant. Tertio quicquid enorme uterus habet, ac dispositioni spasmodica contribuit, emendare.

I. Prima intentio catharsi & phlebotomia, aliiſque communioribus sanguinem, & humores depurandi expurgandique viis perficitur. Si emetico locus fuerit, ab eo semper ordiendum esse duco, præsertim in cacochymicis, atque pica, aut malacia affectis, in quibus ingens phlegmatis viscosi saburra, ventriculi plicis ac tunicis infarcta, aliorum medicaminum virtutes inhibet: propediem à vomitorio, nisi aliquid contraindicat, sanguis detrahatur, in foeminis temperamenti calidioris, statim è brachio, & postea, si opus sit, ex pede, aut hirudinum succu è venis sedalibus; in corporibus vero obstructionibus molestatis, & minus calidis sanguis mittatur parcius & rarius, ac tantum in locis infra uterum constitis: post has evacuationes (si modo indicantur) rite celebratas semel intra sex septemve dies purgatio instituatur juxta formulas sequentes. ℞. Pilul. fœtid. major. ʒj. ℞. resina jalap. gr. xij. Tartari vitriolat. castorei an. ʒj. ammoniaci solut. in aq. hysterica q. s. f. pilule 12 pro tribus dosibus. Vel ℞. Resina jalap. gr. xvij. Calomelanos ʒj. castorei ʒj. f. pulvis, dividatur in tres partes pro tribus dosibus, detur in pulpa pomi cocti vel in conserva boraginis: temperamento calidiori prædiis, extracti, aut syrupi nostri solutivi, dosi convenienter exhibeatur: ad materiæ morbificæ à capite revulsionem fontanella suræ, aut femori inusta, atque interdum vesicatoria, ligatura, & frictions dolorifica adhiberi solent. Nec tantum sanguinis purgatio, ejusque recrementorum à capite revulsio, sed liquoris ejus alteratio, inque crasin debitam reductio

hic

hic locum habent: quare in quibusdam *hysterici chalybeata* juvant, in aliis *acidula*, aut *serum lactis*, in nonnullis *thermarum* usus insigniter prodesse solent.

Secunda intentio, nempe *cerebri*, & *spirituum animalium* reificatio, *medicamentis cephalicis*, ac proprie *antispasmodicis* perficitur, quæ quidem fere singulis diebus, quoties à catharsi, aut *phlebotomia* vacat, sedulo exhibeantur: talium remedium cum *varia* sunt *species* & *administrationum modi*, libet hic selectiores quasdam formulas subicere.

℞. Facula bryonia, *asa fætida*, *castorei* an. \mathfrak{z} j. *salis corallii*, *succini*, *Jovis* an. \mathfrak{z} ℞. *galbani* solut. in *aq. hysterica* q. s. f. *massa*. *Dosis* \mathfrak{D} ℞. ad \mathfrak{D} j. mane & vespere superbibendo dosim liquoris appropriati.

Vel *℞. sem. pastinaca sylvestris*, *urtica* an. \mathfrak{z} ij. *vitrioli martis* \mathfrak{z} j. *extracti gentiana*, *matricaria* an. \mathfrak{z} j. *℞. cum* s. q. *syrupi de artemisia*, f. *massa*: sumatur ad \mathfrak{z} ℞. eodem modo.

Si forma *pulveris* magis aridet, *℞. Rad. serpentaria virginiana*, *contrayerva* an. \mathfrak{z} j. *℞. corallii prepar. margarit. succini albissimi* an. \mathfrak{z} j. *misc. f. pulvis*. *Dosis* \mathfrak{D} j. ad \mathfrak{z} ℞. mane, & vespere cum liquore appropriato.

Opiata ad hunc modum componantur. *℞. Conserv. flor. lilii convallii*, *paonia maris*, *betonica* an. \mathfrak{z} ij. *sem. paonia*, *corallii rubr. prepar. an.* \mathfrak{z} ij. *pulv. dictamni cretici* \mathfrak{z} j. *℞. salis absynthii* \mathfrak{z} ij. *cum* s. q. *syr. è corticibus citri*, f. *electuarium*. *Dosis* mane & vespere q. N. *Moschat.* eodem modo pauperibus exhibeatur *conserv. foliorum arboris vite*, vel *foliorum ruta* bis in die.

Liquores contra *affectiones hystericas* appropriati, & *medicamentis* prædictis superbibendi, sunt vel *aqua destillata*, quæ per se, vel cum aliis in forma *julapii* sumantur, vel *decocta*, vel *tinctura*, ac *infusiones*.

℞. Aq. artemisia, *pulegii* an. $\mathfrak{t}\mathfrak{b}$. *℞. hyste-*
rica

rica ꝯ iiij. tinctura castorei ꝯ lß. syr. è coralliis ꝯ j. lß. misce Dosis ꝯ j. ad ꝯ j. lß. cum medicamento quolibet è supradictis.

℞. Folior. pulegii, matricaria, abrotani utriusque, calamintha, nepeta, marrubii utriusque an. M. j. rad. bryonia ꝯ iiij. sem. pastinaca ꝯ ij. incisis, Et contusis affunde vini albi, vel pomacei ℥ vj. destillentur s. a.

℞. Rad. pæoniæ maris, angelica, valeriana an. ꝯ lß. folior. artemisia, chamæpyteos, calamintha, pulegii, visci qu. an. M. j. sem. utriusque pastinaca sylvestris, an. ꝯ iiij. passular. M. j. coquantur in aq. fontana ℥ iiij. ad medietatem, adde vini albi ℥ j. lß. f. colatura, servetur in vasis occlusis. Dosis ꝯ iiij, iiij. bis in die.

℞. Sem. pastinaca sylvestris contus. ꝯ ij. castorei ꝯ j. ponantur in vitro cum vini albi ℥ ij. Dosis ꝯ ij. bis in die.

3. Quoad tertiam intentionem, quæ uteri inordinationes inhibens passionis dictæ hysterica sanationem promovet, dico imprimis, quod olim credebatur circa morbi causam, & curationis scopum, nempe uterum ascendere, ideoque debere in debitum locum reduci, omnino commentitium esse, prout alibi ostendimus: uteri descensus, sive exitus sæpenumero accidit, attamen raro aut nunquam affectus hystericos producit: porro uteri dislocatio puerperis mox à partu interdum contingit, sc. cum uteri corpus capacius factum, & recens inanitum, non recto in loco, intra pelvim subsidet, verum superius ad latus Ilii modo dextri, modo sinistri declinat, ibidemque instar marsupii constricti, in molem ingentem complicatur: cujusmodi moles, juxta inguinis latus diu permanens, fœtus alterius, aut secundinæ reliquæ, aut etiam tumoris scirrhusi illic accrescentis, suspicionem inferre solet; postea tamen, cum lochii copiose fluentibus, uterus ad debitam magnitudinem redigitur, tumor iste sensim evanescit: atqui dum illic persistit, nisi forsân lochia propterea

pterea sistuntur, *passiones hystericas* minime producit. Huic parti in debitam positionem citius reducendæ, *fotus*, *linimenta*, & *emplastra* bene conducunt. Sæpissime tamen symptoma illud sine ulteriori noxa sponte pertransit. Quibus præterea affectibus *uterus*, à puerperio obnoxius fuerit, & qua medicinae methodo iis occurrendum sit, alibi ex professò ostendimus. Quoad cætera istius partis vitia, quæ fœminis aliis, sc. minime puerperis obtingunt, advertimus, ea potissimum esse vel *uteri morbum ex solutione continui factum*, qui sc. aut *tumor*, aut *ulcus* est; vel excretionis cuiusdam assuetæ inhibitionem, nempe aut *sanguinis menstrui*, aut *fluoris albi*, aut *humoris seminalis* suppressionem: Propter *menstrua retenta* particula heterogeneæ non raro in caput suffusæ, pathemata spasmodica inducunt: pariter cum *fluor albus* sistitur, materia excrementitia à sanguine resorpta, *cerebro & nervoso generi* traditur: Quinimo cum seminis evacuatio solita inhibetur, humoris nervosi superfluitates in cerebrum regurgitant, ejusque spiritus incolas tinctura morbifica & explosiva inficiunt. Super his particularibus uteri affectibus non opus erit speciatim ac fuscè disserere, sed *medicamenta & administrationes iatricas morbis muliebribus appropriatas*, cum *remediis antispasmodicis* complicare.

CAPUT XI.

De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, ostenditur, maxima ex parte, esse convulsivos, obiter item de medicamentis chalybeatis.

IN superioribus plane evicimus, *passiones di-*
ctas hystericas non semper ab utero, imo sæpius
 à capite affecto procedere, inquirendum proxime
 de affectibus hypochondriacis, cujusmodi originis
 & naturæ illi fuerint, & à quarum partium vicio
 potissimum dependent. Vulgaris invaluit opinio
 symptomata, huic morbo accenseri solita, omni-
 no à liene produci; quare ut plurimum vaporibus
 ab hoc viscere elevatis, & huc illuc varie dis-
 currentibus, ascribuntur; cum revera ægritudi-
 nes istæ plerunque sint partium nervosarum spa-
 smi & contractiones: ut vero constet quibus de
 causis excitari solent, ipsa symptomata imprimis
 pendere, eorumque censum quandam institue-
 re oportebit.

Quoad affectus igitur, qui vulgo hypochondria-
 ci perhibentur, observare licet eos hominibus
 temperamenti atrabilarii, cum aspectu lurido, &
 graciliori corporis habitu potissimum accidere:
 raro est quod morbus iste *diacritus* vultu florido,
 aut etiam nimis phlegmatico præditos molestat:
 circa ætatis *æpulum* signis manifestis se prodit;
 huic viri, frequentius quam *fæmina*, obnoxii
 reperiuntur; in utrisque habitualis factus, ægre
 admodum aut vix omnino curatur; in mulieri-
 bus ob debiliorem constitutionem, affectibus
 spasmodicis longe pluribus stipatur; quare vulgo
 dicitur in hoc sexu, *passioni hypochondriacæ, hy-*
stERICAM ascribi.

Symptomata, quæ huic morbo accensentur,
 vulgo

valde multiplicia, & diversimodæ indolis existunt, neque in omnibus parem originem, aut eandem à se mutuo dependentiam observant: quippe in his *ventris inferioris viscera*, in illis *præcordia*, in aliis *cerebri confinia* plurimum affici videntur: in plerisque, verumtamen haud omnibus, *ventriculus* multum laborat; circa appetitum sæpe nimius, atqui ab ingestis statim aggravatur; cumque alimenta ob *βραδυπεψίαν* diutius in eo morantur, eorum *particula salina* in *fluorem* evectæ, totam chyli massam, in *pulverem* modo *acidam*, aut *austera*, modo in *salsam*, aut *acrem*, pervertunt: hinc *cardialgia*, *flatuum* ingens *proventus*, *rugitus*, ac crebra *vomitio* succedunt; & quoniam ob *ανευμυρτίον* defectum, chymus haud in totum volatilifatur, ac foras provehitur, quin *materiæ viscosæ* *faburra* ventriculi tunicis adhærescens pone relinquitur, *sputatio* fere continua eos infestat; in sinistro *hypochondrio distentio*, & non raro ibidem, ac subtus *ventriculorum pulsatio immanis* sentitur, etiam illic *dolores* passim oriuntur, qui hinc inde vagi transcurrunt, & cum lancinatione quadam per plures horas misere excruciant: interim à membranarum contracturis, & flauum exinde concitatorum fluctuatione, *borborygmi*, & *murmura* producuntur: in *thorace* autem sæpenumero adest *magna constrictio* & *angustia*, ut *respiratio difficilis*, & ad motum quemvis laboriosa evadit; etiam in nonnullis *paroxysmi asthmatici* gravissime ingruunt: insuper de cordis tremore & palpitatione, cum insigni ejusdem oppressione, laborantes queri solent; item crebra *spirituum deliquia*, & *leipothymia metus* superveniunt, ut aegroti mortem iis semper imminentem putarint: in hac regione circa membranas, ac præcipue *mediastinum*, *dolor acutus*, qui modo in una parte circumscribitur, modo ad scapulam extenditur, hujus morbi symptoma familiare est. At vero in *capite* malorum *Ilias hypochondriacos* plerumque perturbat; nempe *dolores*

lores atrocissimi periodice revertentes emergunt; item *scotomia*, crebra *vertigines*, *vigiliae* pertinaces, *cogitationum aestus*, & *fluctuatio* molestissima, *animi incertitudo*, *phantasia perturbata*, rei cuiusque *formido* & *suspicio*, morborum, quibus immunes sunt, possessio imaginaria, pleræque etiam *aliæ spirituum distractiones*, imo interdum *melancholia*, & *mania* hanc ægritudinem comitantur: præter interiores hæc corporis regiones ab hoc morbo obsessas insuper partes fere quasvis *externas dolores vagi*, nec non *spasmi*, & *stupores* cum fornicationis sensu invadunt, *sudores nocturni*, *sanguinis* in facie & volis manuum *suffusiones*, *febres erratica*, & pleraque alia incertæ originis symptomata passim oriuntur; de quibus siquidem in promptu non fuerit causas genuinas & fiendi modos assignare, statim in *lienem* culpa omnis rejicitur, illumque, velut affectus cuiusvis anomali primum authorem, medici accusant; verum quo jure mox inquireretur: interim observare est, quod præcipua hujusce ægritudinis symptomata sint *spasmodica*, atque immediate à spirituum animalium, & succi nervosi anomaliis, potius quam à viscerum coctioni inservientium dyscrasiis dependent. Verumtamen unde morbi hujus complicatissimi prima origo procedit, & quæ ratione in pluribus ita locis affectiones diversimodas pariat, non ita facile erit designare.

Quid medici veteres atque moderni de *passione hypochondriaca* ejusque essentia, & causis crediderunt, tædio hic esset particulatim referre; annotamus solum quod plerique valetudinariam hanc diathesin. *licenis* vitio adscripserint; interim nonnulli tota hujus visceris confinia in culpæ partem asciscentes, sanguinem in vasis *splenicis*, & *epigastricis* ubivis scatentem, utpote intemperiei calidæ & siccæ reum, adeoque adustioni, & nimix fermentationi obnoxium multiformi huic malo originem præbere contendunt: At vero insignissimus *Highmorus*, *liceni*, æque ac *utero*, *vincias*

Affectus hypochondriaci ad genus nervosum spectant.

In passionis hypochondriacæ causas inquiritur.

dicias afferens, præcipuam hujus morbi causam, omnino in vitiosam *ventriculi* constitutionem re- tulit; atque hinc symptomatum prædictorum ra- tiones originaliter petendas esse voluit. Enimvero ut hypothesin pro solvendis hujus ægitudinis phænomenis idoneam contexeret, supponit im- primis *stomachi tonum* nimis laxum & debilem evasisse, ut propterea alimenta difficile admo- dum & imperfecte coquat: ita nimirum ut chyli portio tenuis & spirituosior, debito citius illinc sanguini commissa, ejus crasin versus acrem & calidam pervertat; dein alimenti residuum diu- tiori intra ventriculum mora in phlegma visci- dum, & ponderosum degeneret; quod etiam sta- gnatione sua (pariter ac in eduliis diutius asserva- tis observare est) valde acidum aut austerum eva- dit: hinc autem arguit *vir doctissimus*, quod à sanguine nimis seroso, & tenuiori facto, ejus ef- fervescentiæ cito transeuntes inducantur, atque à *stomacho* materiæ viscosæ saburra aggravato, ven- triculi & *hypochondriorum* flatus ac distentiones, nec non ructus & sputatio molestissima oriantur: quo vero *lienem* hac culpa penitus eximar, eum neque sanguinis faciem atrabiliariam secernere, nec alii cuivis circa *ἀιμάτωσιν* muneri inservire con- tendit; attamen usum ejus fere tantum in eo con- sistere, ut *viscus* hoc sanguine præservido turge- scens, *ventriculo* adjacenti calorem suppeditet, ipsumque blando tepore foveat.

D.D. High-
mori hypo-
thesis ven-
trilatur.

Circa hanc opinionem, licet egregio huic Au- thori eatenus consentiam, ut *ventriculum* in hoc affectu sæpe graviter laborare concedam, cujus siquidem tonus sit laxus, & robur præfra- ctum, propter alimenti indigestionem, pituitæ viscosæ saburra usque in sinu ejus progignitur; cui ob par- ticulas salinas diutina mora in fluorem evectas sæ- pe acor insignis aut austeritas accedunt; dein quia vitium in prima coctione laud emendatur, in secunda *ἀνέψλη* istam sanguinis dyscrasiæ & inor- dinationes excipiunt: Verumtamen in illam opi- nio-

nionem haud adducat *ventriculum* semper esse primum in culpa, aut cætera morbi hypochondriaci symptomata tantum à vitiosa illius constitutione pendere: Novi enim plures ægritudine ista immaniter affictos, qui *stomacho* satis valebant: etenim de *pulsatione* in *sinistro hypochondrio*, de *pectoris angustia*, & dolore *vago* in eo excitato, nec non de *cordis tremore* & *oppressione*, cum metu continuo & *imaginatione* perturbata, plurimum questi sunt; interim cibos copiose appetere, ac ingesta quævis sine *ventriculi* molestia, aut gravamine, etiam absque sputatione aut ructu acido digerere solebant. Quinimo observavi alios bibaces, & mala victus ratione utentes, *stomachi* flacciditatem cum *dyspepsia*, *flatulentia*, & crebra *vomitone* contraxisse, qui circa *præcordia* & facultates animales satis sani pro *hypochondriacis* haud omnino haberentur: præterea in hoc affectu sæpe *ventriculus*, potius aliarum partium aut sanguinis vitio, quam propria culpa laborat; quippe usitatum est, huiusmodi ægrotos, quamdiu in lecto compositi multum perspirant, circa *stomachum* recte habere; cum vero excitantur, poris occlusis, & massæ sanguineæ facultentia intus restagnante, statim *cardialgia*, *flatuum* aggestione, & crebro vomendi nixu affici.

Propter hæc, aliaque rationum momenta, affectionis *hypochondriacæ* originem ab alio fonte quam à *ventriculi* imbecillitate derivandam esse existimo: quatenus autem inter partes hic primario affici suspectas, maximæ querelæ contra *lienem* suscitantur; erit operæ pretium inquirere, quali officio hoc viscus defungatur; dein quoties ab eo desciscit, utrum huic morbo contribuat.

Ut concedam igitur, cum D. Higmoro, *lienem* calore suo *ventriculum* fovere, adeoque forsân aliquatenus coctionem juvare: attamen haud eo potissimum sine, sed ob usus quosdam nobiliores hanc partem conditam esse concludo: quippe *stomacho*, propter alimenti digestionem, haud tam

calore quam fermento activo opus esse videtur: etenim *pisces*, actu frigidi, esculenta sua integra devorant, ac sine caloris subsidio eadem velut à menstruo quodam resoluta facile coquunt: præterea de *liene* observare est, quod licet in homine tota ejus compages ventriculo adjaceat, in cæteris plerisque animalibus, figura oblonga præditis, quoad maximam ejus portionem, procul à ventriculo amoveatur: porro si *lien* sit tantum focus in quo sanguinis ventricululum calefaciens contineatur, quæ ratio est ut iste potius quam hepar, aut pulmones, lividi coloris evadat, & cruore nigricante, ideoque minus præservido inferciatur.

*Vid. Dia-
trib. de
ferment.
cap. 5.*

Dum hæc perpendo, quod olim de *lienis* usu annotaveram, longe probabilius videtur, quod nimirum à sanguine per arterias advecto, portio quædam sæculentior, sc. materia terrestri & sale fixo constans, in hoc viscere deponatur, quæ illic velut digestionem exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuo sanguini per *venas* refluxo committatur, quæ ipsum *ζυμωσις* quædam inspiret, atque circa *αρευνήσιον* ejus idem præstet quod fermentum nostrum vulgare (*levain* dictum) massæ farinaceæ commissum; nam sicuti panis incocti portio quædam ad aulteritatem servata istam indolem assequitur, ut panes alios fermentet, eorumque particulas alias segnes in motum vindicer; ita videtur quod sanguis in *liene* reconditus, ibidemque velut stagnatione acescens, fermenti naturam induat; quo quidem reliqua cruoris massa, alique forsan humores, tanquam spiritua-
lisati, in motum vividiorum aduentur. Quo spectant quæ à nupero *Authore*, sc. *Dottissimo Velsbushio*, de *lienis* usu ingeniose proferuntur: enimvero ille in hoc viscere fermentum, quo sanguinis particulae segniores ad activitatis statum perdu-
cuntur, contineri, uti summe probabile, constituit: quippe animadvertens quod in pueris aliifque temperamento sanguineo, & habitu corporis obefio-

obefiori præditis, uti mores, & animi indoles ad
 orium, mollitiem, & hebetudinem inclinarent,
 ita *lien* semper *coloris rubicundi*, & sanguine, uti
hepar, florido repletus fuerit; hinc concludit, in
 his, *lienem*, uti partes genitales ante pubertatem,
 aut in clumbis, minus officio suo fungi; è con-
 tra vero, quandoquidem in *viris* circa mediam
 ætatem, præcipue in istis, qui sunt vultus severi
 & corporis gracilioris, uti solertiæ, sagacitatis,
 constantiæ ac fortitudinis indicia se produnt, ita
lien coloris lividi, & sanguine, velut cænofo, im-
 butus reperiatur: hinc insuper arguit *sanguinem*
 in *liene*, velut conditorio, diutius asservatum,
 plane in fermentum abire, quo reliqua ejus massa
 subinde inspirata, subtilisetur magis, ac spiritus
 acutiores in *regimine* tum *vitali*, tum *animali* pro-
 gignat: supponit enim corpora nostra naturaliter
 humiditate nimia scatere, qua quidem partium &
 viscerum plerorumque functiones plurimum he-
 betantur; at vero *lienem* massæ sanguinis com-
 municare partes solidas, constantes, firmas, nec
 facile dissipabiles; atque has detergere illam hu-
 miditatem, simulque aliquatenus à sanguine &
 spiritibus illam mollitiem auferre, quæ in tenella
 ætate præpoller: eo ferme modo quo *Boreas*, aut
ventus orientalis, siccitate & robore suarum par-
 tium aërem ventilans & intime penetrans, aëri &
 corporibus nostris robura spirat.

Sed quæ olim circa lienem meditatus fuerim,
 cum alibi prostant, non opus erit hoc in loco re-
 petere: attamen amplius annotare libet, quod in
 corporibus animalium ex *elementorum quinario*
 conflatis, uti *spiritus* cæteris præpollere debent:
 ita quidem isti viscosa *sulphuris* & *aquæ* humi-
 ditate irretiti, præpediuntur adeo, ut sæpe vi-
 res suas vegete satis exerere nequeant; hinc parti-
 culæ *salinæ*, utpote plurimum fermentisibiles,
 ad hoc requiruntur, ut *corpusecula spirituosæ* alio-
 rum complexu semiobiuta, ac sopita exusciten-
 tur, ac in motus libertatem vindicentur. Unde in

nobis ipsis experimur, cum à sanguine nimis habituoso, *spiritus* hebescent, à liquoribus acetosis, uti primario *vinis tenuibus* & pomaceo insigne juvamen præstari: hujusmodi enim remedia *spiritus* exacuunt, ac torporem quemvis excutiunt. Talem omnino *ζωοποιῶν* virtutem à liene recte se habente, erga *sanguinem* & *liquorem nervosum* jugiter exerceri, facile credimus.

Cum enim hoc viscus triplici vasorum genere instruat, sc. *arteriis* & *venis*, ac insuper magnis *nervorum plexibus*, fibrarumque nervearum textura constitissima; singulorum usus ad hunc modum dirimi censemur: nempe per *arterias* sanguis *lieni* infertur, hinc feculentias suas è sale fixo & materia terrestri conflatas, in meatus & porositates ejus deponit, atque istæ ibidem reconditæ, velut digestionem quadam in succum valde fermentativum evehuntur: cujus item portio *sanguini* per *venas* reducendo, continuo permiscetur: adeoque tota ejus massa hujusmodi particulis fermentativis à liene inspiratur; à quibus eidem velut *austeritas* quadam, & *acumen*, cum motus vigore conciliatur; ita ut propterea ipse *sanguis vegetius* in vasis feratur, etiam exinde *succus nervosus* è sanguine procreatus, magis activus regimini animali suppeditetur: at vero haud tantum hoc ritu mediate, & cruoris interventu, *lienis virtus* fermentativa cerebrum & genus nervosum inspirat: verumtamen opinari licet, quod hoc aliquatenus immediato *nervorum*, in liene disperorum, commeatu fiat: nam siquidem in hac parte, *nervorum*, & *plexuum nerveorum*, *fibrarumque* ab iis ortarum, ingens satellitium anatomia detexit, merito ambigitur quali usui inferviunt. Super hoc imprimis annotetur *ventriculorum* & *lienem* cum *cerebro* intima commercia habere; in tantum ut *Helmontius* in visceribus istis *animæ sedem* posuerit; hoc autem nulla, quam per *nervos prædictos*, commodiori via fieri possibile est; Quapropter hic merito suspicamus, non tan-

tantum spiritus animales, à meta alterutra ad alteram internuncios esse; quinetiam & liquorem nervosum, qui spirituum istorum tum pabulo, tum vehiculo est, modo à cerebro versus hæc viscera descendere, modo à visceribus hisce per nervos susceptum, versus ἐγκέφαλον perreptare: Cujusmodi succus lienaris, ad cerebrum delatus, spiritus animales exacuit, eosdem segnes erigit, ac in motus pernices irritat: unde à liene, mentis acumen & sagacitatem proficisci vulgo fertur, & lienosi pro ingeniosis habentur. Cæterum probabile est, quod passionum ὁρμαὶ, impetusque, à spiritibus cerebri incolis incepti, nervorum com-
meatu, in lienem feruntur; adeoque spiritus inibi degentes pathetice afficiunt, & sanguinem illuc confluum in perturbationum fluctus exagitant: hinc enim aliquatenus procedit, quod in ira, tristitia, aliisque animi affectibus, juxta quod lienis fermentum, plus aut minus commotum, sanguini inspiratur, hujus liquor diversimode ebullit: porro ob hanc rationem accidit lienosis à passione quavis violenta sinistri hypochondrii inflationes & commotiones magnas cieri.

Circa lienis usum his ita prælibatis, in promptu Symptomatum hypo-
erit, juxta hanc nostram hypothesein, symptomata tum hypo-
pleraque ad affectionem hypochondriacam perti- chondria-
nentia, explicare, & singulorum rationes assi- corum ra-
gnare: Si quando enim lien in officio suo deficit, tiones ex-
h. e. cum sanguinis recrementa atrabilia non se- plicantur.
cernit, nec in materiam fermentativam coquit, sicuti in pueris, aliisque temperamenti sanguinei, aut nimis phlegmatici crebro evenire modo observavimus; animi indoles fit hebetior, corpus otio pinguescit; quin & sanguis debito segnior, intra vasa stagnare, aut saltem minus vegete circulari aptus est: è contra vero, cum lienis vis fermentativa nimis exaltatur, aut pervertitur, sanguis proinde debito acrior, aut austerior factus, huc illuc rapide transcurrit, atque motuum anomalias concipit: quin & succus nervosus à recta

crasi desciscens, spiritus animales copula heterogenea & explosiva imbuat, eosque adeo, velut stimulis afficiens, in crebros spasmos irritat: ut non prorsus immerito *lieni*, perperam habenti, plurima morborum genera imputentur: sunt autem *afficiendi rationes*, quibus *lien* male dispositus, passionis hypochondriacæ symptomata producit, aut saltem eorum ortui contribuit, potissimum hæc sequentes:

*In produ-
cendis
symptoma-
tis lienis
influentia
explicatur.*

Sc. primo interdum accedit spongiosam lienis substantiam, à sanguinis fece poris ejus nimis impasta, ibidemque stagnante plurimum inferciri ac obstrui; ut deinceps massæ sanguineæcrementa haud satis excipiat; quin eadem illuc delata, sed minime suscepta, in *arteria celiacæ* ramos propinquos regurgitent, unde statim in *ventriculi* membranas, *omentum*, *mesenterium*, aliasque partes vicinas deferuntur, iisdemque affigi solent; hinc viscerum istorum tonus in tantum labefactatur, ut circa chyli coctionem debita munia haud rite exequantur, & membranæ circumquaque confixæ, particulis heterogeneis, & irritativis plurimum imbutæ, siquidem fere continuo vellicantur, à *spasms* hic illic suscitatis, *doloribus vagis*, *contracturis*, *distentionibus*, & *flatuum proventui* graviter obnoxia fiant; propter hujusmodi sanguinis à liene obstructo regurgitationem, verisimile est pulsationem istam, quæ in hypochondriacis subtus ventriculum sentitur, excitari.

2. Cum sanguinis sæculentiæ, *liene obstructo* excluduntur, partibus ei vicinis, uti dictum est, affixæ, sinistri hypochondrii affectionem valetudinariam pariunt: at vero licet viscus illud *scilicet atrabilarium* è cruore per arterias advectum satis excipiat, sæpe tamen eundem haud rite coquit, verum sale plurimum exaltato, in humorem nimis acidum, aut austerum, vel alius generis vitiosum pervertit; quo, cum tota massa sanguinea, atque succi alibilis in sinu ejus contenti

renti penus inficiuntur, semini hypochondriaci fructus in toto corpore repullulant; sanguis indelbito effervescens, in quibusdam partibus impetuosius agitatur, simulque in aliis stagnare aptus est: hinc *lienosis* familiare est, statim à pastu, faciem rubescere, manuum volas incallescere, hypochondria æstuate, cordis oppressiones, atque pulsus variationes insignes succedere: Cæterum particulis istis fermentativis e sanguine in partes solidas ubique translatis, dolores vagi hinc inde transcurrentes, & punctiionum sensus, in pleiisque corporis membris acciuntur: porro ab hoc cruoris inquinamento, siquidem massa ejus à temperie benigna & balsamica in falsam & tartaream mutatur, corporis habitus macilentus cum vultu lurido & obfusco inducitur.

3. E sanguine ita *lien*is culpa depravato, etiam regimini animali labes sæpenumero infertur; nam particula heterogenea & spasmodica non raro in *cerebrum*, indeque in *nervosum genus* suffunduntur; ita ut spiritus animales in utraque provincia degentes, varias anomalias concipiant: propter noxam τῷ ἐγκέφαλῳ impressam, hypochondriaci variis phantasmatis, & cogitationum mole, fluctuationibusque tentari solent: insuper iis crebra vertigines, scotomiæ, cephalalgia, & non raro affectus paralytici contingunt: dein quatenus materies morbifica è capite in nervosum genus prolabitur, affectiones spasmodicæ, in pleisque corporis partibus, potissimum vero circa *præcordia*, ac imi *ventris viscera* excitantur: cum enim spiritus intra *nervos*, qui partes istas respiciunt, scatentes; propter animi affectus valde perturbantur, particula spasmodica istos ductus promptius subeunt, illisque spiritibus diathesin convulsivam facilius imprimunt: Itaque partim ob labem, mediante *cerebro* transmissam, partimque ob noxam à *liene* (uti ostensum est) immediate communicatam *cordis palpitatio*, *tremor*, & *frequens deliquium*, *pectoris constrictiones*, *respiratio-*

nis impedimenta, stomachi dolor, rugitus, vomitus, & multa alia in istis visceribus accidentia, hypochondriaci contingunt.

4. Præter hujusmodi inordinationes, quæ sanguinis trajectu à liene in humores & partes solidas, ipsumque cerebrum, & nervosum genus, derivari solent; sunt & alia præterea mala, quæ ab hoc viscere, etiam nervorum commeatu, exoriri videntur: quippe cum eorum propagines extremæ, ipsæque fibræ nerveæ visceribus intertextæ, extremis suis osculis humorem quandam imbibere, ipsumque nonnunquam sursum convehere ostendimus; summe probabile est, *fibras nerveas lienis* dispersitas (quarum prout modo innuitur ingens satellitium est) succum ejus acerrimum suscipere, qui ductus nerveos altius perreptans, motuum convulsivorum causa existat: Revera quod inter *cerebrum, & lienem* tam intima commercia habentur, nimirum longe citius, quam quæ per sanguinis ambages fieri possint, opinari liceat, *nervos paris vagi & intercostalis*, proximam commeatus viam esse, qua hæ partes invicem communicant, ac sese mutuo afficiunt. Videtur enim quod cum *atra bilis* in liene, aut sponte turgescit, vel à causa quadam evidenti commovetur, particulæ ejus, fibras nerveas, eidem densissime distributas, subeunt, quæ spiritus animales in iis scatentes perturbant, inque explosiones, aut saltem *atra bilis* quasdam adigunt; dein spiritus ita perturbati, proximos, illique alios afficiunt; donec continuata ipsorum serie, passio intra *lienem* incepta, usque ad *cerebrum* propageatur, ibidemque phantasmata inordinata qualia *hypochondriaci* accidunt, producit: etiam vice versa, cum gravis animi affectus intra cerebrum occasionaliter excitatus, spiritus ejus incolas molestat; impressio phantasiæ oblata, spirituum intra nervos *paris vagi & intercostalis* consistorum serie, & affectione successiva, usque ad *lienem* perducitur; hinc fermentum ejus magis commotum, tum in viscere isto,

isto, tum in tota vicinia, fibratum, & membranarum spasmos ciet; & insuper sanguinem in fluxus & refluxus, variasque æstuationes cogit; quin & spirituum perturbationes, in cerebrum reflectit. Ab huiusmodi reciproca *cerebri*, & *lien*is affectione accidit, quod *hypochondriaci* adeo sunt irrequieti, instabiles & proposito quovis fluctuantes, quasi, juxta Poëtam, *decem animi in iis una certarent*.

Vir quidam *illustris*, temperamenti melancholici, & semper pro *lieno*so habitus, de dolore & inflatione *hypochondrii sinistri*, crebro *rugitu*, *ructu acido*, nec non de tremore cordis, assidua vertigine, nimis *vigiliis*, & *phantasia perturbata* plurimum conquestus erat: circa trigessimum quintum ætatis suæ annum, morbo ingravescente, somnum ægre, ac raro admodum capessere noctu, & interdiu cogitationum æstu, & fluctuatione molestari, res omnes, ac personas suspectas habere, & objecta quævis valde pertimescere cœpit: præcordia plurimum constringi, & coartari, atque in inum subsidere videbantur, quasi cor ipsum usque in ventrem deprimeretur, quo symptomate urgente, valde mœstus, & animo dejectus evasit: postea tamen, remittentibus istis animi affectibus, una cor paululum elevari, simulque præcordia relaxari, & dilatarî persentiebat: porro dolores, & contractiones circa viscerum ac membrorum musculos varie excitatos, & huc illuc discurrentes creberrime sustinebat.

Quoad *morbi naturam*, facile constat, affectionem hanc ejusmodi esse, quæ vulgo *hypochondriaca* appellatur; quod vero spectat ad symptomatum admirandorum causas, supponere licet, sanguinis massam degenerem, & fæculentiis atrabilarîis refertam recrementa sua ad æstia *capiti* continuo suggerere; unde liquor cerebrum, & nervos irrigans, acris, & spiritibus improporcionatus factus, corpora continentia in corrugationes dolorificas, & contracturas irritabat porro cum à *capite*, in ner-

I.
Observa-
tio.

vos paris vagi & intercostalis hæc labes præcipue derivatur, cerebrum & præcordia noxam inde suscitaram quam maxime luunt. Quod autem sanguis eo ritu depravatur, lienis vitio imputandum videtur, in quantum hoc viscus perperam habens, fæculentias atrabilarias à sanguine non recte secernit, quinimo & recrementa quæcunque ab illo suscipit, amplius pervertit, eademque in fermentum noxium exaltata cruori remandat, proindeque massam ejus plurimum inquinet, dystrasia acetosa & plane vitriolica imbuat.

Obvium est intelligere, symptomata isthæc, *caput molestantia*, sc. *vigilias nimias, vertiginem, phantasiam perturbatam*, cum multis aliis à particulis heterogeneis, è sanguine in cerebrum suffusis procedere: Quoad istam pectoris *angustiam & cordis subsidientiam*, cum insigni metu & tristitia, opinari licet fibras nerveas cordi, ac imprimis pericardio insertas, in spasmos & corrugationes actas, partes istas constringere & deorsum convellere; quapropter in toto pectore velut constrictio quædam sentitur, & cor ipsum deprimi videtur: porro in quantum præcordiis ita constrictis & depressis, sanguis intra cordis sinus sistitur, ac velut stagnare cogitur, *anima tum vitalis, tum sensitiva* à solita expansione, & irradiatione plurimum inhibetur, proindeque à *systasi* ejus diminuta, & decurtata, immanes isti *metus & tristitia* affectus oriuntur; cum vero, spasmis remittentibus, ista cordis & appendicis ejus constrictio relaxatur, etiam *anima*, velut flamma amplius expansa, passionum istarum carenas paululum excutere nititur. Pro curatione istius affectionis quum plurima remedia & administrationes medicas à longo tempore usurparat, sine magno tamen fructu, demum *aquarum acidularum* usu aliquantulum sublevatus, & exinde sensim melius habens à gravioribus istis symptomatibus immunis evasit, usque tamen *affectui hypochondriaco obnoxius degit.*

Juve-

Juvenis quidam Academicus, temperamenti originaliter sanguinei, *ἑυπαρκός*, vultus floridi, indolis benignæ, ac mitis, propter studia immo- dica & intempestiva, interim exercitio & vi- ctiturratione prorsus neglectis, *lien*is obstructionem, aliamve istius visceris affectionem morbidam contraxerat: quippe aderat sinistri hypochondrii inflatio & tumor, cum dolore gravativo fere con- tinuo ipsum infestante, cætera satis sanus habeba- tur. Postquam hujusmodi affectu sesquiannum circiter laborasset, de crebra vertigine, oculorum obfuscatione, mentis inquietudine, & de somno perturbato queri cœpit: quæ symptomata tunc ob- vium fuit vaporibus à liene elevatis imputare: deinceps vero tremor cordis, cum frequenti spiri- tum deliquio, hypochondrii pulsatio, ac tandem dolores & contractiones in membris exterioribus, cum crebro stupore, & fornicationis sensu huc illuc excurrentibus, succedebant; denique ut malorum *iliade* correptus, contragenium suum, nativam- que indolem valde hypochondriacus evaserit.

Ut casus hujusce pathologiæ verbo expediā, satis hic constare videtur *lienem* in vitio primum fuisse; cujus culpa, cum massa sanguinea deprava- retur, exinde labes in humorem cerebrum & nervosum genus irrigantem serpens, eumque in- quinans, symptomata prædicta spasmodica indu- cebat.

Methodus therapeutica contra affectiones hypo- chondriacas adhibenda, indicationes potissimum has quatuor generales appetit, sc. 1. Imprimis ut curationis impedimenta tollantur; cujusmodi in- tentio primarum viarum purgationem & custo- diam præcipue respicit. Secundo innitendum erit, ut *lien*is obstructiones, aliæve inordinationes corri- gantur. Tertio, ut massa sanguinea tum recremen- ta expurgentur, tum debita crasis restituatur. Quarto, denique ut cerebri & nervosi generis, nec non humoris irrigui, ac spirituum incolarum enor- mitates, sanguinis, ac lienis culpa contractæ,

emendantur, aboleanturve. Cum simul in plures, aut omnes hosce scopos collimandum fuerit, tempora idonea eliganur, quibus singulis propositis, absque cæterorum incommodo aut neglectu, satisfiat.

1. Quoad *primam indicationem*, cum ingens materiæ crudæ, aut adustæ saburra in primis viis congeri, cumque ventriculi tonus labefactari, ejusque fermentum varie perverti solet, contra hæc cujusque generis mala cum idoneis remediis tempestive occurratur; itaque blandæ, & lepes evacuationes, & per vomitum, si facile succedat, & per secessum adhiberi debent: quibus stomachus contenta sua facile sursum ejicit, suadeo ut semel intra mensem, assumpto liquore scilicet, aut sale vitrioli, atque cerevisia lacteata, aut aqua tepida copiose epota, vomitus crebra vice provocetur; intermedio tempore purgatio lenis, & tantum *εὐκοσμογονικὴ* sapius instituat: in hunc finem pilulæ Tartaræ Bonij, aut stomach. cum gum. vel extractum nostrum solutivum ex usu esse poterint: R. Sennæ opt. ℥j. rhubarbari ℥vj. epithymi ℥iij. santali citrini ℥ij. salis absynthii ℥ij. spicæ celticæ ℥j. incisa & contusa digerantur in vini albi & aq. fumaris an. ℥x. per horas 48. colatura clara evaporetur leni balnei calore ad consistentiam extracti, addendo circa finem pulv. sennæ, rhubarbari & cremoris tartari an. ℥ij. terantur simul in mortario vitreo redigendo in consistentiam pilularum. Dosis ℥ss. ad ℥ij. vel ℥j. remedia ventriculi tonum, ac fermentum spectantia, cum multiplicia, ac diversimoda fuerint; ex iis cujusque ventriculi crasi maxime accommodata seligantur, namque huic amara, illi salsa, alteri acida, aut forsan acria melius competunt. Ex hujusmodi medicamentorum (quæ vulgo digestiva appellantur) censu, sunt, elixir proprietatis, tinctura sacra, pulvis Ari compositus, sal. absynthii, cremor tartari, tartarus vitriolatus, vitriolum martis cum multis aliis. Præter hæc remedia interna, etiam externæ applica-

plicationes non raro juvamen conferunt: quippe stomacho male affecto, *sotus ex vino albo cum absynthio, centaurio, aliisque plantis amaris collectus*, etiam *linimenta*, aut *emplastra* sæpe opem præstant: de quibus non opus erit particulatim disserere, ipsorumque medicamentorum formulas præscribere.

2. *Indicatio lienis vitia emendare instituens* (sive nimirum eadem, obstructio, sive tumor, aut dolor, vel simplex dyscrasia, fuerint) per *remedia tum interna, tum externa* perfici, aut saltem tentari solet: Quæ prioris generis sunt, cum istis tertio in loco indicatis (quibus sc. sanguinis depuratio intenditur,) coincidunt, quippe cum præcipuum, aut fere totum illud, quod lienis importatur, aut effertur, sanguinis comineatu fiat, tum *laticis* hujus, tum *visceris* istius anomalix, opere sociali, conjunctis medicamentorum viribus sanari debent; quo ritu mox ostendetur; interim applicationes quædam externæ sub forma *emplastri*, aut *linimenti*, aut *sotus* lienis corpus propius & immediatius respiciunt, & non raro juvamen insigne conferunt, quatenus nimirum tumores discutunt, sæculentias atrabilarias inibi stagnantes circulationi reddunt, quin & fibrarum corrugationes, & affectiones spasmodicas sedant, ac compescunt. Hujusmodi medicamentorum exteriorum copia ingens passim apud auctores prostat, quorum delectus, cum juxta varia lienis pathemata, tum diversas patientis constitutiones institui debet, non opus erit particulares eorum formulas hoc in loco tradere.

3. *Remedia tertio in loco indicata*, quæ nempe *sanguinis dyscrasias* lienis vitio contractas depouunt, simulque primariam *lienis* culpam eluunt, multiplicia, ac diversi generis, & moris existunt; quorum delectus juxta variam hujus ac illius labem adhiberi debet: Ex his alia sunt *compositiora*, juxta medici præscriptum paranda, prout *electuaria, pulveres, apozemata, tinctura, infusiones,*

& similia; alia sunt simpliciora, prout serum lactis, lac asinum, aqua acidula & thermales.

Duo sunt præcipui ægrotantium casus, quibus remedia magistralia, secundum eorum vires & qualitates accommodari debent: nempe aut sanguis est crassus, subfrigidus, & terrestris cum liene obstructo, qui medicamenta calidiora, fermentantia, ac imprimis chalybeata requirit; vel sanguis plane adustus, ac fervidus supra modum fermentescit, simulque hypochondria valde æstuant, in iisque sanguis & vapores ebulliunt; in quo statu remedia solum temperata, humorum ζέσις immo dicamque ζύμωσις sedantia indicantur, ubi chalybeata omnino fugienda sunt.

Cum itaque frigidus ventriculo, sanguinis ac lienis dyscrasia, etiam frigida accesserunt, juxta formulas sequentes præscribere soleo.

R. Trochisc. de rhabbaro, pulv. rad. Ari, cort. Winterani an. ʒ ij. rad. serpentaria virginiana, contrayerva, diatrion santalon, oculor. cancri an. ʒ j. extracti gentiana, centaurii an. ʒ j. B. ammoniaci solut. in aq. lumbricorum q. s. f. massa pilularis. capiat quatuor pilulas mane, & hora quarta p. m. superbibendo haustulum vini absynthitis, vel chalybeati, cum exercitio moderato.

Vel R. Conserv. flavedinis aurantii, limonii an. ʒ iij. myrobalanor. condit. no. ij. spec. aromatici resat. cort. Winterani an. ʒ ij. salis absynthii ʒ ij. vitrioli martis ʒ j. (vel chalybis preparat. ʒ iij.) cum s. q. syr. è corticibus citri, f. electuarium. capiat bis in die superbibendo haustum vini absynthitis, vel infusionis corticis vel flor. tamarisci.

Quibus medicamenta non nisi in forma elegantia, & mole perexigua placent, tincturas antimoni, è coralliis, etiam è chalybe cum spiritu vini (corpore prius per propria menstrua soluto, & ad calcem redacto) paratas exhibere convenit: quin & spiritus fuliginis, item sanguinis, aut C. cervi ad gtt. 12. plus minus bis in die cum liquore appropriato sumendos, commodo insigni, supra quod-

quodvis aliud medicamentum cessisse novi: porro potus assiduus *Coffee* dictus, etiam alter ex *infusione foliorum Thee* paratus, nonnullis emolumento fuerunt.

Quod si *affectioni hypochondriaca sanguinis fervor*, & nimia ζύμωσις, cum lienis aestu, & mentis inquietudine conjungitur.

Rx. *Conservæ fructus cynosbati* ℥vj. (vel flor. *tamarisci*, & *foliorum lujulæ* an. ℥iij.) *spec. diarrhod. abbatis*, *confectionis alchermes* an. ℥j. *eboris pulv.* ℥j. *℞. margarit.* ℥℞. *salis tamarisci*, *absynthii* an. ℥j. c. s. q. *syr. acetositis citri*, vel *cariophyllor. f. opiata*, capiat bis in die qu. nucis muschat.

Rx. *Eboris pulv.* ℥ij. *margarit. pulv.* ℥j. *spec. diarrhod. abbatis*, *diamargarit. frigid. an.* ℥j. *℞. f. pulvis subtilis*, adde *sacchari albiissimi solut. in aq. Melissæ*, & ad tabulat. coct. ℥vj. s. a. f. tabula. *sumat.* ℥j. *℞. ad* ℥ij. bis in die. His, aliisve hujus farinae medicamentis adjungatur usus *aquarum acidular.* quæ quidem in altero, immo in quibusvis *melancholia hypochondriacæ* casibus, fere semper cum fructu sumuntur. Defectu illarum *aquar. nostræ acidulæ artificiales* bene substituantur; quin & *serum lactis*, & si atrophia notabilis adfuerit, *lac asininum* quotidie sumatur.

Præter hæc remedia interna, aliasque applicationes externas supra citatas, *phlebotomia*, aut *sanguinis è venis sedalibus hirudinum suctu detractionio*, in crebro sit usu: quin & *venam salvatellam*, juxta veterum præscripta nonnunquam secare conveniat: Porro *cauteria*, aut *fontanella*, quæ sanguinis adusti recrementa foras continuo derivent, & paulatim excernant, fere nulli non commodo esse solent.

4. Quarta indicatio, *cerebri*, ac *nervosi generis affectiones*, sive symptomata spasmodica prioribus *ἐμπνεύματα* respiciens, raro per se, ac seorsim ab aliis in usu venit, quin remedia huic scopo destinata, cum supradictis complicantur. *Liquores sale vola-*

volatili, aut *armoniaco præditi*; prout. *sp. C. cervi*, *fuliginis* huic *intentioni*, simulque non raro cæteris modo citatis adprime conveniunt; quapropter talia remedia, nisi quiddam contra indicat, opportuna hora quotidie exhibeantur. Porro cum *aq. acidula* bibuntur, *tabula*, aut *pilula*, quales supia ad affectiones spasmodicas præscribuntur, saltem bis in die capiantur. In crebra *vertigine* & *scotomia*, nec non in *cordis passionibus*, *spirituum deliquiis*, cum timore, & mortis quasi jamjam imminenti metu, à *medicamentorum chalybeatorum* usu insignie juvamen sæpius collatum novi.

Medicamentorum chalybeatorum præparationes & effectus explicantur.

Quandoquidem hic mentio incidit de *medicamentis chalybeatis*, operæ pretium videtur inquirere in varias eorum præparationes, & propterea in diversimodos, quos in corpore humano producere solent, effectus; hinc ut constet, qua ratione, & ob quos respectus, hæc aut illa ferri præparata nonnullis *hypochondriacis* insigniter prosint, atque aliis plurimum obfint.

Medicamentorum chalybeatorum virtus, & operatio à concreti particulis vario modo resolutis, explicatis, & in actum exerts dependet: Enimvero *chalybs* sive *ferrum* potissimum constat ex *sale*, *sulphure* & *terra*; *spiritu*, & *aqua* tenuiter admodum dotatur: priorum vero elementorum particula, præsertim *sulphurea*, ac *salina* in mixto, una cum *terra* combinata, fixa prorsus ac inertes manent; verum *soluta*, ac ab invicem *divulsa* in *vepelas* valde efficacia existunt.

Prædictæ particulae duplici modo dissolvuntur, & in actus libertatem vindicantur, sc. vel ab arte dum medicamenta parantur, vel à natura postquam intus assumuntur; corpus enim metallicum à ventriculi fermento, non secus ac à menstruo chymico corrodi, ac solvi solet: singulas utriusque species, & fiendi modos perpendamus, ut constet qualis alteratio medicamento ferrato inter præparandum imprimitur, & quales effectus quod-

quodlibet ejus præparatum, corpori humano imprimit.

Simplicissimus ferri parandi modus, est corporis ejus in partes exiguas *integrales*, per *limaturam* divisio; quæ totius mixti naturam referunt, continentque corpuscula tum *sulphurea*, tum *salina* inter se, cumque aliis *terrestribus* combinata. *Limatura ferri* intus sumpta à ventriculi fermento, tanquam à menstruo acido dissolvitur; cujus indicia sunt tum rufus sulphureus, & niodorosus, velut à comestis ovis ad duritiem coctis, tum excrementi stercoracei nigredo: à *chalybe* intra coctionis viscera dissoluto, particula activæ tum *sulphurea* tum *salina*, copiose exiliunt, atque succo nutritio involutæ in sanguinem evehuntur; quæ cum diversa pollent virtute, non raro utraq; velut junctis viribus, in ægroti commodum conspirant. Corpuscula *sulphurea* sanguini illata, ipsi novum ac uberius *sulphuris* penum addunt; propterea ut massa ejus, si antea pauperior & effecta fuerit, intra vasa vegetius fermentescat, & ulterius in corde accensa calorem magis intensum, quin & colorem saturatiorem acquirat; Ita namque observare est, de plerisque *leucophlegmatia*, *pica*, & *malacia* affectis, vultus pallescit, sanguis frigidus, & aquosus existit, à *chalybis* autem usu brevi vultus floridior, *crur* tinctura, & calore intensioribus imbuatur: porro à *limatura ferri* in ventriculo soluta, etiam *particula salina* efferuntur, & non raro tum in partes solidas, tum in humores uberem fructum erogant; nam istæ siquidem *natura* sunt *vitriolica* & *stiptica*, viscerum fibras nimis laxas, & debilitatas adstringunt & corroborant, adeoque tonum præfractum restituunt: cæterum *particula istæ salina* sanguinis impetum inhibent, ab actu nimio, spumeaque turgescencia reprimunt, & in æquabili circulatione retinent: Insuper (quæ maxima illarum virtus est) *arteriarum oscula* nimis *laxa*, aperta, & dehiscencia *contrahunt* & *angustant*; proinde ut

nec

nec serum, nec latex sanguineus exudet, aut circuitus filum abrumpat: Quapropter in *hydrope* & *hemorrhagiis*, remedia salinis ferri particulis imbuta, celeberrimi sunt usus, & efficaciar; plures enim morbi ab hac causa procedunt, in quantum arteriarum osculis nimis patentibus, & vasorum interstitiis supra modum laxatis, serum aut latex sanguineus erumpit. Cujusmodi affectibus particula *chalybis vitriolica*, & vasa sanguifera, & fibras nerveas constringendo & corroborando sæpenumero medentur.

Ad hunc modum *limatura chalybis* intus assumpta sanguini & calcaria, & *fræna* simul adicere videtur. In quantum vero ab istiusmodi medicamento *incitatio* longe potentius exeriatur quam *restrictio*; ideo illis tantum, quorum sanguis valde crassus & frigidus est, uti rusticis & valde robustis, exhiberi debet: in sanguine præservido & spirituofo, ac visceribus calidis, minime convenit; porro in delicaulis, & tenerioris constitutionis hominibus periculum est, ne *chalybis* portiuncula, cum satis dissolvi nequeant, tanquam *vitri ramenta*, viscerum membranis impinguntur, iisque pertinaciter adhærentes, ulcera, & tormenta lethalia producant, quod revera interdum accidisse novi.

2. Post *limaturam ferri* proximus ejus parandi modus sit, calcinando cum sulphure, nempe *chalybis lamina* intensissime ignita, magdaleon *sulphuris* admoveatur, ut metallum in globulos liquefcat, qui denuo ad consumptionem *sulphuris* calcinati, ac mortario triti, in pulverem subtilem, qui eximii usus est, rediguntur. In hoc ferri præparato particula quædam *sulphurea* exhalant, cujus indicium est, quod *pulvis* hic, à liquore acido affuso longe minus ebullit, aut incalescit, quam *ferri limatura*: atamen ab eodem ore assumpto, nidor sulphureus excutatur. Interim in præparato isto particula *salina* nonnihil augeri videntur, novis à *sulphure flagrante* metallo accrescentibus; adeo

ut utriusque generis particulæ activæ, nempe *sulphureæ* ac *salina*, fere ad æquilibrium accedunt: cumque hac ratione medicamentum hoc, laxata metalli compage, minutissime pulverisari possit, longe præstantioris usus quam *limatura ferri* evadit: In plerisque casibus ubi *chalybs* in substantia exhiberi debet, prout in *cachexia*, *pica virginum*, & similibus hoc medicamento uti convenit.

3. Tertio in loco succedit, *chalybis præparatio cum aceto*; nempe *limatura chalybis* toties irroratur cum aceto & exiccatur, donec in pulverem impalpabilem reduci queat: in hac præparatione particula *sulphurea* adhuc longe plures, immo quoad maximam partem evaporant, paucioribus tantum relictis; interim *salina*, propter alias ab aceto accrescentes, plurimum augentur, quæ cum particulis terrenis commiscuntur: *pulvis hic chalybeatus* à liquore acido asperso parum, aut vix omnino spumat, aut ebullit; etiam ore assumptus nidorem *sulphureum* vix ullum inducit; quare in expediendis viscerum obstructionibus, aut restituendo sanguinis fermento minus conducit; nihilominus in calidiori constitutione, in hæmorrhagiis, & affectione hypochondriaca majori successu quam superiora præparata exhiberi solent.

4. Succedit *ferri rubigo*, quæ corporis metallici extractum, sive quinta essentia esse videtur: quippe in excrescentia ista, particulæ quædam cujusque generis, nempe *sulphurea*, *salina*, & *terrena* à totius compage solutæ, inter se combinantur, & novum quasi mixtum magis subtile, & defæcatum constituunt. Quoniam in hoc concreto, pauciores resident *sulphuris* particulæ, idcirco non adeo potenter sanguinem fermentat, aut viscerum obstructiones reseat, uti *chalybs* cum *sulphure præparatus*, attamen in calidioribus partium aut humorum dyscrasiis, intentiones à medicamento *chalybeato* requisitas egregie perficit.

Huic

Huic classi *nostra preparatio chalybis* jure accensetur; in qua sc. *metalli* particulae omnes à mixtionis vinculo laxatae, una continentur: quae tamen (concreto prius in pulverem redacta) in quovis latice, aut menstruo immediate dissolvuntur. Hic *pulvis* intus sumptus, pari virtute ac *chalybs* cum *sulphure calcinatus* pollet; at menstruo, sive liquori, in quo dissolvitur, particulas *salinas*, seu *vitriolicas* potissimum, ac fere tantum impertit, *sulphureis* avolantibus, & *terrenis* in fundo subsidentibus. Aquam communem hujus dissolutione impraegnata; vice *acidularum naturalium* in magna quantitate exhibere soleo, & non raro cum optimo successu: porro *vinum*, *cerevisiam*, *pomaceum*, *serum lactis*, aliosque liquores ab hoc pulvere dissoluto medicatos efficio, & propter varias intentiones iatricas fumendos praecipio. Haec de *ferri preparatis*, in quibus particulae elementares *cujusque generis*, in varia licet proportionem comprehenduntur: restant alia in quibus particulae fere tantum *unius generis*, nempe *salina*, aut *terrescentes*, ceteris, quoad maximam partem, propulsis, relinquuntur: cujusmodi imprimis sunt *vitriolum martis*, sive *sal chalybis* & *crocus martis*.

§. Pro conficiendo *vitrioli martis*, imprimis *metallum*, à liquore valde acido & corrosivo exedi, & in partes elementares dissolvi solet: inter dissolvendum particula *salina* menstrui aliis *ferri salinis* impinguntur, iisque intime combinantur, reliquis interim *sulphureis*, ac *terrenis* sepositis, & à consorcio exclusis; dein aqua communi solutioni isti affusa, *sales* utriusque generis combinati à liquore imbibuntur, eoque denuum filtrato, & evaporato, in *chrystallos* rediguntur. Hujusmodi *salificatio* succedit, sive cum *spiritu vitrioli*, *oleo sulphuris*, *aqua stygia*, aliisque *stigmatibus* mineralium stillatitiis proceditur: Quinimo *sal armoniacus* tantum deliquio solutus *ferrum* eodem ritu dissolvit, & ad *chrystallandum* disponit.

Sal

Sal martis ita præparatus, saporem subdulcem, cum aspera quadam stipticitate refert, & naturæ vitriolicæ in tantum participat, ut à *cuperosa viridi* haud multum differre videatur: Intus pro medicina sumptus, humores aliquatenus fermentat, atque fibras nervosas potentius constringit: in *cachexiis*, *frigidis* & *phlegmaticis*, quoniam nullæ exeruntur *sulphuris* particulae, hoc medicamentum minus convenit: in calidioribus viscerum dyscrasiis, cum *sulphuris* adusti prædominio; nec non in sanguinis, & succi nervosi effervescentiis vagis, scorbuticis, & inæqualibus, illud per se, aut cum aliis remediis stimuli vice admixtum non raro cum fructu adhibetur: attamen in constitutionibus tenerioribus, periculum est ne ab acrimonia ejus, & constrictione nimia, ventriculi tonus & fibræ lædantur.

6. Ultimo in loco succedit *crocus martis astringens*, per diuturnam ab igne calcinationem paratus: sc. *ferri limatura*, *scoria*, aut *lamina* in fornacis reverberio ita collocentur, ut à flamma intensa continuo lambantur: *Limatura* hoc modo igni nudo exposita, primum aliquatenus rubescet, ac in glomeres duriusculos concresecet; post tres autem vel quatuor dies, subito in acervum altiorum intumescens, summe levis, impalpabilis, & coloris purpurei elegantissimi evadet: In hoc præparato particula *sulphurea* & *salina*, dum vi ignis à concreto abigi incipiunt, se mutuo apprehendunt, adeoque invicem combinatae in glomeres accrescunt; postea tamen particulis istis, tum salinis tum *sulphureis*, penitus profligatis, ignisque in eorum loco succedentibus, tota massa mole intumescens, & velut spongiosa facta, levissima evadit.

Medicamentum ita paratum in quibusdam casibus, usus egregii, & nulli è *chalybeatis* secundi existit; nimirum in omni feri ac sanguinis extravasatione, aut eruptione nimia, prout in hæmorrhagiis externis, internisque, in diarrhæa, diabete,

bete, in *catbarro* vehementi, etiam in *ascite*, aut *hydrope* incipiente nihil hoc remedio præstantius novi: hoc etiam nuper, à celeberrimo, & exercitatissimo apud nostrates Medico summe comprobatum audiui: De quo tamen medicamine, siquidem illud *particulis*, tum *salinis*, tum *sulphureis* prorsus destitutum, fere solummodo *terrenis igneisque* inclusis constat, valde ambigitur, quæ facultate operatur, & effectum ita laudabilem in corpore humano producit: videretur enim nihil huic plusquam, ac in *vitrioli*, *aliorumque mineralium* igne intensissimo destillatorum, *capite mortuo*, aut *terra damnata* superesse. Circa hæc, ut conjectari liceret, videtur imprimis, quod huic *preparato* activitas quædam, quæ sese exercit, & virtutes suas, sive obstructions referandi, sive vasa fibrasque viscerum nerveas constringendi, explicat, à *particulis igneis terre fixissimis* inclusis, ab iisque intra corpus, erumpentibus debeat: attamen potissima juvandi ratio in eo consistat, quod *particula terrestres salinaris* (quibus arctissime tenebantur) prorsus obstatæ, iisdem, aut similibus reuniri avidissime experunt: quapropter iste *crocus martis* corporibus nostris immersus, *sales* quosunque obvios sibi arripit; ac intime devincit, adeoque dum particulas salinas quamplurimas velut spongia absorbet, multas enormitates à *salium fluore* potissimum abortas tollit. Sub hac ratione *C. cervi* ustum, *spodium*, & *antimonium diaphoreticum*, si quando juvamen præstant, virtutes suas exerunt.

CAPUT XII.

De tussi, ac asthma convulsivis.

Tussis mere
convulsivæ
exemplum.

Tussim aliquando, sine magno *pulmonum* vicio, propter materiam morbificam, *nervis pneumonicis* illapsam, excitari, *historia* superius allata clare indicat: ubi nimirum refertur, in *casu* nobi-

nobilis puella, paroxysmis convulsivis, ac insuper vertigine gravi & continua laborantis; quod cum, ex Medici præscripto, fots ex decocto cephalico, capiti adhiberetur, illico *scotomia* cessaret, inque vicem ejus, *tussis inanis* sine ullo sputo, sed dies & noctes fere perpetuo molesta, succederet: quod proculdubio contigit, ob materiem spasmodicam, à *cerebro* in *nervorum* origines depulsam: Hujusmodi exempla, *tussis* mere convulsiva in adultioribus rarius occurrunt, ut affectum huic similem haud sæpius viderim: attamen usitatum est, in *pueris* (quandoque etiam non vi in viris) *tussim* à colluvie serosa pulmones inundante exoriri; quæ cum primo *simplex*, & moderata fuerat, postea *vehemens*, & convulsiva evaderet; ita nimirum ut inter tussendum, *diaphragmate* sursum contracto, ac in *systole* longiori, aut creberrime repetita, derento, pulmones valde coarctati, in motu suo plurimum inhibeantur; interim ob respirationem impeditam, & sanguinem intra præcordia cohibitum, proindeque in aliis locis stagnantem, laborantes suffocari periclitentur, & non raro vultum lividum, aut cadaverosum acquirant. Caterum in hoc casu, præter *spasmos* cum tussendi impetu, circa *præcordia* excitatos, non raro etiam *ventriculus* in consensum adductus, quicquid sinu suo continetur, vomitu rejicit: quin & novi, in quibusdam tenellulis hoc ritu affectis, morbum subinde in alias partes grassatum, *motus convulsivos* in facie, oculis, ac *artibus* excitalle, ac demum lethalem evasisse. Hujusmodi *tussis convulsiva*, inter pueros valde frequens est; & quibusdam annis ita plurimos corripit, ut plane epidemica videatur; ubi radices egit, difficile admodum remediis sanatur; quin sæpius diu protracta, vix aliter nisi ab immitato anni statu curari solet.

Si prædicti affectus *cause* inquirantur, obvium erit, *procatarxin* ejus, ad serosi humoris in massa sanguinea, & aliquatenus in toto corpore redun-

Hic affectus in pueris sat frequens.

Ejus ætiologia.

dantiam referre; cujus materiæ portio quadam, arteriarum osculis in *pulmones* exudans, tussim ordinariam creat; postea cum serosa colluvies, adhuc in sanguine exuberans, & particulis spasmodicis referta, etiam intra caput aggereretur, eadem *nervos pneumonicos* subiens, *tussim simplicem*, in convulsivam adauget: cum enim hi *nervi* circa extremitates suas prius irritati, supra modum exercentur, illi propterea materiam spasmodicam, juxta principia sua depositam facilius imbibunt: cumque adeo demum, binis in locis, sc. capite, & cauda, atque ob duas distinctas causas, sc. à spirituum tum irritatione, tum explosione, in motus irregulares adigerentur, nihil mirum est si *tussis* primo communis, postea in malum morem evecta, adeo immanis & *spasmodica* evadat: porro cum interdum accedit, eandem materiam in capite aggestam, *nervos* quosdam alios subire; propterea *tussi convulsiva*, alijsmodi *pathemata spasmodica* non raro superveniunt.

Ostenso ad hunc modum, quod *tussis* neque solummodo, neque semper *pulmonum vitio*, sed interdum à causa spasmodica solitaria; sæpius tamen ab hac, affectioni pneumonica superinducta, oritur; etiam de *pathemate* quodam alio thoracico, sc. *asthmate*, fere idem pronunciare non dubitemus: nam sive hic *morbus continuus*, sive *periodicus* fuerit; in utroque casu symptoma præcipue urgens est *respiratio difficilis*; quæ quidem propterea excitari videtur, quia *pulmones* nimis inflati, & distenti thoracis cavitatem valde implent, nec uti par est, per vices subsident; hinc spiritus intus manens haud libere satis emitte, neque revera aer recens, ob spatium prius oppletum, facile introduci potest: dum *pulmones* in *diastole* continua, aut parum remissa, ita diutius detinentur, sæpenumero *diaphragma*, contra morem suum, in *systolen* violentam urgetur, atque sursum contractum; *pulmones* magis, magisque elevare, eorumque subsidentia contraniti solet; quo fit

*Asthma
convulsi-
vum.*

*Quandoque
à pulmoni-
bus una ac
nervis ac-
fectis de-
pendet.*

fit ut respiratio adhuc difficilior & plus laboriosa existat.

Hujusmodi *dyspnœa* affectionem, quandoque *pulmonum* vitio accidere, facile credimus; quoniam *ex vicia anatomica* plane detexit: nam si *colluvies serosa* ingens, in *thorace* deposita, *pulmones* plurimum infercit, illorumque poros omnes & meatus in tantum obstruit ut sanguis in circuitu impeditus, vasa pneumonica haud libere pertransseat: propterea quidem, taliter affecti, nullo non tempore *anhelosi* fiunt: deinde quoties sanguis ab exercitio aut calore lecti plus incallescens, & rarefactus, pro circulatione sua intra *pulmones* spatium amplius requirit; tunc statim à tali occasione *respiratio creberrima*, sive *paroxysmus asthmaticus* cietur: si præter hanc morbidam pectoris diathesin, etiam massa sanguinea lactice seroso abundans, subitis fluxionibus, & seri effervescentiis apta fuerit; hinc etiam, ob violentum seri effervescentis in *pulmones* prius obstructos, & valde oppletos incursum, non raro istius morbi insultus graviores, & pene suffocativi eveniunt. Porro interdum præter *asthmatis* radices, uti dictum est, circa præcordia defixas, ejusdem morbi germina quædam ab *εγχεψάδα* pullulancia, prioribus occurrunt, cumque iis complicata, immaniores *dyspnœa* fructus producant: Nam siquidem, *pulmonibus* sero oppletis, ejusdem amplius in sanguine redundantis quantitas alia, particulis spasmodicis imbuta, *capiti* suffundatur, eadem *nervos pneumonicos* promptius quam alios subiens, *asthma thoracicum* prius simplex, & moderatum, *periodice vehemens*, & *convulsivum* efficit.

Hujusmodi affectuum, sc. *dyspnœa*, *pulmonum* vitio singulari ac socio excitata, instantia & exempla quamplurima observationi nostræ conciterunt, ac etiamnum fere quotidie eveniunt. Nihil enim usitatius, quam *tussi inveterata*, aliasve mala *pulmonum* diathesi laborantes, demum

hydropē, aut *scorbuto* accedente, *asthmaticos* fieri: nempe cum sanguis, longe impurius factus, faculentias serofas etiam in capite deponit, hæ nervos *pneumonicos*, utpote debiliores, & juxta extremitates suas crebro irritatos, promptius, & quidem facilius quam alios subeunt, inque iis *dyspnœa spasmodica* materiem congerunt.

Asthma interdum mere convulsivum à nervis solummodo affectis procedit.

Porro interdum observavi, graves *asthmaticos paroxysmos*, sine quavis notabili *pulmonum* labe accidisse; revera ut putaverim, hunc morbum aliquando esse mere *convulsivum*, ejusque insultus solummodo excitari, quoniam serosa colluvies, particulis explosivis referta, nervos, pulmonum diastolen perficientes, subiens, spiritibus ibidem scatentibus accrevit; quibus postea ob plenitudinem, vel irritationem confertim, & aliquandiu, ut neque *ἐμπνοὴς* neque *ἐκπνοὴς* munia exequi possint: *paroxysmo* autem finito, quin etiam priusquam incipitur, *respiratio libera* & æqualis satis recte ducitur, nullaque tussis, aut valetudinariæ pulmonum dispositionis signa apparent. Cum hujusmodi *dyspnœa mere spasmodica* casum in pluribus notavi, libet hic unam aut alteram *historiam* proponere.

I. *Observatio.* Generosus quidam robustus & obesus, victu pleniori & inordinato, sine quovis exercitio, aliquandiu usus, sub initium hyemis male habere coepit: primo capitis gravitate & dolore, cum insigni vertigine, & *leipothymias* metu, se jam jam moriturum subinde credens afficiebatur, alioqui satis sanus; intra paucos dies, hæc symptomata in apertum stuporem, seu potius lethargum transiebant: *phlebotomia* in brachio celebrata, *cucurbitulas*, *vesicatoria*, *enemata acria*, cum multis aliis remediis sedulo adhibenda curavi: nycthemeri spatio ad se rediens animo constitit, & torporem omnem excussit: Verum cerebro licet inclarescente, debilitate magna & stupore in membris corripiebatur: qui tamen affectus remedii

anti

antiparalyticis, & *antiscorbuticis* brevi sanabantur: post duas autem septimanas, iterum de *capitū gravitate*, & *vertigine* conquestus est, dein postridie in *asthma horrendum* incidit: ut pulmonibus subito inflatis, & sursum nitentibus, spiritum, qui creberrimus, laboriosus & valde præpeditus fuit, vix ac ne vix ducere valens, quovis horæ minuto suffocari periclitaretur. *Paroxysmus* hic, ut ut immanis, intra duodecim horas sine tussi, sputo, aut vomitu pertransiit, & deinde supra hebdomadæ spatium, thoracis vitio quovis carebat; tunc autem similis *dyspnœa paroxysmus* rediens, cum paulo mitius exercuit; atque postea, juxta magnas aëris mutationes, præsertim frigore intenso, ac nive imminuentibus, tali *asthmatis insultu* tentari solebat.

Novi alium *virum* generosum *scorbuto* inveterato laborantem, qui tussi omni carens, modo *cephalalgia*, cum insigni *vertigine* per plures dies laborat; dein alio tempore, ab iis pathematis immunis, *asthmatis* paroxysmo valde atroci conipitur, atque *affectus* modo *hujus*, modo *istius*, crebros insultus, præsertim circa insignes aëris alterationes, & majores anni tropas, patitur.

In prædictis casibus minime dubitandum est, quin isti *dyspnœa* paroxysmi omnino penderent à materia spasmodica, in nervos, pulmonum distractioni inservientes, delapsa, quæ spiritibus accrescens, ab iisque ob plenitudinem vel irritationem elisa, sive explosa, præcordia sursum attolli, ac velut inflari, proindeque à motu suo reciproco inhiberi fecit.

Porro hujusmodi *dyspnœam convulsivam*, interdum excitari putamus, propter tracheæ bronchia coarctata nimis, & non raro penitus constricta: in neurologia nostra advertimus plurimas nervorum fibrarumque nervearum propagines asperarum arteriarum ramificationes omnes, ubique amplecti, & circumligare; quos equidem nervos, si forsitan accidat, à materia morbifica obsessos, in crebros

spasmus irritari, propterea sequitur, canales, sive ductus, quos ambiunt, valde constringi, & in quibusdam locis prorsus occludi.

3.
Observatio.

Virgo lectissima, constitutionis teneræ ac gracilis, atque vultus floridi, vix secundum ætatis suæ lustrum prætergressa, *paroxysmis asthmaticis* graviter tentari cœpit; iisque priusquam curæ meæ delegatur, quatuor ut minus annos obnoxia degit; interdum morbi huius insultu quovis, per duos aut tres menses immunis perstat: sæpenu-mero tamen, propter errata in victu, vel propter magnas anni, aut aëris mutationes, in atrociores *dyspnœa paroxysmos* incidit: Ita nimirum ut pulmonibus inflatis, & sursum versus guttur elatis, ibidemque in diastole fere continua detentis, ægotans vix ac ne vix respirare possit; interim respirationis quoquomodo peragenda gratia *diaphragma* & *musculi pectoris* motuum nixibus creberrime repetitis, laboriosissime exercentur. Huiusmodi accessio, intra 7 vel 8 horas sensim remittens, paululum desinit; subinde vero per unam aut alteram hebdomadam, aut sponte sua, aut de levi qualibet occasione, repetere solita: postquam morbi impetus, materia ejus in plures ejusmodi paroxysmos impensa, pertransiit, *virgo illæstis* deinceps per plures septimanas, immo interdum menses, satis recte valet, atque thoracis vitio quovis experslibere respirat. Huic vere & autumno *medendi methodum* sequentem institui, jamque supra biennium prædictæ affectionis quovis insultu caruit.

℞. Sulphuris antimonii nostri gr. vj. cremoris tartari gr. vj. misce. Detur in pulpa pomi cocti: ab hoc medicamine assumpto, quater, aut quinquies evomere solet: post quadriduum sumit hoc catharticum, quod item interjectis 6 aut 7 diebus bis repetere solet. ℞. Calomelanos gr. xij. resin. jalap. gr. v. castorei gr. iiij. c. s. q. ammoniaci solut. f. pilul. iiij. Quolibet præterea die, capit mane & vespere, tincturæ antimonii gr. xij. in cochleari ju-
lapii

julapii sequentis, superbibendo ejusdem cochlearia 6 vel 7. R. Aq. limacum ꝑj. lumbricor. ꝑiiij. aq. pulegii, ruta an. ꝑiiij. hysterica ꝑiiij. castorei nodulo ligati & in vitro suspensi ꝑss. sacchari al-bissimi ꝑj. misce in vitro f. julapium.

Circa autumnum prioris anni ꝑuella quaedam alia nobilis, simili ritu, sc. *asthmate periodico*, laborans, mihi sananda adducitur; quæ prædictis remediis, paulo in minori dosi usa, eademque vere novissimo repetens, insignie levamen percepit. 4. *Observatio.*

In his etiam casibus, nihil apertius constare videtur, quam morbi causam absque phlegmate, aut humore viscoso pulmonibus, uti vulgo creditur, impacto, intra nervosum genus subsistere; atque dyspnoeam hujusmodi mere convulsivam, propter nervos pneumonicos, affectione spasmodica occupatos, excitari. Hujus veritas, *observatione anatomica* mihi nuper à Medico Doctissimo D. *Anatomi-Gualt. Needham* communicata, adhuc planius evincitur. Retulit mihi, *vir insignissimus* se novisse *Lanum Wallfalliensem* in agro *Staffordiensis*, qui cum diu laboraverat *asthmate periodico*, intra 14 vel 20 dies, ut plurimum, recurrente, tandem in ipso paroxysmo extinctus est. Cadaver apertum exhibuit viscera omnia sana, præsertim pulmones; neque aut excrementi in bronchiis collecti, aut sanguinis in venis restagnantis ulla indicia prodita sunt. Hoc tantum præter naturam accidit, quod vesica fellea calculos complures in se continuit. Cætera (subdit ille) vel generi nervoso affecto tribuenda erant, vel causa nobis ignota, certe oculis non conspicua.

Olim pro puerulo nobili consului, qui 12 circiter menses natus, *paroxysmis convulsivis*, & quasi *alia Anatomica. epilepticis*, à quibus brevi fatum obiit, gravissime affligebatur. Sæpius observabam, quod dum *spasmi* partium exteriorum intermitterent, *tussi immani* & *singultuosa* corripereur: unde suspicio fuit materiem morbificam haud minus in *pectore* quam

quam in cerebro defigi. Post obitum vero, cadavere aperto, pulmones facti recti, vitio quovis immunes apparebant; ut manifesto liqueret, *tussim* istam, *mere convulsivam*, propter nervosi generis affectionem, excitatam fuisse.

Quod spectat ad remedia, & therapias rationes, quæ in prædictis casibus usurpari debent, si quando *tussi*, vel *dyspnææ*, *pulmonum* vitio primo exorta, insuper ob labem cerebro communicatam, *symptomata convulsiva* superveniunt; id sedulo agatur, ut *medicamenta antispasmodica*, *thoracis*, intentiones quascunque respicientibus, apte complerentur. Quinimo interdum, ut modo his, modo illis seorsim exhibitis, medendi tempora intercalentur. Non opus erit *medicamenta bechica*, aut *pneumonica*, eorumque formulas, quarum sylvæ immensa apud authores medicos passim extat, huc transferre: in propositum nostrum satius erit, *medicinæ methodum*, item selectiora quædam remedia in *tussi*, ac *asthmatis*, *mere convulsivis*, convenientia subicere.

Tussis convulsivæ curatio.

Quoad priorem affectum, qui pueris potissimum familiaris, curationis difficilis, & non nisi longioris ut plurimum existit. Præcipuæ indicationes erunt, tum humores serosos & acres è sanguine & visceribus expurgare, ut illorum potius ac decubitus in cerebro, ac aliquando forsan intra pectus præcaveatur: tum has partes, ne feri æstuantis superfluitates facilius admittant, corroborare. In hos fines vomitoria, & cathartica leniora, fere semper conducunt, & aliquatenus iterari debent: *Vesicatoria* sæpe proficua sunt; quinimo si morbus sit consumacior *fontanella* in nucha, aut *brachio*, vel circa *axillas* excitentur. Porus, & alimenta liquida, in quantitate solito minori sumantur; istius vice, *Bochetum ex sarsa*, *China*, *santalidis*, *rasur.* *Eboris*, *C. cervi* cum ingredientibus diureticis & antispasmodicis usurpetur: In hoc casu remedia quædam, velut *specialia*, valde commendantur, cuiusmodi sunt *muscus pixidatus* in pulvere exhibi-

tus,

rus, vel lacte incoctus, adeoque crebra dosi, quotidie exhibitus: *decoctum*, vel *syrupus*, ex *castoreo* & *croco*; *decocta rad. paonia*, visci *quercini*, item *hyssopi* multos juvant. *aq. cerasor. nigrorum*, *suxifragia*, *aqua limacum*, cum *sero lactis* ac *ingredientibus appropriatis* distillata, sæpe cum fructu adhibentur.

2. Qua *methodo*, & quibus *remediis*, *asthma periodicum* in nonnullis junioribus sanavi, superius *asthmatis convulsivi curatio.* annotatur. Cæterum in plerisque hoc morbo affectis, *vomitória* imprimis conducere, insignissimus *Riverius* observavit; licet rationem minus recte assignarit: quæ quidem in eo consistere videtur, quod nempe *pharmacum* istud, emunctoria, circa primas vias consita, valde succutiens & irritans, ex iisdem, sanguinis & succi nervosi recrementa, in *cerebrum* & *nervosum genus* urgeri, aut restagnare apta, valide exprimunt & foras deducunt. *Zacutus Lusitanus*, non sine ratione, *cauteria* modo in *bregmate*, modo in *nucha*, aut circa *axillas* inusta valde prædicat: *Millepedum* præparata, sc. in forma pulveris sicci, aut liquoris destillati raro successu carent; talia nempe feri superfuitates à *capite*, ac *genere nervoso* avocant, ac ad vias urinarias deducunt: propter eandem rationem, *cathartica blanda*, & per *epicrasin* evacuantia, in crebro sint usu; in hunc finem, *decoctum galli veteris*, cum *pharmacis alterantibus*, & leniter purgantibus ventri ejus insutis, à multis laudatur. Præter remedia hæcenus citata, quædam alia *asthmatis* appropriata, & velut *specificæ* perhibentur, cujusmodi sunt *balsamum sulphuris terebinthinat.* item *sp. C. cervi*, vel *suliginis*, eodem imprægnatus. *syrupus de pero*, ex *ammoniaco*, *diasulphuris nosfer*, *lohoch de allio*, *pilul. de rad. enula campan.* lacte *sulphuris*, *floribus benzoin cum pice liquida*, aut *liquidambra*, confectæ, cum multis aliis, quæ singula enumerare hic ratio esset.

Et jam præcipuis *convulsionum* speciebus, &

224 DE MORBIS CONVULSIVIS.

modis, una cum *symptomatum causis*, & *medendi rationibus* satis fuse explicatis; tempus videtur, *pathologia* hujus periodum affigere: Attamen, siquidem aliud morbi genus restat, nempe *scorbutus*, qui pathemata mixtæ naturæ, sc. partim *spasmodica*, partim à *sanguinis & viscerum dyscrasiis* immediate oriunda, continet; operæ pretium existimo, *hujus theoriæ*, una cum *Ætiologia*, & *Therapeias methodo* adjectis, succincte tradere. Ambo etenim hi affectus, sc. convulsivi & scorbutici, juxta positi, se mutuo illustrabunt, ac utrique alterutris faciem non levem præferent.

F I N I S.

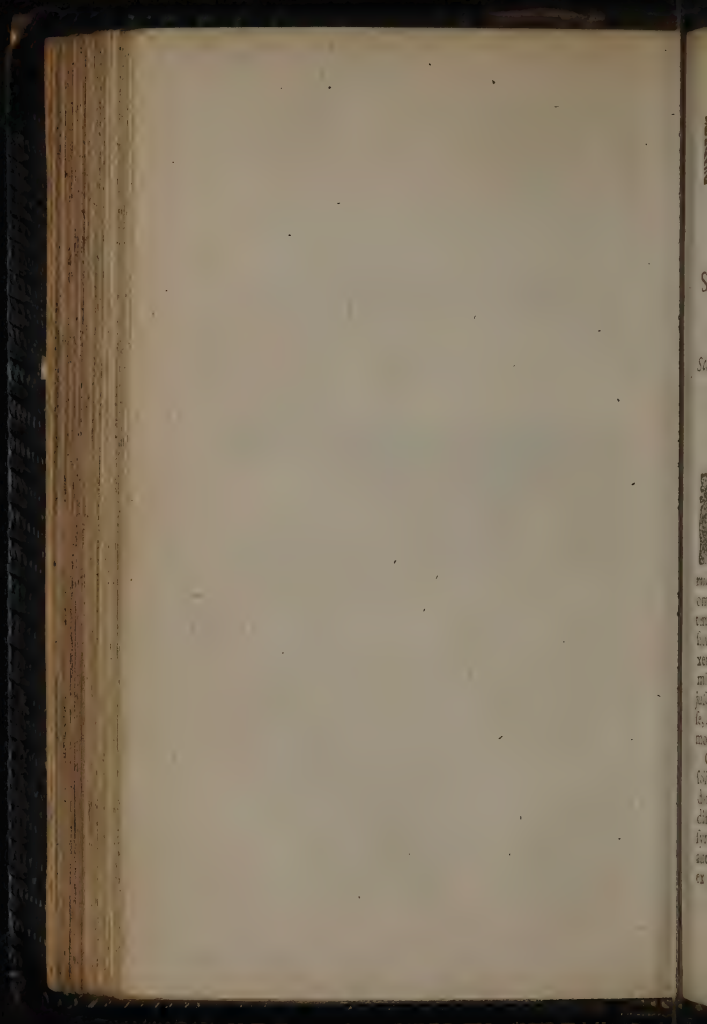

TRA-

TRACTATUS SECUNDUS

DE

SCORBUTO.

TRACTATUS SECUNDUS.

D E

S C O R B U T O .

CAPUT I.

Scorbuti descriptio; ejus causa interna & proxima, potissimum in sanguine, de- in aliquatenus in liquore nervoso radi- cata.

IN veteri medicina, morbi quem scorbutum appellamus, tam rara fit mentio, & tam parca descriptio; ut nonnulli dubitarint, utrum talis æ- gritudo, nunc multis in locis ende- mia, & ubique fere sporadica, qua sc. fere nunc omnes laborant, aut se laborare putant, priscis temporibus omnino existerit; quin natales suos, sicut lues venerea, & rachitis longe posterius du- xerit: attamen affectionem hanc, licet aliis no- minibus insignitam, ab antiquis observatam, e- jusque curam, rudi ori licet Minerva, traditam fuisse, Hippocratis, Arctei, Plinii, aliorumque testi- monia satis evincunt.

Circa varias hujus morbi appellationes parum solliciti, ad naturam ejus eruendam, explican- damque recta procedimus: quæ tamen cum adeo diffusa fuerit, atque ad tam varia & multiplicia symptomata extenditur, ut nec unica definitione, aut vix singulari descriptione comprehendi possit, ex re fore videtur imprimis cuncta hujus morbi

K 6

pha-

phenomena congerere, siue accidentium præcipue notabilium historiam pertexere, dein *apparentiis* istis rite solvendis *hypothesein* quandam accommodare.

*Præcipuo-
rum scor-
buti sym-
ptomatum
recensio.*

Quoad prius, maxima symptomatum farrago, affectus multiplices, & diversi generis, qui que interdum naturæ sunt oppositæ, aut contrariæ *scorbuto* accensentur: immo si accidens quoddam inusitatum, nec prius auditum in corpore humano eveniat, cum ad aliud certum morbi genus referri nequit, sine dubio statim illud *scorbuticum* pronunciamus: adeo hic morbus, quasi mali nominis, & damuati instar, pathemata aliena luit: Interim huic à proprio lare plurima extant symptomata, in singulis fere partibus humani corporis excitari solita; quorum recensio, cum partium corporis distributione optime perficitur. Itaque ut *scorbuti* vestigia à capite ad calcem pertractemus, 1. Imprimis ab illius *ἑσπέρῳ* incipiamus: huc spectant *cephalalgia* immanes, & habituales, illæque aut *vagæ*, aut *periodicæ*, modo spirituum torpor & somnolentia, modo *vigilia* pertinaces, crebræ vertigines, ac *scotomia*, convulsiones, paralyssis, sputatio copiosa, gingivarum ulcera, dentium

In capite.

In pectore.

vacillatio, oris fætor. 2. Interim circa pectoris regionem, dolores in variis membranarum partibus, ac præsertim in sterno, qui, sæpe acuti & lancinantes, laborantes per plures dies & noctes miserrime torquent, frequens *asthma*, respiratio difficilis & inæqualis, pectoris constricctio, & angustia; tussis inanis, pulsus inordinatus, cordis tremor, crebra spirituum deliquia, frequens *lipothymia*, ejusque metus fere continuus. 3. In ventre inferiori hic morbus, quasi principem sedem figens, malorum *Iliada* producit: sæpe nimirum adsunt *nausea*, vomitus, rugitus, *cardialgia*, *hypochondriorum* inflationes, & *murmura*, colica frequens, & dolores molestissimi huc illuc discurrentes, *diarrhœa* fere constans, interdum *dysenteria*, aut *tenesmus*, *astrophia*, ac interdum *ascitis*.

*In ventre
inferiori.*

Urina

Urina sæpissime rubicunda & lixivialis, cum crusta innatante, aut vitri parietibus affixa: interdum vero per vices quasdam eadem pallida, & aquosa copiose excernitur. 4. Præter hujusmodi *In partibus exterioribus.* ventrium affectus, in externis membris, immo in toto habitu corporis, dolores vagi, & non raro summe atroces, & noctu potissimum ingravescentes, sentiuntur, lassitudo spontanea, carniū intabescencia, lumbago, aliorumque artuum debilitas & enervatio; in cute macula varii coloris, tumores, tubercula, & non raro ulcera cacoëthea erumpunt: circa musculos, stupor, formicatio, ac velut frigida aura ascensus; item contractura, ac tendinum subsultus: porro scorbuticis, sanguinis inordinationes, effervescentiæ incertæ, vagæ intemperies, ac febres erratica, ac hæmorrhagiæ graves passim contingunt. Præter hæc communia, & maxime assueta scorbuti symptomata, quorum modo plura, modo pauciora, eaque interdum hujus, quandoque illius generis, ac moris laborantes infestant, nonnunquam alia inassueta & prodigiosa accidentia huic morbo superveniunt.

Ad pleniorē hujus morbi notitiā, huc referre visum est, quæ circa originem ejus, ac primas *Causæ evidentes quæ initia*, sive invasionis modum passim observantur. *Scorbutum inducunt.* Nempe advertimus, scorbutum propter varias causas, & occasiones produci: nam licet mala victus ratio, vita sedentaria, lienis inordinatio, & cruditates in primis viis congestæ plurimum accusantur; attamen longe potius in causa esse solent, aeris insalubritas, & sanguinis crasis à prioribus morbis vitiata: quare scorbutus, oris maritimis aut paludosis sæpe endemius existit: diu navigantibus, ac interea cibis falsis ac fumo induratis, nec non aqua putida utentibus, crebro supervenit: febri diuturna, aliisque morbis chronicis male curatis, item hæmorrhagiis nimis, aliisque excretionibus immodicis; quin & evacuationibus solennibus, uti mensium & hæmorrhoidum, suppressis, passim succedit: Porro hic morbus sine

magna procatur, non raro per *contagium* excitatur, & quandoque *hereditarius* existit.

Morbi

causa per totum corpus diffusa inheret vel

sanguini, vel succo nervoso, vel utriusque.

Ex his circa *affectionem scorbuticam* observandis, manifesto liquet, *materiam* hujus morbi *causam*, haud in privato quodam loco, aut singulari minera contineri, sed per totum corpus, & singulas ejus partes tum intus, tum extus diffundi: unde statim colligere licebit, *miasma scorbuticum* vel in *sanguine*, vel in *succo nervoso*, aut simul in *utrisque* fundari: Revera *sanguini* labem affigi, effervescentiæ ejus inordinatæ, macularum, aut tuberculorum eruptiones, *urina rubicunda*, & velut elixiviata plane testantur, quibus pari indicio conspirat diversimoda hujus morbi productio; quæ ut plurimum *massæ sanguineæ* depravationi succedit: nec minus *liquore nervoso* vitium hære, declarant molestissimi dolores, tum intus in membranis, tum extus in musculo generè excitati, membrorum debilitates, aut resolutiones, vertigo, spasmi, & crebra spirituum animalium deliquia. Cum itaque *humores ambo generales* in vicio deprehendantur, videamus quis prior, aut potior in culpa fuerit, undenam labem suam contrahat, ac quo ritu humori alteri, ac insuper partibus quibuscunque aliis, affici solitis, noxa communicetur.

Sanguinis & vinorum dyscrasiam comparantur.

Quoad *sanguinem* (in cujus *massa scorbutus* radices suas potissimum agere videtur) alibi ostendimus, eum in crasi sua ejusmodi particulis, & simili fere ritu temperatis, ac *vina* constare: porro ob duas præcipue causas, uti *vinum*, ita *sanguinem* agrotare innuimus, nempe vel quoniam *aliquid extraneum*, & non rite miscibile, huic aut isti confunditur; vel quoniam *liquoris crasis*, sive *temperies pervertitur*, h. e. quatenus elemento uno, forsan aut altero, quibus dominium debetur, suppressis, alia, quæ subjugari oportuit, exaltantur.

Quoad res non miscibiles utriusque confusæ.

Circa prius, de *vino* observamus, quod cum *feces*, prius secretæ, ac ad fundum detrusæ, de-
duo

ruo commotæ elewantur; vel si heterogeneum aliquid, uti sebum, aut sulphur exoticum dolio injicitur, exinde perturbatio insignis concitatur; quæ nisi brevi compefcatur, vini crasis subverti periclitatur: Pariter quamplurimæ sunt res non miscibles, quæ sanguini confusæ motum ac circulationem ejus perturbant, & œconomix ritus, quo minus recte perficiantur, impediunt: *Liquor nutritius*, fæculentiis refertus, sanguinem inordinate fermentat: quin & liquor iste degener factus, febrim intermittentium paroxysmos ciet, prout olim monstravimus: *recrementa sanguinis vaporosa, serosa, biliosa, ac atrabilia* in sinu ejus re-tenta catarrhos, hydropem, icterum, melancholiam, pluresque alios affectus pariunt: quod si extraneum illud tempestive amoveatur, sanguis, uti & vinum mixtura extranea cito liberum, constitutionem pristinam brevi recuperat: attamen uterque liquor contentis heterogeneis aliquandiu infectus, tandem à debita crasi degenerat, proindeque non facile restauratur.

2. Præterea quidem, & vinum & sanguis, ob multas alias causas à recta temperie desciscunt. Quod spectat ad vinum plures sunt modi, & rationes, quibus liquor ejus à crasi legitima pervertitur: quibus etiam parallelis subjungantur totidem, ac forsan plures sanguinei liquoris dyscrasix. (Hic etenim venenari, ac subito corrumpi solet, quod non facile vino accidit.) 1. Igitur de vinis observare licet, eadem aliquando maturitatem non attingere, sed propter *ανεμιατισμὸν* defectum, quatenus nimirum spiritus, aliaque activa sulphuris, ac salis principia, crassioribus obvoluta, sese extricare nequeunt, prorsus cruda manere: quare minime spiritualescunt, sed consistentiæ crassæ, & saporis ingrati, in vappam degenerant: simili fere ritu, quandoque sanguis spiritu, ac sulphure depressis crudus & aquosus, nec non vigoris expers, ac in corde vegete accendi inhabilis persistat. Hujusmodi sanguinis *μολύνσιν* Cl. Gregorius Hor-

Quoad utrinque temperiem varie alteratam.

Horstius affectionis scorbuticæ causam asserit: atamen talis sanguinis dispositio, picam & malaciam, nec non diathesin hydropicam potius quam scorbuticam inferre videtur, prout mox plenius ostendemus. 2. Vinipars sulphurea præ cæteris exaltata, liquori immodicam effervescentiam, sive ebullitionem inducit; nostro idiomate dicitur, *fretting of wines*, pariter & sanguinis pars sulphurea nimium evecta proindeque supra modum effervesce-
 scere, ac in corde accendi apta, intemperiem febrilem accersit, & revera febrium *συνεχών* plurimarum causa existit. 3. In vinis non raro spiritu fatisciente & sulphure constricto, pars salina in fluorem evecta, cæteris præpollet; quapropter liquor in acetum transit. Cl. Sennertus sanguinem in scorbuto, sicut vinum in acetum degener alterari putat; quod tamen secus fieri mox declarabitur. Interim ab acetosa sanguinis dyscrasia, melancholiam inferri olim monstravimus. 4. Restat adhuc alia vinorum dyscrasia, cui equidem sanguinis diathesin scorbuticam satis apte comparemus: sc. cum spiritu depresso, particula sulphurea & salina simul combinata exaltantur: cumque hoc in vinis duplici modo fiat, etiam ob sanguinem pariter affectum, duplicem scorbuti speciem, illinc deducere fas sit, prout mox clarius patebit. Itaque de vinis vulgaris observatio est, quod præterquam quod in vappam aut acetum degenerant; eadem aliquando à spiritu depresso, atque sulphure, ac sale, una exaltatis, aut rancida, aut pendula, sive mucilaginosi evadere: nostro idiomate dicitur *Wines become over fretted, or become roapy*: In utraque mutatione, spiritu subjugato, particula sulphurea & salina simul associata, cæteris elementis præpollent, atque ad indolem suam liquoris crasin deflectunt, attamen non eodem prorsus modo in utroque res agitur: quippe in priori vini dyscrasia, sulphur aliquantulum sale, ac in posteriori sal sulphure potius existit: quin & alterutrum potentius factum, excusso spiritus dominio, sibi alterum con-

Sanguinis
 dyscrasia
 scorbutica
 instar vinorum,
 dum sunt

Rancida
 aut pendula.

consequitur, & supra debitum tenorem attollit. Utriusque ratio ad hunc modum explicabilis videtur.

Cum *vina generosa* diu efferbuerunt, particulis multum agitata, invicemque allisis, spiritus partim evaporat, & partim elementis crassioribus obvolutus, supprimitur: Interea *sulphur*, (cujus magna subest copia) agitatione magis provehitur, proindeque spiritus jugo solutum, sali adhærescit, ipsumque attollens, liquoris mixtionem alterat; cui dein, ob *sulphuris* cum *sale* combinati eminentiam, *ranciditas* accedit: pariter cum *vina tenuia* diutius asservantur, *sal evellitur*, & *fluore* potius spiritum deprimit, proindeque latici subiecto *acorem* inducit; dein postea, *sal emittens*, *sulphur*, (quod in minori subest copia) sibi met asciscens, intimeque aduniens, liquoris consistentiam, è *tenui* in *crassam*, & velut *oleaginosam*, & à sapore acido in valde *ingratum* & quasi *mucidum* convertit.

Probabile est, non absimili modo *sanguinem* in affectione *scorbutica* alterari, quam *vina* quoties nimis *effervescentia* in *rancida*, aut *pendula* degenerant: quippe morbum istum non tam à *feculentis* sanguini admixtis, (quanquam tales adfuerint, attamen denuo excerni, eorumque supplementa præscindi possint,) quin à *sanguinis dyscrasia habituali* pendere, argumento est, quia scorbutus radicans adeo difficulter, ac interdum non omnino curatur: Porro *sanguinis dyscrasiam* scorbuti parentem, pariter ac *vini duplicem*, nempe *sulphureo-salinam*, ac *salino-sulphuream*, statuere licet. Cum enim maxima sit varietas affectuum, qui scorbutu accensentur, omnes ad hæc duo quasi præcipua capita, seu velut binos mali fontes, satis apte revocari possint, sc. primo quod *sanguis* miasmata scorbutico tactus, aut *præservidus* existit, in quo nempe *sulphur* prædominio potitum sibi salem asciscit: quapropter iste *rancidior factus* inordinate in valis effervescent, atque recre-

recrementa adusta, nempe *sulphuris* & *salis* concreciones, perpetim à se amandat, atque huc il-
 luc dispergit, quæ quidem exterius suffusa *macu-
 las*, *exanthemata*, *tubercula*, aut *ulcera* produ-
 cunt: interius vero deposita *vomitibus*, *cardial-
 gias*, *diarrhas*, aut *dysenterias*; porro dolores a-
 troces pariunt. In huiusmodi *scorbutica sanguinis*
ranciditate, remedia solum temperata, ac crebræ
phlebotomiæ; ac minime *cochlearia*, *raphanus*
sylvestris, aliaque acredine, & incitatione prædi-
 ta conveniunt: pari quidem ratione ac *vina ran-
 cida* curantur eximendo è facibus; insuper *lactis*,
amylis, *ichthiocolle*, aliorumque demulcentium
 infusione. Velsecundo in sanguine *scorbutum* fo-
 vente, *sal* prædominio potius, sibi met *sulphur*
 asciscit: quapropter, iste non ita *fervidus*, quin
vinipenduli instar, *crassus*, & quasi *mucilaginosus*
 evadit, pigre in vasis circulator; viscera, dum per-
 transit, infert, iisque faculentias quasi limosas
 affigere aptus est. Taliter affecti, ut plurimum sine
exanthematis, aut *eruptionibus cutaneis*, torpidi,
anhelosi, ac *enerves* fiunt, *lassitudine spontanea*,
pectoris angustia laborant; quin & *passionibus cor-
 dis*, *spirituum deliquiis*, *vertigini*, & *convulsionibus*
obnoxii reperiuntur: porro in huiusmodi *dia-
 thesi scorbutica*, remedia calidiora, & *sale volatili*
prædita, immo & *chalybeata* quæ sanguinem fun-
 dunt & exagitant, maxime ex usu esse solent:
 pari quidem ratione ac *vina pendula* tractantur,
 nempe plurimum conquassari, & agitari debent;
 porro iis *calx viva*, *alumen ustum*, *gypsum*, *sal*
marinus calcinatus, aliaque *summa acredine præ-
 dita* imponuntur. Hæc de *scorbuti principis* in
massa sanguinea radicatis: Adhuc explicandum
 restat, quibus de causis sanguis à propria indole
 degenerans hanc, illamve dispositionem morbi-
 dam, & *scorbuti* parentem concipit. Attamen
 prius ostendere oportet, quo ritu in *succo nervoso*,
 sc. altero humore generali, istius morbi seminia ja-
 ciuntur.

E sanguine cerebri oras adpellente, liquorem *Quo ritu*
subtilissimum, pro spiritu animalium tum *ma-* *labes scor-*
butica li-
quori ner-
roso imprimi-
tur.
γέραλον, & genus nervosum jugiter scaturire,
alibi declaravimus: Latex iste, quandiu recte ha-
bet, *spiritus*, & *sule* eidem combinato, seu *vola-*
tilisato, potissimum constat; his modicum *agua*,
qua diluantur accedit, *sulphure* ac terra parum o-
pus esse videtur: attamen ista *spiritus* & *salis vo-*
latis concretio, humorem præstantissimum, qui
sc. omnia permeat, penetrat, actuatur, & irradiat,
supra quod *chymici de alchæst* somniant, revera
constituit: Circa *scorbuti* initia, donec sanguinis
crasis, ac cerebri tonus haud penitus vitiantur, li-
quor iste cerebri & nervorum irriguus, adhuc spi-
rituosus, dulcis, atque ad destinata quævis munia
haud valde inidoneus perstat; postea tamen è *mas-*
sa sanguinea depauperata, & plurimum efficta, la-
tex multo tenuior, & versus acetosum declinans
extillatur: porro è sanguine faculento, & quasi
rancido, aut limoso, particulæ heterogeneæ, atque
regimini animali plurimum infestæ suggeruntur,
ac intra cerebrum debilius factum, sine repulsâ ad-
mittuntur, indeque in *appendicem* ejus tum *me-*
dullarem, tum *nervosum* cum succo irrigante dif-
funduntur: hinc *spirituum animalium* in singulis
regionibus scatentium, modo *deliquia* & *eclipses*,
modo *distractiones*, *explosionesque dolorifica* ac
spasmodica sequuntur: Quapropter *paralysis*, *con-*
vulsio, *vertigo*, *dolores*, *tremores*, *aliaque cerebri* ac
nervosi generis præternaturales affectiones, scorbuto,
altiores radices agent, supervenire solent: de qui-
bus infra speciatim dicitur. Interim adnotetur in
genere, labem scorbuticam succo nervoso affixam
in his tribus, sc. in eorum aliquibus, aut simul o-
mnibus consistere; vid. quod liquor cerebri & ner-
vorum irriguus multo tenuior, seu pauperior eva-
dat; quod à crasi spirituosissima, versus acetosam
degenerat; quod *particulis heterogeneis*, & morbi-
ficis referciatur.

Hæc-

Hactenus ostendimus quo ritu, in *sanguine*, & deinceps *succo nervoso affectionis scorbutica* prima quasi seminia conferuntur. Priusquam *morbi fructus*, sive *symptomata*, propter malam utriusque humoris diathesin excitata, eorumque rationes, & fiendi modos, perpendimus, in ipsius *morbi causas remotiores*, & *differentias* inquirere oportebit: nempe ut constet ob quas *ægyptiæ*, & quali apparatu dispositio scorbutica, prædictis humoribus imprimitur.

CAPUT II.

De scorbuti causis remotioribus à quibus nimirum massa sanguinea, & per consequens liquor nervoso labes affigitur.

Ostenso, in superiori capite, quæ sit scorbuti causa conjuncta & proxima, sc. mala diathesis sanguini & succo nervoso impressa: circa causas remotiores, ob quas utrique humori, ac imprimis illi, qui potior & prior in culpa est, nempe sanguini labes infertur, disquirendum restat: etenim hujus depravatione detecta, facile patebit, quomodo in alterum laticem, miasma morbificum derivatur. Cum itaque ratum habemus, affectionem scorbuticam in sanguine vitiato potissimum fundari, ejusque vitium quasi vinorum dum rancida & pendula fiunt, in sale & sulphure, dum spiritus deprimitur, indebite exaltatis consistere, sedulo perpendamus, quomodo hæc illave diathesi vocæpi massa sanguinea imprimitur.

*Aliorum
sententiæ
de origine
scorbuti re-
censentur.*

Atque hic præterire non debemus, quid alii authores scorbuti naturam diligentissime rimati, circa causas & subiectum ejus statuerunt. Super hac re, cum plures extant sententiæ, fere omnes hoc respectu conveniunt, ut morbi fons & origo à viscerum culpa deriveretur, ejusque producti sedes in massa sanguinea collocetur, nempe ut hæc, illo-

illorum vitio fere tantum inquinata, labem scorbuticam contrahat. *Antiquiores* præcipuam hujus morbi causam *lieni*, officio suo non recte defungenti, imputarunt: Verumtamen cum *lienis* munus hoc à nonnullis, aliud ab aliis, & diversum ab istis concipitur, diversimodæ hujus morbi productiones fingebantur: *Wierus*, *Echtius*, *Albertus*, *Ronsseus*, *Eugalenus* cum multis aliis, ex supposito quod *lien* sit receptaculum *melancholici succi* excrementicii, à sanguine separati, statuunt scorbuti causam internam, proximam, esse copiam *humoris lutulenti*, crassique *melancholici solius*; vel etiam cum *aliis misti*, peculiarem corruptionis formam subeuntis, qua circa *lienem*, ac *jecur*, atque in *ipsis venis* abundet: Hæc opinio, si *melancholici succi*, à *liene* secretionem neglectam, aut impeditam, aliquando, & ex parte scorbuti causam esse pronuntiaret, merito assensum nostrum vendicaret; sin morbum istum semper & omnino hujus visceris culpa orti statuatur, summe improbabile videtur, prout inferius patebit, ubi scorbuti longe potiores causas assignabimus. Authores alii, *hamatosæcis* munus *lieni* attribuentes, scorbutum produci dixerunt, eo quod *lien*, *chyli* partem sibi destinatam in sanguinem laudabilem minime consiciat. Cum vero alii, humidiores & magis aquosas *chyli* partes in *liene* præparari, ac in sanguinem converti statuunt, uti *Reusnerus*, &c. Idcirco proxima & interna scorbuti causa perhibentur aquosi & serosi humores, qui siquidem à *liene* haud excipiuntur; sanguini confusi, scorbutum originem præbent: Interim alii, uti *Platerus*, *Baabinus*, &c. *Chyli* partem crassiorem sanguificationis causa à *liene* *allici* dixerunt, & ex eo sibi & aliis partibus sanguinem idoneum præparari. Ex hoc supposito *Gregorius Horstius* dicit scorbuti causam, esse *crudum & ichorosum sanguinem*, in toto corpore, potissimum tamen in *hypochondriis*, non quantitate solum, sed specifica quadam corruptione peccantem, ob *μολυσμὸν* ex imbecillitate *lienis*,

pro-

provenientem : quia sc. per lienis affectum praternaturalem crudiores chyli partes a sanguificatione jecoris non avertuntur ; unde primo sanguis in venis jecoris & lienis depravatur , aliena materia commistione , deinde jecoris $\alpha\iota\mu\alpha\tau\omega\varsigma$ impeditur , ratione objecti minus recte dispositi , quatenus chylus , ob lienis lationem , justo modo non depuratur. Horst. append. ad lib. ij. part. ij. sect. j. de scorbuto. Hæc opinio facile concidit , quia asserit , contra legem hæmatoseos , lienem sanguificare , atque chyli partes crudiores ad se attrahere : cum notissimum sit , nullum chyli ad lienem transitum patere : Quin & eadem liura refellitur Reusneri aliorumque sententia , qua asseritur , proximam & internam causam scorbuti esse serofos & aquosos humores , quos lien debuerat attrahere , & , per peculiare suum hæmatoseos munus , in sanguinem convertere.

Doctissimus Sennertus , licet cum prioribus sanguificationis munus etiam lienī attribuat , Institutionum lib. i. cap. 9. attamen alio quam ab hujus visceris culpa , scorbuti causam derivat. Enimvero statuit ille , propter chylum in primis viis male concoctum , & $\alpha\upsilon\delta\omicron\mu\epsilon\tau\omega\varsigma$ destitutum , facultentias salvas & tartareas circa mesenterium , & omentum congeri , easque nova materia appulsu indies auctas , & sero dilutas , demum in lienem & hepar , indeque in venosum genus transferri , illisque adeo totam massam sanguineam infici , atque crudam & salsam reddi. Primam hanc scorbuti mineram , in primis viis aggestam , appellat humorem melancholicum , quem insuper dicit serosum esse humoribus pituitosis stipatum , atque ob moram in istis partibus , peculiari ritu corruptum : Denique addit humorem istum , spiritus , & salis volatilis fixatione generari , non secus ac cum vinum in acetum transfr.

Huic opinioni , ut ut probabili , ne per omnia consentiam , quædam non levis momenti rationes evincunt. Præterquam enim quod hæc etiam doctrina , cum circulatione sanguinis non exacte qua-

Scorbutus
non semper
lienī aut
primarum
viarum
vitiis ori-
tur.

quadret, utpote cujus lege, humores in vasis me-
 saraicis seorsim à reliquo vasorum genere vix
 congeruntur; saltem illis exinde in *lienem* transitus
 minime patescit. Insuper haud recte statuitur *scor-*
butum in primis viis solummodo incipere; nam-
 que interdum *mero contagio* contrahitur: Nec e-
 tiam hunc morbum à *salis fixitate*, aut *sanguinis*,
 & *humorum cruditare* provenire censemus; sæ-
 penumero enim febribus diurnis succedit, pro-
 indeque à *sanguinis deflagratione* nimia, & *adustio-*
ne, potius quam à chyli aliorumque humorum in
 primis viis *μωρός* exoriri videtur: porro inter-
 dum aura maritima & paludosa hunc morbum
 inducit, licet nullæ cruditates circa viscera gignun-
 tur: siquidem laborantes ab initio circa appeti-
 tum & digestionem minime queruntur. Revera
 quod attinet ad *cruditatem*, atque *salis in chymo*
aut sanguine fixitatem, & *αρεδμωσις* & *defe-*
ctum, concedimus, ab his causis, diathesin valetu-
 dinariam non raro produci, propterea tamen non
 statim *scorbutus*, sed potius *malacia*, & *pica virgi-*
num, *leucophlegmatia*, aut *dispositio hydropica* suc-
 cedunt. Cum itaque *scorbuti Aetiologia*, ab au-
 thoribus, quibus *sanguinis circulatio* nondum in-
 notuit, tradita, veritati minus quadret; libet mo-
 do, *clavē istac* adhibita, rem totam denuo pertra-
 ctare, atque morbi hujus *causas*, tum *procatartici-*
cas, tum *evidentes*, juxta *αίματός* & *legem*, qua
 tenuitas nostra potest, accuratius explicare.

Modo innuimus, esse plures *occasiones* & *proca-*
tarxeos modos, à quibus *scorbutus* originem suam
 ducere videtur. 1. Quibusdam locis *endemi-*
us existit, ut propter malignam aëris, & vaporum,
 quibus stipatur, influentiam, una cum spiritu
 vitali *miasma morbificum* hauriatur. 2. Sæpe-
 numero morbus iste *febribus diurnis*, aliisque
morbus chronicis succedit, illorumque effectus, si-
 ve productum merito censetur. 3. Nonnunquam
hereditario, & à parentibus *scorbuticis* per tra-
ductionem propagatur. 4. Interdum *mero con-*

tagio

tagio suscipitur. 4. *Mala victus ratio*, inordinationes circa res non naturales, atque viscerum dyscrasie innatae, aut acquisitae affectionem scorbuticam aliquando inducunt, sapissime ejus generi contribuant, aut fomitem præbent. Singulorum hujusmodi effectuum rationes consideraremus.

I. *Quam ob rationem aer insalubris scorbutum parit.*

I. *Scorbutum aëria vitio* sapius contrahi, nullus est vulgi sæpe, quin confiteretur, fere omnium in ore est, loca maritima, lacustria, & uliginosa quosvis, febribus intermittentibus, aut scorbuto obnoxios reddere: quare valetudinarii, aut qui sanitatem suam colunt, procul ab hujusmodi locis habitationes constituunt: Talis equidem humidus aër, tetras exhalationes, & inquinamenta continuo diffundens, duplici respectu insalubris, & non raro scorbuti parens existit: sc. ob *transpirationem præpeditam*, & propter *fermenti incongruam susceptionem*. Primo enim, in aëre crasso & minus eventilato degentibus, meatus, & pori cutis valde constipantur; quare cum effluvia sanguinis haud debite satis exhalant, eadem intus retenta reliquam massam sanguineam fermentant, ejus particulas activas ad varias inordinationes disponunt. Dein secundo, quatenus eodem tempore vapores tecti, salia, & sulphura incongrua redolentes inspirantur, propterea sanguinis spiritus valde deprimentur; ac interea particulae ejus sulphureae, & salinae ad *inegritatem* evehuntur, proindeque massae sanguineae crasis sensim mutata in morbidam degenerat. Cujus nimirum pars *sulphurea* siquidem per se exaltata sanguini *rancorem* insignem inducit, *febris interdum continua*, sapius vero *intermittens*, aëri insalubri, propter rationes alibi ostensas, ita familiaris, excitari solet: Quod si à tali *αερα* (uti frequentius assolet) una cum *sulphure principium salinum* evehitur, dispositio scorbutica, qualis supra describitur, sc. *vini* aut *rancidi*, aut *penduli æmula*, sanguini imprimitur. Nec tantum ingens aëris humidi, & vaporosi tra-

ctus,

Atque, ad hunc modum insalubris est, verum incolere domos loco palustri confitas, vel stagno circumdadas, aut calce viva recens obductas, morbo isti obnoxios reddit.

2. *Febris diuturnior sæpissime scorbutum inducit*: cujus ratio ex hypothese nostra manifesto liquet, etenim à crebra, nimisque sanguinis deflagratione, spiritus plurimum assumuntur, ut liquor pauperior & effœtus evadat; quin & sulphuris purioris ingens copia deflagrando evaporat, interea quod hujus reliquum est, sibi salem asciscens, ipsumque evehens, sanguinis crasin morbidam & plane scorbuticam inferre solet. Observare est à longiori febre, propter spiritum & sulphur nimis exhalantia, atque plurimum salis cum sulphure residuo diutius concoctum, sanguinem valde salsum, & quasi lixiviale evadere, ita quidem ut deinceps ægre, & vix circulationi peragendæ, satis in corde accendatur: Cujusmodi sanguinis dispositio, non nisi longo tempore restauratur, & difficulter admodum à scorbutico in eundo vindicatur. Nec tantum febribus, sed & aliis morbis chronicis male curatis, scorbutus supervenit, idque propter duplicem rationem, sive afficiendi modum; nempe vel quia sanguis à morbo præsentis, versus diathesin scorbuticam immutatur; vel quoniam ægritudo laborantes à quovis exercitio aut motu diu inhibet; proindeque illi à longo otio & secessu in scorbutum inclinantur: Prius cernitur in melancholia, ubi spiritus depressus, & sale in fluorem evecto, sanguis in icterosum vergit. Cujusmodi crasis, sulphure postea à sale ascito, & pariter evecto, facile in scorbutum transit. Affectio hypochondriaca in tantum scorbuticæ affinis est, ut sæpissime hanc sociam inducat: nam sæculentiæ atrabiliaræ, quæ sanguinem pro istius affectus indole solummodo inquinant, postea crasin ejus pervertunt, adeoque scorbuticam reddunt: pariter icterus & hydrops, quæ sanguinem impura, aut incongrua mixtura primo

2. *Quare febribus diuturnis supervenit.*

tantum inficiunt, diutina mora temperiem ejus prorsus mutant. 2. Plures alii morbi *scorbutum* accidentaliter inducunt; quatenus nimirum aegrotantes à labore aut exercitio quovis impediunt; proindeque illorum sanguis parum eventilatus, non secus ac vina supra faeces suas diutius retenta, crasin amittunt, atque *salis* & *sulphuris* inordinationes subeunt. Hoc modo *paralysis*, *lumbago*, *ossum fractura*, *ulcera*, ac vulnera non nisi longo tempore sanabilia, homines *scorbuto* obnoxios reddunt.

3. *Quomodo hereditario contra-*
hitur.

3. *Scorbutus* interdum *hereditario* contrahitur, ita ut morbi lues à parentibus in natos derivata, absque aliis causis, sive externis, sive internis, fructus morbidos, affectionis scorbuticæ indolem exacte referentes, producat. Ita novi pueros stirpe valetudinaria oriundos, doloribus artuum vagis, macularum eruptione, gingivarum, & dentium erosionem & carie affectos fuisse. Insuper observare est, parentum lue *venerea* tactorum natos, symptomatis gravioribus, affectionis scorbuticæ annulis, obnoxios degisse. Hujusmodi affectuum ratio in hoc consistere videtur, quod *miasma* morbidum, humori genitali impressum, instar fermenti venenati habet, quod licet aliis particulis obvolutum, aliquandiu lateat, tandem *svd pæis* suas exerat, atque in sanguine aut succo nervoso symbola *salis* & *sulphuris* elementa exasceit, eaque supra cæteras particulas evehendo, in labem scorbuticam deflectat.

Quomodo per conta-
gium.

4. Pari ratione, & afficiendi modo, *scorbutus* per *contagium* propagatur; sc. effluvia à corpore infecto decidua, atque vicini poros subeuntia, vel per anhelitum inspirata, aut sanguinem, aut succum nervosum, vel simul utrumque fermentant, adeoque particulas *salinas*, & *sulphureas spirituosas* evehendo, liquoris crasin juxta indolem suam pervertunt.

Quomodo viscerum & primarum via-
rum culpa.

5. *Scorbuti causa* hætenus citata *massam san-*
guineam immediatius respiciunt, & morbum à la-

tice

tice ejus sine magno primarum viarum vitio, incipere ostendunt: attamen ne hanc regionem, cui à nonnullis culpa omnis attribuitur, profus immunem perhibeamus, juxta aliorum sententias statuere visum est, scorbuti rudimenta etiam intra *coctionis viscera* interdum concipi, atque illinc in sanguinem traduci. Si quando enim à longo tempore accidit è chylo vitiato, *succum nutritium* non nisi incongruum, atque salium & sulphurum enormium particulis refertum, *massa sanguinea* suppeditari, necesse erit hujus crasin tandem mutari, & juxta materiam, unde constat & quotidie suppletur, indolem perverti. Quare observare est, qui cibis sale conditis fumoque induratis maxime vescuntur, atque vinum, & aquas ardentes copiose bibunt, è quibus particulæ *salinae* & *sulphureæ* in sanguinem rapiuntur, scorbutum plurimum obnoxios reperiunt: porro qui carne porcina aut etiam *piscium*, licet recentium, ac imprimis *testaceorum* carnibus plurimum aluntur; siquidem hæc alimenta *sulphurus*, & *salis* rancidiorum (uti colligere est ex putrescentium insigni fœtore) copiam præbent, facile in scorbutum, & quod majus est, quandoque in *lepram* proclives habentur: E contra in hunc morbum non ita prompte incidunt, qui *lacticia*, *fructus* *crudos* & *immaturos*, *caseum recentem*, aliaque absurda comedentes, magnam *pituita* *saburram* in ventriculo congerunt. Nec tantum è cibis pravis & dyspeptis, *sucus* scorbutum fovens, producitur; sed interdum alimenta satis idonea, viscerum culpa in materiam morificam facessunt: quod tamen non semper *hepatis*, aut *lienis* vitio, prout nonnulli arbitrantur, accidit; his enim cum chylo nihil negotii est: verum ipse *stomachus* fermento extraneo præditus, ingesta quævis pervertit, inque *pulsem* modo *acetosam*, modo *salsam* aut *vitriolicam* mutat; verisimile est etiam à *pancreate*, aut *ductu cholidocho* succum incongruum chylo permisceri, ipsumque tinctura heterogenea imbuere. Nec vero inficias imus,

quin *lien* & *hepar scorbuti* productioni non raro contribuunt; licet eorum culpas non *chylus*, sed ipse *sanguis* immediatus luit; quando *hepar* obstruitur, ut sanguinis recrementa adusta minus seceruat, propterea hujus massa *feculentior*, atque *salis* & *sulphuris* particulis simul incoctis, nimis luxuriat. Quod spectat ad *lienem*, haud prorsus immerito est, quod circa scorbuti productionem tot querelæ in ipsum proferuntur. Cum enim hujus visceris munus (prout supra ostendimus) in his consistat, nempe tum ut *sanguinis* *feculentias* *atrabilarias*, quæ *sale fixo* & *terra* constant, seceruat & excipiat, tum ut easdem ulteriori coctione, in fermentum sanguini remiscendum digerat: si quando *lien* hisce muniis suis non recte defungitur, duplici respectu massa sanguinea inquinari solet; nempe vel quia *feculentia* *atrabilaria* à *liene* obstructo, aut debilitato non omnino excipiuntur; vel quoniam exceptæ, ibidem in fermentum inidoneum, & sanguinis corruptivum pervertuntur: massa sanguinea vel hoc, vel isto modo interdum male disponitur, & non raro propter hanc occasionem solitariam, aut aliarum causarum accessu, in diathesin scorbuticam degenerat. Enimvero à tali procatarxi, *affectionem hypochondriacam* oriri olim declaravimus; cui quidem scorbutus (prout modo innuimus) adeo affinis est, ut illi sæpiissime aut comitem se adjungat, aut superveniat. At vero *scorbutum* non semper aut tantummodo *lienis* vitio oriri, observatione superius citata, liquido patet. Nempe olim *vir nobilis* affectione scorbutica, symptomatis quamplurimis, & maxime horrendis lippata, per plures annos laborabat; hunc medici celeberrimi dum curabant, *lienis* vitio ægritudinem contraxisse, & istius visceris causa mala gravissima pati pronuntiabant: Supra decennium doloribus fere continuis, nec non *paralysi*, & *convulsionibus* miserrime afflictus, tandem contabescens, *phthisi* interibat: Defuncti cadavere aperto, sen-

fui

sui constabat, *lienem*, utut pessime defamatum, omni culpa immunem fuisse: namque viscus hoc in figura, magnitudine, substantia, & colore laudabiliter habens, tumore quovis, aut obstructione carebat: insuper vasa sanguifera aperta, & infarctione libera, fibræ nervæ satis firmæ, atque *sanguis* intra *lienis* poros contentus, putredinis experts, apparebant.

6. Inter *scorbuti causas*, à rerum non natura. *Quare*
 luum inordinatione derivari solitas, merito hic *tristitia* &
tristitiam ponimus. namque passim observare est, *studia im-*
 homines propter occasionem aliquam luctu ingenti perculsos, & deinceps diu mæstos, *modica*
scorbutum
scorbuticos fieri. Cujus ratio hæc videtur esse, ingens mæstitia, *animam inferiorem*, seu *corpoream* immediate afficiens, *binas* ejus partes, nempe *sensitivam*
 & *vitalem*, intus compellit, earum *symplices* à solitis expansionibus inhibens coarctat, ac in minus spatium contrahit; hinc spiritus animales à debita expansione præpediti, æconomiam suam remittunt, quare & *sanguis* minori ambitu circuitus suos repetens, circa *cordis* sinus agglomerari, ibidemque stagnare aptus est; hinc cum *spiritus* utriusque regiminis, sc. tum *animalis*, tum *vitalis* præfides, deprimuntur, & *sanguis* & *succus nervosus* secundum crases suas alterari incipiunt; & uterque vigorem suum sensim amittens, à liquore generoso, versus acetosum & effœtum vergit: insuper *coctionis viscera*, solito spirituum influxu denegato, munia sua perperam obeunt. Hinc à chylo minus recte cocto, aut inter coquendum depravato, *succus nutritius* non nisi vitiosus & fæculentiis refertus, massæ sanguineæ infunditur, unde crasis ejus magis pervertitur, inque diathesin scorbuticam facilius transit: porro ob hanc rationem, *studia immodica* & nimis serja, & continua animi intentio, quatenus hinc spiritibus depressis, & viscerum muniis subversis, humorum præcipuæ crases in pejus alterantur, sæpe labem scorbuticam accerfunt: Cui accedit, quod tum

mæsti, tum *studiosi* vitam sedentariam plerunque degunt; cuius causa & *sanguis*, & *succus nervosus*, tanquam aqua motus defectu suum contrahens, viriari, & corruptelam scorbuticam promptius inire solent.

*Labes
scorbutica
& è san-
guine in
cerebrum
& genus
nervosum
derivatur.*

Hæ sunt scorbuti causa procatartica, si non omnes, saltem præcipuæ, quæ sanguini labem affigunt; non opuserit *αιτιολογία* aliam, ut constet quomodo noxa à sanguine in succum nervosum derivatur, pertexere: etenim sanguis solenni ritu, & circulationis lege, spirituosus liquoris portionem in cerebrum extillat: at vero, prout supra innuimus, è sanguine pauperiori facto *latex* tenuior, & ex eodem falso (uti salinorum cum destillantur mos est) liquor acris prolicitur; item præterea à sanguine feculento, & quasi limoso, particula heterogenea, & regimini animali infestæ suggeruntur; quæ tamen à cerebro firmiori & sano non facile admittuntur: quare ut tales particulae, intra *ἐντέραν* susceptæ, affectiones paralyticas aut spasmodicas scorbuto superinducant, causæ quædam præcedunt, à quibus cerebri constitutio debilitetur, cuiusmodi esse solent, 1. ejus mala diathesis hæreditaria, item 2. frequens crapula & vini potus immodicus, somni meridiani, otium & exercitii defectus, venus immoderata, hæmorrhagiæ ingentes, aliæque occasiones, quibus aut spiritus animales nimis absumuntur, vel cerebri pori & meatus relaxantur, ac nimis aperiuntur, ut quodvis præ foribus allatum admittant.

CAPUT III.

De scorbuti differentiis; item de morbi hujus signis, symptomatis, causis, imprimisque de illis, quæ propter labem sanguini impressam oriuntur.

EX causis scorbuti hæcenus descriptis, facile erit scorbuti hujus morbi differentias assignare. Primo etenim juxta duplicem causæ conjunctæ regionem, sc. sanguinem & liquorem nervosum, affectio ista distingui potest, quod vel hujus, vel istius ditionis maxime fuerit, atque modo in sanguine, modo in succo nervoso radices potiores egerit. Secundo juxta duplicem sanguinis affecti labem, nimirum quod ista sulphureo-salina, vel salino-sulphurea fuerit, etiam scorbutus iisdem nominibus insigniatur, aut secundum vulgares appellationes dicatur, vel biliosus, sive calidior, exanthematis, aliisque symptomatis apertioribus se prodens; vel melancholicus, cujus virus, quasi sub cineribus cooperitis latens, facultatum læsione intrinseca, potius quam externis eruptionibus dignoscitur. Tertio secundum morbi originem, & invasionis modum, quatenus sc. aut per contagium suscipitur, aut per internam procatarxin oritur; item juxta varium ejus statum, quod vel inchoatus, perfectus, vel deploratus fuerit, multifariam distinguitur, & circa curationem indicationes diversimodas requirit, de quibus postea explicatius dicitur. Interim vero scorbuti signa & symptomata recensere, eorumque causas, & fiendi modos subijcere incumbit.

Signa, quibus scorbuti indicia capiuntur, sunt signa & vel extrinseca, sc. accidentia quædam, & circumstantiæ, quæ donec morbi notæ certiores adsint, suspicionem ejus præbeant. Ita si quisquam parentibus scorbuticis ortus sit, vel cum conjuge, aut

fociis affectis diu converſetur, vel ſi juxta oram maritimam, vel loca paluſoſa, aut alias inſalubria degat, vel ſi febrem diuturnam alioſque morbos chronicos prægreſſos habuerit, vel ſi à remediis antiſcorbuticis juvamen ſenſerit, talem, abſque febre, aut alterius morbi certis indiciiſ, valedudinariè diſpoſitum, ſcorbuti labem quandam contraxiſſe, merito arbitremur. Vel ſecundo, morbi hujus ſigna, ſunt affectus & ſymptomata præſentia, ſc. corpore laborante in hærentia; cujuſmodi, cum multiplicia fuerint, variè diſtribui & in claſſes quaſdam redigi ſolent, nempe quatenus ſcorbuto propria ſunt, aut huic cum aliis morbis communia; item in quantum vel circa morbi initia, augmentum, aut ſtadium ejus peſſimum excitantur: porro diſtinguuntur, juxta quod in variis partibus corporis excitata, interna, vel externa fuerint; item quatenus utraque in capite, thorace, abdomine, vel circa membra, aut habitum corporis evenierint: Hoc ritu ſymptomata ſcorbutica ſuperius recenſuimus. Cæterum illa ſatis aptè diſtribui poſſunt, juxta quod oriuntur vel propter labem ſanguini præcipue affixam, vel propter ſucci nervoſi vitia, vel propter utriuſque humoris enormis facti congreſſus, & quaſi conjunctas influentias. Huic methodo, qua licet, in recenſendis explicandiſque ſcorbuti ſymptomatiſ, & ſignis inſiſtemus, quanquam interea plurimi affectus, qui ab humoris hujus, aut illius culpa ſingulari procedere videntur, etiam in cauſæ partem humoris alterius vitium aliquod conſciſcant: quod autem ſpectat ad primarum viarum, & viſcerum in ſcorbuto affectiones præternaturales, licet tales interdum ab erratiſ in victu procedunt, ſæpiſſime vero etiam iſtarum partium ægritudines, ſiquidem permanentes & habituales factæ, propter ſanguinis aut ſucci nervoſi inordinationes, oriuntur, uti proprio in loco inferius declarabitur: Interim uni proſpectui ſubjiciatur, quomodo præcipua ſcorbuti ſymptomata, ab humoris hujus aut

iſtius

istius, aut conjunctim ab utriusque vitio procedunt.

1. Cum itaque sanguis miasmate scorbutico plurimum inficitur, ob tres potissimum rationes mala symptomata succedunt. Sc. 1. quia liquor ejus de-
pauperatus solito vigore caret, ut nec clare in corde accendatur, nec vegete & æquabiliter circuletur; quam ob causam, totius anima dejectio, & scorbuti-
 velut subsidencia, mæstitia, anxietas, respiratio *cam oriua-*
difficilis, pectoris angustia, pulsus intermittens, fre-
 quens leipothymia, caloris & frigoris suffusiones inordinatæ succedunt. 2. Sanguis saculentius scatens
 recrementa sua partibus, quas interluit, passim suffundit; quapropter exterius *macula*, *exanthemata*,
tubercula, ac *ulcera* passim excitantur; hinc etiam *catarrhi*, *hydrops*, *membrorum intumescen-*
tia, *gingivarum ulcera*, *vomit*, *diarrhœa*, *dys-*
senteria, *sputatio ingens*, *sudores*, *urina lixivialis*, aut contentis saturata, quin & *viscerum tumo-*
res, aut *obstructiones* non raro sequuntur. 3. Sanguis pauper & saculentus, cerebro & nervoso generi liquorem non nisi vitiosum suppeditat; adeoque mediate istarum partium culpas luere debet: porro sanguis depravatus, spiritibus intra fibras ubique scatentibus *copulam*, pro facultatis locomotivæ actibus, *explosivam*, haud satis idoneam immediate præbet, unde *lassitudo spontanea* & *impotentia ad motum ex parte* procedunt.

1.
Cujusmodi
affectus
propter
sanguinis
dyscrasiam
scorbuti-
cam oriua-
tur.

2. In scorbuto, succus cerebri, & nervosi generis irriguus, postquam labe morbida inficitur, sub triplo respectu peccat. 1. Quatenus à nobili & spirituofo in pauperem & tenuem declinat, unde languor & totius corporis enervatio, hinc etiam atrophia aliquatenus procedit. 2. Quatenus liquor iste à spirituosissimo in acetosum mutatur, inde melancholia & metus, spirituum fatiscencia, & à solito vigore suppressio; quin & partium nervosarum dolores, ac irritationes fere continuæ, & ossium crepitus inducuntur. 3. In quantum liquor iste particulus heterogeneis, & regimini animali infestis re-

2.
Qui propter
labem cere-
bro & ner-
voso generi
impressam.

fercitur, convulsio, spasmi, paralysis, vertigo, affectus soporosi, aut vigilia pertinaces, stultitia demum, aut insania oriuntur.

3.
Qui propter
conjuncta
utriusque
humoris
mala.

3. In scorbuto inveterato & graviori, sanguinis & succi nervosi recrementa variis in partibus simul deposita, quatenus ea particulis salinis, quæ diversimodæ sunt indolis, prædita sunt, invicem congregiuntur, ac mutua lucta, & effervescencia symptomata tetriora produciunt: hinc enim dolores intolerabiles, præsertim nocturni; arthritis vaga, rheumatismus, alique hujus generis affectus oriuntur. Ad hunc modum, à gemino luis scorbuticæ fonte, plurimi malorum affectuum rivuli, quaquaversus decurrentes in singulis totius corporis partibus, molestias creant. Quarum adhuc ut plenior notitia constet, ex re fore videtur singula prædicta symptomata recensere, & cujusque illorum rationes, & fiendi modos, particulatim tradere.

Symptoma-
tum causa
explican-
tur.
1. affluendo
Pontanea.

1. Primum scorbuti signum, quo sæpe morbi incipientis suspicio præbetur, lassitudo spontanea est; cui accedunt impotentia ad motum, item crurum debilitas & velut gravitatis sensus. Hæc symptomata circa morbi initia oriri solita, à sanguinis, potius quam liquoris nervosi (qui vix adhuc inquinatur) vitio derivantur: Hoc autem duplici respectu fieri potest, sc. primo quatenus sanguis impurius factus, fæculentias serofas inter circulandum exuit, easque musculorum poris & meatibus insinuat, quibus infarciuntur illi, & aggravantur, proinde ut spiritus impediti, ac intercepti, explosiones suas locomotivas haud libere facili ac vegete ineant; insuper partes, velut sarcina quadam onustæ, non uti prius facile & expedite moventur. 2. A sanguine vicioso spiritus animalis copula explosiva, non nisi degener ac imbecillis accedit; propterea illi neque motus locales prompte ineunt, nec vegete perficiunt. In scorbuto inveterato impotentiam ad motum, etiam à succi nervosi depravatione, & spirituum inopia, oriri credimus.

2. *Respiratio difficilis*, ac ad motum quemvis *Respiratio*
anhela, familiare *scorbuti* symptoma est; cujus cum *difficilis*.
 binæ solent esse causæ, modo ab una, modo ab
 altera, & aliquando simul ab utraque dependet.
Dyspnœa scorbutica, si valde crebra, & fere con-
 stans fuerit, à sanguinis statu pauperiori, & quasi
 efferto, quo quidem in corde stagnare, & non sta-
 tim accendi aptus est, provenit: quare à motu
 quovis, siquidem musculi vasa sanguifera compri-
 mendo liquorem contentum prorsum urgent, san-
 guis aliquanto uberius in cordis sinus irruit, qui
 cum illic non statim accenditur, & foras evehi-
 tur, cor aggravat, & functionis vitalis deliquium
 minatur: idcirco pulmones, ut suppetias ferant,
 celerius moventur, ut sanguinem citissime exant-
 lent; adeoque in *hunc finem*; nempe sanguinis ef-
 fecti, & ex se pene immobilis circulationem, *re-*
spiratio valde crebra & *anhela* instituitur: in hoc
 casu cum *respiratione laboriosa*, etiam *pulsus celer*,
 & *parvus* existit. 2. *Dyspnœa scorbutica* interdum à
nervosi generis culpa procedit; postquam enim labes
 morbida *cerebrum* ac appendices ejus occupa-
 vit, particulæ heterogeneæ, ab *ἐγκεφάλῳ* dimis-
 sæ, uti nervos alios, ita pneumonicos aliosque
 affines, sc. diaphragmatis, & musculorum pecto-
 ris motui inservientes crebro subeunt; proinde-
 que juxta quod nervi isti, à muniis rite desun-
 gendis, aut inhihentur, aut pervertuntur, *respi-*
ratio difficilis varii generis producitur, estque ut-
 plurimum aut *paralytica*, aut *convulsiva*: etenim
 particulæ morbificæ caudices nerveos subeunt,
 & circa eorum complexus, aut extremitates ube-
 rius congestæ, spirituum copiis affiguntur: hinc
 aliquando accidit à tali particularum (si forsitan il-
 læ *narcotice* fuerint) coactione, spiritus quorun-
 dam nervorum incolas ligari prorsus, & ab acti-
 bus designatis inhiberi: unde *respiratione* impe-
 dita, cæteri spiritus nervorum adhuc immunium
 hospites, ut ipsi proprio Marte pensum commune
 perficiant, valde exercentur; adeoque qualicer,

respirationem magis crebram, & laboriosam edunt: quandoque vero *spiritus*, intra quosdam ex respiratione munere nervos, scatentes, *copula heterogenea*, *explosiva*, sive *spasmodica* afficiuntur, cuius elidendi gratia, cum illi ob plenitudinem, vel propter occasiones aliquas excitantur, *motus convulsivos* ineunt; proindeque pulmones cum laboriosis, & crebrius repetitis, modo *syfoles*, modo *diafoles* vicibus, *paroxysmis* quasi *asthmaticis* detinentur: In his casibus quandoque nervi diaphragmatis, interdum pneumonici, ac pectoris motus absolventes, item forsan aliquando bronchia amplectentes, ac illorum modo hi, modo isti, seorsim à reliquis, aut *narcosi*, aut *affectio-nibus spasmodicis* obnoxii sunt, ac propterea respirationis anomalæ, variæ differentiæ, ac modi occurrunt, quarum species quasdam & exempla posthac adjiciemus. Scio quosdam prædictorum symptomatum causas *vaporibus* à ventriculo, ejusque vicinia elevatis ascribere: quorum sententia rationibus in contrarium allatis, alibi à nobis merito rejicitur. *Eugalenus*, *Horsius* & *Senner-tus*, quos alii sequuntur, *dyspnœa scorbutica* causam, à visceribus imi ventris inflatis, aut tumefactis, proindeque septum comprimentibus deducunt, non secus ac in *gravidis* ac *hydropicis* fieri assolet: Attamen huic opinioni minime assentior, quia symptoma illud non raro iis evenit, quibus venter, & hypochondria satis mollia, ac infra costas subsidentia, spatium pro diaphragmatis motu satis liberum concedunt, prout examine facto sæpius observavi: Quod autem *lienis* perturbationi *respiratio difficilis* passim in *hypochondriacis*, & quandoque forsan in *scorbuticis* succedat, ratio est, quia *nervi splenici* cum *pneumonicis* communicant: quandoquidem igitur utrique materia morbida sc. *spasmodica* obsidentur, eadem in alterutris commota, *spasmos* ciens: alteros in affectus consensum trahit, prout supra de passionibus hypochondriacis disserens manifesto decla-

declaravi; in omni *respiratione difficili*, propter *nervosi generis culpam* excitata, *pulsus* ut plurimum *fatis fortis*, at debito *celerior*, ac interdum *intermittens* existit.

3. *Pectoris angustia scorbuticos* nonnullos graviter infestat; cuiusmodi symptoma, cum *respiratione difficili* adjunctam habet, eidem causæ, nempe septi à visceribus elevatis compressioni vulgo ascribitur: At vero licet pectus interdum eo ritu angustetur, ut affecti anhelosi spiritum altiore ducere nequeunt, quin medio thorace *inspiratio* terminatur, tamen aliquando è contra *inspiratio* nimis profunde ducitur, ut laborantes ægre & difficulter *expirent*; quod certe nullo modo viscerum diaphragmate inferiorum anomaliis, sed vel *sanguinis* in corde accensione haud rite peractæ, vel potius *nervorum* *respirationi* inservientium affectioni præternaturali, attribui debet: quin pariter etiam *inspirationis* difficilioris causa, ab eodem fonte deducatur: sc. in utroque casu *nervi* *et cæterorum* *et cæterorum* perficientes, quatenus materia morbifica, eaque vel *narcotica*, vel *spasmodica* occupantur circa propria munera defungenda, aut *nimis* aut *minus* quam opus est peragunt. Quidam vero *scorbutici* interdum *pectoris angustia*, sine *respiratione* multum impedita, molestantur; sentiunt nimirum thoracis ambitum arctius constringi, ac in minus spatium contrahi: Interim affecti de *cordis anxietate*, potius quam de *pulmonum motu inhibito* queruntur: huius causa videtur esse, quod membranæ præcordia investientes, quatenus humore seroso, una cum nerveo nimis irrigatæ, instar corii madidi, contractiores evadunt: quin & earum fibræ in spasmos breviores irritatæ corrugantur nimis, proindeque partes continentes coarctari coguntur: porro huiusmodi *præcordiorum constrictio* ipsius cordis motui quodatenus obsequitur: quippe dum sanguis pauperior factus, haud vegete suis cordis sinu exilit, nec aperte in pulmones deflagrat, propterea hos

minus dilatari, aut expandi opus est; quinimo ut sanguinis circulationi, in minori ambitu peracta, respondeant, & exacte quadrent membranis investientibus, fibrisque nerveis ipsorum motui destinatis, quoad debiles expansionum limites regulantur: quare ista *præcordiorum constrictionis* sicuti in pluribus observavi, propter *gaudii & tristitia* occasiones subito remitti ac intendi solet; nimirum juxta quod sanguis uberius, aut parcius è cordis sinu exilit, circulationi ejus spatium majus, minusve proportionatur.

Pulsus inordinatus. 4. *Pulsus inaequalis*, ac *intermittens*, item *freuens leipothymia*, ac ejusdem *metus*, scorbuto graviori sæpenumero accidunt; quorum par ratio, ac *respirationis anomalæ*, modo *sanguinis in corde accensione indebitæ*, modo *nervosi generis inordinationi* merito ascribitur: sanguis *salsugineor factus*, ac insuper *feculentis scorbuticis* valde referus, velut *ellyphanii oleum*, sale ac sordibus limosis imbutum, non nisi inæqualiter, ac interrupte accenditur: quare hinc *pulsus irregularis*, cum *spirituum vitalium* crebro *deliquio* cietur: Porro si quando *nervi cardiaci* etiam materia morbifica obsidentur, ut *spirituum animalium influxus*, quo cordis motus perennatur, haud justo dimenso, & æquabili ritu peragatur, propterea quidem accidit *cordis motum* aliquatenus inhiberi, ejusque *reciprocationes* varie perturbari; *pulsus inaequalis*, vel *intermittens*, & *parvus ac debilis à dyscrasia sanguinis*, sin satis sit *magnus & fortis, à functionis animalis vitiis* procedere videtur.

Passiones cordis.

5. *Cordis tremor, palpitatio & magni subsultus*, scorbutice affectis non raro contingunt; cujusmodi *passiones* sunt mere convulsivæ, atque à *nervis cardiacis*, nempe ad *cor ipsum*, aut *pericardium spectantibus*, materia *spasmodica & explosiva* obsessis, omnino dependent: nam *spiritus animales*, ipsorum *nervorum*, *fibrarumque appendicum hospites*, inordinate explosi, totam cordis com-

compagem immaniter succuti, & locomoveri cogunt; interea dum cordis integra moles eo ritu agitur, non raro proprios *systoles* & *diastoles* motus satis recte perficit, prout in nonnullis observavi, quibus urgente tali cordis succussione, pulsus ordinatus, & laudabilis fuit.

6. *Febres erratica*, nec non *subitanea caloris ac Febres va-*
frigoris in variis partibus corporis *suffusiones*, *scor-*
buto inveterato supervenire solent: *priorum* ratio est, quod materia extranea, saepe cum succo nutritio, sanguini illata, quinetiam ipse succus alibilis, degener factus, quatenus non rite cum sanguine miscibilis, effervescentias ejus extemporaneas concitant: interea febris typum regularem observans, istam ob causam excitari solita scorbuticis raro contingit; quia *sanguis falsus* & *sanguineus*, licet incendio febrili correptus, haud diu, neque multum, saltem non æquabiliter deflagrat: Quoad caloris ac frigoris *suffusiones* subitaneas; illæ quidem aliquatenus propter *nervi generis affectus* inferri videntur: quippe cum *nervi* ac *propagines*, *surculique nervi*, *vasa sanguifera*; in plerisque corporis partibus, amplectuntur & varie circumligant, in istum fortassis usum, uti juxta passionum impetus, aliasque naturæ exigentias, sanguinis cursus, velut stimulis, & frænâ urgeatur, coërceaturque: verisimile est, quod cum à *labe scorbutica*, regiminis animalis œconomia pervertitur, plerisque *nervos* & *fibras eorum appendices*, huc illuc protensas, *spasmos* sive motus convulsivos passim inire; propter eorum *ἀταξίας* etiam *arteria*, & *venæ ἀνομαλῶς* contrahuntur, proinde ut sanguis in has partes plus debito compellatur, ac ab istis nimis exulat, unde caloris & frigoris ejusmodi inordinationes procedunt.

7. *Sudores copiosi*, præsertim *nocturni*, *scorbutici* quibusdam perquam molesti esse solent; *cujus* ratio est, quod cum succus nutritius in massam sanguineam quotidie illatus, propter hujus dyscrasiam, & illius impuritatem ac sordes, minime

nime assimilatur; à sanguine rejectus, sub sudoris forma amandatur. Quod vero liquor nutritius inter assimilandum degener facinus, febrem intermittentem non more suo producat, in causa est *sanguinis intemperies salsuginea*, qui propterea deflagrationibus periodicis minus habilis existit: hujusmodi sudatio immodica in *scorbuto*, febri diuturna, aliisque morbis chronicis, superinducto potissimum contingit, ubi nimirum liquor nutritius sanguinis assimilantis, magis quam viscerum coquentium, culpa pervertitur.

Urina lixivialis.

8. In *scorbuto*, certiori, quam in aliis affectibus, diagnosi *matulam* consulimus: nam si absque febre, aut ictero, *urina* intense *rubicunda*, & quasi *lixivialis* apparet, istius morbi hoc *signum indubitatum* pronunciamus. Enimvero dum latex serosus cum sale & sulphure solutis aliquamdiu circulatur, particulae salinae, & sulphureae eodem incoctae, tincturam valde saturatam, & velut lixiviam impertiunt; quod etiam talis *urina*, contentis, quae in lotio refrigerato ad fundum praecipitantur, plurimum abundat, particulis *succi nutritii* degeneris cum sero abreptis, omnino debetur. Sed tamen *urina scorbuticorum* saepe variant; aliquando namque *illae citrini coloris*, cum cremore innatante, aut vitri parietibus affixo apparent; unde sumitur indicium, sanguinem particulis salinis plusquam sulphureis abundare: Equidem si talis *urina* ad ignem exhalat, residentia salina in subdupla liquoris quantitate remanebit: Porro interdum *egrotantium urina* de hoc, vel illo statu in contrarium mutantur, ut quae hodie *rubicunda*, aut *citrina* sit, cras *limpida* & *tenuis* in copia ingenti excernetur: Cuiusmodi lotium, siquidem constat haud diu cum sanguine circulatum fuisse, (quia nullam ab eo tincturam suscipit) provenire statuimus, à *sanguinis* & *succi nervosi* recrementis *aquosis*, partim intra *lympheductus* contentis, partim intra *poros* & *meatus solidarum partium* depositis; quae cum ad plenitudinem aggerun-

geruntur, fluore oborto, è receptaculis suis ubique exundant, inque massam sanguineam irruentia, exinde statim per renes amandantur.

9. Huic morbo ingravescenti, supervenit *sputatio ratio copiosa*, & plerunque *gingivarum sanguinolentia*, dein earum *stacciditas*, ac tandem *putrefactio*, quam *dentium erosio*, *vacillatio*, aut *casus* cum *oris fœtore* comitari solent: Quorum ratio, ut melius constet, imprimis advertendum est, circa partes oris peculiares quosdam *ductus*, nempe *salivales*, quibus serosi humores copiose excernantur, constitui: isti à variis glandulis, nempe *parotidibus*, *maxillaribus* & *sublingualibus* exorti, maxima ex parte circa *gingivas*, aut prope ipsas terminantur: horum munus constans & ordinarium est, salivam propter usus quosdam necessarios in cavitatem oris deponere. Præterea tamen observare est, humores superfluos, quin & vitiosos, crassiores forsitan quam ut per *sudorem*, *urinam*, aliasve vias à sanguine secernantur, hac via foras amandari. *Argentum vivum* salibus subactum & deinde *intus assumptum*, aut *corpori illitum*, à salinis corporis nostri particulis minutissime dissolvitur, iisque involutum penitissime immiscetur: hujusmodi *salium* & *Mercurii* *concretiones*, per omnes humores, inque omnes totius corporis partes diffusus, cum natura, siquidem molestiam patiunt, expellere nititur, illarum excretionem per hæc oris emunctoria optime, & quidem facillime molitur: Etenim *sanguis*, & forsitan aliquatenus *liquor nervosus*, recrementis istis mercurio salinis onusti, eadem omnimodo excutere satagunt; quæ tamen, cum crassiora fixioraque sunt, quam ut per *diaphoresin* exhalent exudentve, aut à renum fermento præcipitata per *urinam* amandentur; illa interdum arteriarum oscula *intestinis* inserta *perrumpentia* aliquatenus per alvum excluduntur; attamen istius pharmaci particula sero *obvoluta* promptissime in prædictis glandulis, aliisque ad os & gulam spectan-

Sputatio copiosa & oris affectiones ulceroſa.

stantibus depositæ, per salivationem uberius excitatam, effluunt; quo effluxu gingivæ, aliasque oris partes ulcerari, atque dentes, cum fœtore oris, vacillare contingit: cæterum hujusmodi *salivatio* interdum sine *mercurio* in *febrium* male judicatarum *declinatione*, *criseos* loco sponte succedit; atque humor excernendus non tantum apertioribus *ductuum salivalium* foraminibus, sed & *arteriarum osculis* ubique confitis exudans crusta albicante oris cavitatem oblinat: Par equidem ratio *symptomatum* ejusmodi in *scorbuto* accidentium reddi debet: quandoquidem enim in sanguine depravato, *salis* ac *sulphuris enormium* recrementa plura & crassiora congeruntur, quam ut diaphoresi, vel per urinam aut sedem satis excerni possint, ad *oris emunctoria*, quibus saliora sanguinis purgamenta exire solent, deferuntur: *salsamenta* ista sero diluta, non solum è *vasis salivalibus* exundantia, sputationem copiosam creant, sed etiam per *arterias* advecta, molles & spongiosas gingivarum carnes subeunt, quæ primo, poris earum sanguine ichoroso oppletis, intumescunt; postea tamen, ichore falso à sanguine abscedente, & continuo excreto, gingivarum caro, propter laudabilis nutrimenti defectum flaccescit, dentes pene nudatos relinquens: porro à diuturno materiæ plane corrosivæ affluxu gingivarum caro corrumpitur, ut dentes stabilire nequeat, quin hi, alveolis dissolutis, laxantur, aut decidunt, atque ob particulas salino-sulphureas, partim humoris excreti, partimque gingivarum putrescentium, continuo inspiratas, *factor oris graveolens* excitatur.

Macule & exanthemata variæ.

10. *Macula in cruribus*, aliisque partibus corporis erumpentes *scorbuti signum pathognomicum* habentur; hæc quandoque latiores, nummi denarii, non raro item solidi aream exæquant; interdum cutis ad magnitudinem manus, aut supra in parte quadam suggillari videntur: porro *macule* istæ diversicolores, sc. modo *citrinæ*, modo *obsuscæ*, modo *purpureæ*, *lividæ* aut *nigræ* apparent: porro qui-

quibusdam *exanthemata* varie extumescencia, scilicet modo lævia, modo cum cute aspera, & quasi crusta, aut squamis obducta in his aut istis membris vel in toto corpore erumpunt: inter *maculas* & *exanthemata*, sive *tumida* & *aqualia*, sive *aspera* fuerint, hoc discrimen in genere annotetur, nempe quod hæc materiam sanguini minus congruam continent, quare à massa ejus in circuitu secreta in cute desiguntur; nec tamen eadem prorsus à sanguine derelinquuntur, quin sanguis pertransiens particulas subinde alias, novasque apponit: quo fit ut materia extravasata, à continuo sanguinis appulsu vel denuo reorbeat, vel subtiliata foras exhalet, (licet interdum partim hac via, partim illa res agatur) vel denique materies ista suppurata in abscessus transit. Porro *exanthemata* cujusque fere generis, non tantum in *scorbuto*, sed in plerisque aliis affectibus, immo si quando sanguis propter occasiones aliquas immodice ebullit, passim eveniunt. At vero *maculae* sunt portiones à sanguine secretæ, & ab eodem prorsus derelictæ, adeo ut nihil illis cum sanguine circulato deinceps commercii fuerit, quare nec in molem accrescunt, nec suppurantur, nec facile evaporant: maculæ citrinæ aut obfuscae videntur esse bilis flavæ aut atræ portiones quædam è sanguine in cutem suffusæ: quoad stigmata vero nigra aut purpurea advertere est eadem in nullis præterea affectibus, nisi in *febre pestilentiali*, *lue venerea*, & *scorbuto* excitari: in peste & febribus malignis videntur esse *sanguinis syderati*, & velut *verrucae* affecti, partes quædam rejectæ, quibus semper *malignitas* & *contagium* adjunguntur, pro ut alibi fusius ostendimus: in *lue venerea* & *scorbuto* etsi non tanta malignitas reperitur, ut spiritus sanguinis valde mortificentur, ejusque liquor syderationes majores ineat, tamen suspicari fas sit, quod in utroque morbo ingravescente, *sanguis* aliquatenus *corrumpi* & *coagulari* aptus, in grumos minores concreseat; cujusmodi sanguinis con-

concretiones arteriarum osculis extrusæ, in cute defiguntur, & juxta quod portiones istæ majores aut minores fuerint, & cruoris plus aut minus corrupti participant, etiam *macula* quoad magnitudinem & colorem insigniuntur.

Alvi fluxus.

11. *Alvi fluxor & diarrhœa*, in scorbuto satis frequenter accidunt, in tantum ut faeces alvi, quæ modo liquidæ sunt, modo compactæ & diversi-colores, alimen a ingesta in quantitate excedere videantur. Cujusmodi fluxus, licet immodicus apparet, si medicamentorum usu sistitur, statim affecti, ventriculi, & hypochondriorum intumescencia, dyspnœa aut animi deliquio tentari solent. Diarrhœa scorbuticæ causa est, partim quod chylus non recte coquitur, neque per vasa lactea cito ac satis effertur; hinc in intestinis stagnans & degener factus foras amandatur, præcipue vero hoc contingit quod è massa sanguinea impuritates interius admixtæ arteriarum osculis exudant; quapropter excreta interdum ingellis copiosiora existunt.

Vomitur, nausea, &c.

12. Pari ratione, *crebro vomitui, rugitui, nausea, & cardialgia scorbutici* æque ac *hypochondriaci* obnoxii reperiuntur: quæ quidem symptomata frequenter in hoc morbo accidunt, partim quia *stomachi* tonus labefactatur, ejusque *fermentum* vitiaur, quo fit ut chyli male concocti reliquiæ in *pultem austeram, salsam, vitriolicam*, aut alias degenerem facessat: præterea tamen *stomachus* male habet, quoniam & sanguinis recrementa interius restagnantia, in sinum ejus suffunduntur.

Dysenteria & hæmorrhagiæ.

13. Nonnunquam *affectus dysenterici*, item *crebra hæmorrhagiæ* è *naribus, venis sedalibus, renibus, thorace, gingivis*; aliisque locis scorbuto invero laborantibus succedunt: cujusmodi symptomatum causa est, quod sanguis *salsior* factus, proptereaque effervesce apius, vasorum osculis facile erumpit; præcipue vero, quia cum parcium solidarum tonus debilitetur, atque fibræ sint

nt valde laxæ, vasorum ora sunt patentiora, & discontinua, ita ut ex arteriarum extremitatibus in venarum oscula transitus non recta ducat, quin linguis inter vasorum aperturas interceptus, ibidemque stagnare, & diffuere aptus, qua data via, facile erumpit, & se foras proripit.

Hæc sunt præcipua symptomata, quæ propter labem massæ sanguinea impressam, & exinde in alias partes immediate translata, scorbutus inferre solet, quorum aliquibus tamen in causæ partem, etiam liquoris nervosi depravatio accedit. Jam proxime consideremus hujus morbi effectus & accidentia, quæ fere tantum, aut potissimum succi nervosi culpa excitari solent.

CAPUT IV.

Symptomata & accidentia quæ in scorbuto, propter labem cerebro & nervoso generi impressam exoriri solent.

1. **S**upra innuimus, ingravescente scorbuto, liquorem cerebri & nervosi appendicis irrimis, solito tenuiorem & pauperiorem, evadere; totius corporis fit ut pleræque functiones animales præpedite, admodum ac minus vegete exerceantur; hinc potentia locomotiva plurimum vacillat, ut affecti otium, & secessum amantes, corporis exercitia, & labores devitent, pensæ quævis ægre suscipiant, eaque statim delassati remittant. Novi quibus tota anima sensitiva debito exilior, & quasi corpori impar facta videbatur, adeo ut ægri se nec ambulare, nec stare posse credentes, lecto excitari, aut exurgere omnino recusarent; cum tamen nulla evidens causa impediret, quin sua munera satis exequi valerent: porro tales ut ut prius ingeniosi, etiam animi labores, & studia abhorrent, & plane nihil agendo vitam contereere affectant.

2. In scorbuto inveterato, succus nervosus à crassi Melancholici.

spirituofalina, verſus acetofam declinat; hinc, prout alibi oftendimus, *melancholia*, *animi fluctuatio*, *propoſiti inconstantia* & *crebra mutatio* procedunt: porro cum fibræ nerveæ à tali humore inſluo perpetuo irritentur, hinc *leviores ſpaſmi*, *contractura*, & *dolores vagi* aliquatenus eveniunt: At vero maximum liquoris nervoſi vitium eſſe ſolet, quod fordibus, & ſæculentiis reſertus, particulas heterogeneas, & regimini animali diverſimode infeſtas contineat: quapropter affectus ſæpe gravioreſ, & horrendi ſcorbuticis contingunt; cujuſmodi ſunt ſymptomata ſequentia.

Paralyſis ſcorbutica.

3. *Affectus paralytici*, ſc. *impotentia*, aut *reſolutio* unius, aut plurium membrorum, item *ſupor*, & *formicationis ſenſus* ſcorbuto ingraveſcenti crebro ſuperveniunt: cujuſmodi tamen ſymptomata, ut plurimum non ſunt valde fixa & permanentia, verum modo ceſſant, aut remittunt, mox repetunt, aut intenduntur. *Scorbutica paralyſis* poſſimum ob tria cauſarum genera excitari ſolet, quæ ſc. modo conjunctim, modo diviſim hunc morbum produciunt. 1. Etenim *membris debilitas* aut *reſolutio* contingit, quia ſucco nervoſo depauperato, ſpirituum animalium, quibus membra quævis actuentur, penus ſive copia ſufficiens deſideratur: Hinc valetudinariis, tanquam ſenio conſectis, circa crura & pedes, aliasque interdum partes extremas, ad quas ſpirituum inſluxus haud ſatis ubertim pertingit, facultas locomotiva vacillat: poſtea forſan, cum major ſpirituum affluxus membro affecto conferatur, ac interim alibi deficit, morbus ceſſat, aut alio transfertur. 2. Interdum ſpiritus animales, etſi copioſe ſatis in partes ſuppeditantur, tamen particulis heterogeneis, & quali *narcoticis*, cum ſucco nervoſo illatis inſiciuntur; ita ut quaſi ligati, & ſemiobruſi, nixus exploſivos vegete ſatis inire nequeunt: hinc non ſolum *impotentia facultatis motive*, verum & *ſenſitiva depravatio* quædam, ſc. *ſupor* & *formicationis*

Ob tria cauſarum genera.

onis sensus oriuntur : quippe dum spiritus animalis, copula incongrua aggravantur, eorum irradiatio, haud aliter quam solis radiorum nebularum aërem pertranseuntium, non nisi refracte & impedita peragitur. 3. Licet spiritus animales ubi satis copia dispensentur, sintque narcosi quavis immunes, & liberi, sæpe tamen illorum viæ obstruuntur, ut intra membra quædam, commerta spirituum influorum, & insitorum commode eragi nequeant; namque interdum accidit, particulæ crassiores, & terrestres nervorum corpora um succo irriguo subire, quæ dein alicubi circa flexus nerveos, aliosque anfractus plenius aggestæ, luctus in tantum infarciunt, ut spirituum in hoc ut illud membrum irradiatio prorsus inhibeatur. Ita novi in aliquibus manum, aut pedem, quin & brachium aut femur, reliquo corpore valente, venitus resoluta evasisse.

4. *A simili causa*, sc. fæculentiis scorbuticis, *Dolores*, in nervorum corpora delapsis, etiam dolores, qui *quorum* frequentissimum hujus morbi symptoma habentur, aliquatenus procedunt; attamen cum varii *varie sunt species.* sint generis, etiam propter alias præterea causas oriuntur. Enimvero dolores scorbutici sunt vel leviores, incerti ac cito transeuntes, qui interdum à flatu membranas distendente, quandoque etiam à materia salsa, vel acri, modo à sanguine, modo etiam à liquore nervoso, in partes nerveas suffuso dependent; cujusmodi materies, quatenus fibris nerveis improporcionata, eas vellicat, ac in corrugationes irritat, dolorifica evadit: in quantum vero eadem vel à sero affluente cito eluitur, vel à calore dissipatur, sensatio molesta à tali causa illata facilius dimovetur. Vel secundo dolores scorbutici graviores sunt, plurimum acuti, difficulter mobiles; cujusmodi item, vel sunt fixi & determinati ad particularem quendam locum, aut vagi, molestiam, utut gravissimam, ab uno loco subinde in alium transferentes; prout cernitur, in arthritide vaga, scorbutica & rheumatismo, de quibus

bus infra speciatim differemus: interim dolore fixi, & diu permanentes, in variis partibus, præcipue vero in ventre, lumbis, cruribus, sterno, a capite excitari solent: Operæ pretium videtur pathologiam, ad singula hæc loca pertinentem, breviter describere.

I.

Dolor ventris fere continuus.

1. Dolor ventris scorbutico adeo familiaris est, ut juxta idioma Germanicum, exinde nomen accepit. Hoc symptoma, nonnullos affectos, in mitiori licet gradu, fere continuo affligit; cui alvum modo soluta, modo summe astricta adjungi solet: quorum ratio esse videtur, quod cum & sanguis, & succus nervosus impuritatibus scatent, tum arteria, tum nervi materiæ excrementitiæ copiam versus alvi cloacam deferunt, quæ circa mesenterii, aut intestinorum tunicas defixa, fibras nerveas perpetuo vellicando, dolores constantes ciet.

2.

Dolores quasi colici.

Cæterum vero in quibusdam scorbuticis dolorum valde acutorum paroxysmi, tanquam affectione colica frequenter eveniunt; qui per plures dies, immo interdum septimanas protrahi, laborante miserrime excruciant: nimirum hi, præ doloris atrocitate, viscera quasi divelli, & dilacerari sentiunt: tormenta hæc vix ullis remediis nisi generosioribus opiat, compesci solent; & quam primum hypnoticorum virtus absumitur, cum solita atrocitate repetunt; paroxysmo vero diutius persistente, cruciatus sæpenumero in lumbos & dorsum propagentur, & exinde demum in membra totius corporis diffundantur: cujusmodi affectioni, non raro paralysis succedit. Quod autem spectat, ad colicæ scorbuticæ causam; haud probabile est, eam oriri ab acri materia, intra cavitates intestinorum deposita, nec etiam ab humore quopiam simplici, utut tetro, illorum tunicis impacto: hic etenim brevi discutiatur, aut in abscessum transeat, porro iste enematum, aut purgantium usu facile exterminetur; revera atrocia istæ ventris tormina, non ob aliam causam quam à scilicet, (qui diversæ sunt indolis) simul congregantur.

Eorum causa.

dientium, mutua lucta, & effervescencia, qua quidem fibræ nervæ ab invicem divellantur & quasi dilacerentur, provenire possunt. Enimvero supponere licet, *succi nervosi recrementa* quædam *acetosa*, flagmatis vitriolici æmula, circa *mesenterii plexus*, aliasve istius regionis partes nerveas, copiose aggesta, quibus dein à *sanguine arterioso* effervescente colluvies serosa, *salis fixi* & velut *lixivialis*, particulis abunde referta, advenit, cumque iis turgescent, dolores velut lancinantes producit. *Seminii morbidi prioris* mineram è *capite* nervorum ductu in imum ventrem descendere, hinc arguere licet, in quantum cephalalgia immanes, nec non vertigo, & scotomia ejusmodi colicam sapissime præcedunt, eique non raro succedunt: Porro è *massa sangninea* particulas *salis fixi*, quasi *deliquium passas*, abunde suppeditari, hinc constat, quoniam urgente hujus morbi paroxysmo, ægrotantium *urina* coloris saturati & sale plurimum refertæ, quasi *lixiviales* apparent, earumque superficies sæpenumero, instar caudæ pavonis, diversis coloribus variegatur: quamprimum vero morbus declinare incipit, *urina* melius habet, atque hinc convalescentiæ spes & signa desumi solent. Quod autem *ventris affectio* sæpenumero in *lumbos* propagetur, ratio est, quoniam *nervi lumbares* & *mesenterici* intimè communicant, ac pluribus in locis mutuo inosculantur; quare cum materies doloifica in *horum* ductibus superabundat, in vicinos *illorum* processus facile transit: deinde autem, quod morbo ingravescente, *dolores* per *totum corpus diffusi*, singula fere membra ac artus affigunt, ratio est, quia cum uberior *seminii morbidi* penus in *capite* progignitur, quam ut totus in nervorum impiimis affectorum, sc. *pari vagi* & *intercostalis*, *caudices*, derivari possit; *pars ejus*, *aliorum* insuper *nervorum*, etiam *spinali medullæ* corpora subiens, in plurimas totius corporis partes, *mineram morbigicam*, *salis acetosi* participem explicat, quæ ubi-

que *salis fixi*, è *massa sanguinea* accessu ἀλγυμ-
 τώδης evadit: denique postquam nervis una pluri-
 mis materia incongrua, sc. post mutuas humorum
 effervescentias residua, obsessis, & valde repletis,
 spirituum copia profligatur, emanationum viæ
 obstruuntur, eorumque mutua commercia ab-
 rumpuntur, nihil mirum est si *diuturni dolores* ul-
 timo in *pàralyfin* terminantur. Nec tantum in
 medio ventre, ubi circa *mesenterii plexus* causa
 morbifica subsistere videtur, sed in aliis circum-
 circa locis, dolores, colicis haud inferiores, exori-
 ri solent. Novi *virginem nobilem cruciatibus acer-*
rimis, prope os pubis, supra mensis spatium du-
 rantibus, & pro data occasione repetere solitis, abs-
 que ulla *calculi*, aut *ulceris*, circa vias urinarias,
 suspitione obnoxiam fuisse: Cujusmodi affectio-
 nem à materia morbida, *plexibus nerveis* in *hypo-*
gastrio consitis impacta, dependere arbitramur.
 Porro familiare est *scorbuticus*, in *hypochondrio*,
 modo *dextro*, modo *sinistro*, modo circa ventri-
 culi *regionem*, dolorum valde atrocium paroxy-
 smos experiri: quorum causas in *plexibus nerveis*,
 ad viscera ibidem loci consita pertinentibus, la-
 tere putamus.

In lumbis
& dorso.

2. Dolores scorbutici interdum *lumbos*, quin
 & *dorsi regionem*, modo summam, modo imam,
 absque prævio abdominis affectu, vel nephritidis
 culpa infestare solent. Novi plures à tali ægritudi-
 ne decumbentes, aliquot dies & noctes de cru-
 ciatu intolerabili perpetuo conquestos: Cujusmo-
 di *pathematis causam*, in liquoris nervosi recre-
 menta acetosa, istarum partium membranarum &
 tendinibus suffusa, ac dein *salsamenti sanguinei*
 accessu in effervescentiam concita, referre visum
 est.

In pectore
& pleura.

3. Propter ejusmodi *salium conjugia*, membra-
 nis præcordia investientibus affixa, dolores circa *pe-*
ctoris regionem perquam molesti, & non facile
 mobiles, crebro inducuntur; hinc *pleuritis* not ha-
 adeo frequens scorbuti symptoma est. Novi plu-

res scorbuticos, dolore molestissimo, subter *ser-*
num excitato, perquam diu vexatos; ut in qui-
 busdam ita affectis, nihil minus quam *abscessum*
 in *mediastino* latentem suspicaret; cum revera
 symptoma istud tantum à materia heterogenea,
 illuc partim à *nervis*, partimque ab *arteriis* allata,
 & membranis affixa ibidemque effervescente pen-
 deret: quod & eventus sæpe comprobavit: nam
 egrotantes, diuturno remediorum antiscorbuti-
 corum usu liberabantur.

4. Hactenus præcipuas *dolorum*, *intermedias* *In capite.*
corporis partes infestantium species, recensuimus.
 Caterum in *scorbuto* non minus molestiæ, circa
partes extremas, sc. *caput* & *crura*, sentitur. Quo-
 ad prius *cephalgia* morbo isti tam raro deest, ut
 multiplicissimum hoc affectu virus scorbuticum
 uant; cujus nempe mali, paroxysmis gravissimis,
 longo tempore protrahitis, & crebra vice repeti-
 tis, obnoxii sunt. Hujus causam unicuique ob-
 rium est, humoribus in meningas suffusis ascri-
 bere; quod etiam *autopsia* comprobavit. Nam
 in quorundam defunctorum capitibus apertis, *u-*
rasque membranas coalitas & *tuberculis*, ac *tu-*
moribus scirrhosis per totum obsitas vidi. Cujus-
 modi *tumores* & *concretiones*, à *gemini humoris do-*
orifici, post crebras effervescencias, *mutuis coagu-*
ationibus, exoriri videntur.

5. Nec quidem aliter statuendum erit, circa *In cruri-*
lores agrotantium *crura* & *tibias*, nocturno præ-
bus.
 tertim tempore, gravissime molestantes: plures
 enim *scorbuto inveterato* laborantes, quampri-
 mum lecto incalescunt, circa *furas* & *femora*, at-
 que alias interdum partes, cruciatu intolerabiles
 pati solent, ita ut inclament, carnes suas, velut
 anum moribus, aut laniena corrodi, ac dilace-
 ri: *Tortura hac*, si lecto eximantur, paulo re-
 missius habet; secus affecti, per totas fere noctes
 miserrime excruciantur. In hoc casu nihil aptius
 incipi potest, quam *succi nervosi recrementa a-*
erosa, in *tibias*, utpote in loco maxime declivi

fitas, decumbere, earumque membranis copiose affigi, quibus, à sanguine, propter lecti calorem, insignis rarefacto, & agitato, dum *rejectione salina* accedunt, cumque iis, pro *salium* more, fermentescunt, propterea quidem, à mutua particularum diversi generis *lucta* & *effervescentia*, fibræ nervæ supra modum vellicatæ, & divulsæ, *corrugationes* valde *dolorificas* ineunt; nec quidem citius *αλγυμματα* hæc cessant, aut remittunt, quam particulæ, tunc aggestæ, aut evaporant, aut mutua lucta subactæ & attritæ ab effervescentia conquiescunt; subinde vero intra breve spatium, utriusque materiæ penus recens, in novum paroxysmum deponitur. Propter huiusmodi *salium* diversi generis, & ab humore duplici prodeuntium *ευζυγίας*, mutuamque effervescentiam, etiam *arthritidis vaga*, *rheumatismus*, & quidam alii affectus, quos merito ad *conjunctas sanguinis & succi nervosi dyscrasias*, & velut in malo confederationes, referimus, producuntur. Porro in eadem classe *dolorum scorbuticorum* species quædam modo tractatæ poni debuerant: attamen quia doloribus aliis, à *singulari succi nervosi* aut *sanguinis* vitio oriundis, affines sunt, idcirco affectionum *αλγυμματα* theorias diversimodas hic simul conjunximus.

In scorbuto, prout symptomatum diversi generis *confluxus* occurrit, ita & materies morbifica multiplex, & variæ indolis progignitur: sc. particulæ heterogeneæ, cerebrum & nervosum genus cum succo irriguo subeuntes modo sunt *narcotica* & *paralyseos*, modo *salina* & *dolorum* parentes, (uti dictum est) quandoque etiam, *nitrosulphurea* & *explosiva*, à quibus affectiones *spasmodica* oriuntur: Enimvero propter huiusmodi particulas, in cerebro aggestas, *vertigines*, *scotomia*, ac interdum *insultus* quasi *comitiales*, scorbuticis contingunt: A tali causa, *genas nervosum* occupante, in *visceribus* & *membris*, *motus convulsivi*, *tremores*, *succussiones*, & non raro *contractiones* horrendæ succedunt.

cedunt. De *convulsionum natura*, differentiis, & causis supra satis fuse disseruimus. Porro hujus affectionis casus quosdam admirandos, à labe scorbutica oriundos, plene descripsimus, ut non opus videatur super hac re jam plura disserere; namque *hypothesi* superius tradita, quibusvis scorbuti symptomatis spasmodicis facillime accommodetur.

6. *Scorbuto inveterato* laborantes vertigini ut-*Vertigo*. plurimum valde obnoxii fiunt: super hoc affectu, uti & de plerisque aliis cephalicis *disquisitiones speciales*, aliquando forsan publici juris faciendas, instituimus. Interim hic verbo annotetur, *symptoma istud* oriri, eo quod *spiritus animales*, de solitis expansionum suarum viis aliquatenus pervertuntur; nempe statas suas series, & ordines vel impediti, vel alio propulsi, abumpere coguntur: hæc, uti in aliis casibus, ita præsertim in scorbutico, propter duas potissimum causas, nempe alteram, aut simul utramque fieri contingunt; sc. vel quia cerebri meatibus & poris quibusdam, ab hospite extraneo occupatis, spirituum commeatus alicubi obstruitur; vel secundo spirituum manipuli quidam copula heterogenea onusti, aut pone reliquos subsistere, vel tractibus suis excedere coguntur: In hoc morbo, siquidem à sanguine valde impuro, liquor cerebro instillatus, plurimas facultentias secum refert, qui secus fiat, quin particulae heterogeneae cerebri poros passim infarciant, atque spiritibus animalibus accrescendo, eos aggravent, aut in explosiones adigant?

7. Propter similem fere causam, *somnolentia*, *Somnolentia* & torpor insignis scorbuticis frequenter accidunt; *tia*. in quantum sc. *spiritus animales* particulis vel aquosis aut narcoticis onusti, ac plurimum aggravati, intra cerebrum, etiam valde obstructum, motus pernices, & expeditos non facile ineunt, neque functionum suarum actus & exercitia diu continuant, quin succumbere, ac otio, & quieti indulgere amant. Porro hujusmodi affectus, quan-

doque à *spirituum* animalium defectu & penuria excitatur; etenim à *sanguine* plurimum vitiatum, & quasi effeto, liquor, non nisi tenuis, & vigoris omnis fere expers, cerebro & nervoso generi supeditatur: à tali *νεγροσφ* in moribundis *lethargum* excitatum novi; quo sc. affecti, licet somno continuo indulgere viderentur, interpellati tamen, illico adstantes noscere, & affatis quibusvis respondere solebant; spirituum vero animalium copia fatiscente, nec diu evigilare, nec ad colloquia longiora attendere valebant. Tales demum cum somno perpetuo obrutos aperui, *cerebrum* satis exiccum, ac *hydropse*, aut colluvie serosa, quibus *lethargici* plerumque afficiuntur, prorsus immune deprehendi.

Et vigilia. Interdum vero è contra, *scorbutici* quidam *vigilia* fere constanti molestantur. Cujusmodi symptoma, aliquando ab animi affectibus, dolore, *pathematis convulsivis*, *leptothymias metu*, *passionibus cordis*, etiam à *stomachi*, aliorumque viscerum perturbationibus, procedit; in quantum sc. ob spiritus in quapiam anime sensitiva parte vehementius commotos, tota eorum *hypostasis*, à quiete, sive statu tranquillo ineundo, detinetur. Novi autem quosdam *labe scorbutica* tactos, qui licet dolorum, aut spasmodorum immunes fuerint, etiam animi affectu quovis immodico liberi, per plures tamen septimanas dies & noctes prorsus *vigiles* duxerunt; ac sæpe, *opiat* validioribus licet assumptis, ne tantillum somni capessere potuerint: Interim ac si somno minime carerent, sine capitis gravitate, absque sensuum aut mentis torpore, usque vegeti, atque ad labores obeundos satis expediti persisterunt. Hujus ratio videtur esse, quod interdum una cum *succo nervoso*, particulæ quædam *nitrosalina*, naturæ sc. effera & irrequieta, (cujusmodi sunt effluvia ab *aqua forti*, aut *spiritu nitri* decedentia) spiritibus accrescentes, eos perpetim agitari, ac indefinenter in motu esse cogunt: quemadmodum enim vapores ab *aquis stygiis*

giis emanantes, nunquam prorsus fiunt, aut quiescunt, ita particulae heterogeneae, quae istiusmodi sunt indolis, spiritibus cerebri incolis adherentes, eos fere nunquam oriari, aut somno indulgere sinunt. Hæc sunt præcipua symptomata, quæ in regimine animali, propter scorbuticam labem, liquori cerebri, & nervorum irriguo impressam, excitari solent; quibus præmittuntur illa, quæ sanguinis à recta crasi degeneris vitio contingunt. Quod spectat ad magnos istos, & plane Herculeos morbos, nempe apoplexiæ, & epilepsiae insultus, qui interdum scorbuticis accidunt: in huiusmodi casibus, prior affectio, quasi alteri digniori maritata, nomen suum amittit, ac in illius pathologiam, velut prosapiam transit. Ultimo inquiremus quæ sunt scorbuti symptomata, propter conjunctas sanguinis & succi nervosi dyscrasias, & velut in malo confederationes repullulantia.

CAPUT V.

De scorbuti symptomatis, quæ propter conjunctas sanguinis & succi nervosi dyscrasias oriuntur.

IN hoc censu imprimis collocetur atrophia scorbutica: qui enim hoc morbi diutius laborarunt, absque notabili pulmonum labe, aut phthiſeos suspicione, sæpe in marasmm incidunt, ita ut carnes prorsus decendant, ac cutis valde flaccescens vix ossibus cohæreat. Cujus causa non tantum sanguinis à recta crasi degeneris culpa attribui debet; namque hic, utut depravatus, aliqualem succi nutritii portionem plerumque assimilat, partibusque enutriendis apponit: at vero, siquidem liquor nervosus etiam male habet, facultas nutritiva omnino inhibetur; quin huius defectu, aut vitio, nutrimentum à sanguine elaboratum prorsus infec-

tundum ac inutile existit: Quo munere, circa nutritionem, uterque liquor, sc. sanguineus, & nervosus defunguntur, alibi ostendimus: ex hypothese ista, quam rationes satis probabiles astruere videntur, facile sequetur, atrophiam scorbuto familiarem, à conjunctis utriusque facultatis enervativa anomaliis pendere. Quatenus enim sanguis alimentum non nisi vitiosum suppeditat, atque liquor nervosus in eo actuando, assimilandoque delinquit, necesse erit partes solidas victu suo, continuo fraudatas emarcescere.

1.
Arthritis
scorbatica
vaga.

2. Arthritis scorbutica, quæ ut plurimum vaga, partem modo hanc, modo istam successive, modo simul plures afficit, atque ab una in aliam, vel ab his in illas transilit, à duplici seminio, non secus ac colica superius descripta, pendere videtur; attamen modo prorsus inverso. Enimvero supponere licet in hoc morbo, salis fixi, plures quasi congeries è massa sanguinea, hic illic circa membra, aut articulos, velut totidem nidos disponi; quæ quidem intra totidem distinctas cellulas reconditæ, tanquam piscium ova, sive semen femininum mancant; quibus postea liquoris nervosi recrementa acetosa, velut semen masculinum accedant, easque fertiles reddant; nempe in quantum, sales diversi indolis una commisti, valde effervescent; proindeque à mutua particularum lucta & agitatione, membranæ, fibræque nervæ insigniter vellicatæ, in corrugationes dolorificas aguntur. Revera primam hujus morbi, sicut etiam arthritidis communis, mineram à massa sanguinea deponi, eamque à succi nervosi recrementis actuari, inde constat, quia cum dolorum insulsius in variis partibus simul, aut successive oriuntur, sanguis haud supra modum effervesce, nec fassamenta sua tunc temporis deliquium passâ, copiosius exuere videtur; quippe nec pulsus citatior, neque urina lixivialis evadit. Attamen urgente paroxysmo, acetosa succi nervosi recrementa fluxum pati, arguunt, prægressæ ut plurimum cephalalgia,

algia, capitis gravedo, aut vertigo, membrorum inquietudines, & non raro tendinum subsultus, cujusmodi symptomata dolorum insultus; sæpe præcedunt, aut comitantur. Huc etiam spectat, quod *liquores acidi* epoti, paroxysmos arthriticos accersunt. In *scorbuto*, siquidem utraque minera uberius progignitur, *arthritidis* nidi longe plures jaciuntur, in iisque dolores multo citius pullulant: porro è sanguine valde impuro, *materies salina*, sive *tartarea* non tantum in pedum, aut crurum articulis, sed ubique fere circa membranas, & musculorum interstitia aggeritur, cui etiam à *succo nerveo copula acetosa*, pluribus in locis suffusa, dolorum prolifica existit; dein quatenus utraque minera, in materia minus crassa consistit, atque in locis patentibus colligitur, brevi ut plurimum tempore, aut à sero affluente eluitur, aut à calore dissipatur, vel à sanguine resorpta, alio transfertur.

3. *Rheumatismus*, prout ab authoribus modernis describitur, scorbuto inveterato crebro supervenit. Cujusmodi affectio, dolores fere in omnibus corporis partibus seriatim excitans, licet *arthritidi vagæ* modo descriptæ similis appareat; tamen ab ea differt, tum respectu *dolorum*, qui in *rheumatismo* citius transeunt, & crebrius sedem mutant, iisque *febricula*, & partium affectarum *tumor*, & *phlogosis* ut plurimum adjunguntur; tum ratione *causæ conjunctæ*, quæ quidem illi, quæ *colicam scorbuticam* parit, affinis, *arthritidis vagæ*, causæ inversa est: videtur enim quod in primum hujus morbi apparatus, *minera acetosa*, à *succo nerveo*, quasi *semen fæmininum*, pluribus in locis deponatur; cujusmodi symbolis hic illic varie relictis, dum *sanguis* effervescent, *exuvias salinas* copiose rejectas, suffundit; statim à mutua particularum dissimilium lucta, & congressu, dolores inferuntur. Porro quia sanguinis recrementa, in medio suo decursu exposita, motum ejus aliquatenus impediunt; idcirco in parte affecta

3.
Rheumatismus.

tumor & phlogosis inducuntur: dein quia *sanguis* materiam à se modo rejectam denuo reorbet, ac alio transfert, dolorum ita crebræ *metastases*, ac mutationes contingunt. Hæc affectio peculiarem considerationem meretur: super eadem hic pauca quædam in genere, quatenus nimirum *scorbuti symptoma* est, annotasse sufficiat.

Hactenus *scorbuti symptomata*, à triplici causarum genere oriunda explicavimus; cuiusmodi *pathologia*, affectus alios multiplices, ac inter se longe diversos in se continet: de quibus tamen observatu dignum est, quod cum plures morbi, ad *cerebrum & nervosum genus* pertinentes, qui sæpenumero per se, ac solitarii existunt, etiam *scorbuto* superveniunt, tamen quoad *rationes suas formales*, & quoad *medendi methodum* in his ac illis adhibendam, discrimen insigne occurrit.

diffi-
runt morbi
per se exci-
rati, &
scorbuto
eiusmodi
morbi.

Enimvero *paralysis*, *vertigo*, *convulsio*, *lethargus*, alique morbi affines, cum per se contingunt, semper à causa fixiori, ac ut plurimum ab insigni *capitis ac appendicis nervosi labe*, dependent; cumque *remedia cephalica*, ac in istis morbis tantum appropriata, conveniunt, tamen successus haud facile, neque semper votis respondet. Interim pro *sanguinis emendatione* aut parum curæ impenditur, aut si adhibetur, plerumque in cassum cedit: ac vero cum *pathemata* istæ à *scorbuto* inducuntur, minoris sunt periculi; atque licet paroxysmos crebriores habent, isti tamen facilius transeunt; cæterum morbi curatio *remediis antiscorbuticis* felicius quam *specificis*, & cum *sanguinis* ad debitam crasin *reductione*, potius quam *cerebri & nervosi generis* malis occurrendo, perficitur. Eadem observatio locum obtinet in *tumoribus*, *ulceribus*, *hydropse* & multis aliis affectibus à *lue scorbutica* productis, qui, secus ac cum per se excitantur, *remediis* non nisi *antiscorbuticis* sanantur. Horum ratio est, quod in *scorbuto*, *symptomatum & affectuum plurimorum causa conjuncta*, fere tantum in humoribus, nempe *sanguine & succo ner-*
veo,

veo, ac nondum in partibus solidis, sc. *visceribus*, *præcordiis*, ac *cerebro* consistit, quare cum *illorum dyscrasia* multo facilius quam *horum mala conformationes* emendantur, ejusdem generis morbi, propter scorbutum, quam per se excitati, certius, ac cum minore negotio curantur. Attamen cum, ægritudine ista radices altiores agente, partes etiam solidæ principales (prout sæpius usu venit) noxam contrahunt; vid. cum *sanguinis & succi nervosi* recrementa iisdem diutius impacta, tonos lādunt, poros, & meatus infarciunt, & non raro in iis tumores scirrhosos, aut abscessus pariunt; hinc prædicta symptomata, quamvis labi scorbuticæ fere tantum imputata, raro aut nunquam sanationem admittunt; & propter hujusmodi causam invincibilem, demum ipse scorbutus *deploratus* evadit.

CAPUT VI.

Scorbuti prognostica.

CUM in affectione scorbutica, simul plura, ac interdum valde tetra, & horrenda symptomata urgere solent, prognosticon à medico expectatur: immo ipse, quo melius medendi methodum instituat, qualis morbi eventus futurus sit, sedulo perpendat: attamen judicia in hoc casu sint cauta, diu suspensa, ac minime temeraria; plures enim (uti nostræ observationi consistit) pro desperatis habiti, convaluerunt. Vidi quos frequens & horrendum *asthma* jamjam suffocare videretur, alios à crebra *leipothymia* continuo moribundos, quin & alios, aut *paralysi*, aut *paroxysmis convulsivis*, aut *colica* gravissima tentatos, intra breve spatium, medicamentorum ope prorsus liberatos: Novi quosdam *scorbuticos* ab *hydrope* per totum corpus intumefactos, alios *atrophia* in extremam maciem redactos, denuo ad perfectam sanitatem restitutos. Quamvis igitur

*In scorbuto
prognosis
non sit temeraria.*

hoc morbo laborantes, interdum affectibus summe periculosis urgentur, si tamen adhuc viscera mediocriter sana, aut saltem non multum vitiata fuerint; de malis istis, propter meram *scorbuti* labem excitatis, minime desperetur: è contra autem quando symptomata minus terribilia apparent, si *hypochondriorum* & *abdominis* contenta obdura & velut si irrhosa evaserint, aut si *pulmones* corrupti inceperint, circa morbi sanationem, nihil ingens, aut benignum promittatur: In casibus verò nondum deploratis, ubi spes valetudinis recuperandæ relinquitur, aut saltem mortis subitæ metus longe abest, si forsan quæstio fiat, quam cito, aut tarde, facile, aut difficulter *therapeia* succedat, hujusmodi *criteriis* insistatur.

1. *Scorbutus* uti non statim affectos jugulat, aut versus statum insanabilem præcipitat, ita nec cito, nec facile curatur: etenim morbi causa potissima, in *dyscrasia sanguinis* consistens, non multo facilius tollitur, quam *vina*, dum *rancida*, aut *pendula* sunt, ad debitam *crasin* restituntur: quare hujus labe correpti per plures menses, ac interdum annos, immo aliquando per totam vitam ejus noxam luunt.

2. *Ægritudo* hæc ab intemperie sanguinis *sulphureosalina*, sive calidiori *vini rancidi* æmula, dependens, ægrius curatur, quam si eadem à *dyscrasia salinosulphurea*, sive minus adusta, *vini penduli* æmula procedat: namque hæc mala sanguinis, aut vini constitutio, in statum à quo decidit, quodammodo rursus evehi; verum ista in statum, quem transiit, non facile reduci solet.

3. *Scorbutus febribus* diuturnis, aliisque morbis chronicis male curatis superveniens, aut etiam constitutioni originaliter, vel propter occasiones quasdam, valetudinariæ superveniens, difficilioris curationis habetur; quia nimirum in his casibus, & sanguinis *crasis* plus vitiatur, non raro item visceribus noxa quædam affigitur. Proxime

his.

his, ægrefanantur, qui mala victus ratione, ac imprimis ab assiduo liquorum generosiorum potu, labem hanc cum laso *ventriculi*, aliorumque viscerum tono contraxerunt: attamen qui propter contagium, aëris insalubritatem, navigationem, aut vitam sedentariam scorbutici evadunt, sæpius & cum minori negotio sanitati restituntur.

4. Hic morbus adhuc recens, quamdiu labes fere tantum massa sanguinea inclusa, nondum cerebro ac nervoso generi imprimitur, neque in solidis partibus symptomata durabilia excitavit, non raro sanationem perfectam admittit: sin vero affectio radices altiores agens, in regimen animale propagatur, ibidemque *pathemata spasmodica* ac *dolorifica* producit, ac insuper virus suum, *macularum* & *exanthematum* eruptione, *gingivarum* & *dentium* *erosione*, aliisque signis pathognomicis latius prodit, vix unquam radicitus extirpatur; quin præcipua medicinae opera, symptomatis maxime urgentibus occurrendo, eorumque incrementa, & extremitates suppressendo, impenditur.

5. Qui scorbuto inveterato laborantes, *medice vivere* recusant, sed male sano appetitui, in pessima quævis proclivi, indulgent, ac insuper in assumendis remediis difficiles ac morosi existunt, medici operam, utut sedulo adhibitam sæpissime eludunt; revera ut præstet, eos malo suo genio relinquere, quam medicamenta utilia, hic omnino incassum præscripta, defamare.

6. Quandoquidem, hoc affectu ingravescente, materies morbifica multiplex, & diversimoda, utpotè symptomatum varii generis, ac indolis causa progignitur; idcirco remedia non tantum unius generis adhibentur; sed cum *medicina methodus* quædam, licet cum summo iudicio præscripta, parum aut nihil versus *therapeiam* profuit, non statim relinquendi sunt ægri, sed medicamenta alia, & subiinde alia tententur: Enim-

vero non eadem omnibus, neque semper eadem personæ conveniunt: In corpore affecto *salinum* ac *sulphurum* potestates, & combinationes passim variant; perinde etiam medicamenta minus juvantia aliquoties mutantur, donec in aliquod maxime congruum & juvans inciditur.

7. Quod si non obstante, aut non recte adhibito remediorum usu, *scorbutus* sensim ingravesens in deteriorem statum indies evehatur, tandem *hydropem* vel *phtisim* inducit; ab hoc, aut illo morbo proximus in mortem fit transitus: postquam enim sanguis plurimum depravatur, recrementa sua, copiosius demum aggesta, aut *pulmonibus*, aut *imi ventris* visceribus suffundit; proindeque hujus aut illius generis affectus pariter exitiales accersit.

CAPUT VII.

De scorbuti curatione.

Quod spectat ad *scorbuti therapeiam*, siquidem haud unica & simplex affectio præternaturalis, sed *legio* quædam profliganda est, idcirco mendedi methodus, *indicationes multiplices*, easque varie *complicatas*, ac *subordinatas* perstringere debet: quas tamen vulgari modo ad tria hæc capita referre visum est; nempe ut sint *preservatoria*, quæ morbi *causam*, & *curatoria*, quæ morbum ipsum & *symptomata* ejus respiciunt & tollunt, & denique *vitales*, quæ patientis *robur* ac *vires* tuerentur vel restaurant.

Indicatio
triplex.

1.
Preservatoria.

Ab ipso curationis initio contra morbi *causam* collimare debemus; hac enim, velut radice præcisa vel avulsa, statim truncus, rami, & fructus emarcescent. Cum itaque ostendimus, *scorbuti causam* in *sanguinis dyscrasia*, sc. aut *sulphureosalina*, aut *salinosulphurea* fundari; imprimis danda erit opera, quo melius illa, tum hujus, tum illius indolis, emendetur: in hanc rem, primo impe-

impedimenta tollantur, dein ipsa primaria intentio perficitur: propter utrumque scopum remedia à Diætâ, Chirurgia & Pharmacia expectantur. Quoad Diætâ, specialis victus ratio inferius apponetur; interim ut de reliquis procedamus.

Sanguinis, ad debitam crâsin per remedia appropriata reductio, propter hæc duo potissimum impeditur; sc. *primo*, quia succi nutritii, non nisi vitiosi penus ei continuo infertur; dein *secundo*, quia recrementa in sinu ejus producta, per idoneas cloacas non satis amandantur. Itaque providendum erit, tum ut *chyloso*s negotium in primis viis recte peragatur, tum ut *recrementa vaporosa* per diaphoresin, *serosa* per renes & lymphæductus, *biliosa* per cystin felleam, *atrabilaria* per lienem, atque alia cujusque præterea generis, per propria emunctoria satis expurgentur: dein hisce munis rectius institutis, *sanguinis dyscrasiam*, per medicamenta specifica, ac imprimis sale volatili prædita, reducere nitentur. *Remedia* singulas hæc intentiones respicientia una complicari, ac simul in usum adhiberi debent: quo tamen ritu, ac quibus administrationum modis, adhuc particularius designare oportebit.

1. Ut *chylosis* in primis viis recte perficiatur, *Intentiones* curandum erit, ut materiæ excrementitiæ saburra in iis congecta exterminetur, ut fermenta deperdita, aut depravata restituantur, ut meatus & pori quoquomodo infarcti & obstructi referentur. In hos fines *medicamenta cathartica, digestiva & aperientia*, destinantur.

2. Excrementa in massa sanguinea collecta, cum per propria emunctoria non satis amandantur, per alias vias maxime idoneas subinde educantur: in hanc rem etiam *cathartica*, ac insuper *diaphoretica, & diuretica* conveniunt.

3. Sanguinis dyscrasia scorbutica emendetur, *phlebotomia & remediis specificis*. Quare, ut indicationis præservatoria, res tota in summam redigatur, remedia quæ præcipuas ejus intentiones perficiunt.

perficiunt, sint cathartica, phlebotomia, digestiva, aperientia, diaphoretica, diuretica & antiscorbutica, five specifica: Dein quatenus remedia digestiva, ac aperientia sæpius coincidunt; siquidem utraque particulis acidis, acribus, aut salinis præcipue imbuuntur; porro, in quantum ejusmodi pharmaca diaphoresin, aut diuresin apte satis movent; idcirco apparatus pharmaceuticus, intentionibus prædictis requisitus, in angustiores adhuc limites redigi potest: nimirum ut fere tantum constet medicamentis catharticis, digestivis, ac antiscorbuticis, quibus phlebotomia pro data occasione adjicitur: illorum formulas quasdam, & præscripta, ac insuper utendi modum, designare incumbit.

CATHARSIS.

Catharsis. 1. *Methodus medendi scorbuticis fere quibusvis præscripta, à catharticis incipiat:* Etenim nisi primæ viæ mundantur, medicamenta in alios quovis usus destinata, ab illorum sordibus inquinabuntur, quapropter vomitio interdum non minus quam purgatio conveniat.

Per vomitionem. Si ventriculus (ut crebro assolet) materia viscida acescente, aut nidorosa aggravatus, sarcinam impuam nausea aut vomendi nixu sursum ejicere molitur, atque patiens talem evacuationem, olim satis robuste ac cum ὀψογία tolerare solebat, nihil vetat, modo vires non sint nimium prostrata, pharmacum emeticum exhibere. Fortioribus, infusio croci metallorum, aut Mercurius vitæ, aut tartarus emeticus Mynsichti, vel sulphur antimonii Glauberi propinetur: qui sunt constitutionis imbecillæ, aut tenerioris, vinum scilliticum, aut Gillam Theophrasti assumant; quibus in exigua dosi exhibitis, serum lactis in magna copia superbibant, dein ventriculo ad nauseam repleto, digito vel penna gutturi immisissis, vomitio facillima provocatur, & aliquoties pro libitu ite-

ari potest. Hoc vomendi ritu, mera stomachi contenta, à plicis ejus deterfa excernuntur: neque in aliis circumcirca visceribus, aut membranis (prout à *sthyiatis* fieri solet) vellicatione dorificæ, aut convulsivæ cum leipothymia cientur. Quibus ventriculus, propter malam digestionem, pituitæ, aliufve materiæ degeneris saburram facile congerit; præcepi, (& sæpius bono cum successu,) ut semel in mense, talem vomitionem, utpote tutam, & salubrem prout.

Ubi vomitio locum non habet, à purgatione incipiat; saltem posito aliquot dierum interstitio, evacuatio hæc, isti succedat. Quod olim de præparatione humorum, ab authoribus passim inculcatur, aut supervacaneum, aut, non intellecta sanguinis circulatione, prorsus erroneum esse duco: quin istius intentionis vice, *viscerum fermenta restaurantia*, & *sanguinis crasin alterantia*, substituantur: interim ut primarum viarum sordes, & liquoris tum sanguinei, tum nervosi superfluitates recrementitiæ amandentur; *Purgatio* primo lenis & blanda instituat, ac postea juxta patientis tolerantiam, aut semel intra septimanam, aut crebrius vel rarius iteretur; & medicamenti vires juxta primæ doseos successum proportionentur: In hunc finem *pilula*, *potiones*, *apozemata*, *electuaria*, *pulveres*, & plures aliæ medicamentorum formulæ præscribi solent.

Si ægrotantis constitutio sit calidior, atque *scorbutus* in sanguinis dyscrasia adusta, sc. *sulphureo-salina* fundari videtur, *aloëtica*, & *diagrydiata* quævis videntur, & temperatiora solum è *senna*, *rhabarbaro*, & aliis, quæ sanguinem & humores non exagitant, exhibeantur.

R. Folior. senna ʒi. rhabarb. ʒvi. epithymi ʒiij. rad. polypodii qu. rhabarb. Anglicani sicc. an. ʒ℞. santali citrini ʒij. spica celtica ʒ℞. salis absynthii ʒij. incisa & contusa digerantur in matracio calore arena cum vini albi, & aq. fumaria

an. ℥j. (*vel cum aq. magistralis antiscorbuticæ nostræ ℥ij.*) per duos dies, colatura clara evaporetur lenissimo balnei calore, ad consistentiam mellis. dein adde pulveris foliorum senna, rhabarb. an. ʒj. ℞. specierum diatricon santalæon ʒj. cremoris tartari ʒj. ℞. f. massa pilularis. Dosis ʒ℞. ad ʒj.

Syrupus.

Vel paretur talis infusio, quæ evaporetur leni calore ad consistentiam syrupi, addendo circa sinem manna colata, & sacchari albissimi an. ʒij. fiat syrupus. Dosis cochlear j. ad ij. cum vehiculo convenienti.

Tinctura.

Vel ejusmodi tinctura ʒiiij. vel vj. pro dosi exhibeantur, addendo cremoris tartari ʒ℞. & si edulcoratione opus sit, syrupi de pomis ʒiiij.

Passulatum.

Vel tinctura præscripta imponantur uvarum corinthiacarum mundatar. ʒvj. digerantur calide donec uvæ intumescant, quibus exemptis, liquor ad syrupi consistentiam evaporetur, addendo sacchari & manna colatæ an. ʒj. ℞. dein uvæ denuo impositis, medicamentum in vase vitreato probe obturato servetur. Dosis cochlear j. vel ij.

Electuarium.

Vel tinctura prædicta ad medietatem evaporata adde cassiæ recentis, pulpæ tamarindorum cum aqua antiscorbutica extractæ an. ʒiiij. conserva violarum, rosarum damascenarum an. ʒij. pulv. senna compositi majoris ʒj. rhabarb. pulv. ʒ℞. cremoris tartari, specier. diatricon santalæon an. ʒij. simul terantur in mortario lapideo donec redigantur in formam electuarii. Dosis qu. nucis juglandis, plus minus, juxta operationis successum.

Pulvis.

Quibus stomachus nauseabundus, pharmaca non nisi in exigua quantitate, ac forma eleganti, admittit. ℞. Resinæ scammonii gr. iiij. ad viij. cremoris tartari ʒ℞. spica celtica gr. vj. misce f. pulvis, deur in cochleari panatellæ vel in pillulas formetur.

Cathartica in scorbuto frigidiori.

Qui affectione scorbutica laborantes, frigidioris sunt constitutionis, atque morbus in sanguinis diathesi nitrosulphurea, vini penduli æmula, fundari videtur, iis cathartica asperio-

et, & particulis calidioribus prædita exhibeantur.

Rx. Pilular. stomach. cum gum. ʒ ij. resina ja- Pilule.
lap. gr. 20 tartari vitriolat. gr. 16. olei juniperi
ʒ ss. cum s. q. ammoniaci solut. in aq. lumbricor.
f. pilula 16. sumantur quatuor pro vice, semel in-
tra septimanam.

Rx. Pilular. tartar. Bontii ʒ j. ss. resina jalap.
gr. 12. salis tartari ʒ ss. cum s. q. syrupi Augustani.
f. pilula 12.

Rx. Extract. pilular. Ruffi ʒ j. extracti hellebori Extractum
nigri ʒ j. salis tartari ʒ ss. cum s. q. ammoniaci so- ac Syrupus.
lut. f. pilula 9. sumantur iij. pro dosi.

Rx. Folior. senna ʒ j. rhabarbari ʒ vj. mechoaca,
turbit gum. an. ʒ ss. fibrarum hellebori nigri ʒ iij.
salis tartari ʒ ij. santali citrini ʒ j. ss. corticis Win-
teran. ʒ ij. incis. & contus. digerantur in vini albi
ʒ ij. per duos dies. f. colatura clara sine expressione.
sumatur vel per se ab ʒ v. ad ʒ vj. vel in extra-
ctum, aut syrupum, aut electuarium redigatur pro-
us tinctura superius descripta, addendo pulv. arthri-
tici, vel diasenna q. s. &c.

Vel paretur hujusmodi tinctura, que detur viris Tinctura
robustis ad cochlear j. vel j ss. Rx. Salis tartari
ʒ j. spiritus vinitenuioris ʒ j. ss. digerantur donec
flavescat: huic à facibus per inclinationem effusa,
infunde folior. hellebori nigri in aceto macerat. ʒ j.
santali citrini ʒ j. flavedinis aurantii ʒ j. ss. f. di-
gestio clausa & calida per tres dies. Colatura clara
destillatur in balneo ad medietatem, liquor residuus
ad usum servetur.

Rx. Rad. lapathi acut. polypodii qu. urtica u- Apozema.
rentis, cheresolii, an. ʒ vj. folior. eupatorii, vero-
nica an. M. j. santal. albi, citrini an. ʒ j. ss. car-
thami ʒ j. tartari vini albi ʒ ss. coquantur in aq.
fontan. ʒ ij. ss. ad medietatem, adde vini Rhenani
ʒ j. & statim coletur, cui impone senna opt. ʒ ss.
rhabarbari ʒ vj. folior. hellebori nigri ʒ ss. flavedinis
aurantii ʒ ij. f. infusio clausa & tepida per horas 12.
Colatura servetur in vitro occluso. Dosis ʒ v. ad vj.

In promptu hic esset, plures alias *cathartico-*
rum formulas subjicere; verum in his non ma-
gna varietas requiritur: è prædictis aut hæc, aut
illa, quæ melius conveniunt, exhibeantur; &
subinde intra quinque aut sex dies, prout occa-
sio requirit, iterentur. Nimis crebra, & violenta
purgatio vires prostermit, viscerum robur val-
de labefactat, atque morbum interea non tollit.

Phlebotomia.

Post unam aut alteram *purgationem*, si *missio*
sanguinis indicatur, aut *phlebotomia* in brachio
aut *hirudinum suctu*, in venis sedalibus celebretur:
non multum interest, quæ vena secetur: nec
enim *salvatella* apertio tanti, prout vulgo perhi-
betur, meriti est. Quod inter authores magni
ambagibus de *vena* aut *jecoraria*, aut *cephalica*,
alia quavis portioni, in *scorbuto* incidenda, à quo
sanguinis circulatio innouit, in nihilum recidit.
Phlebotomia indicatur à *sanguinis copia* & *vitiositate*,
quem præstat aliquoties in quantitate mo-
dica, quam semel in magna educi: Cum enim li-
quor sanguineus valde impurus evasit, nullo re-
mediorum genere certius emendatur, quam cre-
bra & parca extramissione: quippe sanguini ve-
teri corrupto, quoties educitur, recens melior,
& defæcior succedit. Interim cautione opus est,
ne semel in quantitate nimia subtrahatur; nam
penu ejus confertim diminuto, *sanguificatio* labe-
scit, propterea ut *hydrops* aut *cachexia* sequatur.

Præter *catharsin*, & (si opus fuerit,) *phlebo-*
tomiam, plura alius generis remedia, non minus
necessaria in *scorbuto* requiruntur: de quibus ta-
men ordine præscribendis, statim considerare o-
porter, utrum *indicationes* solum *præservatorie* hic
locum habent, ac an non iis *curatorie* quædam,
nempe quæ *symptomata* gravius *urgentia* respi-
ciunt, intercalari debent: Quod si vacat, in *mor-*
bo causam, totam *therapeias* operam impendere,
juxta methodum sequentem procedatur: Inferius
ostendetur, quali interea *symptomatum* (si forsan
occasio exigit) cura adhibenda sit.

Ita-

Itaque si præcipuam medicinæ operam, in *orbuto causam* imprimis, ac per se eradicandam, appendere liceat; propter hunc scopum, insuper *media digestiva & specifica*, seu *antiscorbutica*, tout modo innuimus, omni tempore, exceptis *urgationis* diebus, usurpeniur: quibus interdum, opus fuerit, *diaphoretica*, aut *diuretica* adjiciantur. Medicamentorum hujusmodi *intentiones* pericientium *formulae*, & *præscripta* multiplicia, ac arii generis apud authores passim extant. Libet hic selectiora quædam apponere; quæ quidem *uxta duplicem causæ scorbuticæ* indolem, nempe *anguinis dyscrasiam sulphureo-salinam & salino-sulphuream*, in duas classes distinguere visum est: & primo, quæ in hoc posteriori affectionis modo, conveniunt, ubi nimirum medicamenti *iniracione* quadam præditis, atque sale volatili plurimum refertis, opus est, trademus.

Remedia digestiva, quæ ventriculi fermentum *Digestiva*. cessitunt, ejusque ac aliorum viscerum chylosi *intervientium*, functiones juvant; atque *antiscorbutica*, sive *specificæ*, quæ sanguinis dyscrasiam tollunt, aut in eadem compositione junguntur, aut saltem eodem die successive assumantur.

Inter *medicamenta digestiva* merito recensentur tartari cremor, chryalli, sal, tinctura, tartarus vitriolatus, chalybeatus. Elixir proprietatis, mixtura simplex: Cujusvis horum, bis in die exhibiti; usus sæpenumero prodest.

Porro *tincturas & elixyres magistrales*, varii generis, & *digestivas & scorbuto appropriatas*, cum duobus *menstruis* sequentibus facile conficies.

℞. Spiritus vitrioli rectificati ℥vj. Spiritus vini alcholisati ℥xvj. misce & destilla in retorta vitrea cum ternis cohobiis: in vitro probe occluso ad usum serva: Elixir proprietatis cum hoc menstruo composito facilius, & melius, quam vulgari modo paratur.

℞. Corticis Winteran. ligni aloës, rad. galangæ minoris, an. ℥ij. cinamomi, caryophyllor. cubeba-

rum an. ʒj. seminis ameos, nasturtii an. ʒ℥. contusis affunde prædictum menstruum ad supereminentiam trium digitorum; digerantur in matratio in furno arena per 6 dies. Colatura servetur in vitro occluso. Dosis gtt. 20. plus minus in cochleari vini Canarini vel aq. appropriata. Exhibeatur bis in die.

℞ Succini albißimi, gummi hedera, caranna, racamahaca an. ʒj. croci ʒ℥. caryophyllor. nucimofchat. an. ʒij. contus. affunde prædictum menstruum, & f. a. extrahatur tinctura. Dosis gtt. 20. ut supra.

℞ Salis tartari carulei ʒiiij. digerantur in matratio cum spiritus vini alcoholisati ℞j. ad extractionem tinctura: hoc sit aliud menstruum, quo è gumm. aromatis, &c. Eodem modo, uti cum priori menstruo, elixyres parabis.

Specificæ
sive anti-
scorbutica.

Dum huiusmodi remediis in dosi perexigua verseri, & primo mane exhibentur, horis medicis, sc. octava ante, & quarta p. m. alius generis medicamenta antiscorbutica sumantur, quæ quidem ut plurimum in duplici forma, nempe in solida & liquida, simul capienda præscribere solemus; ita ut solido præmisso, liquidum superbibatur: utriusque variæ extant species, & compositionis modi, vid. in forma solida, electuaria, confectio, pulveres, pilula & tabule: in liquida, sunt decocta, infusiones, expressiones, aq. destillata, vina & cerevisia medicata: Cujusque horum generis medicamenta selectiora quædam proponemus.

ELECTUARIA.

℞. Conservæ cochlearia, absynthii Romani, fumarie an. ʒij. pulv. cort. Winterani, rad. angelicæ, Arian. ʒij. spec. diatrion santal. ʒj. ℞. pulv. oculor. cancri ʒj. salis absynthii ʒij. Cum s. q. syrapi è corticibus citri. f. electuarium.

℞. Conservæ folior. cochlearia, beccabunga cum æquali parte sacchari fact. an. ʒiiij. trochiscor. de capparibus, de rhabarbaro an. ʒij. salis absynthii
cochlea-

Cochlearia an. ℥ j. *eboris* pulv. *corallii* calcinat. an. j. cum s. q. *syrupi* è *succo cochlearia*. f. *electuarium*.

Præscribere soleo *conservas* è *cortice exteriori* *limentorum* & *aurantior.* item è *floribus purpureis* *eboris fraxini*, è *foliis* & *floribus cardamines*, è *dice lapathi acut.* & *rhabarbari Anglicani*, cum *quali parte sacchari parandas*, qua *inter se*, aut *ius conservis*, & *speciebus permista ejusmodi electuaria ingrediuntur.*

℞. *Conserva flavedinis aurantium*, *limonio*, *flor. fraxini* an. ℥ ij. *pulv. rad. contrayerva* j. *℞. galanga minoris* ℥ ℞. *rad. Ari* ℥ ij. *spec. aromatici rosar.* ℥ i *salis absynthii* ℥ ij. cum s. q. *syr. inditura nucis moschat.* f. *electuarium.* *Dosis* *hujusmodi medicamentorum qu. nucis moschat. superbibendo liquorem appropriatum.*

Rustici & pauperioribus, à quibus medicamenta facile parabilia, & minus cara expetuntur, ad unum modum præscribo. *℞.* *Folior. cochlearia*, *ecabunga* an. ℥ iiij. *sacchari albissimi* ℥ viij. *simul contundantur in mortario addendo pulv. cort. Winterani* ℥ ℞. *tartari cum nitro calcinati* ℥ ij. cum q. *vini Hispanici.* *redigantur in electuarium.* *Dosis* *us. nucis juglandis bis in die*, *superbibendo liquorem appropriatum.*

℞. *Foliorum cochlearia* ℥ j. *passular. exacinat.* *sacchari albissimi*, an. ℥ ℞. *facul. rad. raphani silvestris* ℥ ii. *simul contundantur in mortario*, & *redigantur in formam electuarii.* *Dosis qu. nucis juglandis, bis vel ter in die.*

CONFECTIONES.

℞. *Pul. Ari compos.* ℥ j. *cort. Winterani pulv.* ℞. *specier. diatrion santal. trochisc. de capparibus*, n. ℥ ij. *salis absynthii*, *cochlearia* an. ℥ j. *℞. flavedinis aurantii condit.* ℥ iiij. *simul terantur in mortario*, dein adde *sacchari alb. solut. in s. q. aq. lumricor.* ℥ iiij. f. a. f. *confectio.*

℞. *Rad.*

℞. Rad. eryngii, & scorzonera condit. an. ʒ ij. nucum jugland. myrobalanor. condit. an. no. ij. electuarii de sassaphras ʒ vj. pulv. cubeb. cardamom. an. ʒ ij. pulv. rad. zedoaria, angelica an. ʒ j. ℞. salis absynthii ʒ ij. cum s. q. syrup. conditura nucum juglandum. f. confectio.

℞. Pulv. rad. China, ligni sassaphras an. ʒ ℞. santal. citrini, albi an. ʒ ij. sem. eruce, cubeb. nasturtii, granor. paradisi an. ʒ j. ℞. spec. dialace, cinamomi, iridis, galanga minoris an. ʒ j. salis absynthii ʒ ij. conserva flavedinis aurantii, & sacchari anthosat. solut. in s. q. aq. limacum, an. ʒ iij. f. a. f. confectio. Dosis qu. nucis moschat. bis in die, superbibendo liquorem appropriatum.

*Medica-
menta
chalybea-
ta.*

In quibusdam scorbuti casibus, ubi chalybis usus indicatur, aut chalybis cum sulphure preparat. ʒ iij. aut vitrioli Martis ʒ ij. cuilibet è præscriptis, aut confectio, aut electuario adjiciantur; & post medicamentum aut semel, aut bis in die assumptum, corpus pro ratione virium exerceatur.

PULVERES.

℞. Pulv. Ari compositi ʒ j. ℞. cort. Winteran. ʒ ℞. cubeb. granor. Paradisi, cardamomi an. ʒ ij. salis absynthii ʒ iij. tabular. aurantior. ʒ iij. f. pulvis. Dosis ʒ j. in liquore appropriato

Pulveri prædicto, adde nucleorum fructus Indici, cacao ℞ ℞. in mortario calido redigantur in massam, sive pastam. Dosis ʒ ij. eo ritu quo confectio chocolate assumitur, sc. in aq. fontan. cum foliis rosmarini, aut betonica, aut radice scorzonera, aut etiam rasura eboris, vel C. cervi incollis.

PILULÆ.

Quibus medicamentum in dosi minori, & forma pilulari magis arridet. *℞. Rad. serpentaria Virginiana, contrayerva an. ʒ ij. cort. Winteran. cube-*

rubear. sem. eruce, an. ʒ iij. salis absynthii, cochlearia, an. ʒ j. ℞. extracti, sive rob. juniperi ʒ ℞ c. s. q. syr. conditura nucis moschat. fiat massula. Dosis pilule iij bis in die, superbibendo liquorem appropriatum.

T A B U L Æ.

Pro delicatioribus tabula, sive tragea ad hunc modum præscribantur. ℞. Pulv. cort. Winteran. nucleor. cancri an. ʒ j. ℞. margarit. pulv. ʒ ℞. sacchari albissimi solut. in s. q. aq. lumbricor. & ad tabulat. coct. ʒ vj. sp. cochlearia ʒ ij. s. a. f. tabula quæ singula pendant ʒ ℞. capiat circiter ʒ j. bis in die superbibendo liquorem appropriatum.

Tabulæ aurantior. quæ in pharmacopoliis Oxoniensibus prostant.

℞. Cort. aurantior. limoniorum, citri, condit. an. ʒ j. rad. eryngii condit. ʒ ℞. nucleorum pini, pistach. an. 20. amygdalar. dul. excorticat. n^o. x. sem. anisi pulv. ʒ ℞. Zinziberis condit. ʒ ij. spec. aromatic. rosat. nucis moschat. an. ʒ j. ℞. rad. galingæ ʒ j. cariophyllor. n^o. x. ambra grisea gr. iij. moschi, zibetæ an. gr. ij. sacchari albissimi solut. in aq. rosar. & ad tabulat. coct. ℞ j. ℞. s. a. f. tabula.

Hæc de medicamentis in forma solida, sive substantia crassiori, scorbuticis exhiberi solitis: quorum virtus ut melius, & cum majori emolumento, in massam sanguineam deferatur, iis, ut plurimum, liquida superbibenda præscribuntur. Quamvis horum & magna extat varietas, & diversimoda componendi ratio, præcipua tamen, & usitatissima sunt qualia supra innuimus, & cuiusmodi singulorum modo formulæ subjunguntur.

I. *Decocta.*

Et si decocta sunt maxime familiare medicamentorum liquidorum genus, in scorbuto tamen rarius usurpantur, quia simplicia, quæ huic morbo præcipue conferunt, uti cochlearia, beccabunga, &c. virtutes suas, à sale volatili acceptas, coctione amittunt: Attamen quoniam remedia hoc ritu facile ac cito parantur, interdum admitti debent; quin eorum nonnulla efficacia fuisse, experientia comprobavit. Pro rusticis & pauperibus, medicamentum hoc paratu facillimum à plerisque authoribus commendatur. *R. Folior. nasturtii aquatici M. iij. acetosa minoris M. ij. concisa macerentur in lactis ℥vj. & coquantur ad tertie partis consumptionem. sumantur ℥vj. ad viij. bis in die. Decoctum absynthii ab Eugaleno & aliis laudatur. Remedium sequens, cum bono successu ego saepius expertus sum. R. Summitat. geniste M. iij. minutim incis. coquantur in cerevisia fortioris ℥iij. ad medietatem, exhibeantur ℥ij. ad iij. bis in die.*

2. *Infusiones.*

Infusio decocto superaddita, medicamentum utilissimum præstat. *R. Rad. scorzonera, cheresolii an. ℥j. folior. eupatorii, chamæpytis an. M. ℞. C. cervi usti ℥ij. passular. M. ℞. coquantur in aq. fontanae ℥iij. ad tertie partis consumptionem, adde vini Rhenani ℥℞. & statim coletur in vas vitreum, cui imponentur folior. cochlearia, beccabunga contus. an. M. ℞. cort. aurantii condit. & minutim incis. ℥℞. f. infusio clausa & calida per 6 horas. Colatura servetur in vasis occlusis. Dosis ℥vj. bis in die post medicamentum solidum.*

R. Seri lactis, cum vino albo, aut pomaceo facti ℥℞. ℞. huic incoquantur rad. bardana, eryngii condit. an. ℥vj. baccar. juniperi condit. ℥℞. liquor ad tertie partis consumptionem decoctus co-
letur

lctur in lagenam, cui imponantur folior. cochlearia, beccabunga an. M. j. f. infusio calida, & clausa per horas 6. Dosis ℥ ss. bis in die post medicamentum solidum.

Infusiones item per se factæ nonnunquam egregiæ sunt usus. R. Folior. cochlearia M. j. rasura rad. raphani sylvestris M. ss. cort. Winteran. contus. ℥ ij. ponantur in vitro cum vini albi, aut pomacei, & aq. cochlearia an. ℥ j. fiat infusio in cella per duos vel tres dies. Dosis ℥ vj. ad viij. bis in die, ut supra.

3. Succī & expressiones.

Commendatissimus herbarum aut fructuum antiscorbuticorum usus est, ut illarum succi, & expressiones per se, aut cum aliis liquoribus appropriatis, bis, aut ter in die assumantur: sic enim remedii virtus integra, ac illibata exhiberi præsumitur.

R. Folior. cochlearia, nasturtii aquatici; beccabunga an. M. iij. contusis exprimatur succus, servetur in vitro occluso. Dosis ℥ j. ss. ad ℥ iij. bis in die in haustulo cerevisiæ, vini, aut aq. destillata.

R. Folior. cochlearia M. iij. acetosella M. ij. contusis exprimatur succus, qui vitro occlusus brevi clarescit: namque acetositas lujule præcipitat crassiores cochleariæ partes. Idem succedit si succus aurantior. succo cochleariæ permiscetur. Dosis ℥ ij. vel iij. bis in die.

R. Folior. cochlearia M. iij. beccabunga, nasturtii an. M. ij. piperis longi ℥ iij. rasura raphani sylvestris ℥ ij. simul omnia contus. ponantur in olla vitreata cum vini Rhenani, vel Hispanici, si potius videtur, ℥ ij. orificio probe occluso, stent in cella frigida per ij. dies, dein f. expressio fortis. Dosis ℥ iij. bis in die, post medicamentum solidum.

R. Folior. cochlearia M. iij. beccabunga, nasturtii, lujule an. M. j. contus. affunde aq. limacum, & lumëricor. an. ℥ vj. f. expressio fortis, quæ servetur in vitro occluso. Dosis ℥ ij. bis in die.

4. Syrupi.

Propter eandem rationem, qua decocta, etiam syrupi in scorbuto minus probantur, in quantum sc. simplicium maxime efficacium virtus, intra coquendum evaporat: quia tamen aliquibus pro liquorum appropriatorum edulcoratione tali medicamento interdum opus esse videtur, præparationem hic nostram, reservatis qua licet ingredientium viribus, proponemus.

Itaque ℞. folior. cochlearia hortensis M. vj. cort. 4. aurantior. & duor. limoniorum tenuiter derastratur. rad. raphani M. B. piperis longi pulv. ℥ iij. omnibus simul contusis exprimatur succus, qui statim vitro probe obturato inclusus, collocetur in cella frigida donec per subsidentiam clarescit: dein liquor clarus per inclinationem in vitrum aliud effusus, & occlusus, in calore Balnei m. detineatur, interim pro singulis unciiis ℞. Sacchari ℥ j. B. ejusque tota quantitas cum parum aq. lumbricor. dissoluta, ad tabulat. coquantur; cui mox liquor prædictus calidus sensim affundatur & cum spatula agitetur: Quamprimum incorporatur, compositio igni eximatur, & frige facta vitro imponatur. Hic nodulus in vitro suspendatur. ℞. Cinamomi contus. ℥ j. B. sem. nasturtii, eruce pulv. an. ℥ j. misce.

5. Aqua distillata.

Aqua distillata, quia sunt elegans & jucundum remedium, inter præscripta antiscorbutica fere utramque implent paginam. Harum dispensationes quædam, in nostra pharmacopœa perquam utiles & concinnæ habentur, ut sunt aq. Raphani composita; lumbricor. & limacum magistralis. Præterea extant celebres hujusmodi aquarum præscriptiones à Quercetano, Dorncrelio, Sennerio, Doringio, aliisque Auctoribus traditæ. Insuper unicuique Medico in promptu est tales cujus-

jusque ægrotantis conditioni appropriatas, pro re nata præscribere: recipiuntur enim *ingredientia antiscorbutica*, ac insuper accidentia quædam, & affectus particulares, respicientia; quibus concisis & contusis liquor idoneus, sc. *vinum album, pomaceum*, aut *serum lactis* ex utrovis paratum, affunditur: dein tota mixtura in cucurbita, aut in organis rosaceis destillatur. Libet hieformam unam, aut alteram nobis usitatas subungere.

Rx. Folior. cochlearia utriusque, beccabunga, nasturtii aquatici, summitatum geniste an. M. iiij. foliorum chamædryos, chamæpytios an. M. ij. rad. raphani sylvestris ꝑ℔ss. Ari, angelica, imperatoria, an. ꝑ℔ss. cortices externe quatuor aurantior. & totidem limoniorum, radices calami aromatici ꝑ℔ss. cinamomi, caryophyllor. an. ꝑ℔ss. contusis, & concisis affunde pomacei opt. ꝑ℔ss. viij. digerantur per duos dies in olla vitreata oclusa: dein distillantur in communi distillatorio: aqua primo, & ultimo avocata, misceantur.

Tempore brumali, cum herbæ virides sunt rariiores, juxta hunc modum præscribatur. *Rx. Folior. cochlearie M. iiij. summitatum geniste, pini, juniperi an. M. iiij. cort. mediani sambuci, fraxini an. ꝑ℔ss. rad. raphani sylvestris, polypodii qu. an. ꝑ℔ss. cortices quatuor aurantior. & totidem limoniorum, cort. Winteran. ꝑ℔ss. contusis & concisis affunde vini albi vel pomacei, vel seri lactis cum alterutro facti, ꝑ℔ss. viij. distillantur.*

Aq. simplex folior. Ari verno tempore distillata contra scorbutum efficax remedium est, si ꝑ℔ss. iiij. vel iiij. bis in die cum alio medicamento exhibeantur.

Aqua simplex cochlearie, foliis recentibus contusis reafusa, & extillata, adeoque crebris cohobis iterata, efficax remedium evadit. Porro *cochlearie spiritus ardens* ad hunc modum paratur. *Rx. Folior. cochlearie q. s. contusa in pilas, quales ex glasto pro Tintor. usu parari solent, fermentur, dein pila ista in olla vitreata, aut aq.*

cochlearia, vel vino ejusdem ad quatuor digitorum supereminentiam affusa, per tres aut quatuor dies exacte clausa, in loco frigido detineantur: dein tota materies, alembico imposito destilletur: aqua destillata cucurbita indita rectificetur: primo exibat spiritus ardens, cujus grt. 15. vel 20. in idoneo vehiculo propinentur.

6. Vina & cerevisia antiscorbutica.

Vinum antiscorbuticum simplex egregii usus ad hunc modum parare soleo. Verno, aut aestivo tempore. *R.* Folior. cochlearia sub sereno calo collector. q. v. succo è contusis expresso, doliolum iij. aut iiij. congiar. capax impleatur; flor. cerevisia cochleari j. vel ij. impositis per duos dies fermentare sinatur: dein vas oclusum in cella vinaria per 6 menses collocetur: dein liquor clarus, ac instar vini Hispanici flavescens, in utres exhauriatur, ac usui servetur, per plures annos incorruptus perdurat. Dosis \mathfrak{z} iij. vel iiij. bis in die.

Vina medicata, quorum cyathus unus aut alter horis medicis, aut etiam inter prandendum quotidie assumantur ad hunc modum parentur. *R.* Folior. cochlearia M. iiij. rasura raphani sylvestris \mathfrak{z} iiij: cort. Winteran. contus. \mathfrak{z} lb. cortices exteriores quatuor aurantior. & totidem limoniorum; ponantur in vitro, cum vini albi, Rhenani aut tenuioris Hispanici lb xij. vas obturatum servetur in loco frigido: vinum effundatur clarum quoties usus opus est.

Utitarius est allam, aut cerevisiam medicatam scorbuticis pro potu ordinario constanter bibendam præscribere. Paretur cerevisia pro doliolo quatuor congiarum capaci: vice florum lupuli inquantur summitatum pini, vel abietis M. iiij. post fermentationem in doliolo peractam, imponentur folior. cochlearia M. iiij. rad. lapathi acut. preparat. \mathfrak{z} iiij. cortices quatuor aurantior. postquam per septimanam subsidentia inclauit, potui exponatur.

Hujusmodi cerevisia cum aliis ingredientibus medi-

medicata, juxta patientis temperamentum, & affectionem diversimode parari possint: quo remedium genere, siquidem particula medicamentosa, sanguinis dyscrasiam alterantes, massa ejus una cum *alimentosis* continuo inferuntur, in tollenda scorbuti causa, saepe multum proficitur. In quantum vero hujus *causam*, uti & *morbi speciem*, *duplicem* esse ostendimus, & medicamenta hactenus proposita, sanguinis *intemperiem salinosulphuream* fere tantum respiciunt, proxime incumbit medicamenta, quæ in altera sanguinis dyscrasia scorbutica, nempe *sulphureosalina*, conveniunt, subjicere.

CAPUT VIII.

De medicamentis, cujusque prædictarum formularum generis, scorbutum, in constitutione calidiori, & sanguinis dyscrasia sulphureosalina, excitatum respicientibus.

IN quibusdam scorbuticis, *cochlearia*, *raphani sylvestris*, *corticis Winteran.* aliorumque acrium, & sale volatili valde præditorum usus multum officereprehenditur: quare in ejusmodi casibus, ubi causa morbifica in calidiori sanguinis dyscrasia, vini rancidi æmula, consistit, *medicamenta temperata*, & humorum particulas, per se effervesce aptas, minus exagitantia indicantur; quare formulæ, eodem quo superiores ordine, ac velut *ἰσχυρὰς* subjiçientur, atque imprimis de *remediis solidis* agemus.

ELECTUARIA.

℞. Conserva beccabunga, cardamines, cum æquali parte sacchari fact. an. ℥ iij. spec. diatrion

santal. diarrhod. abbatis an. \mathfrak{z} j. β . eboris pulv. \mathfrak{z} j. margarit. \mathfrak{z} β . salis absynthii, tamarisci an. \mathfrak{z} j. cum s. q. syr. è coralliis. f. electuarium.

\mathfrak{R} . Conserva lujula, cynorrhodii, an. \mathfrak{z} iij. (vel conserva rad. lapathi acut. rad. cichorei, an. \mathfrak{z} iij.) trochisch. de rhabarbaro \mathfrak{z} ij. spec. diamargarit. frigid. \mathfrak{z} j. β . cort tamarisci \mathfrak{z} j. salis prunellæ \mathfrak{z} j. β . myrobalanor. condit. no. ij. c. s. q. syr. conditura myrobalanor. f. electuarium.

Pauperioribus hoc $\alpha\upsilon\tau\omicron\gamma\epsilon\delta\iota\alpha\sigma\upsilon$ præscribere soleo. \mathfrak{R} . Folior. beccabunga \mathfrak{z} vj. lujula \mathfrak{z} ij. sacchari albißimi \mathfrak{z} viij. contundantur addendo farinæ sem. feniculi d. \mathfrak{z} β . eboris pulv. \mathfrak{z} ij. salis prunellæ \mathfrak{z} j. β . cum s. q. syrupi è succo beccabunga f. electuarium.

CONFECTIONES.

\mathfrak{R} . Pulv. rad. China, peonia maris an. \mathfrak{z} j. santal. albi, citrini an. \mathfrak{z} iij. eboris \mathfrak{z} j. β . margarit. \mathfrak{z} β . oculor. caneri \mathfrak{z} j. coralli cum succo aurantior. irrorat. ac in marmor levigat. \mathfrak{z} ij. tartari albißimi \mathfrak{z} j. β . sacchari albißimi solut. in s. q. aq. scordii composit. \mathfrak{z} vj. f. confectio.

\mathfrak{R} . Rad. eryngii condit. scorzonera condit. an. \mathfrak{z} iij. pulv. Ari composit. \mathfrak{z} β . spec. diatrion santal. \mathfrak{z} ij. salis prunellæ \mathfrak{z} j. β . cum s. q. syrupi cariophyllor. f. confectio.

PULVERES.

\mathfrak{R} . Pulv. folior. chamæpytios, Ari composit. an. \mathfrak{z} j. β . eboris pulv. coralli rubr. preparat. cum succo aurantior. an. \mathfrak{z} ij. tabularum aurantium \mathfrak{z} ij. misce. f. pulvis. dosis cochl. i. bis in die.

PILULÆ.

\mathfrak{R} . Spec. diatrion santal. diamargarit. frigid. an. \mathfrak{z} ij. sem. citri, cardui contus. an. \mathfrak{z} j. β . rad. dictamni

dictamni cretici, pæonia maris an. ʒj. ℞. salis tamariſci ʒij. cum ſ. q. gelatina è cervi vel exuviis anguium. ſ. maſſa.

TABULÆ.

℞. Spec. diatrion ſantal. diamargarit. frigid. an. ʒj. ℞. margarit. pulv. corallii rubr. præpar. eboris pulv. an. ʒj. ſacchari ſolut. in aq. ſcordii & ad tabulat. coct. ʒvj. ſ. a. ſ. tabulæ.

Quod ſi, cum antiſcorbuticis huiusmodi temperatis, uſus chalybis indicatur, electuario, vel confectioni, aut etiam pilularum maſſæ, addantur, magiſteri martis Mynſychti, vel extract. chalybis præparationis noſtræ ʒij. In quibusdam caſibus croci Martis circiter ʒij. ℞. vel ʒiij. tali compoſitioni addantur, ſæpiuſtamen liquores ſolidiſ medicamentiſ ſuperbibendos, quam prædictas compoſitiones, chalybeatos ſeddere præſtat. Reſtat modo liquorum formulaſ præſcribere.

Decocta.

In ſcorbuto poſt febrem diuturnam excitato, huiusmodi decocta, quæ ſanguinem purificant, & uinas copioſe movent, cum fructu exhibentur.

℞. Rad. chereſolii, ſcorzonera, acetofa, petroſelini an. ʒj. folior. eupatorii, lingua cervina an. M. j. C. cervi uſti ʒij. cortices trium pomorum, uvarum Corinthiacarum ʒij. glycyrrhizæ ʒiij. coquantur in aq. fontanæ ℔iiij. ad tertie partiſ conſumptionem, adde ſalis prunellæ ʒij. vel iij. Doſis ʒvj. biſ vel ter in die.

℞. Rad. eryngii condit. ʒvj. graminis ʒij. folior. aparin. Mij. eupatorii, epaticæ an. M. j. paſſular. ʒij. ſantal. albi ʒj. glycyrrhizæ ʒij. coquantur in aq. fontanæ ℔iiij. ad tertie parti� conſumptionem. Doſis ʒvj. poſt medicamentum ſolidum.

Rusticis & pauperioribus, ne post febrem in scorbutum incidunt, præscribere soleo, ut bis in die capiant haustum sequentem, nempe ut rad. & fol. taraxaci M. j. ℞. in liquor. Possit. ℞ j. ℞. coquantur ad tertiam partem consumptionem; coletur pro duabus dosibus.

Vel ℞. rad. taraxaci M. ℞. sem. citri, cardui an. ℞ j. coquantur in liquore Possit. cum pomis, vel pomaceo fact. ℞ j. ℞. ad tertiam partem consumptionem.

Infusiones.

Apozemata modo præscripta, contra scorbutum præstantiora evadent, si absque glycyrrhiza parata, colentur in lagenam, cui imponantur folior. beccabunga & nasturtii aquatici vel cardamines an. M. j. deinf. infusio calida & clausa per 6 horas. Liquor denuo colatus servetur in vasis occlusis. Dosis ℞ vj. bis vel ter in die. Quin & serum lactis, cum rad. taraxaci, aut foliis fumariae incoctis, coletur in vas continens folior. beccabunga, chelidonii minoris an. M. j. f. infusio, &c.

Infusiones chalybeata crebro in usu esse solent, nempe chalybis sul, magisterium aut extractum in decocto quodam, aut aq. destillata infundantur; cæterum, prout acidulæ naturales, sic etiam artificiales è nostr. præparatione chalybis in aq. fontana dissoluti atque antiscorbuticorum infusione imprægnati cum insigni commode bibuntur.

Succi & expressiones.

℞. Folior. beccabunga, nasturtii aq. an. M. iiij. lujula M. ij. contusis exprimatur succus, vitro occlusus cito per subsidentiam depurabitur. Dosis ℞ j. ℞. ad ij. cum vehiculo convenienti.

℞. Folior. beccabunga M. iiij. caulium rhabarb. Anglicani M. ij. contusis exprimatur succus.

℞. Fo-

R. Folior. beccabunga, nasturtii, cardamines, chelidonii minoris, acetosella an. M. ij. contus. exprimatur succus, adde succi aurantior. p. 4. serventur in vitro.

Syrupi.

Quoties *syrupus*, cuilibet alii compositioni addendus exigitur, aut *syrupo de succo lujula*, vel *sumaria*, vel è coralliis composito utimur; aut etiam *magistralis de succo beccabunga*, eodem ritu, quo supra, de cochlearia succo præscribitur, parari potest.

Aqua distillata.

Aqua distillata temperatiores parantur, mutando aut ingredientia, aut *menstruum*, aut simul utrumque.

Quoad prius, juxta hunc modum proceditur.

R. Folior. beccabunga, nasturtii, sumaria, lingua cervina, hepatica, melissa, summitatum tamarisci, cypressi an. M. iij. santal. om. contus. an. ʒ B. rad. lapathi acut. polipodii qu. an. ʒ ij. cort. exteriores quatuor aurantior. limacum mundat. lb ij. incis. & contus. affundit feri lactis cum pomaceo fact. lb vj. Destillentur in communi destillatorio.

2. Ut *menstruum* sit debilius, ingredientia sint moderate calida.

R. Folior. cochlearia, beccabunga, cardamines, nasturtii an. M. iij. cort. quatuor aurantior. limacum lb j. minutim concisis affunde feri lactis communis, vel lactis recentis lb vj. Destillentur vulgari modo.

3. In scorbutica atrophia & dispositione tabida, ubi nihil calidum, sanguinem, humores, ac spiritus exagitans, admitti debet, tum ingredientia, tum *menstruum*, sint temperata & sanguinem demulcentia.

R. Folior. beccabunga, cardamines, lingua cer-

vina, *adianthi*, *hepatica*, *veronica*, *eupatorii*,
an. M. ij. limacum mundat. ℥j. ℞. (vel *pulpa*
caponis, aut *cordis ovilli incis.*) *semicolti & incisi*
omnibus simul contusis affunde lactis recentis (vel
aq. fumaria) ℥vj. destillentur communi modo.

Vina, & cerevisia medicata.

Et si *vinorum* usus, in *scorbuto*, propter calidior-
 rem, sive sulphureo salinam sanguinis dystrasiam,
 excitato minus convenire videatur, si quando ta-
 men aut stomachus debiliior, aut longa consue-
 tudo, *vini* saltem *oligophori*, potum exigunt, e-
 jusmodi liquor simul temperatior, & quodam-
 modo medicatus parari potest. Inprimis etenim
vina tenuia aqua diluta, & *melissa*, *borraginis*,
 aut *pimpinella*, aliorumve infusione imprægnata,
 concedi debent.

Porro *vina* parentur è *succis ribium*, *cerasorum*,
 aliorumve *fructuum* *borariorum*, quæ cum fer-
 mentatione maturantur, stomacho perquam gra-
 ta, & sanguinis depurativa existunt; dein *poma-
 ceum*, familiare & fere genuinum patriæ nostræ
 vinum, modo hoc defacatum, mite, ac sine a-
 core quovis dulce fuerit, in *scorbuto* plurimum
 juvat: Porro huic liquori facibus exempto, &
 doliolis reposito ingredientia varii generis infun-
 dantur; cujusmodi nimirum sunt *summitates pini*,
 vel *abietis*, *flores tamarisci*; item *rasura C.*
cervi, vel *eboris*, quæ liquorem edulcorant, & ab
 acescentia præservant; in quantum sc. particule
salis fluidi in pomaceo scatentes, ipsique acorem
 inducere aptæ, prædicta ingredientia dissolvendo,
 impenduntur.

Cerevisia medicata temperatiores, ad hunc mo-
 dum præscribantur, sc. paretur *alla tenuior*, pro
 doliolo 5 vel 6 congiorum capaci, cui vice flo-
 rum lupuli incoquantur *summitates pini*, *abietis*,
 vel *tamarisci*, aut *rasura ligni*, cujusvis illorum;
 dein post fermentationem, vasi imponantur rad.
 lapa-

lapathi acuti exiccatae (quibus certe nullum in scorbuto praestantius remedium est :) His interdum addantur folia *beccabunga*, *nasturtii aquatici*, *barbarea*, &c. item *poma citrea*, vel *aurantia*, in taleolas discissa.

Folia *linguae cervinae*, doliolo cerevisiae mediocris, post fermentationem imposita, ipsi saporem simul, ac odorem gratissimum inducunt.

CAPUT IX.

De scorbuti indicatione curatoria, qua ipse morbo, & symptomatibus praecipue urgentibus occurritur.

HActenus circa scorbuti thesapeiam, quae indicationem praeservatoriam, sc. causae morbificae remotionem spectant, sc. tum medendi intentiones, tum remedia indicata designavimus. Cujusmodi methodus tempestive incepta, ac rite instituta, saepe rem totam perficit; in quantum sc. aegritudinis causa, sive radice praecisa, affectus ab ea pendentis sponte emarcescunt. At vero, hunc cursum, *interdum* non semper directe, quin varie deflectendo ad latus, conficere licebit: quippe interdum accidentia & symptomata graviora contingunt, quae peculiarem, & quasi extraordinariam medicinae operam requirunt, quibus nempe immediate, ac interrupta saepe cura generali, attendere oportebit: Super his observetur, quod cum affectus qui scorbuto superveniunt, pro cuiusque ipsorum natura ac patientis indole, appropriata exigunt remedia, hisce tamen antiscorbutica semper admisceri debent. Non opus erit contra morbos, & affectus omnes, quibus scorbutus stipari solet, methodum therapeuticam instituere, ita namque huc tota medicina praxis transferibetur; quin ad symptomata solum praecipue urgentia, à quibus nempe vel patientis vita periclitatur,

vel cura principalis obstruitur, respiciendum erit: quo ritu, ac quibus medicamentis, talia sanentur, modo ostendemus.

De curandis difficili respiratione, & paroxysmis asthmaticis.

Respiratio difficilis, cum pectoris angustia & paroxysmis asthmaticis, remediis statim appropriatis, & extra methodum generalem præscribendis tolli debet, secus enim agrotans cito in vitæ discrimen adducitur. Cum hujusmodi mala in scorbuticis ut plurimum, vel sanguinis in corde stagnantis vitio, vel propter nervos pneumonicos in functione sua impeditos, oriuntur, idcirco medicamentis, aut cardiacis, aut antispasmodicis curantur: sp. C. cervi, fuliginis, sanguinis, cranii; item tinctura castorei, antimonii, vel sulphuris, flores salis armoniaci, flores benzoini, item elixir proprietatis, in his casibus sæpe egregii sunt usus: cujusmodi remedia exhibeantur crebra vice, cum dosi liquoris cujusdam antiscorbutici etiam contra prædictos affectus appropriati. Pro subita dyspnœæ mere spasmodicæ, si quando gravissime urgeat, sedatione, nullum præsentius remedium expertus sum, quam Laudani opii tincturam nostram ad gr. 10. vel 12. in liquore convenienti exhibitam: quippe somno obrepente, spiritus inordinationes suas remittunt, ac interim refecti, debito postea ritu, pristina sua pensa resumunt. Enemata acriora, quæ alvum copiose subducunt, item decocta sudorifera, ac diuretica sæpe juvamen præstant.

℞. Rad. bardane, petasidos, cheresolii an. ʒj. folior. adianthi, chamedrios, an. M. j. sem. bardane, carthami, an. ʒiij. passularum ʒij. incis. & contus. coquantur in aq. fontan. ℞iij. ad tertiam partis consumptionem, adde vini albi ʒiij. colentur in lagenam, cui imponatur sol. cochlear. concis. M. j.

DE SCORBUTO.

307

M. j. rad. Elenii condit. & minutim incis. $\frac{3}{4}$ B. f. infuso clausa & calida, per horas tres. Dosis $\frac{3}{4}$ vj. bis vel ter in die.

De ventriculi affectibus scorbuto accidere solitis.

Scorbutici interdum magna ventriculi oppletione & dolore, item nausea & ructibus, & nonnunquam etiam vomitu crebro, ac immani tentari solent. Cujusmodi vitia, interdum à chylo illic in putrilaginem degeneri, sapius tamen à materia morbosica, aut sanguinis, aut etiam succi nervosi com meatu advecta, & vel intra stomachi cavitatem deposita, vel plexibus nerveis & membranis infixa, oriuntur: In hujusmodi casibus, si materia viscida nidorosa, aut alias infesta inter vomendum rejicitur, & suspicio sit causam, intra ventriculi cavitatem subsistere, lene vomitorium ex vino scillitico, aut sale vitrioli propinare conveniat; vel extracto rhabarbari, aut infuso ejus, adjecto sale aut cremore tartari, humor peccans per alvum deturbetur: sin materies intra membranas, aut plexus nerveos, penitus adhærescat, diaphoretica, aut salium effervescentias cohibentia, potius conducunt. Elixir proprietatis, vel flores salis armoniaci, vel spiritus fuliginis, cum aq. raphani composita, lumbricorum, aut alio liquore antiscorbutico crebra vice sumantur. Interim semel, aut bis in die, fons ex absinthio, centauro, floribus chamomillæ, rad. gentianæ, aliisque vino albo incoctis; cum stuplis laneis calide intinctis & expressis, ventriculi regioni applicentur. Enematum usus convenit. Non raro item opiatæ juyamen magnum conferunt.

De dolore ventris, & colica scorbutica.

Nulla propemodum affectio, citiorem medicinæ opem postulat, quam quæ in scorbutico frequentius accidunt, *colica & ventristormina*. Contra hæc mala, *clysteres* varii generis. *Fotus*, *linimenta* & *cataplasmata* adhibentur. *Opiatarum* usus hic valde necessarius deprehenditur. Certe in hoc casu, illud *Riverii* præscriptum, ut *catapotia purgantia*, cum *laudano admixto* exhibeantur maxime locum habet; namque à somno concitato, ac alvi solutione uberiori proritata, non raro paroxysmus solvitur. Cæterum *pulveres testacei*, à quibus *sales acetosi* imbibuntur, aut figuntur, causæ morbiicæ profligandæ plurimum conducunt. E. g. ℞. *Pulv. oculor. cancri, testarum ovor. an. ʒi. ss. margaritar. ʒi. f. pulvis*, dividatur in 12 doses, quarum una sexta qualibet hora sumatur cum aq. scorbutica; vel cum decocto rad. & seminum *Bardane*, qualis supra describitur, aut etiam cum liquore *Possel. cum rad. & seminibus Bardane*, foliis *majorana* odorate, ac *suxifragiæ inceltis*, foliisque *cochleariæ infusis*. In colica scorbutica, etiam in ventriculi affectibus modo descriptis, *acidularum purgantium*, quales apud nostrates juxta vicos *Epsum* & *Barnett* prostant, usus egregium sæpe commodum præstat.

De diarrhœa & affectibus dysentericis.

Diarrhœa inveterata, qualis scorbuticis frequentius accidit, haudquaquam medicamentis astringentibus sisti debet, nec etiam alterantibus, aut antiscorbuticis quibusvis facile curatur: *acidula ferro*, aut *vitriolo imprægnata*, hujus affectus remedium optimum existunt, his succedunt *acidula artificiales*, aut *medicamenta chalybeata*, quæ juvamen insigne præstare solent: *Crocus martis* recte præparatus, cæteris omnibus jure præfertur.

fertur. *Methodo sequenti* sæpe bono cum succellu
 usus sum. Imprimis purgatio ex pulvere, aut in-
 fuso rhabbaro, aromaticis astringentibus adje-
 ctis, instituat, & aliquoties sc. trium, aut qua-
 tuor dierum intervallo iteretur. Cæteris diebus, e-
 lectuarii sequentis dosis ad quantitatem nucis mo-
 schata mane & hora quarta sumatur. *R.* Con-
 serva absynthii vulgaris, cum aq. parte sacchari
 fact. ℥vj. (in constitutione calidiori, hujus vice,
 conserva rosar. rubrar. recipiatur) spec. diarrhod.
 abbatis ℥ij. santal. albi. rubri pulv. an. ℥j. cro-
 ci Martis opt. ℥℞. cum s. q. syr. chalybis. f. electua-
 rium.

In affectibus dysentericis, ac tenesmo, simili
 methodo procedendum erit; præsertim acidula-
 rum usus, si fieri potest, adhibeatur: insuper æ-
 nemata, è decoctis vulnerariis parata, crebro sint
 in usu. Nuper ego quendam dysenteria diuturna, *Observa-*
 ac gravi laborantem, qui sc. quotidie plures un-
 cias sanguinis, per alvum à longe tempore excre-
 verat, hoc remedio sanavi. *R.* Rhabarb. opt.
 pulv. ℥j. santal. rubr. pulv. ℥ij. cinamomi ℥j.
 croci martis ℥iij. balsami lucatelli q. s. f. massa
 pilularis; sumpsit quatuor pilulas, diebus modo
 singulis; modo alternis, per duas septimanas, &
 perfecte curatus erat. Huic etiam, cerevisiam me-
 dicatam ex rad. lapathi acut. & foliis beccabunge
 infusus constanter bibendam præscripsi.

De vertigine, ac leipothymia, aliisque af-
fectibus eidem, in affectione scor-
butica adjungi solitis.

Vertigo scorbuto inveterato crebro supervenit;
 cui etiam leipothymia frequens, ac fere constans e-
 jus metus, insuper in membris stupor, ac formi-
 cationis sensus modo huc, modo illuc excurrentes,
 adjungi solent. Cujusmodi affectus, modo à spi-
 rituum animalium in ipso fonte, & modo ab eo-
 run-

rundem intra nervos, tum cardiacos, tum membrorum motui interviētes, deliquiis, procedunt: cumque à cerebro & nervoso genere, sale scorbutico plurimum obsessis, dependent, non facile curantur. *Remedia cephalica*, qualia in vertigine & morbis paralyticis, per se excitatis, conveniunt, cum *antischorbuticis* admixtis adhiberi debent. Itaque facta imprimis totius provisione, per cathartica idonea, & qualia in scorbuto conveniunt, cum remediis contra prædictos affectus, appropriatis, ad hunc modum procedatur.

Circa initia curationis, *sanguinis detractio*, è venis sedalibus hirudinum sucu celebretur; & nisi aliquid contraindicat, crebra vice postea iteretur.

℞. Pulv. rad. *paonia maris* ℥℥. *B. coral. rubr. præpar.* ℥ij. *cranii humani*, *ungula aleis*, an ℥j. ℞. *Sacchari opt. solut. in aq. paonia compos.* vel in *aq. raphani sylvestris*, & ad tabulat. colt. ℥viii. *olei succini opt. rectificat.* ℥℥. *s. a. f. tabula*, sumantur ad ℥j. *B. vel* ℥ij. mane & vesperi, superbibendo haustum *aq. destillat. sequentis*.

℞. *Folior. cochlearia, beccabunga, nasturtii, lilii convul. salvia, rorismarini, betonica an.* M. iij. *jugland. viridium* ℔j. *cort. 6. aurantior.* & quatuor limoniorum, *rad. paonia maris recent.* ℔j. *B. contusi & concisi affundantur phlegmatis vitrioli* ℔j. *seri lactis cum pomaceo fact.* ℔v. *Distillantur more vulgari, aq. simul tota miscetur.* *Dosis* ℥iij. ad ℥iiij.

De hæmorrhagiis.

Hæmorrhagiæ, in affectione scorbutica, sæpe ingens periculum minantur, nimirum quasi laborantes propterea in mortem præcipientes traderentur; dum sanguis fere ad animi deliquium, modo è naribus, modo fluxu menstruo, aut hæmorrhoidali, erumpit: præterea, iste interdum è pulmonibus, aut ventriculo reiectus, ulceris, aut saltem

magnæ debilitatis in parte affecta delitescens sup-
picionem præbet. Quare excretiones sanguino-
entæ, si vel immodicæ fuerint, aut loco inconve-
nienti accidunt, in præsens sisti, ac in posterum
præcaveri debent.

Pro sistendo sanguine, quando immodice erum-
pit, methodus satis vulgo nota est, ac nihil ma-
gis, aut peculiare, in hoc affectu propter scorbu-
tum, quam propter alias occasiones excitato, a-
gendum restat. Attamen ad præcavendas hæmorrha-
gias, remedia adhibeantur, quæ sanguinis acrimo-
niam tollunt, & vasorum ora nimis laxa & de-
niscencia constringunt. Utraque intentio, medica-
mentis chalybeatis optime præficitur. Acidularum
vitriolicarum usus in hanc rem maxime idoneus
est: porro chalybis infusiones, extracta, sales, ac
ejusmodi præparata, quæ salinam, sive vitriolicam
ferri naturam præcipue continent, contra hæmor-
rhagias semper utilissima existunt. Qua ratione fer-
rum & præparata ejus, hos effectus, aliosque diver-
simodos, in corpore humano producant, superius
ostenditur.

R. Conserva rosar. rubrar. cynorrhodii, an.
℥ iij. spec. diarrhod. Abbatis, diatriam santal con-
an. 3 j. ℥. salis chalybis 3 i. croci Martis opt. præ-
parat. 3 ij. coralli rubr. præpar. 3 j. ℥. cum s. q.
syr. de chalybe. f. electuarium, sumatur ter in die
qu. nucis moschat. superbibendo liquoris appropria-
ti haustum.

Pauperibus ad hunc modum præscribere so-
leo. R. Summitatum cypressi, urticae urentis an.
℥ iiij. beccabunga 3 ij. Contundantur in mortario
cum 3 x. sacchari albissimi: dein adde squammar.
ferri tenuissime pulv. 3 j. pulv. santal. albi, rubri an.
3 ij. cum s. q. syr. è succo urticae. f. electuarium. Do-
sis qu. nucis jugland. bis in die.

R. Aq. destillata, vel decocti antiscorbutici
temperat. ℥ ij. chalybis nostr. præpar. 3 ij. misce in
vitro. Dosis 3 ij. vel iiij.

R. Summitat. urticae urentis, folior. beccabun-
ga,

ga, an. M. iij. *contusis exprimatur succus, servetur in vitro. Dosis* ℥ij. vel iij. *bis in die cum aq. de stillat. antiscorbutica.*

De vitiiis oris, propter scorbutum oriundis.

Quamprimum labes scorbutica partes oris incessit, ut *gingivæ* intumescant, earumque carnes fungosæ evadant, protinus remedia, quæ putredinem ab iis arcant, sedulo adhibeantur: Inter hæc, *collutiones oris*, ac *linimenta*, & morbo circa has partes incipiente, & illo ibidem ingravescente, præcipui sunt usus; quæ tamen, uti varias intentiones respiciunt, ita diversimode parari solent, sc. *gingivarum caro* primo *intumescens*, à sanguinis, aut feri falsi, & corrupti incursum liberari & exiccari: postea eaiundem *caro flaccescens*, ac à dentibus subsidens, à putredine vindicari, quin etiam ut dentes arctius complectatur, contrungi debet; propter has & forsan alias intentiones, *gargarismi*, live *oris collutiones*, varii generis instituuntur: quorum fere omnium præcipua ingredientia, sunt *vegetabilia incocta*, ac *mineralia infusa*. *Herbæ*, aut *radices*, quæ liquore idoneo, sc. *aqua*, aut *vino* incoquantur, plerumque sunt vel *acres*, vel *amaræ*, vel *stypticæ*: dein ejusmodi *decocta* imprægnantur, aut *sale volatili*, *lixiviali*, *vitriolato*, seu *chalybeato*, vel *aluminoso*. Libet hic *formulas* quasdam cujusque generis subijcere.

i. Cum itaque *gingivarum caro* propter feri ac sanguinis falsi & corrupti influxum, primo intumescit & fungosæ evadit. ℞. *Cort. mediani sambuci*, *Ulmæ*, an. M. ℞. *folior. saturejæ, salviæ, crysmi, nasturtii*, an. M. j. *rad. Pyrethri* ℥ij. *contus. & concisa coquantur in aq. calcis* ℔iij. *ad tertia partis consumptionem: si edulcoratio requiritur, adde mellis rosar. ℥ij. f. gargarismus.* Vel ℞. *Vitrioli camphorati* ℥j. (vulgo apud

ad nostrates insignitur, nomine pulveris Capitanei
(green) aq. fontan. ℥ ij. miscem vitro, conqua-
setur, & dein liquor per subsidentiam clarescens,
surpetur. Vel parctur lixivium e cineribus geniste,
ut rorismarini, vel e tartaro & nitro calcinato;
ujus ℥ iij. incoquantur folior. satireia, thymi,
salvia, rorismarini an. M j. colatura superfunda-
ur folior. cochlearie M ij. f. infusio calida & clau-
sa per horas tres, iterum coletur & servetur ad os
olluendum, sæpius in die.

Propter eandem intentionem, etiam linimenta
intermediis temporibus, ac præsertim noctu ap-
plicantur, ut illorum virtus ægrotantibus, vel
ater dormiendum communicetur. Apud Autho-
res præscriptum frequens celebre, & longo usu
expertum habetur. ℞. Pulv. folior. aquilegie,
mentha crispa, salvia, nuci moschat. myrrha
(quæ tamen aliquando omittatur) an. ʒ ij. alu-
minis usti ʒ β. mellis virginiei ʒ iij. vel q. s. f. a. f.
intmentum.

2. Si quando gingivarum caro flaccescens,
dentium radices destituit. Scarificatio levis sæpe
adhibeatur; insuper hoc decocto os colluatur.
℞. Summitatum rubi, cypressi, folior. sanicula,
ardamines an. M. j. coquantur in aq. ferrata
℥ iij. ad tertie partis consumptionem, colatura ad-
de mellis rosat. ʒ ij. misce.

Linimentum hujusmodi applicetur. ℞. Pulv.
rad. ireos Florentina, folior. salvia, hyperici an.
ʒ ij. boli Armeni, salis prunella an. ʒ j. mellis
virginiei calentis q. s. agitatione bene incorporen-
tur.

3. Quando gingivæ putrescunt, & corrup-
puntur, simulque dentes carie obfiti vacillant,
ac tetrum odorem expirant, medicamenta for-
tiora, & putredini valde resistentia, adhibean-
tur; vitrioli camphorati, etiam lapidis medica-
mentosi infusio, hic adprimis locum habent.

Vel ℞. rad. Gentiana, Aristolochia rotund. in-
cif. an. ʒ β. folior. centaurii minoris, absynthii Pon-
tici,

tici, saturcia, aquilegia, an. M. j. coquantur in aq. calcis, aut lixivialis, etiam modo ferrata modo aluminosa ℥ iij. ad tertia partis consumptionem. Colatura adde mellis crudi ℥ ij. vel iij misce.

4. Si dentium casus præcipue metuatur. R. Cort. rad. prunor. sylvestrium ℥ j. tormentilla, & bistorta totius an. M. j. malicorii, balustior. an. ℥ ss. coquantur in aq. fontana ℥ iij. Colatura adde aluminis ℥ ij. vel iij. mellis opt. ℥ ij. misce. R. Vitriol. camphorat. C. cervi usti an. ℥ j. nucus moschat. ℥ ss. mellis opt. q. s. f. linimentum. Vel R. Pulv. rad. bistorta, malicorii, boli Armeni, aluminis usti an. ℥ j. mellis rosacei q. s. adde spiritus vitrioli ℥ j. f. linimentum.

5. Si quando (uti interdum assolet) ulcera putrida & profunda, gingivas, aliasve oris partes incessant, remedia prædicta fortiora erunt sæpius adhibenda: Insuper loco affecto petia unguento Egyptiaco, in spiritu vini dissoluto, vel lapidis medicamentosi aut sublimati infusione intincta, aliquoties applicetur. In his casibus Chirurgo perito curatio delegetur.

De doloribus, crura, ac alios interdum artus, noctu potissimum infestare solitis.

Contra hos dolores, siquidem acerbissimi interdum existunt, præter generalem scorbuti curandi methodum, remedia specifica, & symptomati isti occurrentia indicantur: Itaque in tali casu, purgationis ritu bene instituito, etiam phlebotomia (si opus sit) celebrata, & pharmacia interna & topici externi, morbum adoriri convenit.

Quoad prius, quæ per sudores, etiam & quæ per urinas movent, sæpe juvamen præstant, in quantum sanguinis, & succi nervoli recrementa lixi-

ixivialia & *acetosa*, in parte affecta congregi solita, alio deducunt: potissimum vero adhibeantur, quæ utrumque humorem, ab indole sua prava, sc. tum *salina*, tum *acetosa*, vindicant: *ulveres testacei*, *oculorum cancri*, *mandibularum uccii*, item *sp. & flores salis armoniaci*, *sp. sanguinis*, *tinctura antimonii*, *corallii*: *Decolla rad. & seminis bardana*, *chamæpitios*, *chamædryos*, adrimine conferunt. Cujusmodi remedia cum *aquis destillatis antiscorbuticis* bis aut ter in die sumantur. *Aqua destillata*, ex *stercore equino*, additis, *cochlearia*, *beccabunga*, *iua arthritica*, & similibus, interdum valde proficua est. Interea *otus*, *linimenta*, *cataplasmata*, aut alius generis applicationes, quæ dolores sedant, exterius admoveantur.

De arthritide vaga scorbutica.

De hoc affectu *Eugalenus*, *Wierus*, *Medicus Campanensis*, & *Gregorius Horstius*, ex composito cripserunt; in septentrionalibus Belgicæ plagis, valde frequens perhibetur. Cujus certum indiciū constat, *lumbricum vivum*, loco dolenti imponendo; nam ille statim exilire, circumgyrari, incurvari, labascere, & mori solet; quod quidem in hoc morbo, etiam apud nostrates, satis crebro evenire expertus sum. Cujusmodi experimenti ratio (uti videtur) hæc est, *doloris & tumoris* in parte affecta excitati, causam esse statuimus, quod à *sanguine*, *faculentia salina*, sive *ixiviales*, simulque à *succo nervoso*, *acetosa*, in eodem loco depositæ, mutuo effervescent, non secus ac *spiritus vitrioli*, *sali Tartari deliquato commissus*; porro à tali particularum dissimilium lussa, & agitatione, uti *dolor & tumor* ciuntur, ita quidem effluvia valde acria, & velut corrosiva copiose abscedunt, quæ *lumbricum* loco dolenti impositum, nihilo minus, quam super liquores istos ebullientes, suspensum, enecant:

Pro-

Propter experimenti istius effectum, morbi curatio, per *lumbricos*, sc. remedia ex iis parata instituitur; qui tamen nescio, utrum intus sumpti, tam certo profligabunt morbum, ac illi exterius admoti, à morbo profligantur. Utcunque *lumbrici*, uti & *limaces*, *aselli*, & alia animalcula exanguia, in quantum sale volatili abundant, in remedium satis efficax non raro cedunt.

Henricus Petrus refert duo remedia, contra hunc morbum in *Westphalia* usitata. R. Novem *lumbricos*, cum duobus cochlearibus vini in mortario contusos, & per pannum expressos, his addatur dimidia vini mensura, sumantur cochlearia iij. mane, meridie, & vespere, per plures dies. 2. R. *Sabina* ramulos ij. vel iij. mellis virginei cochlearia ij. coquantur cum mensura vini ad subsidentiam duorum digitorum. Colatura sumatur ad cochlearia iij. vel v. ter in die. Priori medicamento affinis est potio quædam vulgaris, ab *Horstio* citata, dicta *Monasteriensis*. R. *Salvia*, *betonica*, *Ruta* an. folia s. *lumbricorum* cum cingulis rubris in collo n°. 5. *sabina* parum, & rad. succisa n°. ij. cum aqua flor. *sambuci* contundantur, & succus expressus pro sudore movendo exhibeatur. Etiam simile præscriptum à Medico *Campe*nsi apud *Forestum* proponitur.

Certe in hoc affectu, aqua *lumbricorum* magistralis, in pharmacopœia *Londinensi* præscripta egregie convenit: Quin sp. & *salem C. cervi*, sp. sanguinis, flores salis armoniaci cum bono successu sæpius adhibui. Porro pulveres testacei sc. oculi cancrorum, corallia, margarite, & vegetabilia, quæ arthritidis antidota feruntur, uti. rad. *aristolochia*, folia *chamapityos*, *chamadryos*, & similia antiscorbuticis conjuncta, morbi hujus sanationi conducunt. Exterius pro doloribus sedandis, præter anodyna, quæ sub forma liniamenti, fofus, aut cataplasmaris usurpantur: Oleum *lumbricorum*, *ranarum*, & *bufonum* non raro sunt valde proficua. Accepi à viro Insigni huic

huic morbo valde obnoxio, quod aqua è conten-
tus ventriculo bovis nuper mactati exemptis per de-
stillationem prolita, & cum petiis ei calide intin-
ctis, atque pro fotu applicatis, levamen certissime
adferret.

*De affectibus convulsivis & paralyti-
cis, scorbuto supervenire solitis.*

Si quando labes scorbutica in cerebrum & ner-
vosum genus irrumpens, liquorem utriusque pro-
vinciæ irriguum valde inquinavit, propterea qui-
dem diversimodi affectus, ac imprimis *paralyti-
ci*, aut *spasmodici*, prout supra ostendimus, oriri
solent: nimirum juxta quod materies morbifica,
regimini animali illata, aut *narcotica*, aut *ex-
plosiva* fuerit. Cujusmodi affectus, licet in hoc
casu symptomatiaci fuerint, attamen ingravescen-
tes, præ scorbuto parente & nomen, & potiore
curationis partem sibi vendicant, ita ut agrotans
paralysi, aut *convulsione*, magis quam *scorbuto*
aborare dicatur; etiam *medicamenta* istis affecti-
bus dicata, quibuscunque aliis eodem tempore,
propter alias intentiones requisitis, præponantur.

Pro sanandis hujusmodi affectibus, *scorbuto* su-
perinductis, id potissimum agatur, ut remedia
isdem appropriata, cum *antiscorbuticis* rite com-
plicentur. Quoad *morbos convulsivos*, quæ in su-
periori tractatu præstant, huc facile transferantur.
Cæterum de *paralysi*, *lethargo*, nec non plerisque
aliis *cerebri*, & *nervosi generis* pathematis, disqui-
sitiones speciales aliquando forsan lucem visuras,
instituiimus: interim haud par est, *methodos the-
rapeuticas*, quæ ad *pathologias* istas spectant, hoc
in loco præoccupare; quin potius, quod ex re
ore videtur, sub calcem hujus operis, *scorbuti-
orum quorundam*, simul ab istis morbis decum-
entium casus & curationes proponemus.

*De atrophia, item de febre scorbutica,
qua saepe illius aut causa est,
aut effectus.*

Tria sunt causarum genera, serie quadam pendencia, à quarum una, aut pluribus, *atrophia scorbutica*, absque pulmonum phthisi, existens, produci solet, sc. aut *chylus primarum viarum* culpa pervertitur, quo minus, penus ejus sufficiens, aut laudabilis, sanguini inferatur. Secundo aut isti illatus, tamen *sanguinis vitio*, non recte in sanguinem & succum nutritium mutatur. Tertio aut denique succus nutritius in massa sanguinea præparatus, propter *liquoris nervosi* culpam, solidis partibus non rite assimilatur.

Remedia huic symptomati appropriata, aut *primarum viarum*, aut *prædictorum humorum*, emendationes respiciunt. Quoad prius, interdum accidit ob *stomachi tonum* præfractum, aut *fermentum* viciatum, alimenta ingesta non rite coqui, sed in putrilaginem inutilem facessere. Hujusmodi malis, *lenia cathartica*, *digestiva*, *corroborantia* adhibeantur. Sæpius tamen propter *tumorem scirrhum*, modo in *ventriculo*, modo in *mesenterio*, aliisque circumcirca partibus, excitatum, chylicationis opus inhibetur: in hoc casu *deobstruentia*, & *dissolventia* conveniunt, *acidularum usus* quibuscumque remediis palam præcipit. Porro *fofus*, *linimenta*, aut *emplastra* exterius applicari debent.

Insuper interdum accidit, sine tumore in visceribus excitato, *vasa lactea* à materia crassa ac viscida iisdem impacta, in tantum obstrui, ut chyli, satis laudabilis, & copiose licet confecti, penus haud sufficiens, in sanguinem feratur. In hoc affectu alvus ut plurimum copiose dejicit, albida tamen, instar lactis coagulati,

ac non, uti aliorum excrementa, bile tincta aut fœcida. Quorum ratio est, quod sanguis depauperatus bilem flavam, è qua intestinis suffusa, excrementorum color ac fœtor procedunt, parcius progignit. In hoc casu acidulæ imprimis conveniunt, item deobstruentibus intus exhibitis, linimenta, fœtus & balnea exterius usurpentur.

Contra *marasmm*, sanguinis à crasi degeneris vitio exortum, lac *asminum* aut *vaccinum*, aqua *hordeara*, aut aqua idonea destillata, dilutum, sæpe opem conferunt: *Limacum juscula*, aut lacteata cum iisdem incoctis; porro aqua destillata ex lacte, aut sero lactis cum limacibus & herbis antiscorbuticis temperatis, in hoc casu valde conducunt: in hunc finem etiam decocta ex herbis vulnerariis & antiscorbuticis infusis bono cum fructu sumuntur: Interea partibus externis frictiones cum pannis, unguento resumptivo, aut oleo amygdalarum recenti madidis & intepefactis, quotidie adhibeantur.

Cum sanguinis affecti, proindeque succum nutritium pervertentis vitio, *atrophia* exoritur, plerumque febrem erraticam, cum sudoribus nocturnis adjunctam habet, in quantum sc. massa sanguinea, à succo isto degeneri, in effervescentias inæquales, ac incertas cogitur, atque materies ita molesta, sudore nocturno ejicitur. In hoc casu victu tenui instituto, decocta & aquæ destillatæ, quæ sanguinem fundunt ac purificant, cum antiscorbuticis admixtis crebro sumantur.

R. Rasura eboris, C. cervi an. ʒij. B. rad. eryngii conditi ʒvj. rad. cheresolii taraxaci an. ʒß. folior. lingua cervina, hepatica an. M. j. pomum j. incisum, passular. M. j. coquantur in aq. fontanae lb̄ iiij. ad tertiam partis consumptionem. Colatura superaffundatur folior. beccabunga contus. M. ij. salis prunella ʒj. B. vel nitri fixi ʒj. f. infusio clausa, & calida, per ho-

ras tres sumantur ꝯ iij. vel vj. ter in die.

℞. Folior. beccabunga ℥. iij. oxalidis taraxaci totius an. M. ij. limacum mundatar. ℥. j. ℞. cort. duorum aurantiorum : contusi & concisis affunde lactis recentis, vel feri lactis cum pomaceo facti, vel succi pomor. recentis ℥. vj. destillentur more vulgari. Capiat ꝯ iij. bis vel ter in die.

De rheumatismo.

Hunc affectum, à salium, qui sunt diversæ profapiæ ac indolis, nempe fixi à sanguine, & acetosi à liquore nervoso adventantium, congressu & mutua effervescencia, provenire statuimus. Utriusque salis subiecta, sunt faculentia superflua; à prædictis humoribus, in turgescencias quasdam actis, depositæ, atque in partes, modo has, modo illas suffusæ: quare ut morbus curetur, & humorum turgescencia sedentur, & faculentia eorum superflua expurgentur, etiam sales utroque ritu degeneres, ad volatilitatis statum reducantur.

Propter duas priores intentiones levis purgatio & phlebotomia imprimis requiruntur, & aliquoties pro tolerantia virium iterari debent: quin & diuretica & diaphoretica, quæ serositates salinas, quoquomodo foras convehant, subinde exhibeantur. Cujusmodi evacuationes, ut sedate, & cum eupoeia, & natura assistente, melius succedant, opiata crebro sint in usu. Propter alterum scopum, in quo præcipuus curationis cardo versatur, alterantia, & præsertim quæ sale volatili prædita sunt, valde conducunt: quare in hoc casu vulgaris, sed non contemnenda medicina est, infusionem stercoreis equi masculi, in vino tenui, aut cerevisia, aut aqua destillata appropriata, factam, ad ꝯ iij. vel vj. bis aut ter in die propinare. Quin & pharmacum paulo gratius & non minus efficax parari potest, si ex

ster-

stercore illo cum ingredientibus antiscorbuticis, vino albo, aut pomaceo infusis, aqua destilletur, quæ ad ℥ iij. vel iiij. bis in die exhibeatur: spiritum C. cervi, ac sanguinis sæpius in hoc casu, cum insigni agrotantis commodo præscripsi.

De hydropæ.

Cum hydropem scorbuto supervenire solitum, duplicem statuimus, sc. habitualement & occasionalem; circa prioris medelam, plerumque & opera & oleum perditur: nulla etenim remedia, hepar, atque pulmones, aliaque interdum viscera prorsus viciata, atque sanguinis crasin penitus subversam restituere possunt. In tali casu si quid agendum videtur, medicinæ ambitus perangustus existit; neque enim catharticis, nec diaphoreticis, neque alius cujusque generis evacuationi fortiori locus relinquitur: cardiacis, ac diureticis præcipue ac fere tantum insistendum erit. In hos fines, elixyres, tinctura, electuaria, pulveres, infusiones, decocta, aqua destillata, &c. quæ partim antihydropsicis, partim antiscorbuticis constant, exhibeantur; quorum tamen, quia parum aut nihil significant, formulis præscribendis superfedere visum est.

Hydrops scorbuticus, à causa evidenti, sive occasione quadam, uti ostensum est, subito excitatus, non raro curationem admittit, quæ quidem ut facilius succedat, naturæ tumultus imprimis sedari, ac inordinationes compesci debent: quamobrem, si vigilie adhuc plurimum infestant, somnus opiatarum usu concilietur, & subinde quoties valde opus sit, denuo accersatur. Quamprimum pro ratione virium purgare licet, sequens pulvis sumatur, & debitis intervallis aliquoties iteretur; interim à crebro enematum usu alvus soluta reddatur. R. Mercurii d. ℥ j. resin. jalapæ gr. v. ad 10. caryophyllor. ℥ ss. misce, detur in cochleari panatella; aliis

temporibus diuretica, ac interdum diaphoretica sedulo propinentur. *℞. Tinctura salis tartari, millepedum infusione impregnata q. v. detur* ℥j. ad ℥ij. bis in die cum liquore appropriato. *℞. Sp. salis armoniaci q. v. Dosis* ℥℥. ad grt. 15. eodem modo. *℞. Millepedum preparat. ℥iiij. salis tartari ℥ij. nucis moschat. ℥j. misce, s. pulvis. Dosis* ℥℥. bis in die, cum liquore appropriato. Vel *℞. Apum secat. & pulv. ℥ij. semameos pulv. ℥j. olei juniperi ℥j. terebinth. q. s. f. massa pilul. Dosis* ℥j. ad ℥℥. bis in die superbibendo liquorem specificum.

℞. Folior. cochlearia utriusque, nasturtii aq. lepidii, persicaria, an. M. iij. rad. Ari, Bryonia, iridis Florentina an. ℥iiij. corticis mediani sambuci M. ij. cort. Winterana ℥ij. cort. externa quatuor aurantior, trium limoniorum, baccarum juniperi recentium ℥iiij. incis. & contusis affunde vini Rhenani ℔ iiij. vini & succo baccarum sambuci ℔ ij. Desillentur more vulgari, aqua tota confundatur. Dosis ℥iiij. ad iiij. bis in die, post dosin aliaujus medicamenti superius prescripti.

Parentur decocta & cerevisia medicata, qualia supra prescribuntur, adjectis ingredientibus antihydropsicis.

De crepitu ossium.

Restat adhuc symptoma, scorbuto interdum, licet rarius superveniens, sc. crepitus ossium; in cuius rationem superiori pathologia omittam, & therapeiam, ex re fore videtur, hic loci inquirere. Novi quosdam, vix tamen ultra tres aut quatuor, qui scorbuto dudum laborantes, noxam ejus non tantum in humoribus, & partibus carnis, sed in ipsis demum ossibus luerunt: quoties enim membrum quodvis ullo modo flecterent, ossium capita, quasi nuda essent, inter se attrita, strepitum ingentem edebant;

bant; porro cum lecto decumberent, ibidemque è latere in latus se devolverent, à vertebrarum collisione, tanquam à *sceletro* asperius tractato, *crepitus ingens*, vel ipsos affectos perterritificans, exaudiebatur.

Hujus *causa conjuncta* forsàn videatur esse, quod molli ossium interstitio, sc. *adipe*, *membranis*, & *ligamentis* valde absumptis, ipsorum juncturæ, velut lapides molares prorsus inaniti, propter mutuum attritum, resonarent: at tamen rem secus habere constat, quia nec summe *tabidis* adest *ossium crepitus*, neque hoc affectu laborantes semper intabescunt: quare potius dicendum erit, quod symptomatis hujus *causa immediata*, sit *ossium ariditas*, sive *medulla* ita proprie dictæ, quam intra ossium cavitates, ac imprimis capita ipsorum, contineri oportuit, defectus; nam siquidem ossa quævis *medullam*, sive *humorem unctuosum*, aut *cavitatibus magnis*, aut *poris & meatibus exiguis* ubique excusis, includunt, hujus usum statuimus, tum ut ossa eodem irrigata, minus fragilia evadant, tum insuper, ut humor iste, ossium nodis exudans, articulos quosvis, velut machinæ commissuras pinguedine linitas, lubricet, eorumque adeo motus faciliat, quare ossium capita, hac medulla destituta, crepant, non secus ac currus rotæ, rarius inunetæ.

Quod si de morbi hujus *causa procatartica* inquiretur, quamobrem sc. unctuosum illud articulorum oblinimentum deficit: hoc equidem vel sanguinis vitio imputandum erit, quasi hic, alimentum *sulphuris*, æque ac salis, particeps, ossibus haud rite suppeditat; quod equidem minus verisimile est, quoniam massa sanguinea, etiam in scorbuticis particulas utriusque generis prædicti continet; quin & *ossium crepitu* laborantes cutim, & musculos pinguedine satis oblitos ostendunt; vel secundo potius videtur, *humorem unctuosum*, quo articuli lubricentur, ipso-

rum ossium culpa desiderari, quia scil. horum pori, & meatus à materia quadam extranea, forsan limosa, aut tartarea per sanguinem adveſta, in tantum obſtruuntur, propterea ut balſamum iis deſtinatum non ſatis excipiant, nec pro humectandis ipſorum commiſſuris, exudent; non facile erit, (quia res tota in abſtruſo latet) particulares huius effectus rationes inveſtigare, neque in *Aitiologia hac*, ultra huiusmodi conjecturam, pergere.

Nec minus in luto hæremus, cum ad morbi huius curationem proceditur: nam licet *primaria indicatio*, ſc. *offium* aut *articulorum humectatio* ſatis obvia fuerit, quo tamen ritu, & quibus remediis ea perficitur, non ita plane conſtat. Etenim in hoc caſu, novi plurima pharmacie genera, & varios adminiſtrationum modos, omnino incaſſum tentatos. *Vir quidam ingenioſus*, ab hoc morbo, per multos annos graviffime laborans, pluriſimum, & quidem celeberrimum medicorum conſilia expertus eſt; præter uſitata contra ſcorbutum remedia, (una cum crebris *phlebotomiis* & *purgationibus*, è quibus haud quicquam levaminis recepit) varios inſuper & magnos *medicinae curſus*, ſine quovis ſucceſſu tentabat: namque poſt methodum ab uno medico per aliquot menſes fruſtra adhibitam, mox ad alium ſe conferebat, & ita deinceps ad plures: interim à ſingulis, nova ſemper *medendi ratio*, à prioribus intentata, præſcribitur; *ſorus*, *linimenta* & *frictiones* ſingulis artubus quotidie adhibentur. *Thermis Bathoniensibus* aliquamdiu utitur; poſtea *acidula* varii generis, modo hæ, modo iſtæ bibuntur. Quibus nihil juvantibus, *curſus chalybeatus*, alio tempore *decoctum lignorum temperatorum*, interdum *diata lactea*, porro nullo non tempore, *electuaria*, *aqua deſtillata*, *apozemata*, aliaque remedia ex *antiſcorbuticis* parata ſumuntur: cumque hoc ritu ſupra tres annos ſere conſtanter *medice & miſere* vixiſſet,

set, circa prædicti affectus *therapeiam* nehilum proficitur; interim vero, ille *viribus* ac *stomacho* mediocriter valuit, uxorem duxit, & quæ ad reliqua magis communia scorbuti symptomata, melius habuit: hinc ut constet, quam pertinax morbus, nullisque fere remediis cedens, *ossum crepitus* fuerit, quod etiam aliis eodem affectu laborantibus, atque medici operam prorsus eludentibus, comprobatum novi.

CAPUT X.

De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opiata & dieta, siue victus ratio in scorbuto requisita.

HActenus indicationes tum præservatorias, tum curatorias, quæ scorbuti *therapeiam* spectant, fuisse explicavimus; restat adhuc dicendum de *indicatione vitali*, nimirum ut declaretur, qua methodo, & quibus remediis ægrotantium vires, aut nimis ad fatiscendum aptæ sustineantur, aut labefactatæ, vel prostratæ restaurentur. Propter hos fines cardiaca & opiata, juxta decumbentium exigentias, assumenda præscribantur, ac insuper *recta victus ratio*, si quando opus fuerit, *analeptica*, & semper *antiscorbutica* præscribatur.

Quoad *medicamenta cardiaca*, quæ sc. sanguinem in corde stagnantem exagitant, flammam ejus semiobrutam resuscitant, spiritus animales oppressos, vel distractos libertati ac debitæ irradiationi restituant; obvium est, plura remedia, quæ proprie antiscorbutica dicuntur, has intentiones perficere, cujusmodi nimirum sunt, *aqua raphani composita*, *limacum* & *lumblicorum magistralis*, sp. *C. cervi*, *fuliginis*, *pulveres testacei*, cum multis aliis, quæ non tan-

tum quibusdam horis, & juxta methodum certo ordine præstitutam, sed insuper pro data occasione, quoties *syncope*, aut quævis *spirituum deliquia* contingunt, cum fructu sumantur.

Attamen præterea, qui cordis passionibus, crebra *leipthymia*, *nausea*, *vomitui*, *tremori*, *verrigini*, aliisque horrendis symptomatis valde obnoxii reperiuntur, etiam præsto habeant aliusmodi medicamenta magis proprie cardiaca, quibus omni spirituum exolutioni immediate succurratur. In hunc finem egregie convenit, *elixir vita qu. majus*; in *destillatione ejusdem elixiris*, *aqua secunda*, quæ edulcorata ad *cochlear j.* exhiberi potest, item *aqua mirabilis*, *aqua bezoartica*, *aqua Gilberti temperata*, *theriacalis*, *cinnamomi*, quibus singulis, aut inter se compositis, adjiciatur *confectio alchermes*, *confectio de hyacintho*, *pulv. margaritar.* aut *margiferium corallii*, *syrupus cariophyllor.* vel è *coralliis*, è *corticibus citri*, è *cinnamomo*: ex his, aliisque hujus fauinæ medicamentorum formulæ diversimodæ præscribi solent. E. g.

Re. Ag. theriacalis, mirabilis an. ℥ iij. mellissæ ℥ iiij. syrupi cariophyllor. ℥ j. B. confectio- nis alchermes ℥ j. misce. Dosis cochlearia iij. vel iiij.

Vel Re. Ag. mirabilis ℥ vj. limacum, juglan- dum, an. ℥ ij. margarit. pulv. ʒ j. confect. de hyacintho ℥ j. syrupi cariophyllor. ℥ j. misce.

Cum mulieres scorbutica, affectibus hystericis, ac viri convulsivis, tentari solent. *Re. Ag. mellissæ, pulegii an. ℥ iij. aq. bryonia composit. ℥ iiij. tinctura castorei ℥ ss. tinctura croci ℥ j. syr. cariophyllor. ℥ j. B. castorei nodulo ligat. & in vitro sus- pensis ℥ j. Dosis cochlearia iij. vel iiij.*

Quibus remedia cardiaca in forma solida potius expetuntur, electuaria vel tabule præscribantur.

Re. Conserva flor. tunica ℥ iiij. confectio- nis alchermes ℥ ss. margaritar. pulv. ℥ j. cum s. q. syru- pi è corallis. f. electuarium.

Re. Spo-

R. Specier. diamargarit. frigid. diarrhod. ab-
batus an. ℥j. B. margaritar. pulv. ℥j. sacchari
albissimi solut. in aq. theriacali, & ad tabulat.
coct. ℥iiij. olei cinnamomi gutt. vj. s. a. f. ta-
bula.

Quod spectat ad opiata & medicamenta ano-
 dyna, in quibusdam scorbuticorum affectioni-
 bus, mallem quovis præterea medicamentorum
 genere, quam illorum usu destitui: nec enim
 solummodo, contra dolores & vigilias pertina-
 ces, verum in paroxysmis asthmaticis, in vom-
 itu, diarrhæa, quin etiam in vertigine & pathe-
 matis convulsivis, quoties natura supra modum
 irritata, inordinationes immaniores concipit,
 nullum præstancius remedium sæpius expertus
 sum, quam ut narcotico tuto adhibito, somnus
 concilietur: interim maxima opus est cautio-
 ne, ne sumantur, si quando aliquid in agrotan-
 tis constitutione, aut in morbi conditione, vel tem-
 pore, talis medicamenti exhibitionem prohibeat.

Præter hypnotica in pharmacopoliis usitata, sc.
 laudanum opiatum, nepenthen, philonia, diaco-
 dium & syrupum papaveris erratici, duæ insu-
 per opii præparationes mihi innotescunt, quas
 in forma tincturæ, sive extracti liquidioris à gutt.
 10. ad 20. cum alio quovis liquore appropriato ex-
 hibere soleo.

Diaeta, sive vultus ratio à scorbuticis obser-
 vanda, in methodo therapeutica, haud minimi
 momenti est; qua scil. neglecta, aut perperam
 instituta, reliqua medicinæ præscripta, parum;
 aut nihil. versùs sanitatem proficiunt. Regimen
 diæticum, cum ad varia extenditur, præcipue
 circa aërem & habitaculi situm, cibum, ac po-
 tum, atque corporis motum, vel quietem versa-
 tur.

Quoad prius, cuiusmodi, respectu calis ac so-
 li, mansiones & commorandi loca, scorbutum
 pariunt, ac proinde vitari debent, è suprad-
 ictis abunde constat, qui hunc morbum aut ca-

vere, aut curare student, aërem moderate calidum & siccum, qui etiam tenuis & purus, & satis eventilatus fuerit, eligere satagant.

Cibitantum luxuriosi & immo-ri conveniunt, crassi, viscerati, ac fumo indurati, mucidi, ac rancidi, porro alimenta infermentata, aut valde composita, legumina, lacticia, fructus immaturi evitentur. Saccharo condita, aut plurimum imbuta, in tantum vituperio, ut illius inventionem, ac usum immodicum, scorbuti in nupero hoc sæculo immensi augmento, plurimum contribuisse existimem: Enimvero concretum istud, sale satis acri & corrosivo, cum sulphure tamen delinito constat, prout ex analysi ejus spagyricè facta liquido patet. Quippe saccharum (prout supra innuimus) per se destillatum, exhibet, liquorem aqua stygia vix inferiorem: quod si ipsum, in vesica plurima aqua fontana perfusum, destillaveris, quamvis sal fixus non adeo ascendit, prodibit tamen liquor, instar aqua vitæ acerrimæ, urens, ac summe purgativus: cum itaque saccharum quibusvis fere alimentis commixtum, ita copiose à nobis assumitur, quam verisimile est, ab ejus usu quotidiano, sanguinem & humores salsos, & acres, proindeque scorbuticos reddi? Author quidam insignis, tabis Anglicæ causam, in immoderatum sacchari apud nostrates usum, retulit: nescio an non potius etiam hinc scorbuti increbrescentis fomes derivetur.

Totus sit cerevisia mediocris, mitis, ac bene defecata, quin & ingredientibus antiscorbuticis, citra ingratum saporem alterata; non sit crassa & dulcis, nec etiam vetusta nimis & acescens: hæc in modica quantitate, ac fere tantum statim prandii ac cœnæ temporibus, sumatur. Quæ apud multos invaluit consuetudo, nempe ut quamprimum lecto excitantur, statim haustus matutino (uti vulgo dicitur) largiori indulgeant, perniciofa admodum videtur. Etenim
hac

hac ratione, siquidem vasa sanguifera, chyli recentis penu, fere perpetim suffuso, nimis repleantur, & cruditates & feculentia morbifica in sanguine gignuntur, & hamatoseos munus valde debilitatur, præstat sane plerosque homines (nisi quibus ventriculus, quam diu sit vacuus moleste contrahi & corrugari solet) usque ad prandium jejunos manere. Nec minus sanitati adversatur mos iste vulgaris, statim à victu, poculis plenioribus sese ingurgitare. *Vina ac pomacea*, modo sint mollia, sincera ac minime adulterata, modice sumpta non nocent; iisdem vero fucatis, rancidis, austeris, aut accrescentibus, nihil magis noxium, ac sanitati nostra injurium.

Exercitia, ac labores pro scorbuto tum sanando, tum præcavendo, sunt commodi adeo insignis, ut multi hoc solo remedio integram valetudinem, aut tuentur aut recuperant: etenim otiosis, & vitam sedentariam agentibus *sanguis & liquor nervosus*, tanquam *aque stagnantes*, quasi *lentorem & situm* contrahunt: à motu vero corporis assiduo & multo, humores & spiritus inclarescunt & vigorantur, particula excrementitia, & heterogenea evaporant, viscerum infarctiones expediuntur, eorumque tonus corroboratur.

CAPUT XI.

Scorbuticorum historia quadam & casus variores.

Quæ circa scorbuti & thecram, & therapeiam hætenus protulimus, agrotantium exemplis, sive historiis in medium productis, & juxta hypothesin prædictam explicatis, adhuc clarius elucescent. Cum vero ab hoc morbo laborantium, casus multiplices, ac diversimodi

existant, libet hic quosdam ratiore, propter labem cerebro ac nervoso generi, non minus quam sanguini affixam, excitatos proponere.

I.
Observa-
tio.

Fœmina illustris, procera & venusta, in ætate 25. circiter annorum, propter varios errores in victu labem scorbuticam contraxerat: Cujus indicia fuerunt lassitudo spontanea, respiratio difficilis, tibiarum dolores & macula; atque gingivæ insuper tumida & sanguinolenta; verno tempore, post abortum, in febrem tertianam incidens, cito languida, & imbecillis evasit, à quo tamen morbo primum methodice curata, brevi convalescerat, nisi quod carniū, aliorumque incongruorum appetens, cito recidivam pateretur. Tunc autem, medicinæ pertasa, remedia tantum empirica cepit, quibus interdum paroxysmi febriles abigebantur; mox subinde redituri: interim ægrotans pallida, ad motum impotens & anhelæ, juxta ventriculū, & hypochondria tumida, & inflata manebat. Circa tertium ægrotationis mensem, in ventre tormina, & cruciatus acerrimos pati cœpit; quibus modo ad dorsum, modo ad ventriculum excurrentibus, dies & noctes fere continuo affligebatur. Insuper crebra vertigine, ac interdum paroxysmis quasi hysteriis afficiebatur; item vomitu frequenti molestata, pituitam viscidam & spumeam quotidie rejiciebat: Intra mensis spatium morbus hic fines suos explicans, dolores in dorso, ac lumbis, dein postea in singulis corporis partibus excitabat. Cæterum hoc tempore, de summa pectoris angustia, & magna viscerum contractione conquesta erat. Interim habitus corporis plurimum emaciabatur, ut ossa carne destituta, vix cuti cohererent. Urina fuit pauca & rubicunda, in cujus superficie, pellicula, instar caudæ pavonis variegata, accrescebat. Brevi posthæc, stupor & fornicationis sensus, modo in ventre, modo in artubus sentiebantur, & deinceps tormina & dolores remitti

cepe-

ceperunt; attamen illorum vice, *paralysis* successit, quæ intra hebdomadæ spatium, singula totius corporis membra ita pervadebat, ut nec *manum*, aut *pedem*, aut etiam quamvis partem flexere, aut latum unguem loco movere potuerit.

Quoad prædicti casus *Ætiologiam*, hic ob-
vium est, symptomata istæ graviora, omni-
no à *radice scorbutica* pullulasse; namque ob labem sanguini imprimis affixam, *lassitudo spontanea*, *respiratio difficilis*, quin & *febris intermittens*, *vaga* & sæpius recurrens, aliorumque symptomatum velitationes, quasi præviæ, ac leviores inducebantur: porro *urina lixivialis*, & coloris variegati, sanguinem dyscrasia sulphureo-salina correptum plane indicabat: cuiusmodi lotium, eo ritu insignitum, in pluribus aliis, simili morbo affectis, annotavi. Caterum in hac domina agrotante, quando seminium morbidum, copia aductum, & in massam sanguineam exundans, in cerebri & nervosi generis confinia explicaretur, affectus adhuc graviores subnascebantur; nempe materies *viscèrè* particulis heterogeneis & irritativis constans, intra *cerebrum* deposita, *vertiginem* & *scotomiam*, cum diathesi spasmodica intulit; dein portio ejus in *nervos paris vagi*, & *intercostalis* illapsa, eorumque ductu ad *plexus mesentericos* detrusa, *colicam scorbuticam* excitavit; cumque eadem materies, in immensum aucta, plerosque alios nervos subiret, affectus dolorifici fere in singulas corporis partes propagabantur; in quantum scilicet *recrementa acida*, flagmatis vitriolici æmula, passim è *succo nervoso* deposita, cum *salsamentu lixivialibus*, ubique etiam à *sanguine* suffusis, congregarentur; ultimo dein cum nervi omnes, à materia morbifica sensim oppleti & infarcti in tantum obstruerentur, ut spirituum irradiatio, & commercia inhiherentur, *paralysis* in toto corpore successit.

Hæc

Curatio.

Hæc domina procul hinc degens, ex Medici vicini consilio, cepit medicamenta, contra *affectionem colicam* usitata; quibus non obstantibus, cum morbus ingravesceret, patiens Oxonium adducta, remedia quamplurima tum *antiscorbutica*, tum *antiparalytica*, cujusque fere generis ac formæ, sine quovis tamen fructu, tentavit. Postquam igitur ordinaria quæpiam medendi methodus huic morbo impar videretur, ad *remedia magna*, & quidem periculo haud prorsus libera, pervenire visum erat. Quare huic ægrotanti, ut ut debili & emarcidæ, pharmacum mercuriale, *salvationis* excitandi gratia, exhibebamus. Cujusmodi effectus ex voto successit: namque *fluor oris* intra biduum exortus, & sine malo quovis symptomate per plures dies blande persistens, illustrissimæ Dominiæ plurimum levaminis conferebat. Doloribus enim mitigatis, membra aliquatenus movere, alimenta melius appetere & concoquere, quin & somno quieto frui cœpit: *salvatione* finita, cepit *decoctum* è *sarsa* & *China*, cum ingredientibus antiparalyticis, per paucos dies; dein *Bathoniam* adducta, ibidemque *thermis* temperatis aliquandiu usa, mediocrem valetudinis statum recuperabat. Tota hyeme medicamenta contra *scorbutum*, & *paralyfin* constanter sumebat; cumque anno sequenti *thermarum* usum repeteret, perfecte convaluit; & postea plurimum liberorum læta mater evasit.

Observatio.

Vir *quadragenarius*, temperamenti *melancholici*, à multis annis *scorbuto* laborans, multiplicia & diversimoda ejus symptomata, variis anni temporibus experiri solet. Circa crura *maculae*, & *stigmata* nigra latiora, tanquam vibices apparent, *ventris dolores*, cum alvo soluta, crebro infestant, *urina* ut plurimum *lixivialis* apparet, *lassitudo spontanea*, *languor virium*, *inappetentia* fere constanter adsunt: Præter hæc mala ordinaria, & velut assueta, insuper ægro-

tatio-

rationis paroxysmis atrocioribus, iisque vari
 generis, obnoxius degit. Ante biennium, quan-
 do hunc primo invisebam, de respiratione dif-
 ficili, tanquam suffocari periclitaretur, cum
 tremore cordis, spirituum deliquiis, & crebro
 leipothymias metu, gravissime conquestus erat:
 insuper siquid horum in præcordiis pathema-
 tum paulo remitteret, ut plurimum scotomia
 gravis, & vertigo eum incessabant. Ab his af-
 fectibus, postquam remedia antispasmodica,
 cum antiscorbuticis complicata aliquamdiu ce-
 perat, perfecte convaluisse visus erat: deinceps
 vero intra paucas septimanas nausea & cardial-
 gia, cum hypochondriorum inflatione afficie-
 batur; urina erat pauca, & valde lixivialis;
 brevi abdomen intumescerebat, dein pedes, &
 crura summe œdematosa *hydropis* ingruentis in-
 dicium præbuere: postea femora, nec non dor-
 si, & brachiorum carnes ejusmodi tumor in-
 cessit; qui tamen affectus, licet deploratus vi-
 deretur, remediis *antiscorbuticis* cum *catharti-
 cis* & *diureticis* adjectis, facile curabatur. At-
 tamen vir egregius, licet valetudini restitutus,
 non ita diu perstitit: etenim binis anni quadris
 vix elapsis, de *cephalalgia* gravi, cum *vertigi-
 ne*, & *vigilia* pertinaci queri cœpit; deinde, si-
 ne causa evidenti, *vomitu* horrendo corripieba-
 tur: brevi postea *paroxysmi asthmatici*, cum
tremore cordis & *spirituum deliquiis*, redibant.
 Hoc etiam tempore, cum pene deploratus vi-
 deretur, rursus medicamentorum antiscorbuti-
 corum usu brevi convaluit. Ex hoc casu liqui-
 do constat, quantum malorum *miasma scorbu-
 ticum*, fermenti instar, tum in sanguine, tum
 in succo nervoso latitans, & pro data occasio-
 ne virus suum explicans, inferre potest. Cujus-
 modi tamen affectus, ut ut horrendi ac terri-
 biles videntur, dummodo ab humoribus tantum
 in crasi vitatis, ac minime à visceribus in *to-
 no*, aut *conformatione* læsis dependent, plerum-
 que

que facili negotio, sc. methodo antiscorbutica, juxta patientis, æque ac morbi conditionem apte designata curari solent.

Observatio. Clarissima Domina 25. circiter annos nata, temperamenti sanguinei, gracilis corporis habitus, *εὐχρηστος* & venusta, affectione scorbutica dudum laborat: nam præter maculas latas, & eryspelata in diversis corporis partibus erumpentia, dolores & cruciatus acerrimos, noctu potissimum ingravescentes, modo in tibiis, modo in brachiis, à longo tempore pati solebat; medicinam, curationis gratia sæpius inceptam, quia prægnans fuerat, statim omittere cogebatur. Post novissimum puerperium, siquidem lochia copiosius effluerant, per plures dies languida, & imbecillis, cum respiratione difficili, & ad motum quemvis anhela permansit: Post exactum à puerperio mensem, lecto excitata, & ambulare aggressa, in dyspnœam gravissimam, cum tremore cordis, & crebro spirituum deliquio, incidit: è vestigio lecto commissa adhuc tremens, & creberrime palpitans, per integrum fere diem perstitit: porro membra inferiora, tanquam instante letho, prorsus algida, nullis frictionum, aut pannorum excalefactorum applicationibus intepescebant: tandem nycthemero pene elapso, à cardiacis fortioribus frequenter exhibitis, circa præcordia melius habuit; succedebat tamen juxta inguen sinistrum in summitate femoris dolor valde acutus, usque in suram protensus, atque intra paucas horas tumor subdurus tactui resistens totum illud spatium occupabat. Hoc tempore accersitus, cum ægotans adhuc *ὀδυροὺς* & anhela fuerit, statim enemate mox injiciendo præscripto, exhibui *ss. C. cervi gut. 12. in cochleari julapii sequentis, ejusdem ℥ ij. postea ebibitis. R. Ag. limacum ℥vj. hysterica ℥ iij. jugland. simp. pulegii an. ℥ iij. sacchari ℥ j. castorei petia ligat. & in vitro suspens. ℥ j.* Hæc medi-

medicamenta sexta qualibet hora iterabantur. *Rescatorium* amplum internæ parti femoris applicandum curavi: dein vesperi, siquidem toto hoc paroxysmo adhuc insomnis persisterat, exhibui *laudani* gr. j. *margarit. pulv.* gr. vj. *onsect. alchermes sine moscho* ʒß. Placide dormivit, & mane sequenti plurimum alleviabatur: dolor, & tumor femoris aliquantulum remiserunt; etiam dummodo in lecto quiescit, jacebat circa præcordia recte habuit, verum erecta, aut in latus conversa, illico præ dyspnœa ire expirare visâ erat: Usus *sp. C. cervi* & *ulapii* sexta qualibet hora iterandum per plures dies continuavit. Cæterum quoniam sibi molesta premebatur, atque urinam usque parcam, rubicundam & contentis saturatam reddebat, *apozematis* sequentis dosim ad ʒvj. bis in die capiebat. *Rx. Rad. graminis, cherefolii, eryngii condit. an.* ʒvj. *rasur. eboris C. cervi an.* ʒij. *C. cervi usti* ʒj. *ß. passular.* ʒij. *ponum j. incisum, liquiritia* ʒij. *ß. Incis. & contus. coquantur in aq. fontan.* lb iij. ad tertiam partem consumptionem; dein additis vini albi ʒiiij. coletur in lagenam, cui imponantur foliorum cochlearia, beccabunga an. M. j. *salus absynthii* ʒij. *f. infusio clausa, & calida per horas tres: Cylatura servetur in vasis oclusis.* Diebus modo singulis, modo alternis enema injiciebatur. Horum usu indies melius habere videbatur, ut intra hebdomadæ spatium lecto excitata per duas aut tres horas juxta focum in cathedra sedere potuerit: Si tamen paulo magis, quam par erat, aut lecto abstineret aut movendi nisum exereret, illico in dyspnœam, sive paroxysmum asthmaticum incidere solebat: ita ut quodam die extra lectum diutius morata, morbi insultum graviores perpassa, respiratione difficili, totius corporis tremore, ac crebris spirituum deliquiis afficeretur: Propter hanc dominæ ægrotantis recidivam, denuo accersitus,

sp. C.

sp. C. cervi ad gr. 20. cum *julapio* supra præscripto, atque vesperi *laudani* nostri dosin exhibui; cum exinde circa præcordia melius haberet, dolores & tumores in femore, & tibia dextra, quales antea in sinistra evenerant, succedebant: *Vesicatoria* etiam isti femori applicanda præcepi, atque præter remedia hætenus citata, cepit bis in die *vini nostri è succo cochleariæ* ℥ iiii. cum *aq. magistralis antiscorbutici* ℥ ij. Insuper purgationem ex *syrupo nostro solutivo* superius præscripto institui; quæ cum bene successit, intra tres, aut quatuor dies iterandam præcepi. His remediis intra mensem convaluit.

Ætiologia.

Quod spectat ad *symptomatum rationes* in prædicto casu observandas, imprimis obvium est, à maculis, & artuum doloribus, & sanguinem & succum nervosum labe scorbutica dudum fuisse tactos, quæ tamen intra prædictos humores, quousque spiritu vitali ac animali pollebant, velut subjugata, absque malo insigni latebat: post ingentem vero hæmorrhagiam, cum *sanguis* & *liquor nervosus* in crasi fatiscerent, morbidi seminii particulæ, instar fermenti commotæ affectus terribiles excitabant: *dyspnœa* gravissima propter duplicem causam, sive gemini mali concursum exoriri videbatur; nempe & quia sanguis depauperatus in corde stagnaret, & quia nervi quidam pneumonici materia scorbutica obsessi circa respirationis munus inhiberentur: Hinc etenim necesse erat, pulmones, ut sanguinem è corde haurirent, citissime moveri, atque respirationis actus à nervis impeditis, debiliores, proindeque crebriores & valde laboriosos fieri. Urgente dyspnœas paroxysmo; cum sanguis circa præcordia plurimum exaggeraretur, partes extremæ (ubi tum pene defecerat) propter ejus absentiam algebant; postea cum pulmonum spasmus remitterent, atque sanguis materia morbifica, quam ibidem refor-

esorbuerat, valde imbutus, à stagnatione sua plutus, circulationi redderetur, iste in femora, nil. modo dextrum, modo sinistrum prius detritum, impetuose irruens, proindeque canales totos exundans, una cum serosa colluvie extrafusatus, tumorem subitum, cum phlogosi inucebat. Attamen propter hanc materiæ morbificæ in partes ignobiliore metastasin semel iterumque factam, morbus licet valde periculosus videretur, remediis humorum dyscrasias alterantibus, atque mineræ morbificæ reliquias blande auferentibus, facile cedebat.

Vir nobilis in ætate 33. circiter annor. tem- *Observatio.*
 peramenti, uti videtur, sanguinei, procerus & facilis, ingenii maxime acuti, animique facialis, etsi à longo tempore studiis immodicis & intempestivis, una cum inordinata victus ratione, se plurimum exercuerat, usque tamen vegetus ac vigore plenus, mente sana, in corpore sano frui videbatur; paulo ante biennium, cum per noctem integram inter convivas tripudiando se valde delassasset, mane, lecto frigido intra cameram nimis humidam commissus, & somno aliquanto potitus, ægrotare cepit: Experrectus enim, in maximas circa præcordia perturbationes, cum gravissimis spirituum deliquiis, quasi jam jam fuisset moriundus, incidit. Post vini haustum, & remedia quædam cardiaca assumpta, paulo melius habuit, subinde tamen recidivam passus, ut toto isto die, tum ipse, tum amici ejus, aut *syncopen lethalem*, aut *apoplexiam* imminentem vererentur. Cæterum postquam hic morbi insultus præterierat, usque tamen cordis passionibus quotidie obnoxius degebat, & propter graviores quemvis in victu errorem, rursus paroxysmo immaniori affligi solebat. Non obstante remediorum usu, morbus ingravescens intra paucos menses non tantum præcordia infesta-

festabat, verum in toto corporis habitu modo frigoris, modo caloris suffusiones, porro in artubus aut stupor, aut fornicationis sensus, aut leviores spasmi, ac subita contractura excitabantur. Nuper autem, præter symptomata hætenus citata, quæ etiamnum Dominum Illustrissimum valde molestant, insuper crebra vertigine, & spirituum cerebri anteriorum incolarum distractionibus & deliquiis, gravi modo afficitur, intantum ut studiis & negotiis (quibus semper addictus fuit) politicis, immo & severiori quavis mentis intentione abstinere cogatur: secus namque tum in capite, tum in nervoso genere ejusmodi perturbationes persentit, ut vel morbi attoniti insultum, vel affectiones spasmodicas horrendas pertimescat: Urgente hujusce agitudinis paroxysmo majori, plerumque etiam ventriculus perturbatur: Cæterum à vomitu aut sponte naturæ, aut medicamenti emetici ope fuscitato, sæpius levamen percepit. Hinc nonnulli morbi causam omnino circa stomachum aut hypochondria subsistere arbitrati sunt: Atamen huic medicamina cathartica, emetica, digestiva, cephalica, antiscorbutica, chalybeata, aliaque cujusque fere generis, à Medicis celeberrimis, quinetiam ab empiricis & agyrtis, per biennium præscripta, pro morbi curatione minus profuerunt. Nuper acidulas astropenses expertus, ab earum usu, siquidem deterius habuit, statim desistens, jam proxime consiliatur ut aquas sulphureas apud *Knaresborough* in agro *Eboracensi* potaret: quo tamen successu dum hæc scriberem mihi nondum constitit.

Ætiologia.

Hic casus, quia propter variorum symptomatum syndromen, ad nullum præterea peculiare morbi genus spectat, non immerito ad scorbutum refertur. Enimvero suspicari licet, agrotationis istius procatarxin jamdudum in vitiosa sanguinis dyscrasia positam fuisse, nempe quod

quod liquor ejus à dulci, balsamico & spirituoso, in acrem, sive sulphureosalinum, propter elementa isthæc supra modum evecta, degenerasset: quod equidem accidisse videtur, partim ob errata in victu; quippe vir insignissimus post negotia, & studia severiora ad μεσνύπτιον sæpe protracta, tunc temporis cœnare, & statim lecto commissus obdormire solebat: Porro hic morbus partim oriebatur, à lienis, aliorumque forsàn viscerum, fermenta morbida sanguini supeditantium, diathesi valetudinaria: nec enim prorsus sine ratione fuisse censemus quod *lien* accusaretur.

Sanguis dyscrasia prædicta laborans, proindeque recrementa heterogenea congerens, à causa evidenti adjutus, eadem capiti facile suffundit: quare cum cerebrum propter studia immodica & intempestiva nonnihil debilitatum injuriis minus resistere valeret; cumque propter occasionem superius citatam, massa sanguinea in majorem ebullitionem evecta, totius corporis poris mox constrictis, satis ventilari nequirit, ejus magna in caput suffusio primam ægrotationem manifestam inferebat: nempe à cruore circa capitis regionem nimis aggesto, imprimis faciei intumescencia, & phlogosis evenerunt: porro ab eodem, tunc temporis ἔγχεσθαι confinia impetuosius irrudente, ac ibidem stagnante, particula heterogenea, partim *narcotica*, partim *explosiva*, in nervorum origines decumbebant: quibus ita materia incongrua obfessis, perturbationes istæ circa præcordia excitatæ (propter rationes in pathologia spasmodica ostensas) successerunt. Porro in quantum eadem materies versus occiput delata, nervos à spinali medulla oriundos subiens, totos eorum ductus, ac processus extremos pervaderet, in toto corpore *stupor*, *formicatio*, atque *spasmi* leviores ciebantur. Porro quia *nervi*, eorum-

rumque propagines vasa sanguifera circum ambientes, spasmodis affecti, varie contrahebantur, ob sanguinem quasi *franis* & *stimulis* modo coercitum, modo exagitatum, subita ista frigoris & caloris diffusiones, in toto corpore exoriebantur.

Circa morbi initia, quia materies νοσερὴν è massa sanguinea suggesta, aut in *cerebelli* regionem primo irrumpens, aut intra cerebrum licet admissa, illinc denuo statim amandata, circa *nervorum* origines potissimum defigeretur; idcirco sine *vertigine*, aut *scotomia* præviis, aut principibus animæ potentiis insigniter læsis, præcipua labes in appendice nervosa, atque circa exteriores ejusdem processus apparebat: postea vero ob sanguinis dyscrasiam indies auctam, atque τὸ ἐγκέφαλον constitutionem magis labefactam, particulæ heterogeneæ etiam *cerebrum anterius*, sive regale animæ palatium, pertumpecentes, spiritibus ibidem incolis, & deliquia & distractiones intulere. Adeo morbus hic, post radices alicubi intra ἐγκέφαλον semel actas, non obstante remediorum usu, fines suos quotidie explicabat, ut cum primo tantum origines nervosæ *paris vagi*, ac *intercostalis* afficerentur, deinde mox horum, aliorumque totius corporis nervorum processus, & ductus interiores, materies morbifica subiret; quibus oppletis, demum, illa è sanguine adhuc impuro in *cerebrum* ipsum suggesta, nobiliora ejus claustra occupabat: Cujusmodi affectionum cephalicarum similes progressus in multis aliis observavi; ita ut plane constet symptomata istæ, tali serie excitata, ob causas prædictas, ac minime propter vapores, à visceribus elevari suppositos, oriri.

Quod autem paroxysmo urgente, sæpenumero *ventriculus* perturbatur, item quod à *vomitione* levamen subito conferri solet, non difficile erit, salva

salva hac hypothefi, rationes ostendere. Quoad prius, nihil magis obvium est, quam ventriculolum subverti, atque naufeam aut vomitum succedere, propter moleftiam circa nervorum origines inflitlam, prout in fuperioribus fufe ostendimus; dein plures funt rationes, ob quas vomitio juvenem præfter: Primo namque, fiquidem *nervi parii vagi, & intercoftalis* hoc modo plurimum fuccutiuntur, (uti partium nervofarum mos est) à *razias* fuas, à caufa interna excitatas, ftatim remittunt, fc. membrum pruriens, aut dolens, fi fricatur aut fcalpitur, à moleftia liberatur. Cæterum prædicti nervi, inter vomendum valde fuccuffi, & contracti, materiam *morbificam*, in principiis eorum, aut extremitatibus infixam, facile excutiunt; quibus accedit, quod fape materies acida, vel acris, aut alio modo infecta, intra primas vias aggefta, ibidemque aut fanguinem fermento noxio inficiens, aut corpora nervofa in fpafmos irritans, per vomitum educitur, proindeque morbi fons, aut irritamentum evocatur.

Quoad *methodum therapeuticam*, in hoc cafu, aliifque fimilibus ufurpandam, *duæ funt intentiones*, quibus præcipue infiftendum erit: fc. *primo* fanguinis maffam depurare, ejufque fermenta noxia à ventriculo, liene, aliifque forfan vifceribus fuggeftam, fubducere oportet. Secundo cerebrum & nervofum genus, ne particulas extraneas admittant, corroborari, quin & fuccus nervofus iftarum partium irriguus, à recta crafi in acetofam, aliasque morbidam degenerans, reftitui & reftificari debet. Prior harum *catharticis, emeticis, phlebotomia*, ac imprimis medicamentis fpecificis, cruoris labem fcorbuticam corrigentibus, aut penitus auferentibus perficitur: Quod autem *acidula ferrata* five *vitriolica*, celeberrimum fanguinis *καταδύρον*, huic Domino obfuerunt potius quam opem præftiterunt, in caufa effe videtur, tum quod cerebrum, propter affectiones ce-

phalicas imbecillius factum, aquæ colluviem sanguini immixtam ægre excludit; quin ab ea confinia sua impetuosius adpellente, inundari periclitatur; tum insuper quia cum liquor nervosus à crasi sua degener, in *acetosam* vergit, ab *acidularum sale fluido* magis perverti solet. Quare passim observamus, in *rheumatismo & arthritide*, ab ejusmodi aquarum potu diathesin morbidam augeri. *Secunda intentio* per remedia *cephalica*, ac imprimis *sale volatili* prædita, cujusmodi sunt *sp. & sal sanguinis, fuliginis, C. cervi, radix & sem. pæonia, folia visci qu. &c.* quibus *antiscorbutica* commiscetur, optime instituitur.

F I N I S.

ELEN-

ELENCHUS RERUM IN TRACTATU

DE

MORBIS CONVULSIVIS.

CAPUT I. De spasmodis sive motibus
convulsivis in genere. Pag. I

- Q**uo ritu motus regularis peragitur. 2
Ejus duplex principium. ibid.
Duplex item subjectum. ibid.
Musculi motus a spirituum explosione dependet. 3
Spasmi non fiunt ab inanitione aut repletionem. 6
Eorum dua species propter duplicem causam, sc. irri-
tationem, & copulam explosivam praternatura-
lem. 8
Copula explosiva spasmodica a cerebro cum succo
nervoso ut plurimum descendit. 10
Aliquando a nervorum extremitatibus suscipitur. 11
Particulae spasmodicae intra cerebrum admittuntur
tum sanguinis, tum cerebri vitio. 12
Intra caput admissae, quos affectus producant. 14
In nervosum genus delapsae, quae symptomata infe-
runt. ibid.
In pueris in nervos proximos ad oris ac faciei partes
sepius incurrunt, secus ac in adultis. 15
Motus convulsivi in spirituum explosione consistunt. ibid.
Spiritus explosiones ineunt ob plenitudinem, aut ir-
ritationem. 16
Convulsiones sunt vel periodicae, vel continuae. ibid.
Earum causa evidentes. 17
Insultus spasmodici a mera irritatione producti,
variis in locis, variisque ex rebus contingunt. 19
Illos.

E L E N C H U S R E R U M.

Illos inferunt venena, qualitatum tangibilem excessus, varia sanguinis & succi nervosi recrementa, humores praternaturales, lumbrici, calculi. ibid.

Loca affecta sunt vel systematis nervosi principia, vel extremitates, vel medii nervorum processus, ac precipue eorum plexus. 19, 20, 21

Spasimorum differentia recensentur. 21

Respectu sc. originis, materia morbifica vel in nervorum principia, vel in eorum extremitates irrepente. ibid.

Respectu casurarum, quod à causa evidenti solitaria, aut procatarectica dependent. 22

Quoad extensionem, quod universales sint, aut particulares. ibid.

Universales vel primarii, vel secundarii. ibid.

Secundum insultus durationem, in quantum continui, aut intermittentes sint. 23

C A P. I I. De Epilepsia. 24

Epilepsia descriptio, ejusque phenomenon censur. 25, 26

Morbi subjectum sive sedes inquiritur. 27

Hoc neque meningas, nec cerebri meditullium esse. 28

Sed spiritus animales intra cerebri meditullium constitos. 30

Paroxysmus epilepticus à spirituum animalium cerebri incolarum subita explosione concitatur. ibid.

Causa morbi conjuncta, non aqua in cerebri ventriculis congesta, non humor viscidus. 31

Sed copula heterogenca spiritibus affixa. ibid.

ELENCHUS RERUM.

C A P. III. Epilepsiæ differentiæ & symptomatum quorundam rationes explicantur; nec non ejus methodus therapeutica adumbratur. 32

Epilepsia differentia à subjecto, sc. cerebro, quod vel primario & idiopathetice, vel secundario & per consensum afficitur. ibid.

Illius, quæ per consensum excitari dicitur, ratio.

Spiritus cerebri incola ad explosionem irritati epilepticos insultus inducunt. 33 ibid.

Præliminaria symptomata extra cerebrum observata, causa evidentis, vel signi rationem habent. 33, 34

Morbi comitialis propter varias circumstantias differentia. 34

Cur epileptici cum impetu prosteruntur. 35

Unde spuma ex ore effluit. ibid.

Quare pectora contundunt. 36

Morbi prognosis. ibid.

Difficillima curationis existit, tum quia cerebrum inspicitur, tum quia singulis paroxysmis plurimum debilitatur. 36, 37

Nonnunquam sponte sua, interdum remediorum ope sanatur. 37

Circa pubertatem morbus aliquando solvitur, in quantum eo tempore duplex alteratio corpori contingit. ibid.

Non raro in mortem terminatur, vel in alium morbum commutatur. 38

Epilepsia Therapeusis. 39

Indicationes sunt vel curatoria, vel prophylactica. ibid.

Specificorum virtus explicatur. 41

Historia aliquot epilepsia affectorum. 42, 43, 44

Methodus therapeutica in morbo comitiali observanda. 45. ad 51

CAP. IV. De cæteris convulsionum speciebus, ac imprimis de motibus convulsivis puerorum. §1

- Multiplices spasmodum idea. ibid.
 Infantes circa duo potissimum tempora convulsionibus præcipue obnoxii, sc. intra primum à partu mensem, & circa dentium eruptiones. §2.
 Propter duplicem item causam, tum quia cerebrum obtinent debilius, tum ob mala ab utero contracta. §3.
 Causæ evidentes in pueruli motus convulsivos inducentes. §4
 Quo ritu insultus epileptici in illis præcurentur. §5
 Quamobrem febris & convulsiones dentitioni superveniunt. §6.
 Atrocitatis doloris dentium ratio. §7
 Infantum à spasmi præservatio. §9
 Methodus medendi nutricibus adhibenda. 60.
 Puerorum convulsionibus laborantium curatio. 60.
 Quomodo tractandi, qui propter dentitionem dolorificam in spasmos incidunt. 61, 62
 Eorum, qui ob alias causas convulsivi evadunt, medicatio. 62
 Propter lumbricos aut acres humores. 63.

CAP. V. De morbis convulsivis adultiorum, propter originem nervosam præcipue affectam, oriundis. 64

- Spasmodum adultioribus accidentium tres species, secundum multiplicem causæ morbificæ sedem in quantum hac vel nervorum principia, aut extremitates, vel medios processus occupat. ibid.
 Convulsiones à nervorum origine affecta oriundæ expli-

ELENCHUS RERUM.

- explicantur & distinguuntur; tum juxta varios
nervos affectos, tum juxta eorundem nervorum
varia loca affecta. 64, 65
Quo ritu materies spasmodica in nervos defertur. 66, 67
Historia quedam rariores hujusmodi convulsionibus
affectorum. 66. ad 81
Affectio hysterica amula in viro. 77
Sanguis emissus statim congelans. 81
Paroxysmus inchoatus à molis cujusdam ab imo
ventre ascensu. 77
Ascensus hic molis, à spiritibus intra plexus mesen-
tericos in explosiones adactis processit. 79
Paroxysmo convulsivo juxta nervorum origines inci-
piente, spiritus extime degentes explosiones inter-
dum primo ineunt. ibid.
Quod duplici de causa contingit. 80
In affectibus convulsivis subitanea sanguinis conge-
lationis ratio assignatur. 81
A paroxysmo producitur. ibid.
Methodus therapeutica in curandis hujusmodi con-
vulsionibus. 81. ad 86
Medicamenta in temperamento calidiori. 82
In frigidiori. 84

C A P. VI. De motibus convulsivis, quorum causa circa nervorum extre- mitates, aut intra plexus nerveos sub- sistit. 86

- Affectiones spasmodicae non semper à capitis vitio
procedunt. ibid.
Sed interdum à pharmacis ventriculi tunicas vel-
licantibus, à lumbricis, à lapide ureteri infixo.
ibid.
Nonnunquam propter noxam nervorum apicibus il-
latam incipiunt. 87
Vel ob irritationem, vel ob copulam explosivam ac-
cidunt. ibid.
Histe-

ELENCHUS RERUM.

Historia & exempla illustriora spasmodorum à nervorum extremitatibus oriundorum. 88. ad 94

De spasmi plexus nerveos precipue occupantibus. 91

Circa mesenterii plexus in passionibus vulgo dictis hystericis. ibid.

Intra plexus nerveos lienares, & stomachicos in inflationibus lienis, ac ventriculi. 93

Ad plexus cardiacos in cordis tremoribus & insulti- bus. 94

Intra pneumonicos, aut cervicales, in asthmatis pa- roxysmis. ibid.

Præfocationis sensus in gutture propter materiam spasmodicam intra plexus ganglioformes agge- stam, & explosam excitatur. ibid.

CAP. VII. De motibus convulsivis, à liquore corpora nervosa irrigante, to- tosque eorum processus in spasmos irritante, oriundis. 95

Spasmi universales per totum genus nervosum ob- errantes, ad tria precipue capita referuntur. ibid.

A tribus causarum generibus potissimum depen- dent. ibid.

Scil. vel à venenis aut veneficiis, à febre maligna, aut male judicata, vel à liquore nervoso propter affectionem scorbuticam, aut alias vitiosam de- generante. 95, 96

Spasmi à venenis. 96

Venena spasmos inducentia multiplicia, à vegeta- bilium classe petita, à cane rabido, à tarantula. ibid.

Quo ritu affectiones spasmodicas inducunt. 97

Symptomata, quæ tarantula morsui succedunt, ex- plicantur. 97, 98

In eorum sedatione musica efficacia. 98

Unde musica demorsos in saltationem excitat. ibid.

Chi-

ELENCHUS RERUM.

<i>Chorea S. Viti descriptio.</i>	99
<i>Symptomata explicantur.</i>	99, 100
<i>Spasmi universales à veneficio.</i>	100
<i>Non omnes à diaboli prastigiis excitantur, sed ut plurimum à causis naturalibus incipiunt, ac desinunt.</i>	ibid.
<i>Quod robur supra humanum aliquando exeri videmus, à copula explosiva immaniori dependet.</i>	100, 101

CAP. VIII. De spasmis universalibus, qui in febribus malignis, male iudicatis, & quibusdam anomalis, excitari solent.

102

<i>Symptomatum febribus supervenientium census, ac Aetiologia.</i>	ibid.
<i>Morbi convulsivi & maligni Hæssie, Westphalie, & in locis vicinis olim epidemici ex Greg. Hørstii descriptio.</i>	103
<i>Symptomatum rationes explicantur.</i>	104

Febris Epidemicæ cerebro & nervoso generi potissimum infestæ, anno 1661. increbrescentis descriptio.

105

<i>Causa procacitica; qualis anni constitutio preces- sit.</i>	ibid.
<i>Symptomata recensentur.</i>	ibid.
<i>Inter illa, debilitas magna, spirituum languor, functionis animalis torpedo, esculentorum fastidium, ad motum ineptitudo, vertigo, aurium tinnitus, cerebri tumultus, tussis immanis, febris lenta ac velut hæctica, atrophia.</i>	106
<i>Circa morbi incrementum symptomata ingravescebant, hinc aperta phrenesis, altus stupor, ævacuatio, loquela defectus, involuntarium excremen-</i>	

ELENCHUS RERUM.

- crementorum profluvium, scotomia, motus convulsivi, alvi fluxus foetidus & decolor, urina intense rubicunda, tussis molesta cum sputo copioso ac crasso, tumores in glandulis cervicalibus, ulcera cava, macula exigua & petechiales. 107, 108.
- Febris hac contagiosa erat. 108
- Curatio ejus difficilis. ibid.
- Symptomatum rationes assignantur. ibid.
- Qualem sanguini & liquori nervoso diathesin malam anni constitutio impresserat. 109, 110
- Cur in pueros, fœminas, & viros phlegmaticos precipue deserviebat? 111
- Atrophia, febris huic supervenientis, ratio. 112
- Succi nervosi vitio contigit. ibid.
- Unde febris hac difficulter curari solebat. 113
- Tussis immanis & glandularum tumores, à materia morbifica in illas partes deposita. ibid.
- Egrotantium historia & exempla. 114. ad 120
- Morbi diagnosi è dissecto cadavere investigata. 118
- Methodus Therapeutica. 120. ad 125
- Morbi, febris intermittentis typum referentis, atque in succo nervoso radicati, historia oppido rara. 124
- Tinctura Antimonii vis egregia in nimio urinae profluvio. 126

C A P. I X. De spasmis universalibus, qui propter succi nervosi diathesin scorbuticam excitari solent. 126

- Convulsionum universalium duæ species, sc. discreta vel connexa. ibid.
- Discreta seu intermixta natura explicatur. 127
- Et spasmus, & paralyssi complicatur. ibid.
- Spiritus animales in hoc affectu particulis tum ex-
plosivis, tum narcoticis, tum etiam aliquatenus
irritativis, imbuuntur. ibid.
- Hujus-

E L E N C H U S R E R U M.

Huiusmodi intercisa convulsionis exemplum illustrius.	128, 129, 130
Symptomatum precipue urgentium rationes explicantur.	131
Observationibus anatomicis confirmantur.	134
Affectiois convulsiva continua natura & fiendi modus.	137
Exemplis & historiis insignioribus illustratur, una cum methodo therapeutica in illis casibus observata.	138. ad 155

C A P. X. De passionibus, quæ vulgo dicuntur hystericæ.

In passionibus hystericis uterus falso accusatur.	ibid.
Earum descriptio.	ibid.
Symptomatum causa inquiruntur.	161
Nec ab uteri ascensu, neque à vaporibus exinde elevatis procedunt.	ibid.
D. D. Highmori opinio examinatur.	162
Affectio, dicta uterina, convulsiva est, à cerebro & nervoso genere affectis potissimum dependet.	164
A spirituum animalium explosionibus producitur.	ibid.
Materia morbifica sæpe nervorum principia occupat.	165
Dein in totos eorum ductus disponitur.	166
Symptomatum hystericorum rationes explicantur.	ibid.
Eorum distinctio instituitur, prout materies morbifica hos aut illos plexus nerveos occupat.	166, 167
Copula explosiva circa nervorum principium spiritibus accrescens, à sanguine suffunditur.	168
Duplici de causa accretio hac contingit.	ibid.
Passiones dictæ hystericæ, aliquando à causa morbifica extra cerebrum delitescente produciuntur.	170

ELENCHUS RERUM.

<i>Ha duplici modo accidunt, vel ob solutionem continui, vel ob succi nervosi obstructionem.</i>	ibid.
<i>Convulsio à glandulis inguinalibus compressis.</i>	171
<i>Objectiones contra nostram hypothesein proponuntur & solvuntur.</i>	172, 173
<i>Cur scemina crebrius, quam viri, affectibus his convulsivis tentantur.</i>	173
<i>Unde remedia circa abdomen applicata, levamen conferre solent.</i>	174
<i>Quamobrem suavia paroxysmum accersunt, fœtida eundem abigunt.</i>	175
<i>Hypotheseis nostra anatomicis observationibus confirmatur.</i>	175. ad 183
<i>Medendi methodus instituitur, remedia antispasmodica indicantur, sed cum uterum respicientibus aliquando complicanda.</i>	183
<i>Indicatio curatoria.</i>	ibid.
<i>Præservatoria, quæ tres præcipue intentiones complectitur.</i>	184. ad 187
<i>Uteri dislocatio in puerperis mox a partu.</i>	187

CAP. XI. De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, ostenditur, maxima ex parte esse convulsivos, obiter item de medicamentis chalybeat- tis.

189

<i>Affectus hypochondriaci descriptio.</i>	190
<i>Ad genus nervosum spectat.</i>	191
<i>In ejus causas inquiritur.</i>	ibid.
<i>D. D. High mori hypothesis ventilatur.</i>	192
<i>Quali officio lien defungitur.</i>	193
<i>Non, ut ventriculi calorem foveat, conditus.</i>	193
	194
<i>Sanguinem in fermentum evehit.</i>	194
<i>Viscus hoc triplici vasorum genere instruitur sc. arteriis & venis, ac insuper insignioribus nervorum ple- xibus, fibrisque nerveis.</i>	196

Per

ELENCHUS RERUM.

Per arterias in lienem delatus sanguis digestionem in succum fermentativum exaltatur.	ibid.
Hic per venas sanguini communicatus, asperitatem & vigorem illi conciliat.	ibid.
Cruoris interventu, cerebrum & genus nervosum inspirat.	ibid.
Succus lienaris insuper ad cerebrum deferretur per nervos.	197
Hic spiritus animales exacuit.	ibid.
Lienis influentia in producendis passionibus hypochondriacis.	198
Liene obstructo, sanguis in arteria cœliaca ramos regurgitat, unde ventriculo, omento, mesenterio male affectis, dolores, spasmi, flatus, pulsatio subtilis ventriculum contingunt.	ibid.
Quo ritu lien sanguinem in fermentum evchendum pervertit.	ibid.
A sanguine lienis culpa depravato, labes cerebro & nervoso generi imprimitur.	199
Succus lienaris degener factus, cerebro per nervos expeditius suffunditur.	200
Historia & exempla rariora passione dicta hypochondriaca affectuum.	201, 202, 203
Methodus therapeutica instituitur, qua quatuor indicationes respicit, sc. curationis impedimenta removenda sunt.	203, 204
Lienis vitia emendanda.	205
Sanguinis dyscrasia lienis vitio contracta tollenda.	205, 206, 207
Cerebri & nervosi generis, nec non humoris irrigui, ac spirituum enormitates abolenda.	207, 208
Medicamentorum chalybeatorum preparationes, & effectus explicantur.	208
Limatura.	209
Calcinatio cum sulphure.	210
Preparatio cum aceto.	211
Ferri rubigo.	ibid.
Preparatio nostra.	212
Vitriolum Martis.	ibid.
Crocus Martis astringens.	213

CAP. XII. De tussi ac asthma con-
vulsivis. 214

- Tussis mere convulsiva exemplum.* ibid.
Pucros ut plurimum, raro adultiores infestat. 214
*A materia spasmodica nervos pneumonicos subeunte
 excitatur.* 216
Asthma quandoque pulmonum vitio accidit. ibid.
*Interdum mere convulsivum à nervis solummodo af-
 fectis procedit.* 218
Historiis & exemplis confirmatur. 218. ad 222
Tussis convulsiva curatio. 222
Asthmatis spasmodici medicatio. 223

ELENCHUS RERUM
IN TRACTATU

DE

SCORBUTO.

CAPUT I. Scorbuti descriptio;
ejus causa interna, & proxima potissimum in sanguine; dein aliquatenus in liquore nervoso radicata. 227

IN veteri medicina rara scorbuti mentio. ibid.
Præcipuorum symptomatum census instituitur. 228

Causæ evidentes, quæ morbum inducunt aëris insalubritas & sanguinis crasis vitiosa. 229

Non raro per contagium excitatur, quandoque hæreditarius existit. 229, 230

Miasma scorbuticum vel in sanguine, vel in succo nervoso aut simul in utrisque continetur. 230

Sanguinis & vinorum dyscrasia comparantur. ibid.
Uti vinum ita sanguis ob duas præcipue causas agrotare solet. ibid.

Scil. propter aliquid extraneum & non rite miscibile huic aut isti confusum, vel quoniam liquoris crasis pervertitur. 230, 231

Vinum & sanguis ob multas causas à recta temperie desciscunt. 231

Cum maturitatem non attingunt, unde vinum in vappam degenerat, sanguis crudus fit. ibid.

Quandoque pars sulphurea nimium exaltatur, hinc vina immodice ebulliunt, sanguis febrilem intemperiem contrahit. 232

Interdum pars salina in fluorem evehitur, liquor inde in acetum transit, melancholia inducitur. ibid.

Q. 2.

Non

ELENCHUS RERUM.

Nonnunquam spiritu depresso particula sulphurea & salina simul combinata exaltantur, hinc vina rancida aut pendula evadunt. ibid.

Vina rancida fiunt propter sulphuris cum sale combinati praeordinium. 233

Pendula, ob salem euectum & fluore potitum sulphuris minori licet copia, intime adunitum. ibid.

Sanguinis dyscrasia, pariter ac vini duplex, nempe sulphureo-salina, ac salino-sulphurea. ibid.

Utraque scorbuti parens. ibid.

In scorbutica sanguinis ranciditate, sulphure praeordinio potito, sanguis nimium ebullit. ibid.

Remedia temperata conveniunt. 234

In mucilaginosa ejus constitutione sale praedominante, vini instar penduli, crassior evadit. ibid.

Quo ritu labes scorbutica liquori nervoso imprimatur. 235

Labes haec in tribus potissimum consistit. ibid.

Vid. quod liquor pauperior evadit, quod à crassi spiritu salina versus acetosam degenerat, quod particulis heterogeneis refarcitur. ibid.

C A P. II. De scorbuti causis remotioribus, à quibus nimirum massæ sanguineæ, & per consequens liquori nervoso, labes affigitur. 236

In causas dyscrasie sanguinis scorbutica tum sulphureo-salina tum salino-sulphurea inquiritur. ibid.

Aliorum sententiae de origine scorbuti recensentur. 236, 237

Non semper lienis aut primarum viarum vitio contrahitur. 238, 239

De variis occasionebus & procuratæ modis à quibus scorbutus originem suam ducere videtur. 239

Quam ob rationem aer insalubris scorbutum parit. 240

Qua-

ELENCHUS RERUM.

Quare febribus diuturnis & aliis morbis super venit.

241

Quomodo hereditario contrahitur.

242

Unde per contagium serpit.

ibid.

*Quomodo viscerum & primarum viarum culpa im-
primitur.*

242, 243

*Quare tristitia & studia immodica scorbutum in-
ducunt.*

245

*Labes scorbutica è sanguine in cerebrum & genus
nervosum derivatur.*

246

C A P. I I I. De scorbuti differentiis, i-
tem de morbi hujus signis, sympto-
matis, causis, imprimisque de illis,
quæ propter labem sanguini impres-
sam oriuntur.

247

*Scorbuti distinctio juxta duplicem causa regionem, sc.
quod sanguine vel liquore nervoso potiores radices
egerit.*

ibid.

*Secundum duplicem sanguinis affecti labem, qua
vel sulphureo salina vel salino sulphurea, unde
scorbutus iisdem nominibus insigniatur.*

ibid.

*Quoad morbi originem, quatenus vel per contagium
vel per internam procatarxin oritur.*

ibid.

*Juxta morbi statum in quantum inchoatus vel per-
fectus fuerit.*

ibid.

Signa & symptomata, eorum varis distinctiones.

247, 248

*Oriuntur vel propter labem sanguini præcipue affi-
xam vel propter succi nervosi vitia vel propter u-
triusque humoris enormis facti, congressus.*

248

*Symptomata propter sanguinis dyscrasiam scorbuti-
cam recensentur una cum illorum fiendi modis &
rationibus.*

249

*Cujusmodi sunt lassitudo spontanea, respiratio diffi-
cilis.*

250, 251

Pectoris angustia.

253

Pul-

ELENCHUS RERUM.

<i>Pulsus inordinatus.</i>	254
<i>Passiones cordis, febres vaga.</i>	254, 255
<i>Sudores nocturni, urina lixivialis.</i>	255, 256
<i>Sputatio copiosa, gingivarum sanguinolentia & putrefactio, dentium erosio, vacillatio, aut casus, oris fœtor.</i>	257
<i>Macula & exanthemata varia.</i>	258
<i>Alvi fluxus, vomitus, nausea, cardialgia, rugitus, dysenteria, crebra hæmorrhagia.</i>	260

C A P. I V. Symptomata & accidentia, quæ in scorbuto, propter labem cerebro & nervoso generi impressam, exoriri solent.

261

<i>Pusillanimitas & totius corporis languor, melancholia.</i>	ibid.
<i>Paralysis.</i>	262
<i>Dolores.</i>	263
<i>Horum varia species, alii leviores & cito transientes, alii graviores & difficulter mobiles.</i>	ibid.
<i>Posteriores vel fixi vel vagi.</i>	ibid.
<i>Dolores fixiores in variis partibus excitantur, sc. in ventre.</i>	264
<i>In variis abdominis partibus.</i>	266
<i>In lumbis & dorso.</i>	ibid.
<i>In pectore & pleura in capite.</i>	266, 267
<i>In cruribus.</i>	267
<i>Vertigo scorbutica.</i>	269
<i>Somnolentia & torpor, vigilia.</i>	269, 270

C A P. V. De scorbuti symptomatis, quæ propter conjunctas sanguinis & succi nervosi dyscrasias oriuntur.

271

<i>In hoc sensu sunt atrophia scorbutica, arthritis varia.</i>	271, 272
<i>Rheu-</i>	

ELENCHUS RERUM.

Rheumatismus. 273
Quo ritu differunt morbi per se excitati & scorbus.
superuenientes. 274

C A P. VI. Scorbuti prognostica. 275

Plures pro desperatis habiti convaluerunt. ibid.
Scorbutus ab intemperie sanguinis sulphureosali-
na agrius curatur, quam qui à salinosulphu-
rea. 276
Febribus diuturnis, aliisque morbis chronicis super-
ueniens difficilioris curationis habetur. ibid.
Morbus adhuc recens non raro sanationem perfe-
ctam admittit, radices altiores agens, vix un-
tirpatur. 277
Remedia non unius generis adhibenda, sed sapius mu-
quam extanda. ibid.
Scorbutus ingravesceus tandem hydropem vel phthi-
sin inducit. 278

C A P. VII. De scorbuti curatione. ibid.

Indicatio triplex, preservatoria, curatoria & vita-
lis. ibid.
Indicatio preservatoria absolvitur cathartici & per
vomitum & per secessum. 280. ad 283
Phlebotomia. 284
Digestivis. 285
Specificis, quorum varia extant species. 286
Electuaria, confectiones. 286, 287
Pulveres, pilula. 288
Tabula, decocta. 289, 290
Infusiones. 290
Succi, syrupi. 291, 292
Aqua destillata. 292
Vina & cerevisia. 294

C A P. VIII. De medicamentis, cujusque prædictarum formularum generis, scorbutum, in constitutione calidiori, & sanguinis dyscrasia sulphureosalina, excitatum respicientibus. 295

In dyscrasia sanguinis sulphureosalina remedia acuta & sale volatili prædita multum nocent.
ibid.

In his casibus medicamenta temperata indicantur.
ibid.

Horum formula varia, sc. electuaria. 295, 296

Confectiones, pulveres, pilula, tabula. 296, 297

Decocta, infusiones. 297, 298

Succi expressi, syrupi, aqua destillata. 298, 299

Vina & cerevisia. 300

C A P. IX. De scorbuti curatione, quæ ipsi morbo & symptomatis præcipue urgentibus occurritur. 301

De curandis difficili respiratione & paroxysmis asthmaticis. 302

De ventriculi affectibus scorbuto accidere solitis. 303

De dolore ventris & colica scorbutica. 304

De diarrhæa & affectibus dysentericis. ibid.

De vertigine, ac leipothymia aliisque affectibus eadem in affectione scorbutica adjungi solitis. 305

De hæmorrhagiis. 306

De vitio oris, propter scorbutum oriundis. 308, 309

De doloribus, crura, ac alios interdum artus, nocturnè potissimum infestare solitis. 310

De arthritide vaga scorbutica. 311

De affectibus convulsivis & paralyticis, scorbuto supervenire solitis. 313

De

ELENCHUS RERUM.

<i>De atrophía, item de febre scorbutica, quæ sæpe illius aut causa est aut effectus.</i>	314, 315
<i>De rheumatismo.</i>	316
<i>De hydrope.</i>	317
<i>De crepitu ossium.</i>	318. ad 321

C A P. X. De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opiata & diæta, sive victus ratio in scorbuto requisita. 321

<i>Cardiacorum formula.</i>	322
<i>Opiatorum insignis usus.</i>	323
<i>Opii preparata in forma liquida.</i>	ibid.
<i>Regimen dieteticum.</i>	322, 323
<i>Præcipue circa aërem & habitaculi situm, cibum ac potum, atque corporis motum & quietem versatur.</i>	323, 324

C A P. X I. Scorbuticorum historiarum quarundam & casus rariores. 325

F I N I S.

